

VİRÜS İNSANI ÖLDÜRÜR

AÇLIK İNSANLIĞI ÖLDÜRÜR

KITLIK ve AÇLIK SORUNU YAŞAMAMAK
İÇİN ÜLKEMİZDE DERHAL

TARIMSAL ÜRETİM

SEFERBERLİĞİ

İLAN EDİLMELİDİR!

“TARIM VE MÜHENDİSLİK” DERGİSİ

YAYIN-YAZI KURALLARI

Dergi Yayın Süresi: 3 ayda bir yayınlanır.

Yayın Türü: Yaygın süreli yayın

TMMOB-ZMO Tarım ve Mühendislik Dergisi Tarım, Ziraat Mühendisliği, Tütün Teknolojisi, Balıkçılık Teknolojisi ve Su Ürünleri Mühendisliği alanındaki makaleleri yayımlar. Eğer makale herhangi bir yayından üretilmişse (kitap, proje, tez çalışması vb.) dip not olarak belirtilmelidir. Basılacak makalelerin daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olması, yayınlanmış ise belirtilmiş olması ve/veya yayın haklarının verilmemiş olması gerekir. Dergide yayınlanacak makalelerin her türlü sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Makale dili Türkçe olmalıdır. Çeviri ise mutlaka not düşülmelidir.

Dergiye gönderilen makaleler yayın ilkeleri doğrultusunda Yayın Kurulu tarafından ve/veya gerekli görüldüğünde Bilim Kurulu tarafından incelemeye alınır. Makale yayınlanmaya değer nitelikte değilse Yayın Kurulu yazara/yazarlara iade kararı verme hakkına sahiptir. Ayrıca yazım kurallarına uymayan veya anlatım dili yetersiz olan makaleler üzerinde Yayın Kurulu tarafından düzeltmeler yapılabilir.

Makaleler, A4 boyutunda, 12 punto Times New Roman yazı tipinde ve 1,5 satır aralıklı yazılmalıdır. Sayfanın sağında, solunda, altında ve üstünde 2,5 cm boşluk bırakılmalıdır. Makalenin her sayfası numaralandırılmalıdır. Yazar isim(ler) i açık olarak yazılmalı ve varsa unvan belirtilmelidir. Makalede sade ve öz Türkçe kullanımına özen gösterilmelidir.

Makale; Ana Başlık, Alt Başlıklara numara verilmelidir. 1.GİRİŞ, 2.MATERYAL VE YÖNTEM, (makale içeriğine göre yer alabilir), 3.ALT BÖLÜMLER, 4.SONUÇ-TARTIŞMA ve KAYNAKLAR bölümleri ile şekil, grafik, harita ve çizelgelerden oluşmalıdır. Makalede kullanılması durumunda Çizelgelere mutlaka numara verilmeli ve kaynak gösterilmelidir.

KAYNAKLAR bölümünde makale içinde yer alan tüm kaynaklar alfabetik olarak verilmelidir.

Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan makalelerden, yazılardan Tarım ve Mühendislik Dergisi kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

Dergimizde yayınlanması istenilen makaleler zmo@zmo.org.tr adresine gönderilmelidir.

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGANI-ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR
YEREL SÜRELİ YAYIN ISSN-1300-0071

SAHİBİ

Baki Remzi SUIÇMEZ

SORUMLU YAZIŞLERİ MÜDÜRÜ

Doç. Dr. Yener ATASEVEN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Cem ÖZKAN

Dr. Züleyha OĞUZ

Tahsin Erman ÇAĞDAŞ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK

Prof. Dr. Ali Rıza ÖZTÜRKMEN

Prof. Dr. Celalettin KOÇAK

Prof. Dr. Cem ÖZKAN

Prof. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Prof. Dr. Erkan YASLIOĞLU

Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY

Prof. Dr. Gökhan ÇAYCI

Prof. Dr. Gökhan SÖYLEMEZOĞLU

Prof. Dr. Hasan SİLLELİ

Prof. Dr. Haydar ŞENGÜL

Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ

Prof. Dr. Kemal BENLİOĞLU

Prof. Dr. Mehmet ERTUĞRUL

Prof. Dr. Serap PULATSÜ

Prof. Dr. Tacettin YAĞBASANLAR

Prof. Dr. Uygun AKSOY

Prof. Dr. Zeliha BARUT

Doç. Dr. Barış Bülent AŞIK

Doç. Dr. Eylem POLAT

Doç. Dr. İlknur MERİÇ TURGUT

Doç. Dr. Okan DEMİR

Doç. Dr. Yener ATASEVEN

Doç. Dr. Ziya DUMLUPINAR

Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT

Dr. Erol ÖZKAN

Dr. Tefik TÜRK

Dr. Züleyha OĞUZ

YAYINA HAZIRLAYAN: Funda GACAL-ZMO **GRAFİK TASARIM:** R. Figen KURAL-ZMO

YÖNETİM YERİ:

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Karanfil Sokak 28/18 Kızılay / ANKARA

Tel: 444 1 966 - Faks: 0 312 418 51 98 www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

BASIM

Tam Pozitif Reklamcılık ve Matbaacılık İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.

Adres: Çamlıca Mah. Anadolu Bulv. 145. Cad. No: 10/11 Yenimahalle / Ankara

Tel: 0 312 397 00 31 | Faks: 0 312 397 86 12

E-Posta: pozitif@pozitifmatbaa.com

1000 Adet Basılmıştır. 29 Eylül 2020

YAZI YAYIN KOŞULLARI

Gönderilen yazılar yayınlansın, yayınlanmasın yazarına geri verilmez. Özgün derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluklar ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası ve Tarım ve Mühendislik Dergisi yazılardan hiçbir şekilde sorumlu değildir. Yayın Kurulu gönderilen yazı üzerinde gerekli gördüğü değişikliği yapmaya yetkilidir. Dergide yayınlanmış yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayın organlarında kullanılabilir ya da aktarılabilir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	3
BAKİ REMZİ SUIÇMEZ ile RÖPORTAJ Funda GACAL	5
COVID-19'UN GIDA GÜVENCESİ VE GÜVENLİĞİ ÜZERİNE OLASI ETKİLERİ	17
<i>Prof. Dr. Aziz EKŞİ</i>	
COVID-19 PANDEMİSİ BASKISI ALTINDA TARIM MAKİNALARI VE TEKNOLOJİLERİ SEKTÖRÜ ...	22
<i>Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK</i>	
COVID-19 SALGINI VE TÜRKİYE'DE TARIM POLİTİKALARINDA YAŞANAN GELİŞMELER	30
<i>Doç. Dr. Yener ATASEVEN</i>	
COVID-19 PANDEMİSİNDE TARIMDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	38
<i>Banu ONAN ERDAL</i>	
SALGINLA BAĞLANTILI GIDA VE EKOLOJİ SORUNLARI <i>Dr. Bülent ŞIK</i>	50
BAŞKA BİR DÜNYA, BAŞKA BİR TARIM <i>Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA</i>	56
TÜRKİYE HAYVANCILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI	64
<i>Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT</i>	
MARE MARMORA QUO VADİS? <i>M. Levent ARTÜZ</i>	69
BASIN AÇIKLAMALARIMIZ	72-123
<i>2020 YILI Y.ÖĞRETİM PROGRAMLARI VE KONTENJANLARI KILAVUZU ÜZERİNE</i>	<i>72</i>
<i>TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI MISIR RAPORU - 2020</i>	<i>78</i>
<i>23 ŞUBAT 2020 BAŞKALE DEPREMİNİN TARIM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME RAPORU</i>	<i>87</i>
<i>8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ</i>	<i>88</i>
<i>KORONAVİRÜS SALGINI, TARIM SEKTÖRÜNÜN DÜNYADAKİ STRATEJİK ÖNEMİ</i>	<i>89</i>
<i>21 MART "DÜNYA ORMANCILIK GÜNÜ" NÜ BURUK KUTLUYORUZ</i>	<i>91</i>
<i>SU KAYNAKLARIMIZI KORUMAK TARİHİ SORUMLULUĞUMUZDUR</i>	<i>92</i>
<i>ÜLKEMİZDE DERHAL "TARIMSAL ÜRETİM SEFERBERLİĞİ" İLAN EDİLMELİDİR!</i>	<i>94</i>
<i>ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ MESLEĞİ DIŞLANARAK ÜLKEMİZDE TARIM VE GIDA SORUNLARI ÇÖZÜLEMEZ!</i>	<i>98</i>
<i>YÖK KAPATILMALI!</i>	<i>99</i>
<i>PANSUMAN ÖNLEMLERLE TARIM SEKTÖRÜNÜN KALICI SORUNLARI ÇÖZÜLEMEZ</i>	<i>101</i>
<i>KAMUDA GÜVENCELİ ÇALIŞMA KOŞULLARINDA YETERLİ SAYIDA ZİRAAT MÜHENDİSİ</i>	<i>106</i>
<i>ÜLKEMİZDE CANLI HAYVAN VE KIRMIZI ET DIŞALIMI YAPILMAMALI</i>	<i>107</i>
<i>TMMOB'YE BAĞLI ODALARDAN ORTAK AÇIKLAMA</i>	<i>109</i>
<i>TMMOB VE TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN ONURLU YÜRÜYÜŞÜ DEVAM EDECEKTİR!</i>	<i>110</i>
<i>ZMO-GENÇ GÜNDEME DAİR AÇIKLAMA</i>	<i>111</i>
<i>14 MAYIS "DÜNYA ÇİFTÇİLER GÜNÜ" KUTLU OLSUN</i>	<i>112</i>
<i>ÇAY SEKTÖRÜMÜZÜN SORUNLARI İVEDİLİKLE ÇÖZÜLMELİDİR!</i>	<i>113</i>
<i>YALOVA ATATÜRK BAĞÇE KÜLTÜRLERİ MAE ARAZİSİNİN YOK EDİLMESİNE İZİN VERMEYECEĞİZ!</i>	<i>115</i>
<i>YALNIZCA BİR DÜNYAMIZ VAR! YİTİRİLEN ÇEVRE DEĞİL GELECEĞİMİZ</i>	<i>117</i>
<i>GIDA ÜRÜNLERİ DENETİMİ İNSAN SAĞLIĞI İÇİN ÖNEMLİ...</i>	<i>119</i>
<i>"GIDA, TARIM VE ORMAN ALANINDA BAZI DÜZENLEMELER YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ" GÖRÜŞÜMÜZ</i>	<i>121</i>
<i>"GIDA, TARIM VE ORMAN ALANINDA BAZI DÜZENLEMELER YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ"</i>	<i>123</i>

SUNUŞ

Merhaba Sevgili Meslektaşlarım,

Tarım ve Mühendislik Dergimizin 129. sayısı ile sizlerle beraberiz. Hepinize şahsım ve Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına en içten sevgilerimi ve saygılarımı sunarım.

ODA'mızın 14-15 Mart 2020 tarihlerinde gerçekleştirilen 47. Dönem Olağan Genel Kurulu'nda seçilen Oda Yönetim Kurulu Üyelerimiz 18 Mart 2020 tarihinde görev dağılımını gerçekleştirdi. Görev dağılımı sonucunda, 38., 39. ve 45. Dönemler Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği (TMMOB), 37. ve 38. Dönemler ODA'mız Yönetim Kurulu üyeliğimin ardından, yeni dönemde ODA'mızın Yönetim Kurulu Başkanı olarak seçildim.

Bugüne kadar olduğu gibi önümüzdeki dönemde de, Genel Merkez Yönetim Kurulu asıl ve yedek üyesi arkadaşlarım, Denetleme ve Onur Kurulu üyelerimiz, TMMOB temsilcilerimiz, Şube Başkanlarımız ve Yönetim Kurulu üyelerimiz, İl Temsilcilerimiz ve Yardımcıları ve tüm üyelerimiz ile etkin bir işbirliği içerisinde çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Sürdüreceğimiz çalışmalarımızın özü, Atatürk İlke ve Devrimlerine bağlı kalarak, aklın ve bilimin ışığında hareket eden 66 yaşındaki ODA'mızın onurlu geçmişine saygı duyarak ve sahip çıkarak, ülke tarımının gelişmesi için çalışırken aynı zamanda meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarını korumaya devam etmek olacaktır. Meslek ve meslektaş sorunlarımızın ülkemizin genel sorunlarından ayrı tutulamayacağı bilinciyle demokrasi mücadelesindeki çalışmalarımız da kararlılıkla sürdürülecektir.

İlkelerimizden ödün vermeden çalışan önceki dönem Yönetim Kurulu Başkanımız Özden GÜNGÖR ve Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarıma ODA'mıza olan katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Sevgili Meslektaşlarım,

ODA'mızın yeni dönemdeki bu ilk dergimizin konusunu "Koronavirüs salgınının tarıma etkileri" olarak belirledik. Tüm dünya Koronavirüs salgını nedeniyle zor günler yaşarken, bu dönemde tarımın bir ülke için ne kadar önemli olduğunu da gösterdi. Bir ülkede tarım yoksa, gıda krizi vardır; gıda krizi varsa açlık, göç, kaos, çatışma, savaş vardır.

Koronavirüs salgınının tarımın farklı dallarına olan etkilerini ele aldığımız dergimizin bu sayısına ODA Basın Danışmanımız Funda GACAL'ın bana özgürce, ODA'mızın bir üyesi olarak hazırladığı soruların yanıtları ile başlıyoruz. Bu röportaj ile kendimi ve ODA'mız için yapmayı planladığımız çalışmaları sizlere anlatmaya çalıştım.

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aziz EKŞİ tarafından kaleme alınan "Covid-19'un Gıda Güvencesi ve Güvenliği Üzerine Olası Etkileri" konu başlıklı makalede; Covid-19'un gıda güvenliği ve gıda güvencesi üzerine yansımaları, gıda zinciri üzerine olası etkileri bütünsel bir yaklaşımla değerlendirildi. Bu makaleyi de okurlarımızın beğenisine sunuyoruz.

Koronavirüs salgını sürecinde yaşadığımız baskı tarım makinaları ve teknolojileri sektörünü ne ölçüde etkiledi? Derseniz sizlere, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK tarafından hazırlanan "Covid-19 Pandemisi Baskısı Altında Tarım Makinaları ve Teknolojileri Sektörü" konu başlıklı makaleyi okumanızı öneririm.

ODA Yönetim Kurulu Üyemiz olan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Yener ATASEVEN tarafından kaleme alınan "Covid-19 Salgını ve Türkiye'de Tarım Politikalarında Yaşanan Gelişmeler" konu başlıklı makalede ise "gıda milliyetçiliği" ibaresi sanırım ülkemizde ilk defa kullanılmaktadır. Gıda milliyetçiliği ne demek? Her ülke aslında bir gıda milliyetçisi midir? Sorularının cevaplarının irdelendiği bu makaleyi sizlerin beğenisine sunuyoruz.

Koronavirüs salgınının, tarımın farklı alanlarındaki etkileri ele aldığımız dergimizin bu sayısında, İzmir Şubemizin II. Başkanı Banu ONAN ERDAL bizler için "Covid-19 Pandemisinde Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği" konu başlıklı bir makale hazırladı. Tarımın önemli bir kolu olan tarım işçileri

ve salgın konusunun, neden ve sonuç ilişkisine dayanarak irdelendiği makale çarpıcı sonuçlar içermektedir.

“Yaşanan pandeminin tekil kendi başına zuhur etmiş bir sorun değil; çeşitli sorunların biraradalığının ortaya çıkardığı bir durum; bir şeylerin yolunda gitmediğine dair bir uyarı olarak algılanması daha doğru olacaktır. Bu bağlamda bakıldığında pestisitler başta olmak üzere tarımda toksik kimyasal kullanımını azaltma, ekolojik üretim yöntemlerini yaygınlaştırma, aile çiftçiliğinin desteklenmesi, yerel üretim-tüketim ağlarının oluşturulması, işçi sağlığı, çocuklar, yaşlılar ve mülteciler gibi toplumsal olarak kırılgan grupların korunması, çevre kirliliğinin engellenmesi gibi birbirinden ayrıışık görünen çeşitli sorun ve mücadele alanlarının yaşanan korona salgınının gerçek nedenlerini anlamamızı sağlayacak ve ne yapılması gerektiğine de ışık tutacak yönleri olduğu söylenebilir”. Bu sözlerin sahibi olan Gıda Mühendisi Dr. Bülent ŞIK, dergimizin bu sayısı için “Salgınla Bağlantılı Gıda ve Ekoloji Sorunları” konu başlıklı bir makale gönderdi. Okurken sizlerin de önemli sonuçlar çıkaracağınızı düşünüyorum.

Dergimizin diğer bir makalesi ise Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA tarafından hazırlandı. “Başka Bir Dünya, Başka Bir Tarım” başlıklı makalesinde yer alan “dünya ve Türkiye tarımı ekolojik ve ekonomik ikili bir kriz içinde. Covid-19 krizi başka bir tarımın gerekli olduğunu hepimize hatırlatıyor” sözleriyle agroekolojik tarımı bizler için geniş bir bakış açısı ile irdeledi.

Tekirdağ Şube Başkanımız olan Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Zootekni Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT ise “Türkiye Hayvancılığının Sorunları ve Çözüm Yolları” konu başlıklı makalesinde tarımsal verilere dayanarak, hayvancılık sektörünün sorunlarını ve Korona virüs salgınının etkilerini bizler için araştırdı.

Dergimiz bu sayısının en ilginç makalesi ise Hidrobiyolog M. Levent ARTÜZ tarafından hazırlandı. Mare Marmora Quo Vadis? Başlıklı yazı, Marmara Denizi'nin bugünkü durumunu kazanması sürecini ve bu denizin daha hala oluşumunu tamamlamadığını göstermektedir.

Sevgili Meslektaşlarım,

Bizler, göreve ilk geldiğimiz günden beri üyelerimizin sesi olmaya, tarımın sorunlarına karşı çözüm yolları üretmeye yönelik olarak çalışmalarımıza hız kesmeden devam etmekteyiz. Gündeme yönelik olarak ses getiren pek çok basın açıklaması yaparak, raporlar yayınladık. Ziraat Mühendisliği mesleğinin dışlanarak ülkemizde tarım ve gıda sorunun çözülemeyeceğini, tarımın sorunlarının pansuman önlemler ile değil kalıcı çözüm yollarıyla çözülebileceğini, bunun için de öncelikle ülkemizde tarımsal üretim seferberliği ilan edilmesi gerektiği belirterek “Virüs insanı, açlık insanlığı öldürür” dedik. Dergimizin bu sayısında, basın açıklamalarımızın bir bölümünü ve “Mısır Raporu-2020” ile “2020 Yılı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu Üzerine Değerlendirmesi” başlıklı raporlarımızı sizlerle paylaşıyoruz. Basın açıklamalarımızın ve çalışmalarımızın tümüne ODA'mız internet sayfasından erişebilirsiniz.

Sevgili Meslektaşlarım,

ODA'mız, bilime, gerçeğe, demokrasiye ve insan haklarına olan sarsılmaz inancı ve kamu yararını, toplum çıkarını her şeyden üstün tutan yurtsever tutumu ile yoluna devam etmektedir. “Birlikte üretme, birlikte karar verme, birlikte yönetme” anlayışı doğrultusundaki çalışmalarımızda yolumuz açık olsun.

Tüm üyelerimize selam, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Baki Remzi SUIÇMEZ

Yönetim Kurulu Başkanı

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI 47. DÖNEM YÖNETİM KURULU BAŞKANI BAKİ REMZİ SUIÇMEZ ile RÖPORTAJ

Funda GACAL¹

ODA'mızın 47. Dönem Olağan Genel Kurulu, 14-15 Mart 2020 tarihlerinde, ülke düzeyinde Pandemi yasaklarının başlamasının hemen öncesi Ankara İli, 27 Şube Başkanlığı ve 53 İl Temsilciliğimizden 363 delegenin katılımıyla Ankara'da gerçekleşti. Çağdaş Ziraat Mühendisleri (Mavi Liste) ile Birliğe Çağrı Grubu (Yeşil Liste) olarak iki ayrı liste ile yapılan seçimler sonucunda Çağdaş Ziraat Mühendisleri (Mavi Liste) adayları büyük bir oy farkı ile ODA'mız organlarına seçildi. Mazbataların alınmasının ardından gerçekleşen ilk Yönetim Kurulu toplantısında Baki Remzi SUIÇMEZ, ODA'mızın yeni Yönetim Kurulu Başkanı seçildi.

Tarım ve Mühendislik Dergimizin bu sayısında Başkanımızı sizlere daha yakından tanıtmak istedik, 47. Dönem Yönetim Kurulu olarak ODA'mıza yönelik ne gibi çalışmalar yapacaklarına yönelik sorular yönelttik.

Başkanım, öncelikle sizi ve Yönetim Kurulu üyelerimizi seçim sonucundan dolayı kutlayarak, başarılar diliyorum.

Funda Hanım, şahsım ve yönetim kurulu arkadaşlarım adına, sizi, üyelerimizi, Covid-19 salgını koşullarında her türlü fedakarlığı göstererek Genel Kurulumuza katılan ve oy kullanan delegelerimizi sevgi ve saygı ile selamlıyor, yürekten teşekkür ediyorum.

Bize kendinizi tanıtır mısınız?

1964 yılında Trabzon İli Sürmene ilçesinde doğdum. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bilimi Bölümü'nden 1985 yılında mezun oldum. 2000 yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE)'nde "Türkiye Topraklarının Yönetiminde Yasal ve Yönetimsel Sorunlar-Çözüm" başlıklı tezle yüksek lisansımı tamamlayıp Kamu Yönetimi Uzmanı unvanı aldım.

1988-1990 yılları arasında ÇAYKUR'da Rize'de, 1990-2005 yılları arasında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde Kastamonu'da ve Ankara'da çalıştım. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılması sonrası, 2005 yılından beri Tarım ve Orman Bakanlığı'nda Ziraat Mühendisi olarak çalışmaktayım.

Örgütlü mücadelenin gücüne inanırım. 38., 39. ve 45. Dönemler Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği (TMMOB), 37. ve 38. Dönemler TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO), 2005-2009 yılları arasında iki dönem Türkiye Toprak Bilimi Derneği (TTBD) Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundum. Pandemi süreciyle yaşanan yasaklar kapsamında TMMOB Genel Kurulu'nun ertelenmesi nedeniyle Genel Kurul'a kadar halen bu dönem ODA'mızı temsilen TMMOB Yönetim ve Yürütme Kurulu Üyesiyim.

¹Ziraat Yüksek Mühendisi, ZMO Basın Danışmanı

Kuruluşundan beri Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) üyesiyim. Önce Yapı Yol-Sen, kurumsal işkolu değişikliği nedeniyle halen Tarım Orkam-Sen üyesiyim.

Fotoğraf sanatı ile ilgileniyorum ve pek çok karma sergide fotoğraflarım yayınlandı. Telif hakkı almaksızın farklı yayınevlerinden çıkan birçok kitap ve dergi kapak fotoğraflarım mevcut. Sürmene Fotoğraf Sanatçıları Derneği (SÜFSAD) kurucu üyesiyim.

Farklı türlerde yazmayı seviyorum. Çeşitli kitap ve dergilerde pek çok bilimsel makalem yayınlandı. Bunların içinde TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Öyküleri kitaplarındaki öykülerimin yeri ayrı.

Evlüyüm ve eşim de meslektaşım. Bu yıl itibarıyla üniversite mezunu olan iki erkek çocuk babasıyım.

Ziraat Mühendisi olmaya nasıl karar verdiniz? Bu mesleğin güzellikleri ve zorluklarına yönelik olarak neler yaşadınız? Genç meslektaşlarımıza önerileriniz nelerdir?

Tesadüfen. Tek sınav sisteminin olduğu 1980/81 döneminde Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde okuyan eniştemin yönlendirmesiyle tercih ettim. Kayıt sonrası mesleği benimsedim. Halen, "iyi ki Ziraat Mühendisi ve de Toprak Bilimi mezunu olmuştum" diyorum.

Stajımı TOPRAKSU Genel Müdürlüğü Amasya İl Müdürlüğü'nde yaptım. Sıcak bir aile ortamında usta-çırak ilişkisi içinde toprağa, suya, çiftçiye değer mühendislik hizmetleri ile tanıştım. Mesleki alanda bu kurumda çalışmam gerektiğine karar verdim.

Mezuniyet sonrası bir süre işsiz kaldım. Bu nedenle işsiz meslektaşlarımızın yaşadığı sorunları ve psikolojik durumlarını çok iyi anlıyorum.

Yedek Subay olarak askerlik görevimi yaptıktan sonra, o zamanki adıyla Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın 1988 yılında açtığı yazılı sınavda ilk 20 içinde olmama rağmen, 60 puan üzeri kazanan asıl ve yedeklerin çağrıldığı mülakatta sorulan anlamsız sorularla elendim. Liyakat sistemini önemsemeyen mülakat yöntemiyle siyasi kadrolaşmanın nasıl yapıldığına şahit oldum.

ÇAYKUR'da Kendirli Çay Fabrikasında üretim ve işleme süreçlerinde sözleşmeli personel statüsünde çalışarak tarımsal sanayinin ve tarımsal KİT'lerin ülkemiz için önemini gördüm. Kendi memleketinde çalışmanın zorluklarını hissederek, eleştirel bakışla sektörün yanlışlarını ortaya koymaya ve çözüm önerileri geliştirmeye çalıştım. Sözleşmeli çalışma ortamının güvencesizlik boyutunu yaşayıp kadrolu çalışmanın gerekliliğine inandım.

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın 1990 yılında açtığı yazılı sınavda yine ilk 20 içine girerek mülakata çağrıldım. Bu kez 70 puan üzeri kazanan asıl ve yedeklerin çağrıldığı mülakatta yine anlamsız sorular soruldu. Puanın yükseltilmesi sonucu yeterince puan alan olmadığı için o dönem herkes kamuya atandı. Böylece TOPRAKSU'nun kapatılması sonrası görevleri devredilen Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde 657 sayılı Yasa kapsamında mühendislik görevine başlamış oldum.

Kamuda o dönemler meslek içi eğitim önemseniyordu. Atama sonrası 6 aylık hizmet içi genel eğitim, 3'er aylık ve 15'er günlük konu odaklı hizmet içi eğitimlere katıldım ve bilgilerimi güncelledim, teori yanında pratik uygulamalarla mesleki bilgilerimi geliştirdim. Maalesef uzun süredir kamuya toplu personel alımı yapılmadığı gibi, alınan personelin yeterli süreli hizmet içi eğitimlerle mesleğe hazırlanmaması önemli bir eksikliklerdir.

Köy Hizmetleri Kastamonu Bölge Müdürlüğü'nde sulama hizmetlerinde, Ankara Bölge Müdürlüğü'nde toprak etüt ve haritalama hizmetlerinde çalıştım. Genel Müdürlük görevlendirmesiyle usta-çırak ilişki-

si içinde ülke çapında pek çok ilde uzun süreli görevlendirmelerle arazi toplulaştırması amaçlı toprak etütleri yaptım. 1990-93 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile işbirliği içinde o dönemde ilk olarak Uzaktan Algılama ile GAP illerinin toprak etüt ve haritalama çalışmalarına katılmam, alanında uzman akademisyenlerle çalışmam, ufku açtı. O çalışmanın kadük kalması ve uzun süre teknolojik yeniliklerle ülkemizin yeni sınıflamalara göre detaylı toprak etüt ve haritalama çalışmalarının halen bitirilememiş olması üzücüdür. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2005 yılında kapatılması ve uzman personelin dağıtılması sonucu toprak etüt hizmetlerinin uzman olmayan liyakatsiz kişilerce yönetilmesi, büyük miktardaki paraların özel sektöre denetimsiz bir şekilde aktarılması da üzücüdür.

Ülkemizin kanayan yaralarında birisi de tarım arazilerinin amaç dışı kullanılmasıdır. Bu konuda çıkarılan ve topraklar aleyhine sürekli değiştirilen yönetmeliklerle tarım dışı amaçlı izinlendirme sürecinde de çalıştım. Önerilen gayri ahlaki/gayri hukuki teklifleri reddettim, sürgün tehditlerine boyun eğmedim. ODA'mızın komisyonlarında yer alarak sermaye lehine yapılan yönetmelik değişikliklerinin iptal davalarına teknik destek verdim. Çıkarın siyasi partisi olmadığına inanıyorum. DSP iktidarında terörün en yoğun olduğu dönemlerde geçici görevle Güneydoğu illerine görevlendirildim, en uzak köylere gittim ve görevimi yapıp döndüm. Maalesef tarım dışı izinlendirme konusunda her dönemde dik duramayan ve çeşitli nedenlerle görevini kötüye kullananların ödüllendirildiğini de gördüm.

Her zaman arazide üreticilerimizle birlikte olmayı tercih etsem de, 2000 yılı sonrası arazi çalışmalarından uzaklaşıp Genel Müdürlükte APK Dairesi Başkanlığı'nda mevzuat ve bütçe konularında çalıştım. Kapatılması büyük bir yanlış olan Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 9. Kalkınma Planı kapsamında 2007 tarihli Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nun raportörlüğünü yaptım. Kalkınma Planlarının işlevsizleştirilerek birer basit belge haline dönüştüğü günümüzde, geçmiş yıllarda ODA'mız adına da Özel İhtisas Komisyonu çalışmalarına katıldım. Gerek Kurum adına ve gerekse ODA'mız adına TBMM Komisyon çalışmalarında bulundum. Son yıllardaki "ben yaptım oldu" mantığına rağmen, tüm kesimlerin katılımıyla kalıcı mevzuatların oluşturulması gerektiğine inancımı yitirmedim.

Kamudaki görevlerim bir yana, Fakülte sonrası mesleğim adına en çok şey öğrendiğim okul ODA'mız oldu. Bölümüm dışında mesleğimizin tüm bölümlerinin sorunlarıyla yüzleşmem ve çözüm önerileri geliştirmek mesleki birikimim açısından çok yararlı oldu.

ODA'mızı temsilen görev yaptığım TMMOB bünyesinde 106 farklı meslek disiplinini içeren 24 farklı Meslek Odasının ortak ya da özel sorunlarını görüp çözüm önerileri geliştirmek de ufku geliştirmek adına çok yararlı oldu. Pek çok sempozyum yürütmesinde yer aldım, çeşitli TMMOB Raporlarının raportörlüğünü yaptım. Eğitim ve istihdam dahil yaşanan mesleki sorunlara mesleki taassup açısından bakmak yerine, bütüncül bakmak ve ortak mücadele etmenin gerekliliğini tüm üyelerimizin görmesini diliyorum.

Genç meslektaşlarımız uzun süredir eğitim ve istihdam aşamasında çok ciddi sorunlar yaşamaktalar. Fırsat eşitsizliğinin de farkında olarak yeni mezun olacak meslektaşlarımızın öğrenmeyi öğrenmiş, araştıran, bilgi üreten, yabancı dil bilen, son teknolojiyi kullanabilen, sosyal bilimlere açık, çevresini sorgulayan, yaratıcı, üretken, toplumla bütünleşen, kalite bilincine sahip, yerel değerleri göz ardı etmeyen, zamanın değerini kavrayan, kendisiyle barışık, etik değerlere sahip, entellektüel, meslek örgütüne ve örgütlenmesine inanan, ülke ve meslek sorunlarına duyarlı bir mühendis olarak yetişmeleri gerektiğini düşünüyorum. Her türlü zorluğa karşın iş ararken ve de işe girip zor koşullarda çalışırken umutlarını

kaybetmeden kendilerine ve geleceğe güven duymaları çok önemli. Bu aşamalarda sabır ve de kendilerini çok boyutlu geliştirmeleri de çok önemli. Genç meslektaşlarımız bilgi ve yeteneklerini sürekli geliştirmeli, mesleğini en iyi şekilde yapma sorumluluğunu hissetmeli, bilim ve teknolojiyi insanlık yararına ve doğal dengeyi koruyacak biçimde kullanmalı, çok disiplinli çalışmalarda birlikte üretirken diğer meslek mensuplarına gereken saygıyı göstermeli, mesleki davranış ilkelerine ve meslek etiğine aykırı davranmamalı, mesleklerini yaparken adaleti, dürüstlüğü, güvenilirliği sağlamaya çalışmalıdırlar. Umarım tüm mezun meslektaşlarımız alanlarında çalışarak ülkemize ve dünyaya güzel hizmetlerde bulunurlar.

ODA'mızın seçim sonuçları bizlere, şube ve il temsilciliklerimizin sizi çok büyük bir oranda desteklediğini gösterdi. Bu desteği almak için ODA'mızın çalışmalarına ne zaman katıldınız? Ne gibi çalışmalarınız oldu?

Odamızın 13897 sicil numaralı üyesiyim. 1985 yılında mezun olduktan sonra Ankara'ya ilk gelişimde 1986 yılında ODA'mıza üye oldum.

Çalışma yaşamıyla birlikte Rize'de, Kastamonu'da Oda etkinliklerine ve seçimlerine katıldım. Başak Balosu geleneğinin taşra illerindeki yeri başkadır, o günleri özlediğimi söyleyebilirim. 1994 yılında Ankara'ya yerleşince ODA Komisyonlarına yazıldım ve aktif çalıştım. Üzerimde büyük emeği olan rahmetli Prof. Dr. Gürol ERGİN başkanımızın davetiyle 2000 yılında ilk kez Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi oldum. Pek çok sempozyum, kongre ve panelin hazırlık süreçlerini yürüttüm, ZMO adına bildiriler sundum, çeşitli illerde konferanslar verdim, TV ve radyo programlarına katıldım. Toprak etüt haritalama ile toprak koruma proje eğitimlerinde eğitici olarak yer aldım. ODA'mızın 50. Yıl Etkinlikleri kapsamında yoğun emek harcadığım ve 10 yıl sonra güncellenip basılan ODA tarihçesi niteliğindeki "60. Yılında TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası" ile "Tarih Yapan Oda Başkanları ile Söyleşiler" kitaplarını önemsiyorum, tüm üyelerimizin bu kitapları günümüzde de dikkatlice okumalarını öneriyorum. 2 dönem Oda Yönetim Kurulu Üyeliği sonrası, 2004-2008 yılları arasında TMMOB'da Oda'mızı temsil ettim. Çeşitli nedenlerle 2018 yılına kadar ODA organlarında yer almadım. Bu süreçte de ODA'mız ve TMMOB etkinliklerine, mitinglere sürekli katıldım, istenen görevleri ciddiyetle yapmaya çalıştım. 2018 yılında yönetimden gelen teklif üzerine ODA'mızı TMMOB'da temsil etmeye başladım. Gerek ODA, gerekse TMMOB bünyesinde aktif görev alıp aldığım görevleri başarıyla yapmaya çalıştım.

Yaşamımın her aşamasında mühendis olmanın temel ve yeterli ölçüt olduğuna inandım. Kamu hiyerarşisi içinde yer edinme ve örgüt etkinliklerini buna bağlama anlayışlarının yerine, örgütün kamuoyu önünde saygın yerini korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen, örgüt etkinliklerini kendi iç dinamikleri ve kendi kararları ile belirleyen bir anlayışa sahibim. Belki de bu nedenle çalıştığım kamu kurumlarında hiç idari makama gelmedim.

Geçmişten günümüze, profesyonellerin ve uzmanların örgütü olma anlayışını reddederek ODA'mızda gönüllü olarak görev yaptım, ODA'mıza hizmeti Oda görevi olarak benimsedim. Bu dönemde de geniş bir katılımı ile belirlenen Mavi Liste ile girdiğimiz seçimlerde ODA'cı kimliğimizden olsa gerek delegelerimizin güvenini kazanarak büyük bir başarı elde ettik. Bu onurlu görevde üzerimize düşeni en iyi şekilde yaparak duyulan güvene layık olmaya çalışacağız.

47. Olağan Genel Kurul sırasındaki konuşmanızda, “yan yana yürürken birbirimize omuz verelim, omuz atanlardan olmayalım” şeklinde bir ifade kullanmıştınız. Seçim hazırlıkları sürecinde omuz verenler ve omuz atanlar hakkında neler demek istersiniz?

Her meslek gibi bizim mesleğimiz de kutsal bir meslek. Nazım Hikmet RAN'ın harfleriyle “Topraktan öğrenip kitapsız bilen” köylülerimize/çiftçilerimize hizmet veriyoruz. Rahmetli Akın ÖZDEMİR'in ifadesiyle “İnsanı aç, toprağı aç, hayvanı aç olan bir ülkede ...” meslek alanımızda zor koşullarda hizmet vermeye çalışıyoruz. Ulusal önderimiz ATATÜRK'ün “Milletin Efendisi” diye tanımladığı mütevazı bir kesime hizmet verirken, mütevazı olmamız gerekiyor. Meslek alanımız ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarları için birlikte omuz omuza yürümemiz, örgütlü mücadelemiz çok önemli. Burada omuz verilmesi gereken, kariyer hırsı ya da siyasi hırs ile ön plana çıkmaya çalışan kişiler değil, kurumsal yapımız olan meslek örgütümüzdür, ODA'mızdır.

Odamız etkinliklerine katılım ve hiçbir katkı sağlamaksızın, bir yerlerden emir alarak aday listesi çıkararlara, kişisel ve siyasi çıkarları peşinde koşarlara, ODA'mızı siyasi iktidarın arka bahçesi yapmaya çalışanlara dün karşı çıktık, yarın da karşı çıkacağız. ODA'mızı Bakanlığın vesayeti altına sokmaya çalışan zihniyete karşı çıktık, çıkmaya devam edeceğiz. Demokrasi kanallarını kişisel çıkarları için kullanmayı görev edinmiş çıkarıcı tüm kişi ve kesimlere karşı durarak toplumun içinde yer alan, toplumla etkileşim içinde bulunan bir ZMO olduk, olmaya devam edeceğiz.

Genel Kurulumuz sürecinde ODA'mızı değil, kişisel ya da siyasi çıkarları için yönetime gelmeye çalışanları hep birlikte gördük. İktidarın “susan Türkiye” hedefi için örgütlü tüm kesimleri susturmaya çalıştığı bir süreçte, Bakanlıklar ve sarı sendikaların öncülüğünde TMMOB bünyesindeki Meslek Odaları seçimlerine müdahalesi, ODA'mız için de gündeme geldi. ODA'mızın, örgütümüzün bütünlüğünü dosta düşmana göstermek için seçim sürecinde yönetime aday olup son anda demokratik yarıştan çekilen “Değişim Grubu”ndaki meslektaşlarımıza Genel Kurul konuşmamda teşekkür ettim. Örgütümüz, yan yana yürürken omuz atmaya çalışanlara gerekli yanıtı açık bir şekilde verdi.

ZMO ailesi olarak hiçbir üyemizi dışlamadan ve ilkelerimizden sapmadan örgüt bütününde omuz omuz yürümeye ve birlikte mücadele etmeye kararlıyız.

Koronavirüs Salgını'nı yaşadığımız zor bir dönemde görev başına gelmenize rağmen hemen 19 Mart tarihinde ilk basın açıklamanızı yaparak “Koronavirüs Salgını, Tarım Sektörünün Dünyadaki Stratejik Önemi Bir Kez Daha Göstermiştir. Ülkemiz Tarım Sektörü Derhal Desteklenmeli, Tarımsal Üretimimiz Planlı Bir Şekilde Artırılmalıdır” dediniz, ardından “Kıtlık ve Açlık Sorunu Yaşamamak için Ülkemizde Derhal ‘Tarımsal Üretim Seferberliği’ İlan Edilmelidir”, “Virüs insanı, açlık insanlığı öldürür” şeklinde çarpıcı açıklamalarınız oldu ve bu açıklamalar da devam ediyor. Peki bu açıklamalarınız bir karşılık buldu mu? Mesela, tarımsal üretim seferberliği ilan edilmeli dediniz, Tarım ve Orman Bakanlığı sesinizi duydu mu?

Yönetim Kurulu olarak zor bir süreçte yönetime seçildik. Öncelikle şubelerimizi ve illerimizi ziyaret ederek hem teşekkür etmek hem de yereldeki sorunları dinleyerek dönem içinde yapacaklarımızı birlikte planlamayı düşünüyorduk. Salgın ve getirilen yasaklar örgütümüzle yüz yüze buluşmamızı engelledi. Görev dağılımı sonrası Yönetim Kurulu olarak bile uzun süre yüz yüze çalışma olanağı bulamadık. Çalışmalarımızda aksamama olmaması için gerek kurduğumuz whatsapp grupları ile gerekse hızla tanıştığımız zoom ve skype gibi programlarla uzaktan etkin iletişim sağladık. Yönetim Kurulu olarak uzaktan ya da yüz yüze her hafta toplanıp çalışanlarımızın sağlık koşullarını gözeterek ODA'mızın açık kalması için

hızlı kararlar aldık. Salgının sağlık alanı yanında en çok gündeme getirdiği alan olan tarım ve gıda sektörünün önemini kamuoyuna anlatabilmek için basın açıklamaları yaptık, TV programlarına bizzat ya da uzaktan katıldık, gündemi belirlemeye çalıştık. Bahsettiğiniz açıklamalarımız dahil tüm açıklamalarımız ulusal ve yerel medyada geniş bir şekilde yer aldı. Görüşlerimiz TBMM kürsüsünde çeşitli siyasi partilere üye milletvekillerce defalarca gündeme getirildi. CHP Genel Başkanı Kemal KILIÇTAROĞLU ile zoom üzerinden yapılan tarım gündemli toplantıya katılıp görüşlerimizi ilettik. Basın açıklamalarımızın tümüne web sayfamızdan ulaşmak mümkün, ülkemizde sürekli değişen gündeme yönelik basın açıklamaları yapmaya devam ediyoruz.

Salgın sürecinde ODA'mızın web sayfası yanında facebook, twitter, instagram, youtube gibi sosyal medya hesaplarını da etkin kullanmaya çalıştık. Gündeme ilişkin hazırladığımız sloganlar ve görseller etkili oldu, görüşlerimiz geniş kesimlere ve özellikle gençlere ulaştı.

Açıklamalarımız karşılık buldu mu? "Tarımsal Üretim Seferberliği İlan Edilmelidir" çağrımız özellikle muhalefetin yönetimindeki Büyükşehir Belediyelerinde karşılık gördü. Tarım ve Orman Bakanlığı maalesef kalıcı sorunlar için köklü çözümler geliştiremedi. Ek hazine arazilerini tarıma açma, 21 ilde 7 ürüne %75 tohum hibesi gibi küçük çaplı pansuman önlemlerle süreci yönetmeye çalıştı. Dünyada desteklerin arttığı ve korumacı dış ticaret önlemlerinin yürürlüğe girdiği aşamada, ülkemizde tarıma yönelik "Tarımsal Ek Ekonomik Destek Paketi" günümüze kadar açıklanmadı, 2019 yılı desteklerinin ödenmesi ek önlemler gibi sunuldu. Girdi maliyetlerinin düşürülmesi, kredi faizlerinin düşürülmesi ve borçların silinmesi, çiftçilerin SGK borçlarının ertelenmesi gibi üretimi kolaylaştıracak uygulamalara gidilmedi. Dışsatıma kotalarla sınırlama getirilirken, et ve hububat dahil dışalımına devam edildi. 65 yaş üstüne getirilen yasaklar ve hafta sonu sokağa çıkma yasaklarının meslektaşlarımız dahil üreticinin tarlasına, bağına, bahçesine, ağılına, ahırına gitmekte zorlanması üzerine bu konuda çeşitli makamlara girişimde bulunarak üretim sezonunda araziye ulaşma sorununun giderilmesine çalıştık, belli sürelerde sorunlar yaşansa da bu konuda zamanla olumlu adımlar atıldı.

Sağlık Bakanlığı "Bilim Kurulu" benzeri, Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde 9 kişilik "Covid-19 Tarım Komisyonu" kuruldu, ancak kurulda meslektaşlarımıza yer verilmedi. Konuyu etkin bir şekilde gündeme getirmemizin ve Bakan Sayın Bekir PAKDEMİRLİ ile görüşmemizin ardından meslektaşımızla üye sayısı 12'ye çıktı. Yönetim Kurulu üyemiz Prof. Dr. Cem ÖZKAN da komisyona çağrıldı. Ancak komisyonun etkin çalıştığını söylemek oldukça güç. Bu süreçte Bakanlıktan önce hazırlayıp kamuoyuyla paylaştığımız çiftçilerimizin salgına karşı alması gereken önlemlere yönelik broşürümüz geniş ilgi gördü.

Haziran ayında TBMM gündemine gelen "Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Teklifi" hakkında tüm örgütümüzle birlikte ayrıntılı görüşümüzü oluşturup kamuoyu ile paylaştık. Komisyondan geçip Genel Kurul süreci ertelenen teklif hakkında Genel Kurul görüşmeleri sırasında da değişiklik önerilerimizi gündeme getireceğiz.

Seçildikten sonra kısa sürede yine bir "hukuk bürosu" gibi çalışmaya devam ettik. Tarım alanlarımızın yok edilmesi, meralarımızın talanına karşı davalar açtık. Bitki koruma bayiliği yapabilme ve sınavı konusunda meslek haklarımızı korumak için davalar açtık. Halen gündemimizde pek çok dava konusu var ve hazırlıklarımızı tamamladıkça yeni davalar açmaya devam edeceğiz.

Salgın dışında TMMOB, Barolar ve diğer Meslek Odalarına yönelik yasa değişiklikleri gündeme geldi. Bu konuda TMMOB, Orman Mühendisleri Odası dışında bağlı 23 Odası ve İKK'lar aracılığıyla etkin bir kampanya yürüttük. Oda Başkanları ortak açıklaması yanında, ODA ve Genç-ZMO olarak basın açıklamaları yaptık. TBMM'nin tatile girmesi sonrası Ekim ayında bu girişimlerin gündeme gelebilecek olması nedeniyle yeni kampanya hazırlıklarımız sürmekte.

Tarım ve Orman Bakanı Dr. Bekir PAKDEMİRLİ ile 20 Nisan 2020 tarihinde bir görüşme gerçekleştirdiniz. Görüşme sırasında mesleğimize yönelik tüm sorunları Bakan'a iletebildiniz mi? Mesela önceki Bakan 10.551 ziraat mühendisinin istihdam edileceğini söylemişti, Bakan PAKDEMİRLİ bu konuda bir açıklama yaptı mı?

Tarım ve Orman Bakanı Sayın Bekir PAKDEMİRLİ'den gelen talep üzerine yarım saati aşkın samimi ve doyurucu bir görüşme oldu. Pandemi yasakları kapsamında görüşmeye sınırlı katılım istenmesi nede-

niyle ODA'mızı 2. Başkanımız Caner AKSAKAL ve Sayman Üyemiz Tahsin Erman ÇAĞDAŞ ile birlikte temsil ettik.

Görüşme sırasında mesleğimize yönelik sorunlar yanında meslektaşlarımızın sorunlarını da ilettik. Bakanlığın kurumsal yapısındaki sorunları, yönetici atamalarında liyakata dikkat edilmesini, Bakanlık içindeki meslek taassubuna dayalı uygulamalara son verilmesini, Covid-19 Komisyonu'ndaki meslek dağılımdaki yanlışın giderilmesini, üreticilere verilen ve verilecek desteklerin artırılmasını ve zamanında ödenmesini, 2021 bütçesinde ilk kez Tarım Kanunu'nun 21. maddesine uygun şekilde verilecek desteklerin Gayri Safi Milli Hasıla'nın en az %1 ve üzerinde olmasını, canlı hayvan, hazır et ve hububat dahil dışalımdan vazgeçilmesinin gerekliliğini gündeme getirdik.

Görüşmede meslektaşlarımızın istihdamı konusunu da ilettik. Kadro almanın sorun olduğunun gündeme getirilmesi üzerine kadro isteme konusunda diğer Bakanlıklara karşı baskı unsuru olmaya çalışacağımızı, salgının da etkisiyle azalan değil artan kadrolara meslektaşlarımızın atanmasını istedik. Kamu hizmetinin yeterli ve etkin verilebilmesi amacıyla acilen Ziraat Mühendisleri için kamuda yeterince kadro açılmasını ve atanamayan mühendislerin güvenceli çalışma koşullarında işe başlamasını talep ettik. Maalesef, sayısı azaltılmış meslektaşlarımızın açılmış kadrolara atanmasındaki sorunlar bile henüz çözülemedi.

ODA Yönetimi olarak, kamu yönetimi ile ilkeli iletişim kurup meslek ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunmasına ve geliştirilmesine, tarımsal politikalara, tarımsal örgütlenmeye, meslek alanlarımıza yönelik değerlendirme, istem ve önerilerde bulunmaya, etkili bir baskı unsuru olmaya devam edeceğiz.

Ülkemizde, ziraat fakültelerinin eğitim konusunda pek çok sorunu varken 41. Ziraat Fakültesi açılacak ve istihdam mesleğimizin en büyük sorunu diğer yandan tarımsal üretimi bırakıp kentlere göç eden pek çok çiftçimiz var. ODA olarak çalışmalarınızda nelere ağırlık vereceksiniz? Kimin sesi olacaksınız?

Ülkemizde maalesef eğitim ve istihdam planlaması mevcut değil. Ülkemizdeki eğitim sisteminin anaokulundan yükseköğrenime kadar sorunlar yumağı olduğu gerçeği karşısında, ülke gereksinimi, iş ve istihdam olanakları düşünülmezsizin plansızca altyapısız açılan fakülteler ile Ziraat Mühendisliği eğitimiindeki niteliğin düşmesine karşı çıktık, çözüm önerilerimizi kamuoyuyla paylaşmaya devam edeceğiz.

Ziraat mühendisliği eğitiminden başlayarak meslektaşlarımızın yaşadıkları sıkıntılara, işsizliğe, meslek dışı işlerde çalışmaya, düşük ücrete, iş güvencesizliğine, esnek çalışmaya, kadın mühendislerde cinsiyete göre ücret ve iş pozisyonu farklılığına ve mobbing uygulamalarına, SGK primlerinin düşük ücretler üzerinden ödenmesine, hak gasplarına, kamudaki siyasi kadrolaşma ve sürgünlere, sendika seçme hakkına karşı uygulanan baskılara, mesleki yetersizlik sorunlarına, meslek alanımızın itibarsızlaştırılmasına ve mesleğimizin niteliksizleştirilmesine karşı mücadele ettik, mücadeleye devam edeceğiz.

Kırsalda nüfusun yaşlanması, gençlerin ise tarımın cazibesini yitirmesi nedeniyle kentlere göç çok önemli bir sorun. Küçük çaplı ve parçacı projelerle genç nüfusun kırsala dönüşü mümkün gözüküyor. Kırsaldan kentlere yaşanan yoğun ve dengesiz göçün yarattığı sorunların kalıcı çözümü için üreticilerin üretimde kalmalarının ekonomik önlemlere teşviki yanında, kırsalın fiziki alt yapısının iyileştirilmesi, sosyal yapının geliştirilmesi, kadınların güçlendirilmesi, genç işgücünün üretime katılması, çevreye duyarlı yaşamın özendirilmesi ve örgütlenme bilincinin geliştirilmesi gibi temel konularda da ivedi çözüm önerileri geliştirilmelidir. Küçük çiftçiler ve aile işletmeciliği mutlaka desteklenmelidir. Demokratik kooperatifçilik desteklenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

"Bilimi ve tekniği iktidarın ve sömürgeçlerin değil, emekçi halkın hizmetine sunmakta kararlıyız." diyen efsane TMMOB Başkanı Teoman ÖZTÜRK'ün çizgisinde yürümeye kararlıyız. Dünyadaki her insanın mutluluğundan yana, yaşamın gereği olan üretimden, mutlu yaşamının gereği olarak üretilen değerlerin üreticilere eşit bölüşülmesinden yana olan bir örgütüz. Üretim ve bölüşüm süreçlerinin tarihsel olarak insanlığa ekonomik, toplumsal ve siyasal etkilerinin farkındayız, her bir insanın her alanda ve her anlamda sömürülmesine karşıyız. Ülkemizdeki ithalat kolaylığına dayalı ekonomi politikaları yerine üretim ekonomisini, sermaye öncelikleri yerine kamusal çıkarları, lüks ve savurganlığa dayalı yönetim anlayışı yerine tasarrufları, bireysel çıkarlar yerine örgütlü hak aramayı, gündelik politikalar yerine planlı kalkınmayı önceleyen anlayışın bir an önce yaşama geçirilmesi için hep birlikte mücadele ettik, mücadeleye devam edeceğiz. Kamunun genel çıkarlarını öne alan üretime dayalı toplumcu politikaları

savunduk, savunmaya devam edeceğiz. Rantın değil, üretimin ve üretenin sesi olacağız. İnsanlığın ve her bir insanın mutluluğundan tarafız, taraf olmaya devam edeceğiz.

Ziraat Mühendisleri Odası, kamu-özel sektör-üniversite çalışmalarında hangi noktada durmaktadır. Bu üçleme içerisinde tarafı neresidir?

ODA'mız bilimden yanadır. Bilimi ve teknolojiyi çiftçilerimizle buluşturmaya çalışmaktadır. Artan dünya nüfusu, gıda güvenliğinin sağlanması için bitkisel ve hayvansal üretimde verimi artıracak tarımsal Ar-Ge çalışmaları çok önemli. Ülkemizde tarımsal üretimin sürekliliği ve gıda güvencesi için hassas tarım teknolojilerinin geliştirilmesi, küresel iklim değişikliklerine uyumlu yeni çeşitlerin geliştirilmesi, dışarıya bağımlılığı kaldıracak girdi üretimi ve özellikle yerli tohum çeşitlerinin geliştirilmesi gibi projeler çok önemli.

Bununla birlikte Türkiye'deki Ar-Ge kaynakları miktar olarak düşüktür. Üniversite, araştırma enstitüleri, kamu yönetimi ve özel sektör arasında ciddi kopukluklar ve proje tekrarları mevcuttur. Katma değerli ürünlerin üretilmesi gereken araştırma enstitülerinde nitelikli personel sıkıntısı yaşanmakta, enstitüler akademik ilerleme mekanları olarak görülmektedir. Kamuda ve üniversitelerde araştırmacı seçiminde liyakata yeterince dikkat edilmemektedir.

Yaşanan sorunların çözümü için öncelikle tarımsal Ar-Ge'ye ayrılan kaynaklar artırılmalıdır. İlgili Bakanlıklarca Ar-Ge destek programının etki analizleri yapılmalı ve tarımsal Ar-Ge çalışmaları desteklenmelidir. Kamu-özel sektör-araştırma enstitüleri arasında yaşanan kopukluğun giderilmesi ve tarımsal Ar-Ge çalışmalarının ayrı ayrı değil, işbirliği ve koordinasyon halinde yapılması gerekir. Kamu araştırma enstitüleri ödenek ve personel olarak güçlendirilmeli, araştırmacı personelin sabah akşam mesai kavramı ötesi sürekli çalışma ortamı oluşturulmalı, araştırma sonuçları uygulamaya aktarılmalıdır.

ODA'mız örgütsel bağımsızlığımızı her koşulda koruyup, gücünü sadece üyesinden ve bilimsel çalışmalardan almıştır. İdari, mali, bilimsel yönden özerk, bağımsız ve demokratik üniversitemizde öğretim üyelerinin ve öğrencilerin tüm söz ve karar süreçlerine katıldığı, katılımcı, paylaşımcı, hukuka saygılı bir üniversite sistemini savunmaktadır. Kamu yönetiminde liyakatı önemsemektedir. Özel sektörün yerli araştırmalara ciddi kaynak ayırmasını istemektedir. Bu bağlamda ilgili tüm kesimlerin işbirliği içerisinde araştırma geliştirme çalışmalarını sürdürmelerini desteklemektedir.

Ziraat Mühendisleri Odası politikanın ne ölçüde içerisinde dir? Oda olarak herhangi bir siyasi partinin arka penceresi/bahçesi misiniz?

Politika, siyasa, siyaset eş anlamlı kullanılan sözcükler. Siyaset, belli bir toplumda çatışma halinde olan düşüncelerin uzlaştırılması çabasıdır. Politika ya da siyaset farklı çözümler arasında bir tercihte bulunma halidir. Örneğin; tarım arazilerini korumak bir politika tercihi ve bir siyasi karardır, tarım arazilerini hoyratça tarım dışı amaçlı kullanıma açmak farklı bir politika tercihi ve siyasi bir karardır. Tarım sektöründe üretim koşullarını iyileştirerek kendi üreticimizi desteklemek bir politika tercihidir, dışalım ile tüketicilerin ihtiyacını karşılayarak kendi üreticilerimizi desteklememek farklı bir politika tercihidir. Dolayısıyla yaşamın her alanı politika ile ilgilidir. Ziraat Mühendisleri Odası doğa yararına, ülke yararına, toplum yararına, kamu yararına politika tercihlerinden yanadır.

Bununla birlikte TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, bir siyasal parti değil, Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanmış kamu kurumu niteliğinde mesleki demokratik kitle örgütüdür. Üyelerimizin her birinin farklı bir siyasal görüşünün olması en doğal ve temel haklarıdır. Siyasetteki farklılıklarımız ODA'mızın zenginliğidir. ODA'mız, herhangi bir siyasi partinin veya görüşün arka bahçesi değildir, olmamalıdır da. ODA'mız ve üst örgütümüz TMMOB, meslek alanları, meslektaş hakları ve ülke sorunları üzerinden siyasetini yapar. ODA'mız sıcak siyasetin ve güncel siyasi parti tartışmalarının dışında kalarak, egemen kesim ve egemen kesim söylemleri ile ters düşmeme anlayışlarını reddederek, mesleğimizin ve üyelerimizin haklarını koruyan, söz ve kararlarda yetki sahibi olmasını sağlayan çalışmaları kararlılıkla yürütmeye devam edecektir. Örgüt disiplini içerisinde bizi bağlayan ilkeler, Genel Kurullarımızda kabul edilmiş TMMOB ve bağlı Odalarının temel ilkeleri ve çalışma anlayışıdır.

Meslek ve meslektaş sorunlarının ülke ve toplum sorunlarından ayrılamayacağını biliyoruz. İnsan hak

ve özgürlüklerine saygının olmadığı, hukukun üstünlüğünün olmadığı, demokrasinin işlemediği bir ortamda; örgütsel bağımsızlığımızı ve mesleki çalışmalarımızı yeterince sürdüremeyeceğimizin farkındayız. Demokrasiden yanayız, demokrasinin önündeki tüm engellerin kaldırılmasından yanayız. Ülke yönetimine egemen olan siyasi iktidarların yanlış politikalarına ve dayatmalarına, yaşanan darbe ve darbe girişimlerine, dünden bugüne karşı çıktık, karşı çıkmaya devam edeceğiz. Barıştan yanayız. İnsan hakları ihlallerine karşıyız, insanlık onurunun korunmasından yanayız. Irk, renk, din, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep, yaş, bedensel engeller ve cinsiyete dayanan hiçbir ayrıcalık yapmadan fırsat eşitliği sağlayan tüm girişimlerin içinde olduk. İş cinayetlerine, kadın ve çocukların emek ve bedenlerinin sömürülmesine, kadın cinayetlerine karşıyız.

Her an, koşulsuz, bilimden, fenden, insandan, halktan, toplumdan, doğadan yana tavır aldık, kamu ve toplum yararını savunduk. Üretim aracımız olan topraklarımız dâhil tüm doğal kaynaklarımızın, hep birlikte sağlıklı ve mutlu yaşayacağımız çevremizin, tarım arazilerimizin, meralarımızın, ormanlarımızın, derelerimizin, kıyılarımızın acımasızca yağmalandığı ve vahşice tahrip edildiği ve hatta katledildiği bir düzene karşıyız. Alpu Ovasından Aydın Ovasına, Çarşamba Ovasından Çukurovaya, Kazdağlarından Cerattepeye doğayı talan eden girişimlere karşı örgütlü mücadelemize, hukuk mücadelemize devam edeceğiz.

Özellikle 1980'li yıllardan beri dış odaklarca dayatılan ve vahşi kapitalizme dönüşen politikalar sonucu Türkiye, her geçen gün tarımsal üretimden kopararak dışa bağımlı hale getirildi. Girdi maliyetlerini düşürmeyen, ürün desteklerini içermeyen ve sadece ithalata dayalı politika ve uygulamalarla tarımda belirlenen hedeflere ulaşılması mümkün değildir. Biz özelleştirmeci, dışalıma dayalı, destekleri azaltan neoliberal tarım politikalarına karşı, ülkemiz çıkarlarını gözetken kamucu tarım politikalarını savunuyoruz.

Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının kurduğu Cumhuriyetimizin temel değerlerini, ülke yönetiminde keyfi kararlarla yönetilme yerine güçlü parlamenter sistemi, demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti ilkelerini, ülkemizin bütünlüğünü, tüm insanlarımızın eşitliğini ve mutluluğunu savunuyoruz.

Bu tavrımızı siyasetle uğraşmak, politikanın içinde olmak olarak görenler varsa, bu onların sorunudur.

Ben Ziraat Zakültesinde öğrenci iken rahmetli hocam Prof. Dr. Cemil CANGİR, bizlere her zaman mezun olduktan sonra meslek örgütümüze üye olmamız gerektiğini, ODA'nın çalışmalarını takip etmemizin mesleki açıdan bir gereklilik olduğunu, doğru olanın "ben ODA'ya ne verdim ki" demek olduğunu söylediler ve mezun olur olmaz ODA'mıza üye oldum. Yeni mezun olan meslektaşlarımızın ODA'ya yaklaşımı nedir? Sizce meslektaşlarımız neden ODA'ya neden üye olmalıdır?

Öncelikle sizlere doğru önerilerde bulunan Cemil CANGİR hocamızı rahmetle anıyor, ODA'mızı fakülte-lerde öğrencilerimize doğru tanıtan akademisyenlerimize saygılar sunuyorum.

İç ve dış dinamiklerin etkilediği toplum, teknoloji ve üniversite sürekli bir değişim süreci içinde. Bu değişim sürecindeki yanlışlara karşı tepki ve yönlendirme, ya tek tek mühendis tepkisi, ya da mühendislerin örgütlenerek ortak tepkisi olarak iki şekilde gösterilebilir.

Tek başına hak aramanın nerede ise olanaksız olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Mühendislerin bireysel tepkisinin çözüm için gerekli yönlendirmeyi sağlamayacağı açıktır. Ortak tepki noktasında karşımıza örgütlülük, Türkiye özelinde, ZMO ve üst birliği TMMOB çıkmaktadır.

ODA'ya üyelik gönüllü ya da zorunludur. 1980 yılı öncesi Oda üyeliği kamu-özel sektör ayrımı olmaksızın zorunlu idi. 1982 Anayasası'nın 135. maddesi gereği, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmamaktadır. 6235 sayılı TMMOB Yasası'na göre özelde çalışanların ilgili Odaya üyeliği ise zorunludur.

ODA'mızın meslek alanlarımıza ve meslektaşlarımıza yönelik çalışmaları ortada. Yapabildiklerimiz kadar halen eksiklerimiz de mevcut ve bunları gidermeye çalışıyoruz. Yapılanları görmezden gelerek özellikle kişisel çıkar bağlamında "ODA ne yapıyor?" sorusunu ısrarla soran üyelerimizin iyi niyetli olmadıklarını düşünüyorum. Üyelikte esas gönüllülük olup, gönüllü üye olanların bu şekilde bir soru sormadıkları bir gerçektir.

Bilim ve teknolojiyi insanla buluşturan, üretimden, emekten, halktan, özgürlükten, demokrasiden, laiklikten, bağımsızlıktan yana açık tavır alan cesur ve fedakar meslektaşlarımızın ZMO çatısı altında örgütlü mücadelesini sürdürmesine her zamankinden çok ihtiyacımız var. Ülkemiz adına Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yılının kutlanacağı 2023 tarihinin önemini ve sorumluluğunun farkında olarak, “birlikte karar alma, birlikte üretme, birlikte yönetme” anlayışıyla, daha güçlü bir ZMO örgütüne tüm üyelerimiz ile hep birlikte ulaşmaya daha çok ihtiyacımız var.

Yeni mezun olan meslektaşlarımızın örgütlü gücümüz olan ODA'mıza yaklaşımının da böyle olmasını diliyorum.

Mevcut üyelerin ODA faaliyetlerine katılımı nasıl? Önümüzdeki süreçte ODA üyelerine yönelik ne gibi çalışmalar yapmayı planlıyorsunuz?

ODA'mız çalışmalarına gönüllü ve sürekli katkı sağlayan üyelerimiz olduğu gibi, sürece katılmayan ve katkı sağlamayan pek çok üyemiz de maalesef mevcut. Tüm üyelerimizin ODA faaliyetlerine katılmasını sağlamak amacımız. Bu konuda gerek genel ilgisizlik, gerekse de ODA'mızın muhalif tavrı nedeniyle özellikle kamuda çalışan üyelerimizin mesafeli davranması nedeniyle tüm üyelerimizin çalışmalara katılım sorununun kısa sürede aşılması zor gözüküyor.

Öncelikle ODA çalışmalarının kurumsallaşması için çaba harcayacağız. Pandemi nedeniyle yaşanan kısıtlamalara karşın, ODA Çalışma Gruplarının/Komisyonlarının kurulması ve dönem içinde geniş bir katılımı etkin çalışması önemli. Üyelerimizle sürekli temas için İşyeri Temsilciliği örgütlenmesinin etkin işlemesi önemli. Kamuda çalışan meslektaşlarımızın özlük haklarının geliştirilmesi, özel sektörde çalışan meslektaşlarımızın çalışma koşulları ve ücretlerinin iyileştirilmesi, işsiz meslektaşlarımıza yeni iş ortam ve olanakları yaratılması, emekli ve engelli meslektaşlarımızın sorunlarının çözümü, kadın meslektaşlarımızın yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik etkili ve sonuç alıcı çalışmalar yürütmek amacımız. Genç-ZMO'nun tüm fakültelerde örgütlenmesi ve öğrencilerimizin okul aşamasında ODA'mızla tanışması önemli. Pandemi nedeniyle bu yıl öğrenci yaz kampını gerçekleştiremedik. Dönem içinde salgın koşullarını da gözetererek yaz kampını açmak ve Öğrenci Üye Kurultayı'nı yapmak hedefimiz. Gençlerimizle bütünleşmek, ODA organlarımızı gençleştirmeye devam etmek hedefimiz.

Tarım Haftası etkinlikleri, Dünya Gıda Günü, Dünya Su Günü gibi özel günlere yönelik ODA olarak ya da yakın örgütlerle birlikte etkinlikler gerçekleştireceğiz. Hedeflerimizden biri de, mesleki çalışmalarımız ve etkinliklerimiz yanında üyelerimize yönelik sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklerimizi yaygınlaştırmak. ZMO Akademi, ZMO Sanat gibi etkinlikleri kısa sürede yaşama geçirmek hedefimiz.

Bilindiği gibi ODA'mıza Ziraat Mühendisleri yanında, Su Ürünleri Mühendisleri, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisleri, Su Bilimleri ve Mühendisleri, Biyosistem Mühendisleri, Tütün Teknolojisi Mühendisleri de kayıtlı. Dönem içinde Meslek Dalı Ana Komisyonları ile Meslek Dalı Komisyonlarını uzun bir süre sonra etkin çalıştırmak hedefimiz.

Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği kapsamındaki çalışmalara hız verip, MİEM'in kurumsallaşması ve ülke düzeyinde eğitim programlarını çeşitlendirerek yaygınlaştırmak hedefimiz.

Üst birliğimiz TMMOB çalışmalarına ciddi katkı ve etkin katılım sağlamak hedefimiz. Ortak çalışma alanımız olan Meslek Odalarıyla birlikte çalışmalar yapmak hedefimiz.

Üyelerimizin profilini ve öncelikli sorunlarını belirleme amaçlı bir anket çalışması yapmak hedeflerimiz arasında.

Örgüt içi demokrasiyi geliştirmek, her alanda ve süreçte “birlikte üretmek, birlikte karar almak, birlikte yönetmek” anlayışını yaşama geçirmek hedefimiz.

Üyelerimizin etkin katılımı ile bu amaçlarımızı, hedeflerimizi dönem içinde gerçekleştireceğimize inanıyoruz.

Şimdiye kadar hep ODA'mızın yaptığı çalışmalardan bahsettik. Peki üyelerin ZMO'ya karşı sorumlulukları nelerdir?

Üyelerimizin ZMO'ya karşı ana sorumluluğu mesleki, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri için örgütlü mücadeleyi ön planda tutması, örgütüne sahip çıkmasıdır. Bu sorumluluk yalnızca aidat ödemeye indirgenmemeli, üyelerimizin tüm süreçlerde bilgi ve birikimleriyle ODA görüşlerinin oluşturulmasına ve kamuoyu oluşturulmasına ciddi ve sürekli katkı sağlamaları gerekmektedir. Örgüt faaliyetleri sırasında oluşturulan ve karar altına alınan ilke ve kuralları hayata geçirmeye çalışmak, yazılı kurallara uymak, örgüt gelenek ve kültürüne saygılı davranmak ve bunları geliştirmeye çalışmak gerekir. Üyelerimizin mesleğin ve meslektaşın toplumdaki itibarını yüceltecek mesleki davranış ilkelerini yaşama geçirmeyi görev kabul etmeleri gerekir. Bilim ve teknolojiyi insanlık yararına ve doğal dengeyi koruyacak biçimde kullanmayı mesleğinin temel ilkesi kabul etmesi gerekir.

Üyelerimizin ODA'mıza karşı sorumlulukları yanında pek çok alandaki sorumlulukları 2003 yılında gerçekleştirilen TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayı'nda karar altına alınmıştır. Mühendislerin birey olarak kendine karşı sorumlulukları, mesleğe ve meslektaşlara yönelik sorumlulukları, toplumsal ve sosyal sorumlulukları, doğaya ve çevreye karşı sorumlulukları, işverene ve müşteriye karşı sorumlulukları, mesleki davranış ilkeleri, örgütsel davranış ilkeleri hakkındaki kurultay kararlarını tüm üyelerimizin okumalarını ve içselleştirmelerini dilerim.

ODA'mızın başlıca gelir kaynakları aidatlar ve eğitim faaliyetleridir. Covid-19 dönemindeki yasaklar nedeniyle maalesef eğitim programlarını gerçekleştiremiyoruz. Üyelerimizin aidat ödeme oranının çok düşük olması, zorunlu giderlerin karşılanması ve ODA faaliyetlerinin kesintisiz sürdürülmesini zorlaştırmaktadır. Geçmiş yıllarda son ve istenmeyen seçenek olarak gündeme gelen icra yoluyla aidat tahsili yoluna gitmemek için uzun yıllara dayalı aidat borcu bulunan üyelerimizin aidatlarını ödemeleri konusunda sürekli duyurularla bulunmaktayız. Daha güçlü bir ZMO için üyelerimizin aidat ödeme konusunda da duyarlı davranmalarını bekliyoruz.

Röportajımızın sonunda Ziraat Mühendisleri Odası üyelerine neler söylemek istersiniz?

ZMO; bedel ödenmiş nice anlamlı mücadeleler sonucu demokrasiyi içselleştirmiş ve kişiselliği aşarak ilkesiz birlikteliklere karşı kurumsallaşmış ve kurumsal özgürlüğünü korumuş bir Meslek Odasıdır. Kurulduğu günden bugüne, ülkemiz tarımı, mesleğimiz ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması konusundaki onurlu ve dik duruşumuzdan, demokrasiden, halktan, bilimden ve emekten yana ilkeli tutumumuzdan 66 yıldır ödün vermeyen bir ODA'dır.

Zor bir dönemde yaşıyoruz. Dünyada ve ülkemizde, derinleşen ekonomik kriz, açlık, demokrasi krizi, savaşlar, yönetim krizi, pandemi krizi yaşıyoruz. Gecikmeksizin örgütlülüğümüzü güçlendirmek, ortak politikalarımızı hep birlikte belirlemek, ortak mücadeleyi örgütlemek zorundayız.

Yaşanan sorunların artarak büyüdüğü süreçte bu ülke doğasının, bu ülke insanının TMMOB'ye ihtiyacı var. TMMOB'nin Odalarına, Odaların şubelerine, il temsilciliklerine, örgütümüzün çalışmalara aktif katkı koyacak örgütlü üyelere ihtiyacı var. Evet, bu ülke insanının TMMOB'ye ihtiyacı var, iyi ki TMMOB var. Evet, bu ülke insanının ZMO'ya ihtiyacı var, iyi ki ZMO var. İyi ki bu ülkenin aydınlık yüzlü cesur mühendisleri var. İyi ki varlar. Son sözüm; Yaşasın ZMO Örgütlülüğü, Yaşasın TMMOB Örgütlülüğü.

Funda GACAL: Açıklamalarınız için çok teşekkür ederim.

TMMOB
ZİRAAT
MÜHENDİSLERİ
ODASI

VİRÜS İNSANI ÖLDÜRÜR
AÇLIK İNSANLIĞI ÖLDÜRÜR.

KITLIK ve AÇLIK SORUNU YAŞAMAMAK İÇİN ÜLKEMİZDE DERHAL
"TARIMSAL ÜRETİM SEFERBERLİĞİ"

İLAN EDİLMELİDİR.

TMMOB
ZİRAAT
MÜHENDİSLERİ
ODASI

Ülkemizin en büyük **gücü** her türlü
olumsuzluğa karşın hâlâ
tarımsal üretim potansiyelimizdir.

Covid-19 salgınından ders çıkararak, ülkemizde
bir an önce "**kamucu tarım politikası**"
değişikliğine gidilmelidir.

COVID-19'UN GIDA GÜVENCESİ VE GÜVENLİĞİ ÜZERİNE OLASI ETKİLERİ

Prof. Dr. Aziz EKŞİ¹

1.COVID-19'UN KENDİNE ÖZGÜLÜĞÜ

2020 yılına korona virüs kabusu ile girdik. İlk kez Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde görülen bu virüs kısa sürede dünyaya yayıldı. WHO bunu 11 MART 2020'de küresel salgın (pandemi) olarak tanımladı ve 7.7 milyar insan kısıtlarla yaşamaya başladı. Virüsün adı SARS-COV-2 konuldu, yol açtığı hastalık ise COVID-19 olarak tanımlandı.

COVID-19 insanlığın yaşadığı ilk salgın değil kuşkusuz. İlk salgının MÖ 430'da Atina kentinde yaşandığı belirtiliyor. Bu veba salgını nüfusun %30-35 azalmasına yol açıyor. Başka bir veba salgını da MS 166'da Roma'da yaşanıyor. Bu da nüfusun yaklaşık %10 azalması ile sonuçlanıyor. Tarihte en bilinen salgınlardan biri ise 1347-51 arasında Avrupa'da yaşanıyor. Bu bubonik veba salgını nüfusun %30-50'sini kırıp geçiyor. Karayip bölgesinde 1520'de ortaya çıkan çiçek salgını ise Güney Amerika'da çok sayıda insanı yaşamdan koparıyor.

20.yüzyılda da İspanyol gribi, AIDS, MERS, domuz gribi ve SARS gibi çok sayıda virüs kaynaklı salgın yaşanıyor (Çizelge 1). Bunlardan İspanyol gribi 50 milyondan fazla, HIV/AIDS ise 32 milyon dolayında insanın ölümüne yol açıyor (SICHE 2020, PALA 2020).

Çizelge 1. 20.Yüzyılda yaşanan başlıca salgınlar ve sonuçları

PANDEMİ	DÖNEM	TİP	ÖLÜM (%)	ÖLÜM SAYISI
İSPANYA GRİBİ	1918-19	H1N1	>2	>50 000 000
ASYA GRİBİ	1957-58	H2N2	0.1-0.2	1 150 000
HONG KONG GRİBİ	1968-70	H3N2	0.2-0.4	~1 000 000
AIDS	1981-	HIV	?	32 000 000
SARS	2002-03	SARS-CoV	<10	861
DOMUZ GRİBİ	2009-10	H1N1	0.3-0.5	18 000
MERS	2012	MERS-CoV	>30	774
COVID-19	2019-	SARS- CoV-2		12 000 000

Her salgının kendine özgü bir yanı da vardır. COVID-19 etkeni zoonotik bir virüstür. Yarasa veya mangan kökenli olduğu belirtiliyor. Bulaşma artık insandan insana ve damlacık yolu ile gerçekleşiyor. Hapşırma ve öksürme sırasında etrafa yayılan damlacık sayısının 3-10 milyon arasında değiştiği vurgulanıyor (SHAHİDİ 2020). Her virüs gibi yaşaması için canlı bir hücre gerekiyor. Solunum yolunu ve akciğeri etkiliyor.

Yarattığı korku esas olarak yayılma hızının yüksekliğinden kaynaklanıyor. Ayrıca ızdıraplı ölüm biçimi de bu korkuyu artırıyor. Dünya ölçeğindeki olguların yaklaşık %4-5'i ölümlerle sonuçlanıyor. Ancak bu oran, tanı yöntemine ve sağlık hizmetine bağlı olarak ülkeden ülkeye değişiyor.

Salgından korunmak için uygulanan kısıtlar yaşamı her açıdan (ekonomik, sosyal, kültürel) aksatıyor. Bu aksaklığın ne kadar süreceği ve hangi boyutlara ulaşacağı tartışılıyor. Bu kapsamda tartışılan konulardan biri de gıda güvencesi ve gıda güvenliğinin bu salgından nasıl etkileneceği ve salgından çıkışta hangi düzeyde etkili olacağıdır.

2.GIDA ZİNCİRİNİN ETKİLENMESİ

COVID-19'un gıda güvenliği ve gıda güvencesi üzerine yansımalarına geçmeden önce gıda zinciri üze-

¹Ankara Ü. Mühendislik Fak. Gıda Müh. Böl. Emekli Öğr. Üyesi

rine olası etkilerinin bütünsel bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekiyor. Bu zincir esas olarak; yetiştirme, işleme, dağıtım, satış ve tüketim halkalarından oluşuyor (Grafik 1). Zincirin bir halkasında ortaya çıkan aksama diğer halkalara da yansıyor. COVID-19'un sistem üzerine etkisi hem kısıtlamalardan hem de yaşanan panikten kaynaklanıyor.

Grafik 1. Gıda zincirinin başlıca halkaları

COVID-19 kısıtlarının yetiştirme ya da tarımsal üretimi doğrudan etkileme olasılığı düşüktür. Çünkü kırsalda nüfus yoğunluğu düşük olduğu ve açık havada çalışıldığı için bulaşma olasılığı azdır (STEPHENS vd 2020). Ancak bazı ülkelerde, dağıtım zincirindeki aksamaların tarımsal üretime de yansıdığı görülüyor. Hindistan'da satmadığı için çileği ineğe yedirmek, Uruguay'da beyaz kakaoyu çöpe atmak ve ABD'de sütü dökmek zorunda kalan çiftçilerden söz ediliyor (Torero 2020). Ancak böylesi durumların yaygın ve kalıcı olmadığı biliniyor.

Diğer bir etken, sezonluk işçi sağlanmasında yaşanan güçlük nedeni ile ekim ve hasat işlerinde yaşanan sorundur. Bu kapsamda, özellikle Avrupa'da sınır kapılarında bekleyen yabancı işçi gruplarından söz ediliyor. Bu sorunun da gerekli güvenlik önlemleri alınarak çözümlendiği görülüyor. Tarımda aile işgücüne dayalı üretimin yaygın olmasının bu sorunu hafiflettiği açıktır.

Tohum, gübre, ilaç gibi girdilerin sağlanmasında yaşanan sorunların özellikle küçük aile çiftçileri ile ilgili olduğu biliniyor. Türkiye gibi, tarımsal girdi açısından dışa bağımlılık oranı yüksek ülkelerin bu sorundan gelecek yıllarda da etkilenmesi söz konusudur.

Gıda zincirindeki işleme halkası bir ara devre dışı kalmıştır. Ancak, alınan gıda güvenliği önlemleri ile gıda işleme, ambalajlama, muhafaza süreçlerinin yeniden devreye girdiği görülüyor. Başka ülkelerin uyguladığı ihrac kısıtlamalarının hammadde ve girdi tedariki açısından bu halkayı da etkilemesi söz konusudur.

Salgın kısıtlarından dağıtım zinciri de etkilenmiştir. Bu etkilenme hem girdi tedariki hem de pazara erişim açısından geçerlidir. Yerel üretim

döngülerinin gündeme gelmesi de daha çok bu yüzdendir ve olumlu bir gelişmedir.

Tüketim aşamasında yaşanan en tipik problem, panik nedeni ile makarna, baklagil vb. gıdaların tüketiciler tarafından stoklanmasıdır. Fakat esas etki; işten çıkarılma, işini kaybetme gibi nedenlerle tüketicilerin yaşadığı gelir kaybıdır. Bu olgunun satınalma gücünün azalması ve talep daralması nedeni ile üretime de yansımaları kaçınılmazdır. Bundan daha önemlisi ise bu insanların salgına karşı kırılgan duruma gelmesidir.

Öte yandan, kriz dönemlerinde beklenen gelişmelerden biri de gıda fiyatlarının artmasıdır. Ancak bu kez böyle bir olumsuzluk yaşanmıyor. Tam tersine, pandemi süreci ilerledikçe ve olgu sayısı arttıkça FAO gıda fiyatı indeksinin (GFİ) düştüğü görülüyor (Çizelge 2).

Çizelge 2. Pandemi döneminde günlük ölüm sayısı (WHO 2020) ve gıda fiyatı indeksi (FAO 2020) değişimi

2020 AY	KÜMÜLATİF OLGU SAYISI	GÜNLÜK ORTALAMA OLGU SAYISI	FAO GIDA FİYATI İNDEKSİ
OCAK	11 950	519	102.5
ŞUBAT	86 606	2 574	99.4
MART	862 419	25 026	95.1
NİSAN	3 255 273	79 761	92.4
MAYIS	6 239 257	99 466	91.1
HAZİRAN	10 566 002	144 224	93.2

Pandemi öncesi GFİ artış trendindedir. Pandeminin başladığı Ocak 2020'de 102.5'tir. Ocak-Haziran 2020 döneminde aylara göre günlük ortalama ölüm sayısı 519'dan 144 224'e yükselmiş, GFİ ise 102.5'ten 93.2'ye düşmüştür. Bu olgu, COVID-19 salgınının tarım-gıda sistemine en azından kriz düzeyinde yansımadağı gösteriyor.

3. GIDA GÜVENCESİNİN ETKİLENMESİ

Gıda güvencesi; gerçekte dengeli ve yeterli beslenme için gerektiği kadar gıdanın tüketilme düzeyi ile ilgili bir kavramdır. Gıdanın bulunabilirliği, erişilebilirliği, tedarik kararlılığı ve kullanılabilirliği gibi başlıca dört faktöre bağlıdır (BRÜNTRUP 2008). Bunlardan en önemlisi kuşkusuz gıdanın bulunabilirliğidir. Çünkü olmayan gıdaya erişim söz konusu değildir. Önem açısından bunu erişilebilirlik izliyor. Çünkü; gıdanın varlığı erişemeyen insan açısından çok anlamlı değildir.

Global düzeyde gıda güvencesi öteden beri açlık prevalansı ile değerlendiriliyor. Açlık en somut

tanımı ile günlük enerji tüketiminin 1800 kalorisinin altında olmasıdır. FAO(2019) verilerine göre dünyada açlık çeken insan sayısı 1990-92 döneminde 843 milyon iken, 2000-02 döneminde 833 milyon, 2017-19 döneminde ise 823 milyon dolayındadır. Yani 30 yılda ancak 40 milyon azalabiliyor ve dünya nüfusunun halen %11'i kronik açlık yaşıyor.

Oysa 2015 yılında "açlığın yarılanması" amaçlanıyor. Gerçekleşmeyince bu kez 2030 yılında "açlığın sıfırlanması" hedefleniyor. FAO tarafından tanımlanan ilk bakışta uçuk gibi gözüküyor. Fakat ulaşılamaz değildir. Yeter ki açlığın tek başına üretim yetersizliğinden kaynakladığı sanılsın.

Dünyada gıda üretimi yetersiz değil ki... Son 50 yılda dünya nüfusu 2 kat artarken gıda üretimi 3 kat artıyor. 1961-2013 döneminde kişi başına düşen günlük ortalama enerji miktarı 2.200 kcal'den 2.884 kcal'ye yükseliyor (FAO 2018). Fakat aç insan sayısı yine de beklenen düzeyde azalmıyor. Bunun nedeni, gıda üretimi ve tüketimi açısından dünyanın farklı bölgeleri arasında çok önemli farklar olmasıdır. Bu farklılıkta ekolojik koşulların, etnik kavgaların, bölgesel savaşların, kuraklık ve sel gibi doğal olayların ve yönetim istikrarsızlığı gibi faktörlerin de kuşkusuz payı vardır. Fakat, dünya ticaretinde geçerli kuralların bazı ülkeleri tarımı terketmeye zorladığı ve gıdaya bağımlı kıldığı da bir gerçektir.

Öte yandan, 1990 öncesi AB'de çiftçi destekleri ve korumacılık ile gıda üretimi destekleniyor. Öyleki "gıda dağı" ve "gıda gölü" diye tanımlanan gıda fazlalığı oluşuyor. Fakat bunun dünyada açlığın azalmasına bir etkisi olmuyor. Bunun gibi, yardım/bağış yaklaşımı da ivedi olgular hariç, açlığın azalmasına katkıda bulunmuyor. Bağış/yardım miktarı dünya gıda üretiminin %0.3'ü kadardır. Üstelik tahhütler tutulmadığı için sürdürülebilirliği de tartışmalıdır.

Bu nedenle, gıda adaleti ve gıda egemenliği kavramları öne çıkıyor. Gıda adaleti yaklaşımı; gıda güvencesini temel bir insan hakkı olarak görüyor ve adil bir bölüşüm talep etmektedir (GOTTLİEB ve JOSHİ 2010). Gerçi 2030 sıfır açlık hedefine ulaşmanın en kestirme yolu budur. Ancak uygulanması oldukça zordur. Her topluluğun kendi gıda politikasını belirleme hakkını savunan gıda egemenliği yaklaşımı daha gerçekçidir (MENEZES 2001). Çünkü hiç bir ülke, sofrasındaki gıdayı başkası ile paylaşmak istemiyor ve açlığın çözümü için gıda üretiminin açlığın yaşandığı ülkelerde artırılması gerekiyor.

COVID-19 bu kötü durumun biraz daha kötüleşmesine yol açacaktır. Bu olumsuzluktan daha çok düşük gelirli grupların etkileneceği açıktır (CFS 2020). OECD'ye göre COVID-19 nedeni ile global ekonomik büyüme hızının %0.5- 1.5 düşmesi bekleniyor ve ekonomik büyümedeki %1 yavaşlamanın gıda güvencesiz insan sayısında %2 artışa yol açtığı vurgulanıyor (IFPRI 2020). Dolayısı ile 2019'da kronik açlık yaşayan 820 milyon insana, 16 milyon dolayında insanın daha eklenmesi söz konusudur. WFP(2020)'ye göre dünyada akut açlık çeken insan sayısı 135 milyondur ve buna 130 milyon insan daha eklenecektir. Ayrıca COVID-19'un, yetersiz beslenme nedeni ile bağışıklığı zaten zayıf olan bu insanlardan daha fazla can alacağı da acı bir gerçektir.

4.GIDA GÜVENLİĞİNİN ETKİLENMESİ

Gıda güvenliği kısaca, gıdaların sağlığa zararsız olmasını, sağlığa zarar verme potansiyeli olan herhangi bir etken içermemesini tanımlıyor. WHO, dünya ölçeğinde her yıl 600 milyon insanın gıda zehirlenmesi yaşadığını ve 420 bin insanın öldüğünü vurguluyor. Türkiye'de yaşanan gıda zehirlenmesi sayısı ise, Sağlık Bakanlığı verilerine göre 5 milyon dolayındadır.

Öte yandan, yediği gıdadan kuşku duyan insanların sayısı da giderek artıyor. Bu kuşkuğun önemi

bir kısmı gerçek olgulara, bir kısmı ise gerçek-dışı bilgilere dayanıyor. Gerçek olgular açısından; tarımsal üretim, gıda depolama, gıda işleme ve yemek pişirme noktaları önem taşıyor.

Tarımsal üretimde girdi kullanımının giderek arttığı bir gerçektir. Kuşku daha çok pestisit kalıntılarının yoğunlaşmasıyla ilgili. Gıda depolamaya ilişkin kuşku küfler ve oluşturduğu mikotoksinlerden kaynaklanıyor. Gıda hazırlamada daha fazla katkı kullanıldığı da başka bir gerçektir. Tüketicilerin kuşku duymasına yol açan etkenlerden birisi de budur. Ayrıca; gerek fabrikada gerek mutfakta uygulanan ısıtma aşırılığına bağlı olarak oluşan ve kısaca "proses bulaşanı" denilen zararlı bileşikler de gıda güvenliğini tehdit ediyor.

Gerçi gerek tarımsal girdiler ve gerekse gıda katkıları için, bilimsel süreçlere dayalı olarak, güvenli kullanım koşulları tanımlanmıştır. Bu bir gerekliliktir fakat yeterli değildir... Bu koşullara uygunluğun etkili bir gıda kontrolü ile güvence altına alınması gerekiyor. Ayrıca, gıda işletmelerinde HACCP sisteminin yaygınlaşması, tarımsal üretimde ve mutfak uygulamasında ise eğitim programları kritik bir önem taşıyor.

COVID-19 salgınına yol açan SARS COV-2 virüsü gıda kaynaklı değildir. Gıdaya ancak enfekte bir insandan özellikle hapşırma ve öksürme yolu

ile bulaşabiliyor. Gıda üzerinde çoğalamıyor ancak belirli süre canlı kalabiliyor. Bu sürenin, bulaşma yoğunluğuna bağlı olarak bir kaç gün olabileceği belirtiliyor. İşte bu sürede, gıdaya dokunan ve elini ağızına-burnuna süren insana virüs bulaşma olasılığı vardır. Ancak, bugüne kadar bu yolla ortaya çıkan bir olgu olmadığı özellikle vurgulanıyor. Yine de satın alınan gıdaların iyice yıkanması ve ambalajlı gıdaların tercih edilmesi öneriliyor (SHAHİDİ 2020). Bunun gibi, virüslerin 55-60°C'de aktivitesini kaybettiğinin de bilinmesi gerekiyor.

COVID-19 salgınının yol açtığı farkındalığın, ek önlemlerle gıda güvenliği sisteminin güçlenmesine dolaylı katkı sağlayacağı açıktır.

Görüldüğü gibi gıdalar COVID-19 bulaşması açısından riskli değildir. Fakat COVID-19'dan korunma açısından çok önemlidir. Çünkü enfeksiyöz hastalıklara yakalanma olasılığı bağışıklık sistemi zayıfladıkça artıyor. Hastalığın daha çok yaşlılarda ölüme yol açmasının başlıca nedeni de budur. Bağışıklık sistemini güçlü tutmanın bir yolu da yeterli ve dengeli beslenmeden geçiyor. Bu açıdan öncelikle minimal protein gereksiniminin (et ve süt tüketimi ile) karşılanması önemlidir. Ayrıca, gıdaların fonksiyonel bileşenleri (antioksidan, diyet lifi, omega yağ asidi vb.) de vücudun savunma sistemine katkıda bulunuyor. Özellikle antioksidan gıda bileşenleri zararlı aktif radikalleri bağlayarak oksidatif gerilimi kırıyor ve bağışıklık sistemini aktive ediyor. Antioksidanca zengin gıdaların başında ise meyve, sebze ve türevleri geliyor.

5. SONUÇ

COVID-19 bu güne kadar yaşanan en önemli viral salgınlardan biridir. Tipik özelliği hızlı yayılması ve daha çok yaşlıları hedef almasıdır. Korunma önlemleri; tarım-gıda sistemi üzerinden gıda güvencesi ve gıda güvenliğini de etkilemektedir. Beklenen etkilerden birisi, gelir kaybı nedeni ile gıda talebinin azalması ve bunun üretime de yansımadır. Diğeri ise 820 milyon dolayındaki aç insanlara yenilerinin eklenmesi ve açlık çekenlerin durumunun biraz daha kötüleşmesidir. Pandemiden en az hasarla çıkılması için ise; (1) dünyada gıda üretiminin öncelikle açlığın yaşandığı bölgelerde artırılması, (2) yerel üretim döngülerinin öne çıkarılması, (3) evde hijyen kurallarına uyulması, (4) ambalajlı gıda tercihinin yaygınlaşması (5) toplum bağışıklığının yüksek tutulması ve bu amaçla açlık ve yoksulluk sınırı altındaki insanlar için dengeli beslenme koşullarının sağlanması gerekiyor.

KAYNAKLAR

- BRÜNTRUP,M. 2008. Gobar trends in food security. Rural, 21(3); 8-11.
- BURGUI, D. 2020. Coronavirus: How action against hunger is responding to the pandemic. www.actionagainsthunger.org (09.07.2020).
- CFS. 2020. Impact of COVID-19 on food security and nutrition (FSN) . www.fao.org/cfs/cfs-hlpe(11.07.2020).
- STEPHENS,E.C.,MARTIN,G., van WIJK, M., TİMSİNA,J and SNOW,V.2020. Impacts of COVID-19 on agricultural and food systems worldwide and on progress to the sustainable development goals. Agric. Syst. 183: 102873 .doi: 10.1016/j.agsy.2020.102873
- FAO.2018. Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database (FAOSTAT). <http://www.fao.org/faostat/en/#home>. (11.07.2020).
- FAO.2019. The state o food security and nutrition in the world(SOFI Report).Food and Agriculture Organization(FAO). 239 p.Rome. file:///E:/SOFI-2019-full-report.pdf (11.07.2020)
- FAO.2020. FAO food price index. <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/> (11.07.2020).
- GOTTLIEB,R. and JOSHİ,A. 2010.Food justice.MIT Press, New York,USA
- IFPRI. 2020. <https://www.ifpri.org/blog/covid-19-spreads-no-major-concern-global-food-security-yet> (11.07.2020).
- PALA, K. 2020. Salgınlar çağı yaşadığımız. <https://www.birikimdergisi.com/guncel/10018/salginlar-cagi-yasadigimiz>(09.07.2020).
- SICHE,R. 2020. What is the impact of COVID-19 disease on agriculture? Scientia Agropecuaria,11(1); <http://dx.doi.org/10.17268/sci.agropecu.2020.01.00> (11.07.2020).
- SHAHİDİ, F.2020.Does COVID-19 affect food safety and security?J. Food Bioact. 9;1-3.
- WHO.2020. WHO coronavirus disease (COVID-19) dashboard. <https://covid19.who.int/> (11.07.2020).
- WFP.2020.<https://www.wfp.org/news/covid-19-will-double-number-people-facing-food-crises-unless-swift-action-taken> (11.07.2020).

COVID-19 PANDEMİSİ BASKISI ALTINDA TARIM MAKİNALARI VE TEKNOLOJİLERİ SEKTÖRÜ

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK¹

1. GİRİŞ

Ekonomik tarımsal üretimin en önemli girdilerinden mekanizasyon, ileri teknolojilerin uygulanmasını ayrıca girdilerin etkin, zamanında ve ekonomik kullanımını sağlayarak verimlilik ve karlılığı artıran önemli bir unsurdur. Dünyada tarımda gelişen yeni kavramlar, akıllı tarım ve hassas tarım ya da daha doğrusu akıllı hassas tarım uygulamalarıdır. Teknoloji ve bilgi yoğun bu uygulamalarla değişken oranlı ve/veya azaltılmış girdi kullanımı mümkün olabilmektedir. Akıllı hassas tarım girdiden olduğu kadar işgücünden de tasarruf sağlayan uygulamaları kapsamaktadır. Örneğin otomatik dümenleme uygulamalarında olduğu gibi günün 24 saatinin değerlendirilmesine de olanak sağlamaktadır.

Etkili mekanizasyon planlaması ve uygulamalarıyla kazanılan önemli bir sonuç da çiftçilerin ve tarım işçilerinin çalışma koşullarının iyileşmesidir. Buna ek olarak, doğal kaynaklar korunmakta, tarımsal üretim hızlanmakta ve tarımsal üretimde önemli bir kapasite artışı sağlanarak, tarım ürünleri sadece geçimlik olarak üretilme olgusundan sıyrılarak ulusal ve uluslararası ekonominin önemli çıktılarından biri olmaktadır. Diğer yandan giderek iklim değişikliği faktörünün kısılacında yapılacak olan tarımsal uygulamaların zamansal yönetimi de ancak makine, otomasyon ve teknoloji kullanımıyla ideal olabilmektedir. Ancak tarımı etkileyen mevcut kısıtlara bir yenisi daha eklenmiştir.

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan COVID-19, kısa süre içerisinde tüm dünyaya yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi (küresel salgın) ilan edilmiştir. Bunun sonucunda, birçok ülkede COVID-19 tedbirleri kapsamında sınır kısıtlamaları getirilmiş ve küresel nüfusun büyük bir kısmı karantina uygulamasına maruz kalmıştır. Virüsün insan sağlığı üzerindeki etkisinin yanı sıra, birçok fabrikada üretim faaliyetleri durdurulmuş; eğlence merkezleri, alışveriş merkezleri, restoranlar, güzellik merkezleri gibi birçok işyeri kapatılmıştır. Tüm bunların sonucunda tüketici harcamaları, yatırımlar ve uluslararası ticaret gibi birçok alan etkilenmiştir. Türkiye'de resmi kayıtlara göre etkisi Mart ayının başında başlayan COVID-19 pandemisi tüm dünyada kalıcı hasarlar bırakırken önceleri gününü kurtarmaya çalışan ülke yönetimleri ve insanlar hemen akabinde geleceği düşünmeye başlamış ve sağlık sektörünü tüm yan sanayi kolları ile birlikte destekleme kararı alınırken bir yandan da tarım ve gıdaya olan talep ve kaygılar hızla artmıştır. Tarımda dijital çağ, tarımda dijital dönüşüm, endüstri 4.0, tarım 4.0 gibi kavramları tartışırken birden dünya ve Türkiye kendisini endüstri 4.0'ın bazı uygulamaları içerisinde bulmuştur. Bu süreçte sanal market zincirleri başrol oynamışlar ancak tedarik zincirinde sürekliliğin sağlanması ve spekülasyonların önlenmesinin ne denli güç olduğu yaşanarak öğrenilmiştir. Semt pazarları ve AVM'ler kapatılmış, insanların gıdaya erişimi kısıtlanmış ve gıdada tüketim kaygısı ve stok dönemi yaşanmıştır. Evlere servis veremeyen küçük işletmeler hayli zarara uğramıştır. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren iş kolları kazançlarını sıfırlamışlar ve işyerlerine kilit vurmak zorunda kalmışlardır. Lojistik firmalarının böyle bir konuma hazır olmadıkları ortaya çıkmış hayli zorlanmışlar, büyük özveri ile hizmet vermeye çalışmışlarsa da yetersiz kalmışlardır. Uzun süre maske ve eldiven temininde güçlükler yaşanmıştır. Aslında tüm dünyada insan ve canlı yaşamının sürekliliği üzerine kurulu olmayan neoliberal ekonominin olumsuzlukları yalnızca kar amaçlı kuruluşların organize olamadıkları gerçeği yaşanmış ve bu durum kısa sürede panik havası estirmiştir. Bu süreçte devletçi ekonominin ve sosyal devlet anlayışının ne denli stratejik bir öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Tüm dünyada özel kuruluşlardan devlet yönetim-

¹Ankara Ü. Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi

lerine yapılan destek çağrılarını, iflaslar, konkordato ilanları bu durumun kanıtları olup, halen sürmektedir. Güçlü devlet ve şirket ekonomileri giderek zayıflamışlar ve küçülmek zorunda kalmışlardır. Şirketlerin çoğu el değiştirmiş ve/veya hisse oranlarında önemli değişimler yaşanmıştır.

2. TARIM MAKİNALARI VE TEKNOLOJİLERİNDE DÜNYADA NELER YAŞANDI

Bu süreçte tarım makinaları ve teknolojileri sektöründe dış dünyada neler yaşandığına kısaca göz atarsak;

- Amerikan tarım makinaları imalatçıları derneği (AEM) başkanı Dennis Slater “Federal hükümet, ekipman üreticilerini desteklemek, destekledikleri 2,8 milyon işi korumak ve ülkemizin ekonomik ve ulusal güvenliği ve yaşam tarzımız için gerekli olan bir endüstrinin uygulanabilirliğini garanti etmek için güçlü ve acil önlem almalıdır” çağrısını yaparken artan üretim maliyetlerinden ve endüstrinin büyüyen beceri boşluğu arasında, COVID-19 salgınının ülke genelindeki topluluklar üzerindeki yıkıcı etkisinden söz etmiştir (By Natalina Sents 04.14.2020-<https://www.agriculture.com/news/machinery/what-does-coronavirus-means-for-farm-equipment-manufacturers>).
- Yine aynı kaynakta yer alan habere göre ABD AEM kıdemli başkan yardımcısı ve AEM'nin hükümet ve endüstri ilişkileri sorumlusu Kip Eideberg, pandeminin imalatçıları nasıl etkilediğine ilişkin kendisiyle yapılan bir röportajda, imalatçıların birinci önceliğinin iş gücünü sağlıklı tutmak ve ardından fabrikaları açık tutmaya çalışmak olduğunu

vurgulamıştır. Eideberg, “çiftçiler gıda üretimi için elzemdir ve sonbaharda hasat yapabilmeleri için şu anda tarlada olmaları gerekir ve masamıza yiyeceğimizi ancak böyle koyabiliriz. Eğer onların ihtiyaç duydukları ekipman, parça vb. bulunamıyorsa ya da imalat ve servis yapılamıyorsa onlar bizim için bu üretimi yapamazlar yorumunu getiriyordu. Çin’de ikinci bir salgın olması durumunun ekipman ve imalat endüstrisi için yıkıcı olacağını da belirtiyor, birçok şirketin hala salgınla savaşmak için tedarik yapmak üzere fabrikalarını yeniden şekillendirmek için çalıştığını söylüyordu.

- Avrupa’daki duruma baktığımızda CEMA (European Agricultural Machinery Association) Avrupa Tarım Makinaları İmalatçıları Birliği Derneği bu zorlu dönemde, koronavirüs krizinin toplulukları ve işletmeleri nasıl etkilediğine dair gerekli ayrıntıları belirlemek ve gerekli önlemleri almak üzere güçlerini birleştirmenin ve birleşik mesajları AB’ne iletmenin zamanı geldiğini belirtiyordu. CEMA ve Üye Dernekleri, gerekli adımları atmak için Stratejik Komite, Yönetim Kurulu ve Genel Kurul’un özel toplantılarıyla hızlı bir şekilde tepki verdiler. “Çalışanlarımızın ve müşterilerimizin sağlık ve güvenliğinin korunması bizim önceliğimizdir” ilkesiyle CEMA, üye devletler ve Avrupa kurumları tarafından sosyal mesafelendirme, uzaktan çalışma, esnek çalışma programları, çalışma alanı içinde fiziksel mesafeyi azaltma önlemlerinin teşvik edilmesi ve kişisel korumaların kullanılmasının teşvik edilmesi ile ilgili olarak verilen yönergeleri memnuniyetle karşıladıklarını açıkladılar.

- COVID-19’un tarım makinaları endüstrisi üzerin-

deki genel durumunun ve özel etkisinin ilk değerlendirmesi 17 Mart'ta Avrupa Komisyonu ile paylaşıldı ve işletmeleri korumak için acil sorumluluk, eylem ve dayanışma gerektiğini kabul ettiler. Üreticiler, yerel yetkilileri ile sınırlama ve etki azaltma önlemleri tanımladılar ve uyguladılar. Ayrıca, çoklu dağıtım zorlukları ve tedarik zinciri aksamaları da vurgulandı ve Avrupa Komisyonu'nun, 1628/2016 / AB 5. Aşama emisyon motorlara geçiş yönetmeliği kapsamında zamana duyarlı ürünler için seçenekleri araştırması çağrısında bulunuldu. Anılan çağrıda Avrupa Tarım Makineleri Endüstrisi'nin, AB gıda tedarik zincirinin önemli bir direği olduğu, COVID-19 pandemisinin sayısız etkisine rağmen, şüphesiz giderek daha zor bir durumla karşı karşıya kalan çiftçilerin, distribütörlerin ve perakendecilerin sıkı çalışması sayesinde AB genelinde istikrarlı ve güvenli bir gıda tedarikine erişebileceği vurgulandı.

• Bu krizin getirdiği sıkıntılar aynı zamanda, iyi işleyen bir gıda tedarik zincirinin karmaşıklığını ve çiftçilerin girdilerini tedarik etmek ve vatandaşların gıda güvenliğini garanti altına almak için sınır ötesi faaliyet gösteren birçok paydaşın yüksek entegrasyonunun gerekliliğini kanıtlamıştır. AB genelinde kısıtlamalar daha da sıkılaştıkça, tarım makinelerinin ve yedek parçalarının üretimi, nakliyesi, dağıtımı, kiralanması, bakımı ve servisinin acil durum sürekliliği için gerekli kritik sektörlerin kısa listesine dahil edilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

•CEMA, patneri olan (AFCC-Agri-Food Chain Coalition) Tarım-Gıda Zinciri Koalisyonu ile hızlı bir şekilde çalışmış ve 25 Mart'ta olağanüstü bir oturum için toplanarak, durumun Avrupa Birliği Tarım Bakanları ile paylaşılmasını sağlamıştır. Tarımsal sanayii sektörünün karşılaştığı sorunları gündeme getirmek ve tarım makinelerinin tüm Avrupa'daki çiftçilere çiftlik faaliyetlerini yürütmeye devam etmeleri ve AB vatandaşları için yüksek kaliteli gıda üretmeleri için destek vermelerinin stratejik önemini vurguladılar.

•CEMA daha sonra 30 Mart'ta CLIMMAR (distribütörler) ve CEETAR (müteahhitler) ile güçlerini birleştirerek yayınlanan ortak bir bildiri sektörlerin eşgüdümünün günlük yaşamımızın ve gıda güvenliğimizin sürekliliği için ne kadar kritik olduğunu vurgulayan bir bildiri yayınlamıştır. CEMA - CEETAR - CLIMMAR ortak açıklamalarında Covid-19 kapsamında, tarım makineleri sektörünün, gıda güvencesi ve güvenliğinin sağlanabilmesi için Avrupa'daki çiftçileri ve kooperatifleri

desteklediklerini ilan etmişlerdir. Böylelikle Avrupa genelinde, tarım makineleri üreticileri, ana ve yan sanayi tedarikçileri, tarım makineleri distribütörleri ve bakım-onarım hizmet şirketleri ile tarım makineleri müteahhitleri ortak bir platformda hareket ederek, vatandaşları için gıda tedarikinin sürdürülebilir olması amacıyla AB çiftçilerini ve tarım kooperatiflerini desteklemeye karar verdiklerini açıklamış oluyordular. Basit bir şekilde özetlemek gerekirse, çiftçiler gerekli ekipman, hizmet ve yedek parçaya erişemediği takdirde üretemez bir duruma gelebileceğinden, ulaşım ve ticaretin sürekliliği için sınırların açık kalması, tarım makineleri ile bunların yedek parça ve servis hizmetlerinin buralardan hızlı geçişe uygun olması gerekmektedir. Bu kapsamda tüm AB genelinde hızlı parça teslimatları bir öncelik olarak desteklenmelidir. Dağıtım etkinliğinin sağlanması için gerektiğinde denetlemelerin devlet tarafından yapılması gerekmektedir. Tarım bayileri ve mekanizasyon şirketleri tarafından tarım makinelerine servis ve bakım hizmetlerinin sağlanması, özellikle ekim, dikim ve hasat döneminde bu hizmetlerin 7/24 devam edecek şekilde yürütülmesi garanti altına alınmalıdır. Bunu sağlamak için aşağıdaki önlemlerin alınması gerekmektedir:

-Tarım makineleri, yedek parça ve ana bileşenlere kesintisiz erişim,

-Servis teknisyenleri yönelik 'açık sınır' politikasının sağlanması,

-Tarım makineleri firmalarının ve bayilerinin tüm gıda üretimi ve tedarik zinciri içinde kritik ve hassas bir sektör olarak belirlenmesi,

-Üretim kapasitesinin korunması amacıyla teknisyen ve tamirci meslek gruplarının kritik olarak belirlenmesi,

-Kritik çalışanların işlerine nasıl güvenli bir şekilde devam edebilecekleri hakkında net bilgiler verilmesi.

İmalatçılar dünyanın her yerinde tedarik zincirindeki aksaklıklardan etkilenmekte ve faaliyetlerini sürdürmek için önemli maliyetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Tarım makineleri üretim tesisleri, ana bileşenleri ve yedek parçaları, tüm gıda üretimi ve tedarik zincirindeki kritik sektörler listesine Üye Devletler tarafından açıkça dahil edilmeli ve korunmalıdır. Bölgesel müteahhitlerin planlanan hizmetleri sunmasına ve salgından etkilenen çiftçiler için hizmetlerin müteahhitler tarafından yapılmasına izin verilmelidir. Tarım, "ertelenemez" süreçlere göre faaliyet göstermektedir. Bu süreçler, toprak

işleme, gübreleme, ilaçlama ve ilkbaharda yapılan ekim ve dikim dönemleridir. Gıda üretimi için artık yetiştirme mevsimi başlar ve bundan ötürü birçok tarım makinesi sahada kullanılmak üzere teslim edilmelidir. Hayvanların günlük olarak beslenmesi ve bakımının yapılması gerekliliktir, ayrıca diğer birçok kritik çiftlik, meyve bahçesi, bağ, bostan faaliyetleri için şu anda hassas bir dönemdir. (https://ec.europa.eu/transport/coronavirus-response_n)

- Aşama 5 düşük emisyon çevreci motorlara geçişte yasal bir çözüme ihtiyaç olduğu, öngörülmesi mümkün olmayan bu aksaklığa atıfta bulunularak, endüstrinin yürürlükteki AB düzenlemelerine veya yakında yürürlüğe girecek olan taahhütlerine rağmen, bu benzeri görülmemiş durumun yasa koyucunun esneklik göstermesini gerektirdiği vurgulanmıştır. Anılan aşama 5 düşük emisyonlu çevreci motorlara geçiş mevzuatında öngörülen 2020 (güç aralığı <56kW ve ≥130kW) ve 2021 (güç aralığı 56kW ila 130kW) için zaten üretilmiş ve tedarik edilmiş olduğu ancak diğer parça ve bileşenlerin tedarikindeki mevcut kesintiler nedeniyle, üreticilerin üretimini tamamlamaları ve piyasaya sürmeleri / tescil / bu makinelerin belirlenen son teslim tarihlerine kadar hizmete girmelerinde engel niteliğinde zorluklar bulunduğu, benzer istisnai zamanlarda (Japonya'da 2011 Tsunami) diğer ürünler için olduğu gibi geçici bir çözüm bulunması gerekliliği tekrar tekrar vurgulanmıştır.

- Açıklamalardaki "Avrupa Tarım Makineleri Endüstrisi ciddi şekilde vurulmuştur" şeklindeki ifadeler gerçekten oldukça çarpıcıdır.

Özellikle Avrupa'da traktör üretimi üzerinde durulmaktadır. Çünkü traktör olmadan büyük çoğunlukla ekipman kullanılamamaktadır. Bu durum AB kapsamındaki ülkelerde üretimi ciddi olarak zorlamaktadır. Türkiye AB üyesi olmadığı için stage 5 düşük emisyon motora geçiş konusundaki AB mevzuatına şimdilik tabi değildir.

3. TÜRKİYE'DE SEKTÖR NE DÜŞÜNÜYOR

Türkiye'de neler oldu diye baktığımızda tarım makinaları sektörünün de bünyesinde yer aldığı Makine İhracatçıları Birliği (MAİB) Başkanı Kutlu Karavelioğlu'nun 07 Mayıs 2020 tarihli Milliyet gazetesine verdiği demeci görüyoruz. Karavelioğlu görüşlerini şu başlıklarda sıralamıştır.

- İtalya, İspanya ve Fransa gibi AB'nin önemli üreticileri, bu salgından oldukça yara almış olarak çıkacaklardır. Yarışta öne geçmek için bilhassa bu ülke pazarlarını nakış gibi işlenmelidir. Bu bağ-

lamda Avrupa pazarının lokomotifi Almanya ile endüstriyel iş birlikleri daha da güçlendirilmelidir,

- Türk makine sektörünün ihracatının yılın ilk 4 ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %10'un üzerinde azalarak, 5,3 milyar dolarda kalmıştır,

- Nisan ayındaki ihracat önceki yılın aynı ayına göre % 38 düşerek 957 milyon dolara gerilemiştir, makine sektöründe en büyük kayıplar ana pazarlarda yaşanmıştır,

- Nisan ayındaki ihracat kaybı en fazla makine ihraç edilen 5 büyük pazarda %52,5 ortalamasında gerçekleşmiştir. Bu ülkelerden en az düşüş %43 ile Almanya'da yaşanırken, Fransa'ya makine ihracatındaki düşüş nisan ayında %71'e ulaşmıştır,

- Hastalığın merkezi batıya doğru kaydıkcça Türkiye makine sektöründeki ekonomik kayıplar yükselmiştir,

- MAİB'in (Makine ihracatçıları Birliği), Makine Federasyonu (MAKFED) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Makine Sektör Meclisi iş birliğiyle yaptığı ankete göre, makine ihracatçısı firmalar salgın nedeniyle ciddi iş kaybına uğramışlar, her 10 imalatçıdan 5'i mart ve nisan aylarında dış sipariş alamamıştır.

- Dünya ekonomisinin durduğu ve Türkiye'deki makine imalatçılarının üretimlerini kısıtlıkları bu dönemde, mart ayı verilerine göre ithalatın %14 artmasının ise şaşırtıcı bir veridir.

- Kamu ve altyapı hizmetlerinin aksaksız sürebilmesi için açık kalması gereken makine sektörü, yüksek maliyetlere katlanarak verimsiz çalışmaya devam edecektir

- Sektörün 2019 yılında ulaştığı cironun %59'u ihracattan gelmiş ancak nisan ayında bu gelirin yarısını kaybedilmiştir,

- Yıla iyi başlanılmasına rağmen Uzak Doğu'dan gelen ara mal stokları tükendikçe sorunlar artmıştır. Geçtiğimiz 2019 yılı nisan ayında Almanya, ABD, Birleşik Krallık, İtalya ve Fransa'ya 564 milyon dolar değerinde makine gönderilmiş olmasına rağmen bu yıl aynı ülkelere nisan ayı ihracatı 283 milyon dolara kadar gerilemiştir,

- Tüm zorluklara rağmen doğru hamlelerle yeniden hız kazanılması mümkündür. Ancak şu anda tam da korunacak zaman ve haldeyiz,

- Pandemi nedeniyle küresel ekonomik krize en sıkıntılı yakalanan sektör makine endüstrisidir. Makine şirketlerinin toplam cirolarının %5'ine dahi

varmayan yedek parça ve bakım-onarım hizmetleriyle ayakta kalmaları imkansızdır, küresel rekabette çok çetinleşeceği tabiidir.

- Ülkelerde yerli imalatçıları ithalattan korumak üzere gümrük duvarları yükseliyor.

- Makine ihracatının ithalatı karşılama oranı %85'ten %73'e kadar gerilemiştir. Oysa geçen yıl makine dış ticaret açığını 5 milyar dolara kadar indirilmişti.

- Şu an firmalarımız yüksek maliyetlerle ve verimsiz bir çalışmayla ayakta kalmaya çalışmaktadır. Firmalar personelini ne pahasına olursa olsun korumaya çalışmaktalar çünkü yetişmeleri 10 yılı aşan bir süreyi almaktadır. Ar-Ge ve tasarımcılar başta olmak üzere hepsi işlerinde uzmanlar.

- Yaklaşık 400 yerli üye firmayla yapılan anket sonuçları, nisan ayında normal üretimi süren fabrikaların oranının sadece %21 olduğunu göstermektedir. Makine imalatçısı her 10 firmadan 4'ü nisan ayında yurt içinden hiç sipariş alamadığını, 5'i ise yurt dışından hiç sipariş alamadığını söylemektedir. Her 10 firmadan 9'u elindeki işleri 1 ila 3 ay içinde tamamlayacağını belirtmekte ancak sonrası için işleri bulunmamaktadır.

- Gerekli olan, Türkiye'de kamu strateji dokümanlarının merkezine makinenin konulduğunu ve yeniden sanayileşmede temel rolün makine sektörüne verildiğini akılda tutmaktır. Buna rağmen desteklerin sektörlere göre değil, firmaların ihtiyaçlarına göre dağıtılması daha efektif ve adilane olacaktır.

- Küresel tedarik zincirinde ve üretimin farklı coğrafyalar arasındaki paylaşımında zaruri bir değişimin olacağını bilerek, Türk makine sektörünün bu değişimden daha fazla pay almasına yönelik bir ihracat stratejisini uzun süredir izlemekteydik ancak pandemi, bu süreci daha da hızlandırmıştır.

- Türkiye'nin endüstri alanında teknolojik kapasitesini ortaya koyabileceği yeni bir dönem başlamıştır. Fiziki fuarların düzenlenemeyeceği bu sıkıntılı dönemin geçmesini, oturarak beklemek yerine, proaktif bir tavırla Agrivirtual milli ve yerli olarak tasarlanmıştır. Böylelikle, ihracatçılarımızın, belli bir döneme egemen olacağı anlaşılan bu konseptten yabancı rakiplerinden daha erken yararlanabilmesini sağlamak mümkün olacaktır. Pandemi esnasında düzenlenen ve gerçekleştirilen bu ilk 3 boyutlu sanal fuar ile, digital iş platformlarına olan ihtiyacın teknolojik ürünlerde de giderek arttığını sektörümüzle birlikte deneyimlenmesi önem taşımaktadır.

- Tarım makineleri imalatı, bizim dış ticaret fazlası verdiğimiz bir alandır ve yabancı sermayeyi yüksek oranda ülkemize çekmeyi başarmış bir sektördür. Makine ve teknoloji çeşitliliğimiz, kalite fiyat performansımız ve sürdürülebilirlik anlayışımızla çok rekabetçi olduğumuzu ve iş ortaklarımızla her iki taraf için de verimli olacak ilişkiler kurabildiğimiz her fırsatta görülmektedir.

4. AGRIVIRTUAL SANAL FUARI

Agrivirtual Tarım ve Hayvancılık Makineleri Sanal Fuarı, Türkiye'nin Makinecileri tarafından, Ticaret Bakanlığı himayesinde Selçuk Üniversitesi işbirliğiyle 22 – 26 Haziran tarihleri arasında düzenlenmiştir. Yerli ve milli yazılımla hazırlandığı belirtilen Agrivirtual, Türkiye'nin 3 boyutlu ilk sanal fuarı olma özelliğine de sahiptir. Ticaret Bakanı Sayın Ruhsar Pekcan'ın yoğun desteği ve katılımıyla açılmış olan fuar, makine imalatının küresel coğrafi değişiminden daha fazla pay almasına yönelik olarak izlenen bir ihracat stratejisi'nin ürünü olarak değerlendirilmektedir.

Fuar açılışında bildirilen görüşlerden COVID-19 pandemisinin tarım ve gıda ürünlerine erişim ve ülkelerin tarımsal yeterliliği ya da gıda güvencesi ve gıda güvenliği konularının önemini bir kez daha ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Tarımın, ikili anlaşmalarda kilit sektörlerden biri haline geldiği ana fikri kesinleşmiştir. Bir önemli çıkarım da tarımsal üretimin, makine yatırımlarının en hızlı arttığı alan olduğu ve pandeminin yeşil-çevreci ve yenilikçi akıllı hassas tarımsal üretime ihtiyacı daha da artırdığıdır. Fuar 5 gün boyunca 24 saat üç boyutlu olarak izlenebilmiştir. Dünyadan ve Türkiye'den yüzlerce katılımcı ve binlerce ziyaretçiye uygun olarak yazılımı geliştirilen fuarda; traktörden hasat makinelerine, toprak işlemeden sulamaya, ekim makinelerinden hayvancılık ekipmanlarına, taşımadan akıllı hassas tarım teknolojilerine kadar tarımın sektörel olarak gereksinim duyduğu tüm makine teknolojileri izlenebilmiştir. Beş ana holden oluşan Agrivirtual, holler ve koridorlar arasında serbest dolaşma, sergilenen ürünler hakkında dijital broşürler edinme ve sergilenen ürünleri 3D olarak inceleme fırsatı sunulmuştur.

Bazı eksiklerine rağmen ilk olarak düzenlenen bu fuarın son derece yararlı olduğu kesin olmakla birlikte sanal sistemlere alışkanlık henüz tam anlamıyla gerçekleşmediğinden etki faktörü fiziksel fuarlara göre daha düşük olması şimdilik olağandır.

5. MAKİNE SEKTÖRÜNE KORONAVİRÜS ETKİLERİ VE TEDBİRLERİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

MAKFED tarafından Makine İhracatçıları Birliği (MAİB) ve TOBB Türkiye Makine ve Teçhizatı İmalatı Meclisi işbirliği ile COVID-19 pandemi dönemine ilişkin bir anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışmasında makine imalatı ile iştigal eden firmaları temsil eden 20 derneğin çatı kuruluşu olan MAKFED, her ölçek ve alt sektörden üye firmalarının katılımıyla salgının ekonomik ve çalışma hayatına etkileri ile buna dair alınan tedbirlerin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Bu amaçla yapılan üç seri anketin 11-17 Haziran 2020 tarihlerinde icra edilen üçüncüsünde ilk iki anket sonuçları ile değişimin izlenmesi yanı sıra Haziran başında ülkemizdeki normalleşme çalışmalarına dair de tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Anket soruları, dört günlük katılım süresinde MAKFED üye dernekleri ve Türkiye Makine ve Teçhizatı Meclisi aracılığıyla, makine ve aksamları imalatı yapan firmalara gönderilmiş ve 211 cevap alınmıştır. Katılım sayısı ve alt sektörler dağılımı bakımından ilk iki anket ile benzer profile ulaşılmıştır. Öncelikle Nisan ve Mayıs başlarındaki anket sonuçları ile mukayese yapılırken bir takım yeni tespitlerde de bulunulmuştur.

- Her üç ankette de tespit edildiği üzere makine imalat sektörü firmaların yaklaşık %10'u ihracat yapmazken sektör, firma ölçekleri büyüdükçe artan oranda ihracat yönüne sahiptir. Firmaların %40'ının cirolarının yarısından fazlası ihracat kaynaklıdır. Ancak 2020'nin ilk beş ayında ihracat yapmayan firma oranı %23'e çıkarken ciro içindeki ihracat payı oranındaki düşüş de bariz olarak kendini göstermiştir.
- 2020 ilk çeyreğinde cirosunda azalış yaşayan firma oranı %50 iken bu oran ilk beş ayda %60'a çıkmıştır. İki dönem mukayesesindeki ciro artışı sağlayan firma oranı ise %40'tan %20'ye düşmüştür.
- 2020 ilk çeyreğinde ihracatında azalış yaşayan firma oranı %53 iken bu oran ilk beş ayda %62'ye çıkmıştır. İki dönem mukayesesindeki ihracat artışı sağlayan firma oranı ise %33'ten %14'e düşmüştür.
- Firmaların mamul stokları benzer seyrini sürdürerek, 2019 yılı cirosuna göre %30-40 bandında belirginleşmiştir.
- Haziran itibarıyla firmaların normal üretime dönme eğilimine geçtiği anlaşılmakta olup iki hafta ve

üzerinde duruşa geçen firma oranında da belirgin düşüş görülmüştür. Firmaların ağırlığının 3 aya kadar siparişi olmakla birlikte elinde siparişi olmayan oranı da %7'ye düşmüştür.

- Haziran itibarıyla firmaların %15'inde yeni iç ve %35'inde yeni dış sipariş olmamasına karşın öncesine göre sipariş alma oranlarında iyileşme sürecine girildiği görülmüştür.
- Firmalar ana pazarların açılış zamanı ile normalleşme sonrasında müşteri davranışlarındaki değişiklik olasılıklarını tedirginlik olarak yaşamaktadırlar. Buna karşın, önümüzdeki 3 aya bakıldığında iyimserlik havasına girildiği görülmüş olup tedarikçi kaynaklı aksaklıklarda iyileşecek oranı %33'ten %52'ye çıkarken kötüleşecek düşüncesi %27'den %15'e düşmüştür. Talep yönlü aksaklıklarda ise iyileşecek beklentisi %33'ten %54'e çıkarken kötüleşecek düşüncesi %38'den %18'e düşmüştür.
- Türkiye'deki makine teçhizat yatırımlarının 2019 sonundaki seviyesine ancak 2021 ortalarında döneceği beklentisi hakimdir.
- Firmaların ancak %35'inde tam olan istihdam düzeyi %62'ye çıkarken %75 izinli/kısa çalışma oranı %10'lardan %5'lere düşmüştür. Dolayısıyla çalışanların ağırlıklı olarak işbaşı yaptıkları anlaşılmaktadır. Firmaların ancak %15'inin düşük yoğunluklarda ücretsiz izin uygulamasına gittiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte tam veya kısa zamanlı evden çalışmanın verimliliği düşürdüğünü ifade edenlerin oranı %60 iken artırdı diyenler %6 düzeyindedir. Diğerleri ise olumlu veya olumsuz bir etkilenme olmadığı düşüncesindedir.
- Firmaların %63'ü, %50'si tarafından başa baş noktası olarak görülen %60 altı Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ile çalışırken, %71 KKO oranı üzerinde olan firma oranı ancak %22'dir. Buna karşın hali hazırda sadece %22'si başa baş noktasındayken, 2021 başlarına kadar başa baş noktalarına dönebileceği beklentisi ağırlıktadır.
- Firmaların %70'inde borç/öz kaynak oranı %50 ve altındayken %15'inde bu oran %51-75 aralığındadır. Firmaların %37'sinde hazır değerler/kısa vadeli borç oranı %50 ve üzerindeyken %19'da bu oran %10 ve altındadır.
- Firmalar yeni normal mevcut organizasyonel yapıları ile yönetecek olup TSE COVID 19 Güvenli Üretim Kalite Belgesi'ne olan farkındalık ve ilginin oldukça düşük olduğu görülmüştür.
- Yeni normal döneme yönelik iş planları önceli-

ğinde ise sırasıyla İhracat pazarlarının çeşitlendirilmesi, dijital altyapıdaki eksiklerin giderilmesi ve verimliliği artırmak üzere ürün konsolidasyonuna gidilmesi kendini göstermektedir.

- Küresel tedarik zincirinde yeniden yapılanmanın yüksek düzeyde olacağı beklentisine sahip firma oranı %23 düzeyinde kalmıştır.
- Ticaret savaşları kapsamında yükselen korumacı politikaların sektöre olacak etkisi yönünde belirgin bir düşünce eğilimi görülmemiştir.
- Makine ithalatında ilave gümrük vergileri uygulamasının kalıcı olmasını isteyenlerin oranı ancak %14 iken uygulamanın çeşitli yönleri ile yeniden değerlendirilmesini isteyenler ağırlıktadır.
- Firmaların yarıya yakını küresel tedarik zincirinde yeniden yapılanmaya örnek olacak eski/yeni pazarlar ve eski/yeni müşteriler ile temas yönünde herhangi bir gelişme içerisinde değildir. Buna karşın diğer yarısında bu alanda gelişmeler söz konusudur.
- Firmalar güncel sorunları önem sırasına göre Şehirlerarası/ülkelerarası seyahat engeli, kapasite kullanım düşüklüğü, likidite problemi, tedarik zinciri sorunu ve lojistik sorunu şeklinde görmektedirler.
- Firmaların tedarik ve teslimatlarda yaşadıkları sorunların kaynakları olarak ise kur hareketinden dolayı fiyatlama zorluğu, ödemeler dengesinin bozulması, artan navlun maliyetleri ile operasyonel zorluklar olarak görülmektedir.
- Haziran ayında sona ermiş olan tedbirlerden sırasıyla vergi ötelemeleri, kısa çalışma ödeneği ve 36 ay vadeli işe devam kredisi uygulamalarının uzatılması talebi hakim yöndedir.

Sonuç olarak ülkemiz bazı AB ülkelerinde de olduğu gibi Haziran başı itibarıyla geçtiği normalleşme süreci firmaları işbaşına geçirirken beklentilerin de iyileşmesine katkı sağlamıştır. Ancak hala talep düşüklüğüne bağlı likidite sorunu devam etmektedir. Bunun vergi ötelemeleri, alacak ve tahsilatların hızlandırılması ve yeni finansman paketleri ile bertaraf edilmesi yanı sıra düşük KKO oranı ile çalışan firmaların ayakta kalmasının desteklenmesi için kısa çalışma ödeneği gibi istihdam desteklerinin bir süre daha sürdürülmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

6. SEKTÖRDE YERLİLİK ORANLARI

Tarım makineleri sektöründe diğer birçok makine segmentinde olduğu gibi başta AB ülkelerinden

olmak üzere nitelikli çelik ürünlerinden elektronik kartlara, kauçuk hammaddeden hidrolik aksamlara, sensörlerden motora ve pompalara kadar geniş bir skalada aksam/ parça ve sistem ithalatı söz konusudur. Bu nitelikli parçaların yanı sıra özellikle rulman, kayış kasnak, zincir gibi üretimde kullanılan çeşitli makine elemanları kısmen yurt dışında tedarik edilmektedir.

Traktör harici tarım makineleri imalatında neredeyse yüzde yüze varan yerlilik oranından bahsetmek mümkünse de, toprak işlemeden hasada kadar çok fazla çeşitlilikte tarım makinesi olması nedeniyle bu konuda fikir verebilecek net bir yüzde vermek oldukça zordur. Bununla birlikte toprak işlemeden hasada doğru gidildikçe, makineler daha karmaşık ve teknolojik hale geldikçe yüzde yüzden itibaren yerlilik oranının da giderek azalması beklenmektedir.

Traktör grubunda ise -Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayınlanan düzenli raporlar nedeniyle- rakam vermek çok daha kolay olabilecektir. Güncel durumda kendi motorunu da Türkiye'de üreten firmalar % 91,2 yerlilik oranına ulaşmış durumdadır. Bununla birlikte özellikle küresel firmaların Türkiye'de son birkaç yıl içinde açtığı tesislerde üretim bantlarından çıkan traktörlerde çok çeşitli oranlarda yerlilik oranı söz konusudur. Bu oranlar tamamen tesiste gerçekleşen operasyon sayısına bağlı olmakla birlikte fikir verebilecek bazı yüzdeler verilebilir. Türkiye'de son birkaç yılda yatırım yapan ve şanzıman üretim hattını da kuran bir firma % 12,8-54 yerlilik oranı ile çalışmaktadır. Yine son birkaç yıl içinde ama çok daha mütevazı bir üretim tesisi kuran bir başka firma ürünlerinde % 7,81-22,95 yerlilik oranına sahiptir. Yerlilik oranı özellikle motor, şanzıman, aks gibi önemli aksamların tedarik şekline bağlı olarak değişmektedir (MAKFED&TARMAKBİR Tarım ve Makine Sanayi Etkileşimi Raporu)

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Tarım makineleri ve teknolojileri ile ilgili rakamlar gerek MAİB, MAKFED ve gerekse TARMAKBİR Kurumlarının Web sayfalarında ayrıntılı bir biçimde ulusal ve uluslararası kaynaklar kullanılarak verilmiştir. Bu nedenle bu makalede sayısal Çizelgelere ve dış ticaret açıklarına değinilmemiştir. Pandemi çok özel bir dönemi anlatmaktadır ve bu süreçte alınacak dersler tedbirlere dönüştürülerek ancak yararlı olabilecektir. Konuyla ilgili olarak elde ettiğim çıkarım ve değerlendirmelerim genel

ekonomik yapı ve teknoloji özelinde aşağıda sıralanmıştır:

1. Tarım yaşamsal bir öneme sahip ekonomik bir uğraştır ve artık teknoloji olmaksızın milyonları doyurmak imkansızdır.
2. Dünyada tüm insanlığa allanıp pullanarak sunulan ve yarattığı istihdamı bahane ederek, karın tokluğuna insanları çalıştırıp, az sayıdaki küresel tröstlere aşırı karlar sağlayan, bu anlamda sosyal devlet anlayışını devre dışı bırakan küresel neoliberal ekonomik sistem çökmüştür.
3. Parça bazında üretimle hammaddeyi düşük işgücü maliyeti olan ülkelere ürettirerek katma değeri kendi cirosuna katma sistemi pandemi döneminde bir maskeyi dahi üretememiş, dünyaya dağıtılmış olan sektör bileşenleri bir araya getirilememiştir.
4. Başta hizmet sektörleri olmak üzere tarım makineleri ve teknolojileri sektörünün de içinde olduğu imalat sektörleri dahi dışa bağımlılıkları oranında devlet desteğine muhtaç olmuşlardır. Gelişmekte olan ülkelerin devleti gereğinden fazla küçültme politikaları iflas etmiştir.
5. İmalat sektöründe hammadde, malzeme ve ara teknolojilerin üretildiği yerli sanayi yapıları bir an önce kurulmalıdır.
6. Günümüz emperyalist sistemin Türkiye'nin teknoloji geliştirmesi üzerindeki neoliberal ekonomik dayatma ve politikalarının hemen aşılamayacağı söz konusu edilse dahi konuyla ilgili politika ve stratejilerin üretilmeye çalışılması son derece önemlidir.
7. Teknolojideki ekonomik sorunların bir bölümü kur farkından (aslında neoliberal sistemden) kaynaklanmaktadır. Kur farkını destekleyen politikarlardan vazgeçilmeli önlem alınmalıdır.
8. Ekosisteme dost ve çevreci üretim ve imalata dayalı olmayan tüketime dayalı modeller dünyayı daima kişi ve zümrelerin ego ve hırslarıyla yüzleştirerek yıpratacaktır.
9. Endüstriyel tarımsal üretimin olmazsa olmazı makine ve teknoloji kullanımında imalatçılarımız, mühendislerimiz ve çiftçimiz dışa bağımlılık noktasında ciddi sorunlarla karşı karşıyadır.
10. Türkiye'nin popülist yaklaşımlar yerine gerçekçi işlevsel, inovatif, yerli üretime gerçekçi destekler veren tarımsal mekanizasyon ve teknolojileri politikalarına acil ihtiyacı bulunmaktadır.
11. Tıpkı tarımsal üretimdeki çiftçilerimiz gibi tarım

makineleri ve teknolojileri sektöründeki imalatçılar da desteklenmelidir.

12. Ar-Ge yatırımlarına ilişkin destekler daha etkin hale getirilmeli ve verilen desteklerin doğru kullanımını denetlenmelidir.
13. Tarım ve gıda konusu tesadüflere ve şansa bırakılmayacak, ticari politikalara feda edilemeyecek kadar ciddi ve önemlidir.
14. Makinaların giderek daha kapasiteli ve deyim yerindeyse "akıllı" hale geldiği teknolojilerle donatıldığı bir dönemde, tarım işletmelerinin hiç değilse bir kısmının tarımsal mekanizasyon yatırımlarının altından kalkabilmesi için devletin muhakkak kısa orta ve uzun vadeli bir "tarımsal mekanizasyon politikası" ve "tarımsal mekanizasyon destekleme politikası" olmalıdır.
15. Beşeri eğitim ve mesleki eğitim Toplam Kalite anlayışıyla yeniden ele alınmalı ve bilimin egemen olduğu sistemlerle mühendisten çiftçiye kadar eğitimciler de dahil olmak üzere her paydaş eğitim kapsamına alınmalıdır.
16. Tarım ve gıda politikaları her ilin ve havzanın kendi gıda güvencesi ve güvenliğini sağlayacak biçimde acil durum ve afet koşulları gözönünde bulundurularak yeniden oluşturulmalıdır. Zira insanlık uzun süre bu tür afetlerin etkisinde kalabilecektir.

KAYNAKLAR

- www.tarmakbir.org.tr Erişim: 29.07.2020
www.makfed.org.tr Erişim: 29.07.2020
<https://www.agriculture.com/news/machinery/what-does-coronavirus-means-for-farm-equipment-manufacturers> Erişim: 29.07.2020
https://ec.europa.eu/transport/coronavirus-response_n Erişim: 29.07.2020
<https://www.scmayi.gov.tr/merkez-birimi/6f188a931f68/diger> Erişim: 29.07.2020
<https://www.taysad.org.tr> Erişim: 29.07.2020
https://www.cema-agri.org/index.php?option=com_content&view=article&id=638&catid=21&Itemid=1 Erişim: 29.07.2020
https://www.business-standard.com/article/companies/agricultural-equipment-market-in-slow-lane-amid-coronavirus-lockdown-120041300022_1.html Erişim: 29.07.2020
<https://hibya.com/tarim-makineleri-ihracatinda-hedefimiz-yilda-2-milyar-dolar-05062003.html> Erişim: 29.07.2020
<https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/makine-sektoru-avrupa-pazarinin-acilisina-sartlandi-6207278> Erişim: 29.07.2020

COVID-19 SALGINI VE TÜRKİYE'DE TARIM POLİTİKALARINDA YAŞANAN GELİŞMELER

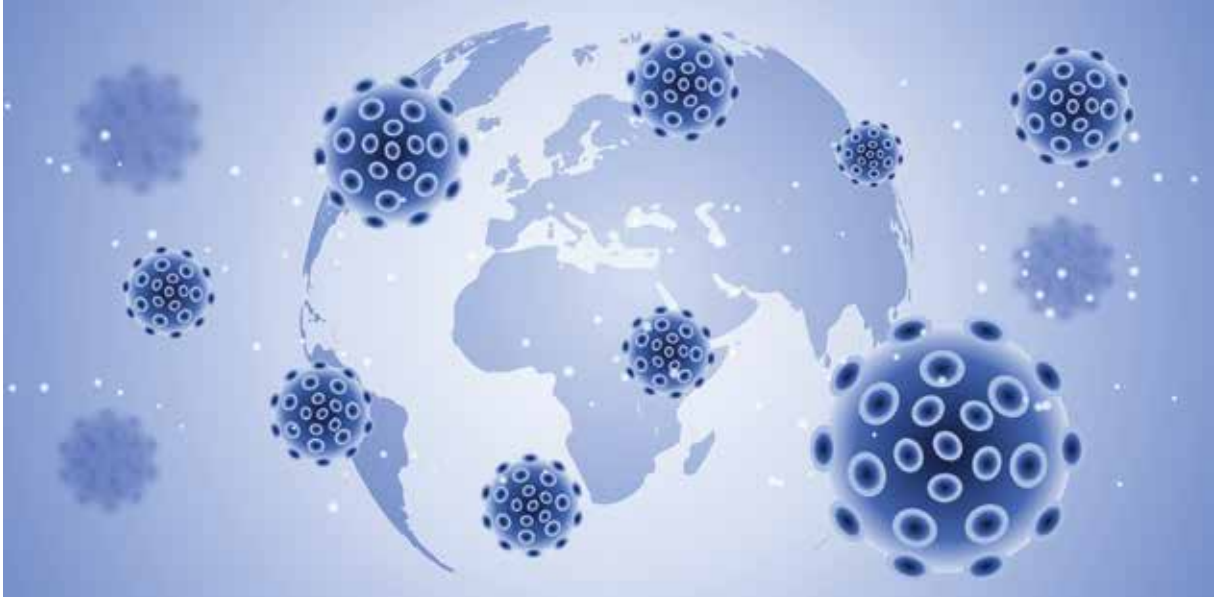
Doç. Dr. Yener ATASEVEN*

GİRİŞ

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ilk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'nde 2019 yılının Aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüsdür. Salgın başlangıçta bu bölgedeki deniz ürünlerinde ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Wuhan başta olmak üzere Hubei eyaletindeki diğer şehirlere ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer eyaletlerine ve diğer dünya ülkelerine yayılmıştır¹. Kısa adı COVID-19 olan virüsün açılımında ise CO-Corona, Vİ-Virüs, D-Disease (hastalık) ve 19 ise 2019'da başladığını ifade etmektedir. Türkiye'de ilk COVID-19 vakası ise 11 Mart 2020 tarihinde açıklanmıştır.

COVID-19 salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaşamın her alanında önemli değişiklikler getirmiştir. Tarım ve sağlık gibi sektörlerde ya da günlük yaşamdan eğitime, iş hayatına kadar her alanda bazı sınırlılıkların yaşanmasına neden olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Tüm dünyada COVID-19'un ilk çıktığı günlerden günümüze kadar geçen sürede tarımın ve gıdanın ne kadar önemli olduğu herkes tarafından kabul edilmiştir. bu dönemde ülkelerin sınırlarını kapatması, her türlü ulaşımın kısıtlanması, riskler ve belirsizlikler gibi nedenlerle gıda ihtiyaçlarının yurt içinden karşılanma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Dolayısı ile, tarım sektörünün ne kadar stratejik olduğu görülmüştür.

COVID-19 sürecinde Türkiye'de tarım sektöründe iki önemli konu ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve ikincisi ise gıda arz güvenliğinin ve gıda güvencesinin sağlanmasıdır. Bu iki önemli konu çerçevesinde hem Türkiye'de hem de diğer ülkelerde "kendine yeterlilik" kavramının sıklıkla tartışıldığı ve üzerinde önemli durulduğu görülmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan önemli kavramlardan birisi de kendine yeterliliği bir adım daha öteye taşıma amacı olan "gıda milliyetçiliği"dir. Tarım sektöründe ülkelerin bu süreçteki ilk amacı öncelikle kendi üreticisini ve tüketicisini

*TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi

¹ <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirus-hastaligi-nedir>

düşünmek sonrasında imkan varsa diğer olanakları değerlendirmek olmuştur.

Yaşanılan bu süreçte hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde iki önemli sektör çok konuşulmuştur. Bunlardan birisi tarım diğeri de sağlıktır. Süreç, aslında tarım sektörü açısından önemli bir şans da getirmiştir. COVID-19 süreci yaşanmamış olsaydı tarım sektörünün belki de bu kadar çok konuşulması mümkün olmayacaktı. Burada bir konunun altının dikkatli bir şekilde çizilmesinde yarar görülmektedir. Salgın süresince tarım sektörü çok konuşulmuştur ve hala konuşulmaya da devam etmektedir. Ancak, gerek yazılı gerekse de görsel medyada kavramsal anlamda tarım kelimesinin kullanılmasında hata yapıldığı görülmektedir. Hem sektör içerisinde olan hem de olmayan birçok kişi tarafından “tarım ve hayvancılık” kavramı kullanılmaktadır. Halbuki, tarım kavramı içerisinde hayvancılık zaten yer almaktadır. Dolayısı ile, tarım ve hayvancılık yerine sadece tarım kelimesinin kullanılması yeterli olacaktır.

COVID-19 salgınının başlamasından bugüne kadar tarım sektöründeki etkiler üzerine çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya da devam edecektir. Bu çalışmaların odağında salgın öncesinde, sürecinde ve sonrasında yaşanan gelişmeler değerlendirilmektedir. Bu çalışma ile Türkiye’de salgının başlamasından günümüze kadar yaşanan gelişmelerin değerlendirilmesi ve meydana gelen sorunlara çözüm önerilerinin getirilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRMELER

COVID-19 salgını nedeniyle Türkiye’de birçok sektördeki faaliyetlerin sınırlandırıldığı Mart-Haziran (Mart ayı salgının Türkiye’de görülmesi, Haziran ayı ise sınırlılıkların esnetilmesi nedeniyle yazılmıştır) ayları dönemi genel hatları ile değerlendirildiğinde gıda arzından kaynaklı büyük sorunların yaşanmadığı söylenebilir. Salgının ilk başlangıç aylarında yaşanan karışıklıklardan ve sorunlardan sonra yapılan düzenlemelerle tarımdaki iş gücünün yasaklardan muaf tutulması ve girdi tedarikinde (burada girdinin bulunması kastedilmiştir, girdi fiyatlarında artış yaşandığı ayrıca belirtilmelidir, daha sonraki bölümde ayrıntılar verilmiştir) sorun yaşanmaması nedeniyle tarımsal üretim için en önemli aşamalardan birisi olan Nisan-Mayıs aylarındaki ekim-dikim sürecinde ve ilk hasatların başladığı Haziran ayında olumlu gelişmeler olmuştur. Bu dönem arasında yaşanan sorunlar da üretimi

ve hasadı önemli derecede sekteye uğratmamıştır. Bununla birlikte tarım ve gıda ile ilgili gelişmeler Türkiye’de salgın gündeminin sıkça tartışılan en önemli konuları arasında olmuştur.

COVID-19’un Türkiye’de ilk görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden sonraki ilk günlerde insanlar panik halinde gıda ihtiyacını karşılama düşüncesi ile marketlere, pazarlara, bakkallara vs. gibi yerlere tabiri yerindeyse hücum etmiştir. Bu panik havası içerisinde insanların ilk düşüncesi sokağa çıkma yaşağı ihtimaline karşı gıda ihtiyacını stoklama olmuştur. İnsanların verdiği bu ilk tepki aslında tarımın ve gıdanın ne kadar önemli olduğunun da bir göstergesi olarak karşımıza çıkmıştır. Sonrasındaki süreçte ise bu panik havası yerini sağlıklı beslenme ve bağışıklığın güçlendirilmesi düşüncesine bırakmıştır. Ancak, burada da önemli olan nokta hem sağlıklı beslenmek hem de bağışıklığı güçlendirilebilmek için gıda üretiminin sürdürülebilmesi yani tarımsal üretimin devamlılığı zorunlu hale gelmiştir.

COVID-19 süreci hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde tarım sektörünün ulusal bir mesele olduğunu ve serbest piyasaya bırakılmayacak kadar önemli ve stratejik olduğunu açıkça göstermiştir. Bu bağlamda, Türkiye de sürece ilişkin bazı adımlar atarak önlemler almaya çalışmıştır. Bu bölümde yaşanan süreçte tarım sektöründeki gelişmelerin, alınan önlemlerin ve alınması gerekli olan önlemlerin genel bir değerlendirilmesinin yapılmasına çalışılmıştır.

Girdi Tedariğinin ve Tarımsal Üretimin Sürdürülmesi

Tarımsal üretimde temel girdiler olarak genel anlamları itibari ile tohum, fide, fidan, gübre, ilaç, yem, elektrik, mazot kastedilmektedir. Girdi tedarigi ise sayılan bu girdilerin bulunabilmesi ve satın alınması anlamına gelmektedir. COVID-19 süreci ile birlikte tarımsal üretimden vazgeçilemeyeceği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, tarımsal üretimin sürdürülebilmesi için de girdi tedarikinin devamlılığı gerekmektedir. Sınırların kapatılması ve her türlü ulaşımın kısıtlanması nedeniyle girdi tedariginde devamlılığın sağlanmasında iki önemli unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bu girdilerin bulunması, ikincisi de bu girdilerin satın alınabilmesidir. COVID-19 sürecinin ilk aylarında bu girdilerin tedariginde önemli sorunlar yaşanmazken buna karşın maliyetlerinin arttığı ve bu artışların tarımsal üretime doğrudan yansdığı görülmüştür.

Bu yansıma dolayısı ile tüketicileri de etkilemiştir. Örneğin, yem maliyetleri Mart ayı sonrasındaki 1-2 ay içerisinde %30-40 civarında artmıştır ve bu artış hayvansal üretimin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilenmiştir. Üretimin sürdürülmesinde en fazla sıkıntının kesme çiçek alanında olduğu söylenmelidir. Türkiye’de kesme çiçek üretiminin %90’ının ihraç edildiği dikkate alındığında sorunun ne kadar büyük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) “Bitkisel Üretimin Geliştirilmesi Projesi” adı ile bu dönemde bir proje uygulamaya koymuştur. Bu proje ile ürün ekilişlerinin kesintiye uğramaması ve ekilebilir tüm alanların üretime kazandırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda yazlık ekim amaçlı hububat, baklagil ve yağlı tohumlu bitkilerin ekiminin yapılması için 21 ilde ve 7 üründe (buğday, arpa, kuru fasulye, mercimek, mısır, ayçiçeği, çeltik) %75’i hibe ile çiftçilere 6.700 ton tohum dağıtılması planlanmıştır. Bu uygulamanın olumlu ancak yetersiz olduğu söylenebilir. Çünkü dağıtılan 6.700 tonluk tohum Türkiye’de bir yılda kullanılan tohum miktarının (3 milyon ton) sadece %0,2’sine denk gelmektedir. Üretimin sürekliliğinin sağlanması için daha fazla kaynağın ayrılması gerekmektedir.

TOB’un tarımsal üretimin sürdürülebilirliği konusunda attığı adımlardan birisi de hazineye ait atıl tarım arazilerinin çiftçinin kullanımına açılması olmuştur. Bu adım ile hububat, baklagiller, yağlı tohumlar ve yem bitkileri gibi stratejik ürünlerin ekilmesi ve tarımsal arzın artırılması amacıyla 970 hektarlık atıl arazinin tarıma kazandırılması amaçlanmıştır. Ancak, Türkiye’de 23,7 milyon hektarlık tarım alanının yanında 970 hektarlık bir alanın kullanıma açılmasının tarımsal üretimi çok fazla artırmayacağı söylenebilir. Hazineye ait bu yeni arazilerin üretime kazandırılması uygulaması yerine toplam 3,5 milyon hektarlık bir alanda üretim yapamayan çiftçileri yeniden üretime yönlendirecek ve onları destekleyecek politikaların üretilmesi daha doğru bir adım olacaktır.

Mevsimlik Tarım İşçileri

COVID-19 sürecinde ortaya çıkan en önemli gündem konularından birisi de mevsimlik tarım işçileri olmuştur. Türkiye’de mevsimlik tarım işçilerinin sayısı ile ilgili tam rakamlara ulaşılamasa da bazı kaynaklarda 350.000 bazı kaynaklarda da 1 milyon olduğu belirtilmektedir. Mevsimlik tarım işçileri hem fide-fidan dikimi, toprağın ekime hazırlanması, bakımı vs. gibi işlerde çalışırken hem de tarımsal ürünlerin hasadında ve nakliyesinde önemli roller üstlenmektedir.

Süreç içerisinde ortaya çıkan en önemli önlemler mevsimlik tarım işçilerinin iller arasındaki ulaşımı, barınması, çalışması vs. gibi konularda alınmıştır. TOB, İşçileri ve Sağlık Bakanlığı’nın ortak çalışmalarıyla belirlenen genelgeler ile alınması gereken önlemler açıklanmıştır. Bu kapsamda; mevsimlik tarım işçi ihtiyacının öncelikle kendi illerinden sağlanması eğer böyle bir imkan yoksa gereğinin yapılması belirtilmiştir. Ayrıca, bunun yanında mevsimlik tarım işçilerinin yola çıkmadan önce sağlık kontrollerinin yapılması, çadır/konteynır içindeki yatak mesafelerinin en az 1.5 metre olması, çadır/konteynır arasındaki mesafenin en az 2 metre ve kişi başı 3 m² olması, toplu ulaşımın seyreltme kurallarına uygun bir şekilde transit olarak yapılması, çalışma yerlerinde gerekli hijyen imkanlarının ve koruyucu malzemelerin sağlanması, konaklama yerlerinin temizliği ve tuvalet-banyo ihtiyaçları için gerekli alanların oluşturulması gibi önlemler alınmıştır.

Sağlık Bakanlığı düzenlemesi ile süreç içerisinde sokağa çıkma yasağının olduğu günlerde tarımsal üretimin sekteye uğramaması için 18-20 yaş ara-

lığındaki kişilerin yasaktan muaf tutulmasına ve mevsimlik tarım işçilerinin çevrede yaşayan insanlarla ilişkisinin kesilmesine yönelik bazı önlemler de alınmıştır. Sürecin sonraki dönemlerinde iller arasındaki geçişin yasaklanması gündeme gelmiş ve tarımsal ürünlerin hasadında işçi bulunmasında sorunlar yaşanmıştır. Örneğin, Karadeniz Bölgesi’nde çay hasadının olduğu dönemde çaylık sahiplerinin hasat için ilgili illere gidebilmesi için özel izinler getirilmiş ve gerekli önlemler alınarak sorunun çözülmesine çalışılmıştır.

Kısaca; süreç mevsimlik tarım işçileri açısından düşünüldüğünde yaşam, çalışma ve ulaşım koşulları açısından gerekli önlemler alınmıştır. Ancak, burada önemli olan konu alınan bu önlemlerin kontrol edilmesi ve sürekliliğinin sağlanmasıdır. Özellikle, içinde bulunulan hasat döneminde bu işçilerin hareketliliği son derece fazla olmaktadır. Ayrıca, mevsimlik tarım işçilerinin sadece bu gibi salgın dönemlerinde değil her zaman düşünülmesi ve ilgili önlemlerin kalıcı hale getirilmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Çünkü, mevsimlik tarım işçileri olmadan ürünlerin ekilmesi, dikilmesi, bakımı, hasat edilmesi ve nakliyesi mümkün olmadığından alınması gereken önlemler sadece onları değil tarımsal üretimin tamamını ve tüketicileri çok yakından ilgilendirmektedir.

Mevsimlik tarım işlerinde çalışanların özellikle bu süreçte ihtiyacı olan bilgiye ulaşmada, barınma-ulaşım-yaşam koşullarında yaşanan sorunlar sadece salgın döneminde değil her zaman gündemde olması nedeniyle eleştiriler yapılmıştır. Ancak, salgın döneminde alınan önlemler neticesinde çay gibi birkaç ürün dışında işçi temininde

önemli sorun yaşanmadığı söylenebilir. Özellikle, Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin tarımsal faaliyetlerde sıklıkla istihdam edilmesi mevsimlik tarım işçisi teminini kolaylaştırmıştır. Yaşanan bu gelişmeler ışığında Avrupa’da mevsimlik tarım işçisi temini konusunda yaşanan sorunların Türkiye’de ortaya çıkmadığı söylenebilir.

Tarımsal Ürünlerin Tüketicilere Ulaştırılması

COVID-19 sürecinde tarımsal ürünlerin tüketicilere zamanında ve uygun fiyatta ulaştırılması önemli bir konudur. Özellikle salgının ilk günlerinde yokluk ve kıtlık korkusu ile tüketicilerin çoğu evlerinde gıda depolamaya başlamıştır, sonraki süreçte Ramazan ayının yaşanması da dayanıklı gıdaların tüketiminde artış yaşanmasına ve çok kısa süreli de olsa bazı sorunlara neden olmuştur. Zamanla, salgının başladığı ilk zamanlardaki panik havası bitmiş sonraki dönemlerde ise gıda bulma endişesi başlamıştır. Sonraki dönemlerde ise tüketiciler için öncelikli konu bağımsızlıkla ilgili olarak sağlıklı ürün tüketme olmuştur.

TOB, salgının ilk zamanlarında hasat edilen ürünlerin fiyatlarının aşırı artışına izin verilmeyeceğine ve bu ürünlerin pazara arzını sağlayacak tedbirlerin alınacağına dair açıklamalar yapmıştır. Bunların yanında; pazar/satış yerleri ile ilgili olarak tezgah arasındaki mesafelerin en az 3 metre olması, esnafın kişisel hijyenine dikkat etmesi, tüketicilerin ürünlerle temas etmemesi gibi önlemler alınmıştır.

Tarımsal ürünlerin tüketicilere ulaştırılması konusunda konu ile ilgili taraflar bazı önlemler almıştır. Örneğin, TOB ekme ile ilgili olarak hazır ambalajlı şekilde satılması ve uygun kağıt veya plastik ambalaj malzemesinin kullanılması için karar almıştır. Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) ise Haziran 2020’ye kadar makarna, un ve bulgurda yeni hasat dönemine kadar zam yapılmama kararı almıştır.

Salgın sürecinde tarımsal ürünlerin fiyatlarında zaman zaman yükselmelerin olduğu da görülmüştür. Fiyat artışlarında üretim maliyetinin artması, gıdaya olan talebin artması, tedarik zincirinin sınırlandırılması, mevsimsel etkiler, ihracatın kısıtlanması, arzın azalması, çiftçilerin finansmana ulaşmada yaşadığı sıkıntılar gibi faktörler etkili olmuştur. Örneğin, TÜİK’in açıkladığı verilere göre Nisan 2020’de fiyatı en çok artan 10 ürününden 9’u ve Mayıs 2020’de ise 5’i tarımsal üründür. Yaşanan enflasyon artışlarının sorumlusunun gıda alanında yaşanan fiyat artışları olduğu şeklinde bir algı oluşmuştur. Uygulanan ithalat politikası da bu algı

temeline dayandırılmaktadır. Ancak, ithalat politikasından üretim odaklı politikalara geçilmesi ve üretimin artırılması yoluyla enflasyonla mücadele edilmesi gerekmektedir.

Salgın döneminde tüketicilerin alışkanlıklarında da değişimler görülmüştür. Bu dönemde dışarıda yeme-içme sektörünün neredeyse durma noktasına gelmesi nedeniyle tüketiciler arasında ev yapımı ürünlerin tüketilmesi, internetten yapılan sanal alışverişin artması, paketli ürünlere geçiş, donmuş ve konserve ürünleri tüketme, bakliyat ürünlerine yönelme, meyve-sebze tüketiminde artış, tarımın sorgulanması, toprağa olan ilginin artması gibi eğilimler ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bu dönemde genel anlamda israfa dikkat edildiği de söylenebilir.

Dış Ticareti Düzenleyen Önlemler

Salgın sürecinde sınırların kapatılması ve ticaretin sınırlandırılması nedeniyle tarımsal ürünlerin dış ticaretinde önemli sorunlar yaşanmıştır. Özellikle, Türkiye’nin üretiminde sorunlu olduğu soya, mısır, ayçiçeği, pirinç, kuru fasulye, kırmızı mercimek gibi ürünlerin ithalatı açısından daha fazla sorun yaşanmıştır. Süreç içerisinde patatese ve soğana getirilen dış ticaret yasağı salgınla ilişkilendirilmiştir, ancak bu iki üründeki sınırlamalar salgından önceki Ocak ayında getirilmiştir. Ocak 2020 tarihinden itibaren ihracatı ön izne bağlı olan patates ve soğanda ön izin şartı 29.04.2020’de kaldırılmıştır. Süreç içerisinde gündeme gelen ürünlerden birisi de limon olmuştur. 7 Nisan 2020’de limon ihracatı ön izne tabi olmuştur. Bu düzenlemedeki amaç salgın döneminde C vitamini ihtiyacı nedeni ile limona olan yoğun talepten kaynaklanmıştır. Limon ihracatındaki kısıtlama ise 14 Mayıs 2020’de kaldırılmış ve 10.000 ton dış satım imkanı olmuştur.

Dış ticaret açısından bu dönemde önemli olan konulardan birisi de Rusya ile yapılan ticaret olmuştur. Avrasya Ekonomik Birliği’nin (Rusya, Kazakistan, Ermenistan, Belarus, Kırgızistan) 31 Mart 2020’de yaptığı toplantıda 10 Nisan-30 Haziran 2020 tarihleri arasındaki dönemde un, soğan, sarımsak, pancar, pirinç vs. gibi ürünlerin ihracatı yasaklanmıştır. Türkiye açısından konuya bakıldığında Rusya’dan buğday, soya, ayçiçeği çekirdeği, pirinç ve kepek alındığı görülmektedir. Rusya tarafından yapılan yasaklamada buğday olmadığından bu konuda bir sorun olmamıştır. Ancak; ayçiçeği çekirdeği, pirinç ve kepek ürünlerinde ithalat olmamıştır. Burada vurgulanması gereken bir konu Dahilde İşleme Rejimi (DİR) ile ithal edilen buğdaydır.

Bu kapsamda yaşanan salgın süreci buğday ithal ederek un ve makarna ihracatının sürdürülebilirliği üzerinde çalışmak gerektiğini göstermiştir.

Salgın süreci Türkiye açısından bir fırsat da yaratılabilir. Yerli üretimin artırılması çalışmalarına ağırlık vererek ithalat yoluyla ürün alıp bunu ihracata çevirmenin sürdürülebilirliği bir noktada sektöre uğrayabilir. Bu açıdan Türkiye'nin yaşanan bu dönemi iyi değerlendirerek yerli üretimini artırması gerekmektedir. Çünkü, ithalat odaklı politikalarda ilgili devletten ürün temin edilememesi durumunda paranız olsa bile ihtiyacınızı karşılayamama durumu ortaya çıkabilir. Bu aşamada, bu gibi salgın dönemlerinden ders çıkartarak ülkelerin kendine yeterliliği sağlayacak önlemleri alması büyük önem arz etmektedir.

Türkiye, içinde bulunduğu coğrafya ve iklim özellikleri açısından sahip olduğu potansiyeli olumlu değerlendirirse tarımsal hasılasında önemli artışlar sağlayabilir. Türkiye'nin 4 saatlik bir uçuş mesafesi ile ulaşabileceği çok önemli ihracat yerleri bulunmaktadır, dolayısıyla Türkiye sahip olduğu bu lojistik avantajını akılcı kullandığı takdirde yakın gelecekte önemli ihracat artışları görülebilir. Nitekim, 1 Ocak-30 Nisan 2020 tarihleri arasında Türkiye'nin önemli ihracat ürünleri arasında yer alan fındık ve fındık mamulleri ihracatında %45, meyve sebze mamulleri ihracatında %15, yaş meyve ve sebze ihracatında %5 artış yaşanmıştır. Bu artışın yakalanmasındaki temel neden Türkiye'nin kuzeyindeki ülkelerin tarımsal ürünlerde hem üretimde hem de hasatta sorun yaşaması ve buna karşın Türkiye'nin bu ülkelere ihracat yapabilmesidir.

Bunların yanında, Türkiye tarımsal ürünlerin ihracatında rekabet avantajını yakalanabilmesi için bu ürünlerin izlenebileceği bir sistemin kurulması ve bu sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması tarım sektörünün geleceği açısından çok önemlidir.

Alınan Ekonomik Önlemler

Salgın dönemi içerisinde birçok kurumun kendi özelinde önlem almaya çalıştığı görülmüştür. 18 Mart 2020 tarihli Koronavirüsle Mücadele Eşgüdüm Toplantısı'nın ardından, Cumhurbaşkanı tarafından, "Ekonomik İstikrar Kalkanı" adı ile tedbirler paketi açıklanmıştır. Bu tedbirlere bakıldığında birçok sektörü ilgilendiren önlemin olmasına rağmen tarım sektörüne dair herhangi bir önlemin olmadığı görülmektedir. Tarım sektörünün stratejik bir sektör olması ve çiftçilerin bir kez üretimden koptuktan sonra tekrar tarımsal üretime dönmelerinin olduk-

ça zor olması alınacak önlemlerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Sonraki dönemlerde tarım sektörüne özgü genel bir ekonomik paket açıklanmamıştır; bunun yanında ilgili bazı kurumların bir takım önlemler aldığı görülmektedir. Örneğin, TOB destekleme başvurularının uzatılması, hazine arazilerinin tarıma açılması gibi önlemler açıklamıştır. Bu önlemlerin doğrudan üreticinin ekonomik yapısına katkısının çok az olduğu söylenmelidir. TOB ayrıca bu dönemde tarımsal destekleme ödemeleri de yapmıştır. Yapılan bu ödemelerin 2020 yılında olmasının yanında 2019 yılına ait olduğu ve salgın kapsamında alınan ekonomik önlem olmadığı da vurgulanmalıdır.

Ziraat Bankası Mayıs ve Haziran 2020'de ödemesi gereken sadece hazine destekli borçların (tarım kredileri kapsam dışında kalmıştır) 6 ay faizsiz ertelenmesine karar vermiştir. Yine Ziraat Bankası bu dönemde düşük faizli yatırım ve işletme kredisi vermiştir; ancak verilen bu kredinin salgın dönemi ile ilgili olmadığı, dönemsel olarak her zaman verildiği ifade edilmelidir. Ziraat Bankası bunların yanında 36 ay vadeli %9 sabit faizli kredi imkanı ile çiftçilerin elektrik firmalarına olan borçlarının kapatılması için bir imkan da yaratmıştır.

Ekonomik önlemler konusunda Tarım Kredi Kooperatifleri de bir takım düzenlemeler yapmıştır. Nisan-Mayıs vadeli kredilerin anapara ve faizlerinin 2 ay ertelenmesi, Nisan sonuna kadar olan tüm icra ve iflas takiplerinin durdurulması, gecikmeye giren kredilerin 90 gün yerine 180 gün bekletilmesi ve çiftçi sicillerine mücbir sebep notunun düşülmesi gibi bir takım düzenlemeler yapmıştır.

TMO ise Nisan'da besicilere 3 ay vadeli arpa satışının yapılması, ekmeçlik ve makarnalık buğday satış miktarının artırılması ve ilk defa yapılan bir uygulama ile yumurta üreticilerine 3 ay vadeli mısır satışının yapılması gibi düzenlemeler yapmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı hazineye ait arazi kiralayan çiftçilerin Nisan-Mayıs-Haziran aylarındaki kira ödemelerini 6 ay ertelemiştir. Bu ertelemeden 51.000 çiftçinin yararlandığı belirtilmiştir.

Ekonomik önlemler konusunda genel bir değerlendirme yapıldığında diğer sektörler için açıklanan paketler gibi tarım sektörüne özel ayrı bir paketin açıklanması gerekmektedir. Ayrıca, önlemlerin idari düzenlemelerin ötesine geçerek çiftçilerin doğrudan ekonomik yapısına dokunacak olması tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir. Bunların yanında, tarım sektörü-

ne sadece ekonomik fayda olarak bakmak doğru değildir. Tarıma toplumsal fayda gözü ile bakıp önlemlerin bu bakış açısı ile alınması ve gelir kayıplarının bu mantık ile telafi edilmesi önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; ilk önce her şeyin üretiminin durdurulabileceği ancak tarımsal üretimin ve gıdanın üretilmesinin durdurulmasının mümkün olmadığı söylenmelidir. Türkiye’de gıda güvencesi sağlanmak isteniyorsa çiftçilere daha fazla destek verilmesi ve tarımsal üretimin artırılması gerekmektedir. Ayrıca, çiftçinin tarımsal üretime devam edebilmesi için para kazanması ve itibar görmesi gerekmektedir. Alınacak her önlemin ve atılacak her adımın üretim odaklı olması da son derece önemlidir. Alınacak önlemlerin ve adımların çiftçilerin üretimden uzaklaştırmamasına dikkat edilmelidir.

Tarım sektörünün geleceği açısından COVID-19 sonrasındaki dönemin çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. İthal odaklı politikalar açısından “paramız var ithal ederiz” düşüncesinin özellikle salgın döneminde geçerli olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, COVID-19 gibi salgın dönemlerinde bir ülkenin parasının olsa bile ürün alma imkanının olmayacağı, alma imkanlarının kısıtlı olacağı, ürünlerin yüksek fiyattan alınabileceği gibi konular göz önünde bulundurularak geleceğe yönelik tarımsal planlamaların yapılması şart olmuştur. Üretmeyen ülkelerin ve toplumların işinin çok zor olacağı ve günü kurtaran değil sürdürülebilir tarım politikalarının oluşturulma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Türkiye’nin salgın sürecindeki en büyük şansı ve potansiyeli birçok tarımsal üründe yetiştiriciliğin yapılması olmuştur. Türkiye tarım sektöründe mevcut potansiyelini, iklimini, biyoçeşitliliğini doğru politikalar aracılığı ile kullanırsa hem kendisi için hem de bölge ülkeleri için önemli bir tarım ülkesi olabilir. Salgın sürecinde ve sonrasındaki dönemde doğru belirlenecek ve uygulanacak tarım politikaları ile Türkiye önemli bir tarımsal ürün ihracatçısı konumuna gelebilir.

Bunların tamamının yapılabilmesi için öncelikle tarım sektörüne olan bakış açısının mutlaka değiştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, kriz mi yoksa risk mi yönetilecek sorununun cevabına karar verilmelidir. Kriz yönetmekte alınan önlemler ve uygulamalar daha maliyetli ve etkileri gecikmeli olur; buna karşın risk yönetiminde ise sorun oluşmadan çözüm yollarının aranması olduğundan tercihin buna göre yapılması gerekmektedir. Bu noktada

akılcı olan politika ise risk yönetimi olarak gösterilebilir.

Tarım sektörünü yönlendirecek en önemli kurum TOB’dur. TOB’un belirlediği ve uyguladığı politikalar tarım sektörünün geleceğini doğrudan etkilemektedir. Özellikle, salgın döneminde doğru politikalar belirlemek ve uygulamak yolu ile sürecin yönetilmesine katkıda bulunulacaktır. Tıpkı sağlık alanında kurulan Bilim Komisyonu gibi tarım alanında da 26 Mart 2020 TOB bünyesinde “Tarım ve Orman Bakanlığı COVID-19 Komisyonu” kurulmuştur. Komisyonun üyeleri arasında bürokrat, gıda, tıp, veteriner alanlarında uzmanlar olmasına karşın ziraat alanını temsil edecek bir uzman dahil edilmemiştir. Daha sonra yapılan bu yanlıştan dönülmüş ve Komisyon’a ziraat alanında uzman 3 öğretim üyesi dahil edilmiştir. Bunların yanında, Komisyon’un tıpkı sağlık alanındaki uzmanlar gibi belirli aralıklarla açıklamalar yaparak toplumu bilgilendirmesi gerekmektedir. Ancak, şu ana kadar bu üyelerden herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı görülmüştür. Tarımsal üretim olmadan gıda üretiminin olmayacağı unutulmamalıdır.

COVID-19 sonrasında ekonomik gücü düşük olan ülkelerde ekonomik daralmaların olacağı, işsizliğin artacağı, özellikle Afrika ülkelerinde açlık/kıtlık sorununun daha fazla olacağı, gıda ürünlerinin fiyatlarının artacağı, dış ticarete korumacılığın artacağı, kendine yeterlilik ve gıda milliyetçiliği kavramlarının daha fazla konuşulacağı, e-ticaret alanının genişleyeceği, yerel üretimin öneminin artacağı, daha çevreci ve doğal üretimin öneminin artacağı bir dönem beklenmektedir.

COVID-19 sonrasındaki dönemde herkesin ortak görüşü “yeni normal dönemde hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı” şeklindedir. Aralık 2019’da başlayan ve halen süren salgının henüz ne kadar daha süreceği belli değildir. Dolayısıyla, bu salgın ile birlikte yaşamın doğru yollarının aranması ve bu arayışa yönelik olarak tedbirlerin alınması ve uygulanması son derece önemlidir. Tarım sektörüne daha fazla destek imkanlarının sağlanması gerekmektedir. Çünkü; kritik dönemlerde çiftçilere destek sağlanmalıdır, gıda tedarik zincirinin bütünlüğü korunmalıdır, gıdaların uygun koşullarda tüketicilere ulaştırılması devam etmelidir ki gelecekte yaşanabilecek sorunlara yönelik olarak şimdiden önlem alınabilsin.

COVID-19 sonrasında her alanda kendine yeterlilik önemlidir. Tarımsal üretimde kendine yeterlilik yanında aynı zamanda gübrede, ilaçta, yemde,

tohumda ve diğer girdilerde de Türkiye'nin kendine yeterlilik imkanlarını artıracak önlemleri alması gerekmektedir. Salgının ilk başladığı dönemlerde toplum ve sektör nezdinde tarıma gösterilen hassasiyetin ve önemin salgın boyunca ve sonrasında da gösterilmesi sektörün sürekliliği açısından çok önemlidir. Bu dönemde yaşanan pozitif anlamdaki davranış değişikliklerinin salgın sonrasında da devam etmesi özellikle de karar alıcılar ve uygulayıcılar açısından düşünülmelidir. Tarım sektöründe yaşanan sorunların sadece çiftçilerin değil aynı zamanda toplumun tüm kesimlerinin olduğu unutulmamalıdır. Salgın döneminde yaratılan toplumsal farkındalığın salgın sonrasında da devam etmesi tarım sektörünün geleceği açısından önemli görülmektedir.

Tarımsal üretim açısından en önemli girdi kalemlerinden olan mazot her zaman gündemde olmuştur. Özellikle salgın döneminde çiftçilerin tarımsal üretime devam etmeleri açısından mazottan KDV alınmaması konusunda bir öneri getirilmelidir. Diğer sektörlerde (örneğin havayolları) kullanılan mazot için getirilen önlemler gibi tarım sektörü açısından da bu önlem mutlaka uygulanmalıdır. Çiftçilerin salgın süresince ve sonrasında üretmeye devam etmesi için mazot yanında diğer girdi maliyetlerinin düşürülmesi, desteklerin yeterli olması ve zamanında verilmesi, finansman desteğinin (ucuz kredi, krediye ulaşma koşulları vs.) sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, Ekonomik Tarımsal Önlemler Paketi şeklinde tarım sektörüne yönelik somut uygulamalar gündeme gelmelidir. Gıda tedarik zincirinin kırılmamasına yönelik önlemlerin alınması zorunludur. Çiftçiler ürünlerini rahat bir şekilde pazara ulaştırmalı ve tüketiciler de uygun fiyattan alım yapmalıdır.

Türkiye'de tarım sektörünün geliştirilebilmesi için üniversite, medya, Sivil Toplum Kuruluşları, çiftçi örgütleri, üreticiler, tüketiciler, ziraat mühendisleri, teknisyenler, tarım danışmanları vs. gibi sektör paydaşları olan geniş bir platformda oluşturulacak "tarım lobisine" ihtiyaç vardır. Bu lobi, gelişmiş ülkelerde örnekleri olduğu gibi tarım politikaları üzerinde olumlu etkiler yapabilir.

Yine, Türkiye'de tarım sektörünün geleceği ve gelişimi açısından önemli olan konulardan birisi de kamu odaklı politikaların tarımda hakim olmasının sağlanmasıdır. Tarım piyasasında kamu odaklı politikaların doğru bir şekilde belirlenmesi ve uygulanması ile tarım sektöründe yaşanan kalıcı sorunların önlenmesi sağlanabilir. Yerli ve milli

tarım politikaları söylemi gibi "kamu odaklı politikalar" ifadesinin de tarım sektöründe yerini alması önemlidir. TOB tarafından belirlenen ve uygulanan politikaların sürdürülebilir nitelikte olması, politikaların anlık/günlük kaygılardan uzak olması gerekmektedir.

Salgın süresinin ilk aylarında neredeyse tüm kesimlere "evde kal" çağrısı yapılırken tarım sektöründe çalışanlar tarlalarına, bahçelerine, bağlarına kısacası üretim yaptıkları yerlere gitmek durumunda kalmışlardır. Çünkü, çiftçiler hem kendileri hem de şehirlerde yaşayanlar için üretmek mecburiyetindedirler. Bu durumun süreklilik kazanmasına yönelik uygulamaların devam etmesi önemlidir.

Salgının ilk çıkış yerinin Çin'in Vuhan Eyaleti'nde yabancı hayvan etlerinin satıldığı hayvan pazarında olduğu belirtilmektedir. COVID-19 salgını öncesinde de yaşanan benzer salgınların çıkış nedeni benzerdir. Dolayısı ile, salgın sonrasında daha güvenilir, temiz ve doğal gıdaların tüketilmesine yönelik eğilimlerin artacağı söylenebilir. Bu eğilimler, özellikle çevre dostu tarımsal uygulamaların (organik tarım, İyi Tarım Uygulamaları) gelişmesini de etkileyecektir.

Yaşanılan COVID-19 salgınının bir gün biteceği unutulmamalıdır. Salgın sürecinde ve sonrasında Türkiye'nin tarımda politika tercihleri üretim ekonomisinden yana olması, yerli girdi üretiminin desteklenmesi ve böylece tarımsal üretimde kendine yeterlilik olanaklarının artırılması yönünde olmalıdır. Ancak bu yollarda tarım sektöründe gelişmelerden bahsetmek mümkün olacaktır. Muhtemel ikinci bir salgın karşısında tarımsal ürün miktarlarının artırılmasına yönelik çalışmaların şimdiden düşünülmesi gereklidir. Bu ürünlerde artış imkanlarının yanında aynı zamanda sağlıklı ve güvenilir ürün üretimi öncelikli olmalıdır.

Bu yazının en temel sonuçlarından bir tanesi COVID-19 salgınının toplumun ve sektör paydaşlarının tarımsal üretimin planlanması gerekliliğini düşünmesidir. Salgının neden olduğu belirsizlik, istikrarsızlık ve risk ortamında gıda gibi en temel ihtiyaçların önem kazanması neticesinde hem tarımsal üretim hem de gıda üretiminin süreklilik kazanabilmesi için önümüzdeki aylarda ve dönemlerde üretimde planlama gerekliliği ortaya çıkmıştır. Salgının başlangıcından bugüne kadar geçen zamanda yaşanan tüm gelişmeler tarım politikalarının yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

COVID-19 PANDEMİSİNDE TARIMDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Banu ONAN ERDAL¹

ÖZET

Bu yazıda SARS-CoV-2 virüsü kaynaklı COVID-19 salgınının kısmen tarım sektörüne etkileri ve tarım çalışanlarının pandemi ile birlikte ortaya çıkabilecek iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili problemleri ve çözüm önerileri incelenmiştir.

GİRİŞ

Tarım ve gıda sektörünün önemi birçok ülkede COVID-19 krizi sonucu zorunlu olarak ön plana çıkmış, pandemiye yavaşlatmak için alınan önlemler sektörün talebi karşılama, gelir elde etme ve milyonlarca tarım işçisi ve üreticisi için güvenlik ve sağlık koşullarının sağlanması noktasındaki sorunları da gün yüzüne çıkartmıştır. Tarım işçilerinin karşılaştığı çok sayıda insan onuru ile bağdaşmayan çalışma koşullarını ele almak ve tarım sektörünün işleyişini geliştirmek için acil eylem planları, hem mevcut hem de gelecek krizleri etkili bir şekilde ele almak için kritik önem taşımaktadır. “Daha iyiyi inşa etmek” amacıyla tarım iş kolunda pandeminin akla getirdiği sonuçlardan önemli dersler çıkartılması gerekmektedir. Teknolojik yenilikleri benimsemek ve çevresel sürdürülebilirliği artırmak için ortaya çıkan fırsatlar kaçırılmamalıdır. Pandemi başlangıcından bu yana, gıda tedarikinde çok önemli bir bozulma yaşanmamıştır. Bununla birlikte, tedarik zincirlerindeki lojistik zorlukların, özellikle sınır ötesi ve ülke içi hareket kısıtlamalarının ve işçilik sorunlarının uzun vadede çözülmemesi de gıda arzında aksamalara yol açacaktır. Taze meyve ve sebzeler, et, balık, süt ve çiçek gibi yüksek değerlikli ve özellikle bozulabilir malların etkilenmesi kaçınılmazdır. Kadınlar ve gençler, sosyoekonomik kırılganlığa daha yoğun maruz kaldıklarından, olumsuz etkileri daha güçlü hissedeceklerdir. Hareket kısıtlamaları çiftçilerin pazarlara rahat erişimini engelleyerek tarlalarda gıda israfına neden olabilecektir. Artık birçok ülkede, çiftçiler ürünlerini yerel pazarlara, marketlere, toplu beslenme yapılan kurumlara, restoranlara, barlara, otellere ve diğer eğlence tesislerine kolayca satamamaktadır.

Ülkemizde tarımın sürdürülebilirliği tarım çalışanlarının, çiftçilerimizin çalışma yerlerindeki sağlık ve güvenliklerinin temini ile mümkün olacaktır. Tarım sektörü, gıdaların üretimi ve beslenme ile doğrudan ilgisi, aktif nüfus ve işgücündeki oranı, milli gelire katkısı ve sanayi sektörüne sağladığı hammadde ve sermaye yanında, sağlıklı çevrenin oluşması ve korunması, ekolojik dengenin kurulması ve sürdürülebilirliği açısından da tüm ülkeyi ilgilendirmekte ve bu nedenle ekonomik ve sosyal bir sektör olma özelliğini korumaktadır. Hem ekonomi hem de istihdam açısından bakıldığında tarım sektöründe iş sağlığı ve güvenliğinin ihmal edilemeyecek kadar önemli bir konu olduğu görülmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği; bir işyerinde ve işin yürütülmesi sırasında çeşitli sebeplerden dolayı meydana gelen, sağlığa zarar verebilecek koşullardan kaçınmak ve korunmak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmaların bütünüdür.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından işçi sağlığı ve iş güvenliği; “Çalışan tüm insanların fiziksel, ruhsal, moral ve sosyal yönden tam iyilik durumlarının sağlanmasını, en yüksek düzeylerde sürdürülmesini, iş koşulları ve kullanılan zararlı maddeler nedeniyle çalışanların sağlığına gelebilecek zararların önlenmesini, işçinin fizyolojik özelliklerine uygun işlere yerleştirilmesini, işin insana ve insanın işe uymasını, asıl amaçlar olarak ele alan bilim dalı” olarak tanımlanmıştır.

Son yıllarda “işçi sağlığı ve güvenliği” tanımından daha çok, sektörlerdeki tüm bireyleri kapsayan “çalışan sağlığı ve güvenliği” tanımı giderek ön plana çıkmaktadır. Tarım iş kolu genellikle aile işletmesi olarak sürdürülen ve kesin çizgilerle iş ve ev yaşamının birbirinden ayırlamadığı nadir sektörlerdendir. Aile bireylerinin tümü “çalışan” olarak nitelendirilmelidir.

¹ ZMO İzmir Şube II. Başkanı

1- COVID-19 PANDEMİSİ VE TARIM

Türkiye'nin, gıda ve yem sanayiinin ihtiyaç duyduğu hammadde üretiminde ithalata bağımlı ülke konumu, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yayınladığı ve aşağıya alınan kendine yeterlilik oranları üzerinden net bir biçimde açığa çıkmaktadır.

Buna göre, Türkiye'nin kendine yeterlilik oranları, bazı temel ürünler açısından şöyledir; Arpa %89, Çeltik %70, Mısır %88, Kuru fasulye %82, Kırmızı mercimek %77, Nohut % 92, Ayçiçeği %80, Kanola %27, Pamuk %50, soya %6

Yukarıda verilen kendine yeterlilik oranları, Uzak Asya, Rusya ve çevresi ile başlayıp AB ve Amerika'ya yayılması olası görülen ihracat kısıtlamalarının Türkiye'de hangi sektörleri ne düzeyde etkileyeceğine ilişkin bazı öngörüler yapılmasını olanaklı kılmaktadır. [1]

Küresel toplam gelirin büyük kısmını üreten gelişmiş ülkelerde, sosyal mesafe gerektiren ve fiziksel hareketliliği sınırlayan önlemlerin alınmasıyla birlikte özellikle taze sebze, meyve ve hayvansal ürün sektörlerinde iş gücü temininde sıkıntılar yaşanmıştır. Mevsimlik işçi temininde yaşanan sıkıntılar krizin başlarında ilk olarak Avrupa ve Kuzey Amerika'da görülmüştür. Tarlada kalan sebze ve meyveler, dökülen sütler, itlaf edilen civcivler, salgın dönemine uygun çalışma koşulları dayatmasıyla kapanmak zorunda kalan kesimhaneler ve et işleme tesisleri ilk örnekler arasındadır. Çin'de Pekin gibi büyük şehirlerde hayvansal üretimde karantinaya giren çalışanlar nedeniyle domuz gribi zamanlarının bile çok üzerinde üretimde düşmeler ve fiyat artışları yaşanmıştır. Dünyanın pek çok ülkesinde benzer sonuçlar gözlemlenmiştir.

1.1. Ülkemizde durum:

COVID-19 pandemisi nedeniyle Türkiye'nin kapandığı Mart- Haziran dönemi kapsamlı bir şekilde değerlendirildiğinde gıda arzından kaynaklanan büyük çaplı sorunların yaşanmadığı söylenebilir. Salgının birkaç istisna hariç kış ve yaz tarım ürünlerinin ekim ya da hasat dönemlerine denk gelmesi ve salgının tarım işgücünü oluşturan gruplar arasında yayılmamış olması bu yönde en belirleyici faktörler arasında yer almıştır. İlk haftalardaki karışıklıklardan sonra yapılan gerekli düzenlemelerle tarımdaki iş gücünün yasaklardan muaf tutulması ve girdi temininde sorun yaşanmaması, tarımsal faaliyetlerin görece sorunsuz devam etmesinde önemli rol oynamıştır. Mevsimlik işçiler üretim bölgelerine ulaşabilmiştir. Ulaşım ve barınma koşulları salgında alınması gerekli önlemlere kıyasla yetersiz kalsa da üretim ve hasat çok sektöre uğramamıştır. Belli başlı lojistik ve sevkiyat noktalarında sıkışma olmamış ve dağıtım kanallarında genel tüketimi olumsuz etkileyecek yokluklar veya darlıklar yaşanmamıştır. Bununla birlikte gıda ve tarımla ilgili gelişmeler ülkedeki pandemi gündeminin sıkça tartışılan konuları arasında olmayı sürdürmüştür.

Türkiye'de çoğu ürün için toprağın ekime hazırlanmasında, bakım, ekim ve toplama işlerinde mevsimlik işçiler kullanılmaktadır. Kırsalda hanelerin küçülmesi ve çiftçilerin ortalama yaşının 60'lara yaklaşması, emek yoğun ürünlerde mevsimlik işgücü ihtiyacını zorunlu hale getiren faktörler arasında ön plana çıkmıştır. Ayrıca küçük ve orta ölçekli üreticiliğin yaygın olması, sürekli ücretli işçi istihdamı yapılamaması da mevsimlik işgücü ihtiyacını yaygınlaştırmıştır. Salgının etkisini iyiden

iyiye hissettirdiği 2020 Mart ayından günümüze kadar sebze, çay ve kiraz gibi birçok üründe mevsimlik işçi kullanılması gerekmiştir. Çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye’de de mevsimlik tarım işçilerinin baş etmek zorunda kaldıkları güvensiz ve sağlıksız ulaşım, barınma ve çalışma koşulları salgınla beraber daha da kötüleşmiş, çalışanların bu süreçle ilgili gerekli bilgiye ulaşma konusunda sorun yaşadıkları, temizlik ve sosyal mesafe konusunda olanakların çok yetersiz olduğu sıklıkla gündeme gelen eleştiriler arasında yer almıştır. Bununla birlikte birkaç ürün dışında mevsimlik işçi temininin organizasyonunda da sorun yaşanmamıştır. Suriyeli göçmenler arasında mevsimlik işçiliğin çok yaygınlaşması geçici emek arzını artırmıştır. Sayılan tüm bu faktörler Avrupa’da mevsimlik işçi teminiyle ilgili yaşanan sorunların Türkiye’de ortaya çıkmamasında büyük rol oynamıştır.

İstisnalardan birisi çay hasadında olmuştur. Çay hasadında uzun sürelerdir hem Türkiye içerisinden hem de Gürcistan başta olmak üzere Türkiye dışından mevsimlik tarım işçisi kullanılmaktadır. Ayrıca üretici ailelerin bir kısmı da başta İstanbul olmak üzere farklı şehirlerde ikamet etmektedir. Gürcistan sınırının kapalı olması nedeniyle emek sorununun baş göstermesiyle Mayıs ayı içerisinde üretici ailelere özel izin çıkarılmış; böylece aile fertlerinin Rize, Trabzon, Artvin ve Giresun’un köylerindeki bahçelerine ulaşmaları sağlanmıştır. [2]

1.2. Gıda talebindeki sorunlar

Bütün dünyada olduğu gibi dışarıda yeme içme sektörü neredeyse durma noktasına gelirken ev içi tüketimde önemli artışlar olmuştur. Özellikle salgının başlarında yokluk ve kıtlık korkusuyla birçok insanın evde yiyecek stoklarını artırması, salgının Ramazan ayına denk gelmesi gibi gelişmeler dayanıklı gıdaların tüketiminde büyük artışlara ve kısa süreli de olsa çeşitli darlıklara yol açmıştır. Bununla birlikte bu dönemde online alışverişin büyüdüğü ve taze sebze meyve de dahil olmak üzere yiyeceklerde sanal kanalların çeşitlendiğini görülmüştür. Öyle ki önde gelen süpermarket zincirleri bu dönemde farklı sanal alışveriş markaları üzerinden özellikle üst gelir tüketici gruplarına ulaşmaya çalışmıştır. Bu alanda ürünlerin menşesine ve üretim koşullarının temizliğine, doğallığına ve üreticilerin kimliğine vurgunun arttığına tanık olunmuştur. Daha düşük gelirli grupların perakende taze gıdaya ulaşmasında yerel belediyelerin koordinasyon görevleri yapması ve birçok yerde daha kısa aralıklarla pazarların kurulması etkili olmuştur. Son yıllarda kooperatifleşmenin yeniden popülerleşmesi ve bu alanda yerel yönetimlerin daha önce gerçekleştirdikleri girişimler, kooperatiflerin ürettiği ürünlerin tüketiciye ulaştırılabilmesini kolaylaştırmıştır. Yine de tüketicilerin evde kullandığı yemek girdileri lokanta, kafe, yemekhane, catering vb. sektörlerindeki azalan talebi karşılamaya düşünülebileceği gibi yetmemiştir. [2]

1.3. ILO Sectoral Brief, 2020 değerlendirmeleri

COVID-19 salgını dünya çapında yayılmaya devam ettikçe, tarımsal gıda sektörü üzerindeki mevcut ve potansiyel etkilerinin hem gıda arzı hem de gıda talebi açısından ele alınması gerekmektedir. Küresel ve ulusal gıda tedarik zincirlerinin sürekli işleyişini sağlamak, gıda arzını güvence altına almak, gıda ve beslenme güvenliği zorlukları yaşayan ülkelerde gıda krizini önlemek ve pandeminin küresel ekonomi üzerindeki genel olumsuz etkilerini azaltmak önemli olacaktır. Toplam istihdamdaki payı son yirmi yılda %40,2’den %26,8’e düşmüş olsa da, tarım dünya çapında bir milyardan fazla kişiye geçim kaynağı sağlamakta ve istihdamın %60,4’ünü oluşturan birçok düşük gelirli ülkenin bel kemiği olmaya devam etmektedir. Bu ülkelerin bazılarında gayri safi yurtiçi hasılanın üçte ikisine katkıda bulunmaktadır. Sektör, istihdam payının sırasıyla %49 ve %30,5 olduğu Afrika ve Asya’da özellikle önemlidir. Gelişmekte olan ülkelerdeki tarımsal işgücünün %41,9’unu oluşturan kadınlar için önemli bir istihdam kaynağıdır. Çoğu zaman en savunmasız, fakir ve gıda yetersizliği içinde olan yüz milyonlarca tarımsal ücretli işçiye özel dikkat gösterilmelidir. İşini kaybeden veya ücretleri kesilen tarım işçilerinin işsizlik ve sosyal yardımlara erişim sağlamaları da krizin etkisini hafifletmek için kritik bir öneme sahiptir. [3]

2. COVID-19 PANDEMİSİNDE TARIMDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Sağlık Bakanlığı açıklamalarına göre Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ilk olarak Çin’in Wuhan Eyaleti’nde 2019 Aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020’de tanımlanan bir virüsdür.

Salgın başlangıçta bu bölgedeki deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Wuhan başta olmak üzere Hubei eyaletindeki diğer şehirlere ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer eyaletlerine ve diğer dünya ülkelerine yayılmıştır.

Koronavirüsler, hayvanlarda veya insanlarda hastalığa neden olabilecek büyük bir virüs ailesidir. İnsanlarda, birkaç koronavirüsün soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinmektedir. Yeni Koronavirüs Hastalığına SARS-CoV-2 virüsü neden olur. Belirtisiz olgular olabileceği bildirilmekle birlikte, bunların oranı bilinmemektedir. En çok karşılaşılan belirtiler ateş, öksürük ve nefes darlığıdır. Şiddetli olgularda zatürre, ağır solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği ve ölüm gelişebilmektedir. Hasta bireylerin öksürmeleri aksırmaları ile ortama saçılan damlacıkların solunması ile bulaşır. Hastaların solunum parçacıkları ile kirlenmiş yüzeylere dokunulduktan sonra ellerin yıkanmadan yüz, göz, burun veya ağıza götürülmesi ile de virüs alınabilir. [4]

Her dönemde çalışanların maruz kaldığı pek çok biyolojik etkenli meslek hastalığı olmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Merkezi'nce (ÇASGEM) meslek hastalıklarında "biyolojik etmenler" aşağıdaki gibi sıralanmıştır. Genellikle bakterilerin, virüslerin ve parazitlerin neden olduğu hastalıklardır.

Şarbon	Çiftçi, kasap, veteriner
Tüberküloz	Çiftçi, kasap, veteriner, sağlık çalışanları
Bruselloz	Besiciler, sütçü, veteriner
Salmonellozis	Veteriner, aşçı, mezbaha işçisi
Kırım Kongo Kanamalı Ateşi	Çiftçi, besici
Kedi Tırnağı Hastalığı	Veteriner, kedi- köpek sahibi
Kuduz	Veteriner, çiftçi, mağaracı
Hepatit B	Sağlık çalışanları, berberler, kuaförler
AİDS, Kızamık, Kızamıkçık,	Sağlık kurumları laboratuvar görevlileri
Kabakulak, Suçiçeği,	
Menengokoksik menenjit,	
GİS Enfeksiyonları, Lejyoner	
Hastalığı, Difteri, Boğmaca,	
Sarı Humma	
Herpes (Uçuk) Enfeksiyonu	Çiftçi, kasap, veteriner, sağlık çalışanları.[5]

SARS-CoV-2 virüsü da insandan insana geçmeyi başararak enfeksiyon yapma yeteneği kazanmıştır. Bu nedenle tüm tarım iş kolu çalışanları COVID-19 enfeksiyonu risk alanı içerisinde "biyolojik etmenler" bağlamında artık ilk sıralarda yer almaktadır. Pandemi döneminde tarım işçilerinde özellikle de mevsimlik tarım işçilerinde sosyal güvenliğin önemi her zamankinden daha fazla ön plana çıkmaktadır.

2.1. Sosyal güvenliğin sağlanması

Tarımsal üretimin mevsimselliği, birçok ülkede geleneksel olarak ulusal emekten dışlanmış olan tarım işçilerine sosyal koruma kapsamını genişletme zorluğu yaşatmaktadır. Asgari ücret, azami çalışma saati, ücretli hastalık izni ve sosyal güvenlik ile ilgili kanunlar dünyada olduğu gibi ülkemizde de yeterince uygulanmamaktadır. Kırsal alanlardaki hakim kayıt dışılık ve altyapı ve hizmetlerin eksikliği, buldukları yerde sosyal koruma hizmetlerine erişimi daha da güçleştirmektedir.

Sosyal korumanın herkes için yaygınlaştırılmasına yönelik evrensel ve ilerici bir yaklaşımı teşvik eden ILO'nun "Sosyal Koruma Zeminleri Tavsiyesi" bu endişeleri ele almaktadır. Tüm tarım işçilerinin testler de dahil olmak üzere temel sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanması, işyerinde güvenlik ve sağlıklarını

garanti etmek ve virüsün yayılmasını önlemek için özellikle önemlidir. İşyerlerinde güvenlik ve sağlığın sağlanması hem gelişmiş ekonomilerde yeterli sayıda mevsimlik tarım işçisinin mevcudiyetini ve gelişmekte olan ülkelerde üretimin sürekliliğini sağlarken, tarım işçilerinin güvenliği ve sağlığı üzerinde de özellikle durulması gerekmektedir. Tarımsal gıda sektöründeki tüm işçiler (geçici, mevsimlik, göçmen) yasal statülerine veya cinsiyetlerine bakılmaksızın, güvenli ve sağlıklı koşullarda çalışma hakkına sahiptir. Bununla birlikte, uygun kişisel koruyucu ekipmanlara, temiz su ve sağlık tesislerine erişememeye ek olarak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaygın olan aşırı kalabalık üretim sahaları infeksiyon riskini arttırmaktadır. [3]

2.2. COVID-19 ile ilgili güvenlik ve sağlık risklerini azaltmak için alınacak önlemler

- Yeterli kişisel koruyucu ekipmana erişimin sağlanması
- İşçiler arasında güvenli bir fiziksel mesafe olmasının sağlanması
- Sağlık kontrollerine ve tıbbi tesislere kalıcı erişim sağlanması
- Sabun ve alkol bazlı el dezenfektanı ile temiz suya ve yeterli sanitasyon ürünlerine erişimin sağlanması
- İşyerleri ve ekipmanların dezenfekte edilmesi ve temizlenme sıklığının artırılmasının sağlanması

f- Çalışanların COVID-19 enfeksiyonu, kişisel korunma ve hijyen ile ilgili tüm bilgilere kendi dillerinde erişebilmesinin sağlanması

Kapsamlı İSG mevzuatını kapsayan ve tüm çalışanlar için koruma sağlayan etkin bir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin geliştirilmesi ve uygulanması, sektördeki ulusal önleyici İSG kültürü ile desteklenmelidir. [3]

2.3. Gerekli yaşam koşullarının sağlanması

Tarım işçileri genellikle COVID-19'a maruz kalma riskini artırabilecek üretim alanlarında ve birbirine yakın yerlerde yaşamaktadır. İşçilere barınma sağlandığında, fert veya aile başına yeterli alan, güvenli içme suyuna erişim, yeterli koruyucu sağlık ekipmanı, tuvalet ve banyo olanaklarının standartlara uygun olması önemlidir. İş teftişinin güçlendirilmesi, iş teftişi yoluyla standartların işyerine uyumunun azami ölçüde sağlanması için çaba gösterilmelidir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerden faydalanmak da dahil olmak üzere, sundukları hizmetlere erişimi iyileştirmek için iş müfettişlerinin çalışma yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Sektördeki göçmen işçilere büyük ölçüde ihtiyaç duyan ülkelerde, adil istihdamın sağlanmasına, yeterli kalitede sağlık olanaklarının istihdam yerlerine taşınması da dahil olmak üzere gerekli tüm koruyucu önlemlerin alınmasına özellikle dikkat edilmelidir. Kriz sırasında iyi işleyen bir iş teftiş sisteminin bulunmadığı durumlarda,

göçmen işçilerin artan sömürü riskiyle karşı karşıya kalacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle kırsal kesim çalışanları, COVID-19'un etki değerlendirmesinin tam merkezinde yer almalı ve hükümetler, kırsal kesimdeki işçi örgütlerinin etkin bir istişare ve katılımı krize uygun bir yanıt geliştirme sürecinde ön sıralarda yer almasını sağlanmalıdır. [3]

“Tarımda güvenlik ve sağlık uygulama kodu” tarımda karşılaşılan İSG risklerinin çeşitliliğine yönelik uygun stratejiler de dahil olmak üzere, ilgili ILO Sözleşmelerinin uygulanmasına ilişkin rehberlik sağlamaktadır. Ayrıca politika yapıcılara, sosyal ortaklara ve kalkınma pratisyenlerine kırsal bağlamda istihdam ve işgücü ile ilgili konulara etkin bir şekilde çözüm bulma yolları konusunda rehberlik sunmaktadır. Kırsal ekonomide ILO çalışmalarının somut örneklerini ortaya koyarak ve son yıllarda geliştirilen çok çeşitli alet ve araçları bir araya getirmektedir. [3]

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de tarım iş kolu ve bu sektörde çalışanlar için Covid-19 pandemisi ile ilgili çeşitli koruma ve önleme çalışmaları yapılmıştır. İşçileri Bakanlığı'nca yayınlanan İller İdaresi Genel Müdürlüğü Genelgesi şöyledir:

“Tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs (Covid-19) salgınının toplum sağlığı açısından oluşturduğu riski yönetebilmek adına sosyal hareketliliği ve insanlar arası teması azaltarak sosyal izolasyonun mutlak şekilde sağlanması hayati derecede öneme sahiptir. Öte yandan salgın sürecinin, tarımsal üretime olan olumsuz etkisinin en az seviyede tutulması, gıda üretim ve tedarik zincirinin korunması üzerinde hassasiyetle durulması gereken diğer hususlardır. Bu amaçla, tarımsal üretimin sürekliliği açısından oldukça önemli bir fonksiyona sahip olan mevsimlik tarım işçilerinin buldukları illerden başka illere gidişlerinde yaşanabilecek aksamaların, koronavirüs salgınının yayılım hızında oluşturacağı olumsuz etkilerin en aza indirilebilmesi için ilgi Bakanlık talimatında yer alan tedbirlere ilave olarak bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu kapsamda;

A) MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ

Tarımsal üretimin kesintiye uğramaması için gerek duyulan insan gücünün her ilin kendi imkanları ile karşılanması esastır. İnsan gücü ihtiyacının il içerisinde karşılanamaması halinde öncelik civar iller olmak üzere diğer illerden de mevsimlik tarım işçileri ile tarımsal üretimin sürekliliği sağlanacaktır. Ancak bu durum ilgili Valiliklerin izin verme şartına

bağlı olarak gerçekleştirilebilecektir.

Bu şekilde iller arasında mevsimlik tarım işçisi hareketliliği olduğu takdirde işçilerin yola çıktıkları iller “çıkış ili”, tarımsal üretime katkı sağlayacağı il ise “varış ili” olarak tanımlanacaktır.

Tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla her ilde Valilerin başkanlığında ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odaları temsilcilerinin katılımıyla İl Tarım ve Orman Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl AFAD Müdürü, İl Göç Müdürü, kolluk temsilcileri, yerel yönetim temsilcileri, Ziraat Odası Başkanı vb. bir komisyon kurulacaktır.

1. Bu komisyonlarca;

a-) Tarımsal üretim kapasitesinin korunması ve/veya artırılması amacıyla alınması gereken tüm tedbirler planlanacak ve ilgili kurum, kuruluş ve meslek odalarınınca eksiksiz uygulanması sağlanacaktır.

b-) İl dışından tarımsal insan gücü ihtiyacı varış il Valiliklerince tespit edilerek, bu ihtiyacın karşılanabileceği Valiliklere bildirilecektir.

c-) Talepte bulunulan Valiliklerce ilgi (a) Yönetmelik hükümleri uyarınca Aracı Belgesi verilmiş kişiler veya işçi grubu temsilcileri aracılığıyla şehirlerarası seyahat edecek olan mevsimlik tarım işçileri belirlenecektir.

ç-) Mevsimlik tarım işçileri, her iki il Valiliğinin birlikte belirleyeceği zamanda, harekete geçilmeden önce gerekli sağlık kontrollerine tabi tutulduktan sonra toplu ulaşım araçları ile (seyrekleştirme kurallarına uygun olarak) çıkış ilinden transit şekilde varış iline gideceklerdir.

d-) Çıkış ilinde/ilçesinden seyahat edecek kişiler ve taşıyacak şoför dahil, İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü veya Toplum Sağlığı Merkezleri tarafından sağlık kayıtlarından (HSYS vb.) evde tedavi izolasyonunda veya temaslı izolasyonunda bulunanların olup olmadığı kontrol edilecektir. Ayrıca İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü veya Toplum Sağlığı Merkezlerinin uygun gördüğü sağlık tesisinde/alanında Sağlık Bakanlığının yayımlanmış olduğu “Ayaktan Başvuran Hastalar İçin Olası COVID-19 Vaka Sorgulama Kılavuzu” kullanılarak sağlık kontrolünden geçirilecektir. Sorun tespit edilmeyenlere seyahat onayı Valiliklerin belirleyeceği belge üzerinden verilecektir. Ayrıca seyahat sırasında COVID-19 hastalığından korunmak amaçlı uyulacak kuralları içeren bilgilendirme yapılacaktır.

Varış illerince, illerine gelen mevsimlik tarım işçi-

lerinin konaklayacakları alanların ilgi (b) Genelge ile belirlenen temel ihtiyaçlarının giderilmesine dair tedbirlerin yanı sıra Koronavirüs salgınınun yayılımının engellenmesi için gerekli tedbirler de alınacaktır.

2. Bu doğrultuda

a-) İl/İlçe Hıfzıssıhha Kurulları kararları doğrultusunda sürecin yönetilmesi,

b-) Mevsimlik tarım işçilerinin konaklayacakları tesis/konteynır/çadırlarda yatak aralarının en az 1,5 (bir buçuk) metre olacak şekilde yerleştirilmesi, sosyal alanlarda kişiler arası sosyal izolasyon mesafesinin (en az 1,5 metre) korunması, kapalı alanın sıklıkla havalandırılması, havalandırılmıyor ise mesafelerin artırılması (en az 3 metre),

c-) Çadırlar arası mesafenin artırılması, bu yolla yerleşke alanında nem ve ıslaklığın en aza indirileceği ortamın oluşturulması,

ç-) İl/İlçe Sağlık Müdürlükleri ve toplum sağlığı merkezlerince sağlık hizmetlerinin verilmesi ve devamlılığının sağlanması,

d-) Mevsimlik tarım işçilerinin konakladıkları alanların yerel yönetimlerce düzenli olarak dezenfekte edilmesi,

e-) Konakladıkları alanlar ve çalışma ortamlarında içilebilir/ kullanılabilir uygun su temininin sağlanması ile katı ve evsel atıkların bertarafı ve çevre

koşullarının denetlenmesi,

f) Gelen kişilere yönelik konaklanan alanlarda su kaynaklarının yanında yeterince sabun bulunmasının temin edilmesi,

g-) Mevsimlik tarım işçilerinin toplu olarak buldukları alanlarda mutlaka WC-Banyo gibi kalıcı veya seyyar alanların oluşturulması, gerekli hijyen şartlarının sağlanması, bu amaçla AFAD İl Müdürlüklerinin imkanlarından faydalanılması,

ğ-) Çocuklar için oluşturulan alanlarının temizliğine özel önem verilmesi,

h-) Gebe, lohusa, bebek, engelliler ve 65 yaş üzeri bireyler için gerekli halk sağlığı tedbirlerinin alınmasının sağlanması gibi tedbirler alınacaktır.

B- HAYVANCILIK FAALİYETLERİ

1- Kış aylarında konakladıkları illerden hayvanlarını otlatmak üzere başka illere yaya ya da motorlu ulaşım araçlarıyla gidecek olan "göçerler", ilgili mevzuatında belirlenen izinler alınmak kaydıyla 01 Mayıs 2020 tarihinden sonra müsaade edilecektir.

2- Arıcılıkla iştigal eden kişilerin faaliyetlerine ilgili mevzuatında getirilen kurallara uymaları halinde herhangi bir kısıtlama getirilmeyecektir.

3- Gerek arıcıların gerekse göçerlerin şehirlerarası intikale başlamadan önce başta ulaşım araçları olmak üzere ilgili ekipmanlarını dezenfekte ettirmeleri ve kendileri ile ilgili sağlık kontrollerini yap-

mış olmaları şarttır.

4- Göçerler ve arıcıların gittikleri yerlerde mümkün olduğunca yerel halkla temas etmemeleri için gerekli önlemler alınacaktır. Vali-Kaymakamlarımız tarafından şehirlerarası seyahat etmesi gereken mevsimlik tarım işçileri ile hayvancılıkla iştigal edenler için yukarıda belirlenen veya uygun görülecek başka tedbirlerin ivedilikle planlanması/ uygulanması, uygulamada herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi hususunda; Bilgi ve gereğini arz ve rica ederim.” [6]

Ayrıca İş Sağlığı ve güvenliği Genel Müdürlüğü'nün Tarım Çalışmalarında Yeni Tip Koronavirüs İle Mücadelede Dikkat Edilecek Hususlar başlığı altında iş yerleri için yayınladığı uyarı ve önlemler şöyledir;

1- Yeni tip koronavirüs salgını dikkate alınarak mevcut risk değerlendirmesi ve acil durum planlarını güncelleyin.

2- Tarım çalışanlarını Yeni Tip Koronavirüs yayılma yolları, belirtileri ve alınacak önlemlerin neler olduğu hakkında bilgilendirin.

3- Çalışma alanlarına girişte temassız ateş ölçer ile kontrol yapılmasını sağlayın.

4- Çalışanların işe başlamadan önce ve çalışma süresince sık aralıklarla ve en az 20 saniye boyunca ellerini su ve sabunla yıkamasını sağlayınız.

5- Sabunla yıkama ihtimali olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanın. Ellerin yüz bölgesine temas ettirilmemesi yönünde bilgilendirme yapın.

6- Tarım alanlarında yürütülen tüm faaliyetlerde sosyal mesafe kuralını gözetin, asgari sayıda çalışan bulundurmaya özen gösterin ve ziyarete giriş çıkışları kontrol altında tutun.

7- İş elbiseleri ile harici elbiselerin temasının önlenmesine ve ayrı yerlerde saklanabilmesine yönelik düzenlemeleri yapın.

8- Çalışanların yapılan işe uygun ve kişiye özel koruyucu donanım kullanmalarını sağlayın. Tek kullanımlık olmayan kişisel koruyucu donanımları kullanımdan önce ve sonra, üretici talimatları doğrultusunda temizleyin ve dezenfekte edin. Kullanılmış maske ve eldivenlerin izole bir atık kutusuna atılmasını sağlayın.

9- Maskenin el hijyenine dikkat ederek takılmasını sağlayın. Kesinlikle ortak kullanılmayacak olan tek kullanımlık maskeyi; kirlenmesi, nemlenmesi veya

yırtılması halinde yenisiyle değiştirin. Bu konuda çalışanları bilgilendirin.

10- Traktör, tarım makinaları, ilaçlama ekipmanı ve diğer tüm araç gereçlerin mümkün olduğunca ortak kullanımını önleyin ve özellikle çalışanların temas ettiği bölümlerini işe başlamadan önce ve sık aralıklarla uygun şekilde temizleyin ve dezenfekte edin.

11- Birden fazla kişinin aynı makine veya iş ekipmanını kullanması gerekiyorsa, elle temas edilen yüzeylerini kullandıktan sonra dezenfekte edin.

12- Yaşam ve barınma alanlarını mevcut duruma göre yeniden düzenleyin. Banyo, mutfak, vb. ortak kullanım alanları ile servis araçlarını düzenli aralıklarla temizleyin ve dezenfekte edin. Bu alanlarda kullanılacak malzemelerin temel hijyen şartlarını taşıdığından ve çalışanların gıda ihtiyaçlarının yeterli ve hijyenik bir biçimde karşılandığından emin olun.

13- Çalışanların tarım alanlarında yeterli ve uygun miktarda suya, sabuna ve alkol bazlı el antiseptiklerine erişimini sağlayın, çalışma alanlarına yeterli sayıda portatif el yıkama üniteleri, prefabrik duş ve tuvaletler kurun. Portatif el yıkama üniteleri ve tuvaletlerin boşaltımı, temizliği ve dezenfeksiyonu ile ilgili prosedürleri belirleyin.

14- Tarım alanlarında çalışanlar için sosyal mesafe gözetilerek ayrılmış bölümlerde kumanyalarını tüketmelerini sağlayın. Tek kullanımlık çatal, kaşık vs. temin edin.

15- Sağlık Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşların yaptığı bilgilendirmeleri düzenli olarak takip edin ve alınan tedbirlerin güncelliğini gözden geçirin.

16- Ateş, öksürük, nefes darlığı gibi Covid-19 semptomları bulunan çalışanın maske takmasını sağlayarak derhal işyeri sağlık personeline bilgi verin, işyeri sağlık personelinin bulunmadığı durumlarda diğer çalışanlardan izole ederek ALO 184'ü arayın sağlık yetkililerinin yapacağı yönlendirmelere göre hareket edin. [7]

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nce “evet-hayır” cevapları istenen “Yeni Tip Koronavirüs Salgınından Korunmaya Yönelik Kontrol Listesi” de yayınlanmıştır.

Yeni Tip Koronavirüs Salgınından Korunmaya Yönelik Kontrol Listesi;

- 1- Sosyal mesafe kuralı göz önüne alınarak servis araçlarının taşıma kapasiteleri ve servis içi oturma düzeni ile ilgili olarak düzenlemeler yapıldı mı?
- 2- Servis araçlarının özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere temizlik ve hijyeni sık aralıklarla sağlanıyor mu?
- 3- Servis araçlarına alkol bazlı el antiseptiği konuldu mu?
- 4- Çalışanların işe giriş ve çıkışlarda hijyen malzemesi kullanmasına, temasın azaltılmasına ve sosyal mesafenin sağlanmasına yönelik önlemler alınıyor mu?
- 5- Çalışma alanlarına girişlerde temassız ateş ölçer ile kontrol yapılması sağlanıyor mu?
- 6- Tarım çalışanlarına, Yeni Tip Koronavirüs'ün yayılma yolları, belirtileri ve alınacak önlemlerin neler olduğu hakkında bilgilendirme yapıldı mı?
- 7- Çalışanlara etkin el yıkama teknikleri hakkında bilgilendirme yapıldı mı?
- 8- Yeni Tip Koronavirüs salgını dikkate alınarak mevcut risk değerlendirmesi ve acil durum planları güncellendi mi?
- 9- Tarım alanlarında yürütülen tüm faaliyetlerde sosyal mesafe kuralını gözetererek asgari sayıda çalışan bulundurmaya özen gösteriliyor mu?
- 10- Kapalı tarım alanlarına (sera vb.) ziyaretçi giriş çıkışları kontrol altında tutuluyor mu?
- 11- Tüm çalışanların çalışma alanları girişlerinde ve içinde, diğer sosyal alanlarda (dinlenme alanları vb.) yeterli miktarda su, sabun veya alkol bazlı el antiseptiğine erişimi sağlanıyor mu?
- 12- İşe başlamadan ve çalışma süresince belirli aralıklarla çalışanların ellerini yıkaması sağlanıyor mu?
- 13- Ellerin yüz bölgesine temas edilmemesi yönünde uyarılarda bulunuluyor mu?
- 14- Çalışanların yapılan işe uygun ve kişiye özel koruyucu donanım kullanmaları sağlanıyor mu?
- 15- Tek kullanımlık maskenin el hijyenine dikkat ederek takılması sağlanıyor mu?
- 16- Kullanılmış maskelerin uygun şekilde dış ortamdan izole bir atık kutusuna atılması sağlanıyor mu?
- 17- Kullanılan tüm ekipman, araç ve gereçlerin (traktör, tarım makinesi, el aletleri, ilaçlama ekipmanı, vb.) temizliği ve dezenfekte edilmesi sağla-

nıyor mu?

18- Mevsimlik tarım çalışanları için yaşam ve barınma alanları mevcut duruma göre yeniden düzenlendi mi?

19- Temiz içme ve kullanma suyu sağlanıyor mu?

20- Tarım alanlarında çalışanlar için sosyal mesafe gözetilerek ayrılmış bölümlerde, kumanyalarını tüketmeleri sağlanıyor mu?

21- Tek kullanımlık çatal, kaşık vs. temin ediliyor mu?

22- İş elbiseleri ile harici elbiselerin temasını önlemek için gerekli önlemler alındı mı?

23- Tarım alanlarında portatif el yıkama üniteleri, prefabrik duş ve tuvaletler kuruldu mu?

24- Portatif el yıkama üniteleri ve tuvaletlerin boşaltımı, temizliği ve dezenfeksiyonu ile ilgili prosedürler uygulanıyor mu?

25- Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikayeti olan çalışan maske takarak işyerindeki diğer çalışanlardan izole ediliyor mu?

26- İzole edilen çalışan için ALO 184 aranarak sağlık yetkililerine göre yönlendirilmesi yapılıyor mu? [8]

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öncelikle tarım kredileri en az 3 yıl ötelenmelidir. Tarım işçilerinin Covid-19 ile bulaş testinin yapılarak çalışmaları sağlanmalıdır. Tarımda kullanılan ürünlerde KDV'nin sıfırlanması, akaryakıttan alınan vergilerin de kaldırılması sağlanmalıdır. Bu planlamanın yapılması için mutlaka tarım bilimleri komisyonunun oluşturulması gerekmektedir. Bunun dışında gıda fiyatlarının ve pazarların sık sık takip edilmesi, şehirlerimizde bulunan gıda pazarları üzerindeki yönetimin güçlendirilmesi, insanların panik yapmasını engellemek ve üreticilerin rasyonel üretim kararları verebilmesini sağlamak için rehberlik edilmesi gerekmektedir. Sürecin ne kadar süreceği belirli değildir. Mevcut destekler devam ederken tarımsal üretimi hızlandıracak, girdi maliyetlerinde üreticilere tarımsal üretimde hemen kullanacağı, tarımsal üretime destek olacak acil nakdi ve doğrudan destekleme modeline geçilmesi önem arz etmektedir. Gerek uluslararası gerek ulusal tarım ve gıda tedarik zincirlerinin normal çalışmasını sağlamak kaçınılmazdır. Kişiden kişiye temasın önlenmesi için, e-ticaret şirketlerinin temassız teslimat için bir uygulama geliştirmesi ve kuryelerin ürünleri müşterilerin alması için uy-

gun noktada bir alana bırakmasına izin verecek bir sistem oluşturulması da şart gözükmektedir. Birçok sektörde, çalışan binlerce insan işsiz kalmıştır. Bu durumdan en kötü etkilenen ve en savunmasız insanları korumak için belediye, sosyal hizmetler ve ilgili STK'ların ekipler oluşturarak, nakit veya aynı transferler şeklinde, sağlık ve beslenme görevlilerinin müdahalesi ile birlikte yardım edilmesi zorunludur. Salgın sonrası dönemde aynı yardımların yapılmaya devam edilmesinin yeniden yapılanma öneminde de çok önemli olduğu mutlaka düşünülmelidir. Daha da dayanıklı bir gıda sistemi oluşturmak için daha fazla yatırım gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin gıda güvenliği krizini önleme veya kontrol altına alma kapasitelerinin artırılması kolektif bir çaba gerektirdiğinden, bu tür yatırımlar ulusal hükümetlerin yanı sıra uluslararası toplumlardan da gelmelidir. Bu nedenle ihracat ve ithalat tedbirlerinin ivedi bir şekilde alınması gereklidir. Küresel ticaretin sorunsuz akışını sağlamak ve uluslararası pazarın gıda arzını güvence altına almak için hayati bir araç olarak kullanılması önemlidir. [9]

Tarımsal hammadde açısından net ithalatçı olan Türkiye, özellikle gıda, yem ve yağ sanayiinin gereksinimi olan ürünler açısından dışa bağımlıdır. Buğday, arpa, mısır, pamuk, soya, ayçiçeği, çeltik, kuru fasulye, kırmızı mercimek ve nohut, Türkiye'nin açığı olan en temel ürünler olarak öne çıkmaktadır. Covid-19 öncesinde yüksek faturalarla ithal edilebilen bu ürünlerin, önümüzdeki dönemde, ortaya çıkan ve çıkacak ihracat kısıtlamaları çerçevesinde ithalatı zorlaşacak ve/veya olanaksız hale gelecektir. Türkiye'nin, kısa vadede, acilen, bu temel ürünlerin üretimini ivmelendirecek önlemlere ihtiyacı vardır. Orta vadede ise, nüfus projeksiyonu ve tarıma dayalı sanayilerin talep projeksiyonuna bağlı bir planlı üretim artışına mutlaka gereksinim vardır. Bu ürünlerin baklagiller hariç tümü, sulu koşullarda ve yüksek tarım tekniği / girdisi kullanılarak üretilebilen ürünlerdir. Bu çerçevede, rasyonel kullanım düzeyi 5 milyon hektar düzeyinde olan sulu tarım alanlarında ekim olanağı bulabilmek için birbirleriyle rekabet etmek durumundadırlar. Bu çerçevede ülke, yeni bir tarım devrimi dönemine girmek zorundadır. Bu dönemde başta sulama olmak üzere tarımsal altyapı yatırımlarına hız verilmeli, üretici rekabetçi fiyat baskısından uzaklaştırılarak, refah düzeyi de gözetilerek tarıma yönlendirilmeli, sektör genç çiftçiler için cazibe merkezi haline getirilerek yükselen çiftçi yaş ortalaması düşürülmelidir. Bu çerçevenin içinin

doldurulması, tarımsal desteklerin yeterli, etkin ve verimli tahsis ve kullanımını zorunlu kılmaktadır. Bunun yanında bir diğer zorunluluk, yıllardır sektör aleyhine gelişen ticaret hadlerinin tarım lehine çevrilmesi noktasında kendisini göstermektedir. [1]

Tüm bunlara rağmen Tüm kuzey yarım kürede ve ülkemizde kışlık tahıl ekilişleri Covid-19 salgınından çok önce (Ekim- Kasım aylarında) yapılmış durumdadır. Bu nedenle, 2019/2020 sezonu için zaten ekili olan tahılların, hava koşullarının da etkisiyle (kuraklık olmaması) durumunda salgından olumsuz etkilenmesi beklenmemektedir. [10]

Dünya büyük bir felaketle karşı karşıyadır. Bu felaketi atlamak için birçok ihtiyaçtan vazgeçebilir, ancak gıdadan vazgeçilemez. Bu bilinçle tarım ve gıdanın önemini daha iyi anlamamız ve buna uygun üretim ve tüketimi yönlendirmemiz gerekiyor. [11]

Korona salgınından sonra sağlıklı gıda ve doğaya ulaşmak için kentten kırsala geri dönüşler artacaktır. Kırsala göç ile tarım arazileri hobi bahçelerine kurban edilmemelidir. Tarım arazilerinin amacı dışında kullanılarak, bu toprakların yok olmasına neden olan hobi bahçelerinin mutlaka önüne geçilmelidir. Salgının Türkiye'de alınan önlemler sonucunda kısmen de olsa kontrol altına alınmaya başlamıştır, ancak hastalığın bulaş hızı, yaşanan can kayıpları ve henüz etkin bir aşı veya tedavi yönteminin bulunamamış olması yeni bir yaşam anlayışı ile hayatımıza devam etmek zorunda olduğumuzu göstermektedir. Oluşan kaygı nedeni ile toplumlarda ihtiyaçtan daha fazla besin depolama eğilimi, sağlıklı gıdaya erişim ve daha izole bir hayata geçiş gibi yeni alışkanlıklar oluşmaktadır.

İnsanların bir bölümü, sağlıklı gıdaya ulaşmak için kırsala akın ederek, tarım yapmaya başlayacaklar. Özellikle metropollerde yaşayan insanların değişen koşullar sonucunda oluşan kaygıları, onları imkanları doğrultusunda yaşam alanlarını ve düzenlerini değiştirmeye itecektir. Bunun sonucunda da kırsala geri dönüş, toprağı işleme, küçük ya da büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapma gibi faaliyetlerle, kendi ürettiği bitkisel ve hayvansal gıdaya ulaşmayı hedefleyen insanların sayısının her geçen gün arttığı gözlenmektedir. Ancak aynı zamanda ekonominin içinde kalmak zorunda olan bu insanlar, mevcut işlerine devam etmek, çocuklarının eğitim süreçlerini sektöre uğratmamak için bu faaliyetleri daha çok yaşadıkları merkezlere yakın kırsallarda ikinci bir alternatif olarak hayata geçirmeyi planlamaktadır.

Dünya, ithalata dayalı sistemden vazgeçerek sürdürülebilir bir tarım modeline geçiş yapmalıdır ve tarım arazilerinin önemini güçlü bir şekilde vurgulanmalıdır. Bu kapsamda köylerden şehirlere olan göçün engellenmesi, kırsala dönüşün teşvik edilmesi ve özellikle de küçük üreticilerin desteklenmesi gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. İnsanların kırsalı güvenli bir kaçış noktası olarak gördüğü bu dönemde yaşanacak olan geri dönüşlerin, tarımsal arazilere zarar vermeyecek, ekosistemin dengesini bozmayacak, bir rant kapısına dönüşmeyecek şekilde planlanması çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca hobi bahçelerine olan talebin daha fazla artacak olması olasılığı da verimli tarım arazilerinin geleceği açısından endişe yaratmalıdır. Kırsalla geri dönüşlerde mevcut tarım araziler hobi bahçelerine dönüştürülmemelidir. Hobi bahçeleri marjinal tarım alanlarından seçilmelidir. Satılan alanların parsellere sahip olamadığı, tapusunu alamadığı ve sadece kooperatif hisselerine sahip olduğu hobi bahçelerinin birçok yerde amacı dışında kullanıldığı ve tarımsal potansiyeli düşürdüğü görülmekte ve bilinmektedir. Normalde bölünemeyecek olan tarım arazilerinin gayrimenkul işletme kooperatifleri tarafından yatırım amaçlı kullanılmak vaadiyle alınması, daha sonra üyelerine hobi bahçesi adı altında paylaşılması, kanunlarla ne kadar engellenmeye çalışılsa da yasal olarak gayrimenkul işletme kooperatiflerine tarım arazilerinin satışının önüne geçilmelidir. Bunun sonucunda da verimli tarım arazileri ekonomik üretimin dışında kalmakta, yasal üretici konumunda olarak orada bulunan kooperatif hisse sahipleri, bir süre sonra karşılaştıkları zorluklar nedeniyle üretimden kaçınarak, söz konusu bu arazilerin tarım dışı ve atıl kalmasına neden olmaktadır. Oysa yaşadığımız bu süreç tarımsal üretimin önemini bir kez daha gözler önüne sermekte ve çoğu ülke bu doğrultuda yeni tarımsal politikaları hayata geçirerek eylem planları hazırlamaktadır. Özellikle yaşanan son olayların ardından yaşanacak olan kırsala dönüşlerde, hobi bahçelerine benzer sıkıntıların yaşanmaması için bu konudaki kanunların en üst düzeyde uygulanması, denetlenmesi ve takibinin yapılması çok büyük bir önem taşımaktadır. Hobi bahçeleri, marjinal tarım alanlarından seçilmelidir.

Kırsalda yaşayan insanların eğitiminden, sağlığına kadar pek çok konuda düzenleme yapılmalıdır. Küçük üreticilerin desteklenmesinin uzun yıllar kırsaldan kentlere yapılan göçlerle farklılaşan köy sosyolojisi önümüzdeki süreçte yeni bir değişime doğru yol almaktadır. Bu yaşanacak değişimin olumlu

yönde olabilmesi için tarım arazilerinin korunarak bütünlüğünün bozulmaması, küçük üreticilerin desteklenmesi, toplumumuzun kırsalda yaşayan kesiminin eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere ulaşmasının önündeki engellerin kaldırılması ve ziraat mühendisleri ile üreticilerin buluşarak bilimsel üretimin önünün açılması gerekmektedir. Sağlıklı ve güvenli gıdaya ulaşmanın tek yolunun, tarımsal ürünler açısından kendi kendisine yetebilen bir ülke olmaktan geçtiğini bilinmekteyiz. İthalata dayalı tarım politikalarının ve kamuya ait tarımsal işletmelerin özelleştirilmesinin yanlışlığı bir kez daha gözler önüne serilmektedir. Ülkemiz tarımı ve üreticilerinin önündeki engellerin kaldırılması ve desteklenmesi sağlanırken, aynı zamanda kentlerden kırsala doğru yaşanacak nüfus kaymasının üretimi olumlu yönde destekleyecek düzenlemelerle yaptırılmasının önemi, inkar edilemez bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Birçok sektör gibi dolaylı ya da dolaysız olarak Türk tarımı da bu sorundan etkilenmektedir. Tarım üretiminin sağlıklı ve yeterli düzeylerde devamlılığının sağlanması için gerekli önlemler acilen alınmalıdır. Gerek kendi hesabı ve namına çalışan üreticilerin gerekse de tüm tarım işçilerinin sağlık ve güvenliklerini garanti altına alacak tedbirler bir an önce hayata geçirilmelidir. Beş milyondan fazla istihdamının olduğu tarım sektöründe, iki milyonu aşkın çiftçinin üretime başlaması, ekilen veya dikilen milyonlarca tohum ve fide için yoğun bir nüfusun aktive olması, ilan edilen veya edilebilecek sokağa çıkma yasakları, kısıtlar ve sosyal izolasyonların bu kitlesel üretim hareketliliğini yoğun veya kısmi bir şekilde etkilemesi, en iyi olasılıkla önümüzdeki aylar ve yıllarda tarım ürünlerinde yetersizlikleri, yüksek gıda fiyatlarını ve hatta kıtlıkları tetikleyebilecektir.

Tarım üretimi tüm bu ve başka nedenlerle mutlaka devam etmesi gereken yaşamsal öneme sahip bir sektördür. Öncelikle üreticilerin ve tüm tarım işçilerinin koronavirüs ve diğer tüm iş sağlığı ve güvenliği konularında yoğun olarak bilgilendirilmeleri ve gerekli donanımlara sahip olmaları sağlanmalıdır. Bu bilgilendirmeler başta Tarım Bakanlığı olmak üzere, valilikler, kaymakamlıklar, il- ilçe sağlık müdürlükleri, belediyeler, üniversiteler, kitle örgütleri, kooperatifler ve muhtarlar aracılığı ile bir an önce başlatılmalı, uyarıcı ve bilgilendirici poster ve broşürler hızla sahaya ulaştırılmalıdır.

Mevsimlik ve gezici tarım işçilerinin ülkemizin birçok şehrine dağılması, hastalığın bulaş hızını

olumsuz yönde etkileyecektir. Bir an önce sektördeki yerli veya yabancı kayıt dışı işçilik engellenmeli, tüm işçiler kontrol ve kayıt altına alınmalı, sağlık taramaları yapılmalı ve konu ile ilgili eğitimleri tamamlanmalıdır. İşveren ve yetkililerce kişisel koruyucu ekipman eksiklikleri acilen giderilmelidir. Özellikle mevsimlik ve gezici tarım emekçilerinin sağlıklı barınma, temiz su, hijyenik banyo ve tuvalet gereksinimleri, kişisel koruyucu ekipman ihtiyaçları ve sağlık kurum ve kuruluşlarına erişimleri önündeki engeller kaldırılmalıdır. Tarım üretimi ve ürünlerinde oluşabilecek yetersizlik tehlikesi nedeniyle tarım sektörü bir şekilde sahada olmalıdır ve olacaktır. Yukarıda sayılan her bir tedbir ve önerinin bir gün dahi gecikmeden devreye sokulması gerekliliğini söylemek, tarım sektörünün halk sağlığı açısından son derecede yüksek bir önem taşıdığı vurgusunu yapmak, karşılaşılabilecek riskler konusunda uyarılarda bulunmak, ne yazık ki hayal olmaktan çok uzak bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Ziraat Mühendisleri Odası'nın 26 Mart tarihinde gerçekleştirdiği basın açıklamasında Tarım ve Orman Bakanlığı'nın öncülüğünde kamu, üniversite, meslek odaları, meslek kuruluşları, ilgili özel sektör ve STK'ların temsil edildiği "koronavirüs tarım bilim kurulu" kurulmasını önerdiğini; ancak Bakanlığın bünyesinde kurulan komisyonda bir tane bile ziraat mühendisinin bulunmadığını belirtmesi de çarpıcı bir sonuç olarak hatırlardan çıkarılmamalıdır.

KAYNAKLAR

Günaydın G. , 2020, COVID-19 İle Görünür Olan Tarım ve Gıda Krizi, WWW.birgün.net

Keyder Ç. , Bilgiç D.N. , Yenal Z. , 2020, COVID-19, Tarım ve Gıda: Dünyada ve Türkiye'de Neler Yaşandı, Neler Yaşanacak? Sarkaç

ILO Sectoral Brief, 2020, COVID-19 and the impact on agriculture and food security

T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020, COVID-19 (SARS CoV2 Enfeksiyonu) Rehberi

Gür T. , 2013, Meslek Hastalıkları, ÇASGEM

T.C. İşçileri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020, Koronavirüs Tedbirleri/ Mevsimlik Tarım İşçileri

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, 2020, Tarım Çalışmalarında Yeni Tip Koronavirüs İle Mücadelede Dikkat Edilecek Hususlar

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, 2020, Yeni Tip Koronavirüs Salgınından Korunmaya Yönelik Kontrol Listesi

Kaydan B. , 2020, Covid-19 Krizinde Tarım, Tarlasera

Koronavirüsün (COVID-19) Tarım ve Gıda Sektörüne Etkileri, 2020, Tardes

Yıldırım A.E. , 2020, Korona Virüse Karşı Tarım ve Gıdanın Önemi, Tarım Dünyası

SALGINLA BAĞLANTILI GIDA VE EKOLOJİ SORUNLARI¹

Gıda Müh. Dr. Bülent ŞİK

ÖZET

Korona virüs salgınının yaban hayatın tahribi, biyoçeşitlilik kaybı, ormansızlaştırma, aile çiftçiliğinin aşındırılması, kitlesel-endüstriyel hayvan yetiştiriciliği sektörü başta olmak üzere bir dizi sosyal ve ekonomik sorunla yakından ilgisi vardır. Gıdalar birbiri ile içiçe geçmiş bu sorunların kesişim kümesinde yer alıyor. Dolayısıyla mevcut COVID-19 pandemisi iyi işlemeyen bir gıda üretim sisteminin olağan sonuçlarından biri olarak da görülebilir. Bu çerçevede ekolojik tahribatın önlenmesi, yaban hayatın, ormanların ve sulak alanların korunması, bitkisel ve hayvansal gıdaların üretiminde agroekolojik yöntemlerin egemen kılınması koronavirüs vb. etkenlerin yol açacağı salgınları önlemede bir gerekliliktir.

Hayvanlardan insanlara geçen bakteriyel ya da virütik hastalık etkenlerinin birçoğu, bir şekilde gıda üretim zincirinde yer alan hayvanlarla ilgilidir. Bu nedenle, gıdalar bu zoonotik patojenlerin insanlara geçişini sağlamada önemli bir araç haline gelebilmektedir (Wielinga, P. R., & Schlundt, J., 2013). Koronavirüs ya da bilimsel adıyla SARS-CoV-2 pandemisi sağlık sorunları başta olmak üzere gündelik hayatta yol açtığı sorunlar nedeniyle epeyce uzun bir süre boyunca gündemde kalacak gibi görünüyor. Henüz kesin bir tedavisi ya da aşısı olmayan, ölümcül sonuçlar doğurabilen bir hastalığın tedavi süreçleri odağa konularak tartışılması, haber ve yorumlara konu olması anlaşılabilir bir tutum olmakla birlikte salgının bir anda açığa çıkan, beklenmedik, sürpriz bir durum gibi ele alınması doğru değildir. Bu tip bir salgının ortaya çıkabileceği bilimsel yayınlarda en azından son yirmi yıldır sıklıkla dile getiriliyordu. Bu konuda sadece kuş gribi (avian influenza) salgınını ele alan yayınlara göz atmak bile yeterli bir fikir verecektir. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü'nün 2003 ile 2014 yılları arasında insanlarda ve hayvanlarda tespit edilen Kuş Gribi (H5N1) vakalarının ayrıntılı bir dökümünü yayınladığı rapor incelendiğinde her yıl dünyanın çeşitli ülkelerinde çok sayıda vaka tespit edildiği görülecektir (WHO, 2020). Bu vakaların şimdi yaşadığımız gibi bir pandemiye yol açmamış olması ise sadece bir şanstır.

Eğer koruyucu, önleyici tedbirler alınmazsa bir başka etkenden kaynaklanabilecek bir salgın er veya geç yeniden toplumsal hayatın gündemine oturacaktır. Dolayısıyla yüz yüze olduğumuz gerçekleri dile getirmek, kriz anlarında topluma doğru mesajları vermek her zamankinden daha fazla önem taşımaktadır.

SARS-CoV-2 virüsünün nüfusun fazla, kitlesel-endüstriyel kümes hayvanları ve domuz yetiştiriciliği faaliyetinin çok yoğun olduğu bir bölge olan Çin'in Wuhan bölgesinden çıkması tesadüf değil. Ancak Wuhan bölgesinde salgına yol açan sosyal ve ekonomik faktörleri dünyanın çeşitli ülkelerinde de görmek mümkündür. 1970'li yıllardan günümüze uzanan süreçte aile çiftçiliğinin tahrip edilmesi ile kitlesel-endüstriyel hayvancılığın yaygınlaştırılması süreci dünyanın çeşitli ülkelerinde birbirine paralel seyretmiştir. Aile çiftçiliğinin tahribi insanların yoksullaşmasına ve hayatlarının daha güvencesiz olmasına yol açarak kentlere göç eden nüfusu arttırmıştır. Yine, dünya genelinde giderek artan ve yaban hayatın ciddi ölçüde tahribine yol açan avlanma faaliyetleri ve Çin'de olduğu gibi yaban hayvan etlerinin satışının yapıldığı pazarlardan yiyecek temin etme virüslerle temasımızı arttıran bir diğer önemli sorundur (Brashares J.S., et al., 2004). Bir diğer önemli sorun ise yaban hayatın tarımsal ve endüstriyel faaliyetlerle tahrip edilmesidir; özellikle ormansızlaştırma ve göçmen kuşların barınma ve konaklama alanları olan sulak alanların tahribi ile dünya genelinde gözlenen legal-illegal yabani hayvan ticareti salgınlara yol açabilecek virütik etkenlerin toplumsal hayata sızmasını kolaylaştırmaktadır (May R.M., et al., 2004). Bu sorunlar yeni zoonotik hastalıkların ortaya çıkışına neden olmaktadır. Günümüze kadar 1600'den fazla insan patojeni tanımlanmıştır; yaklaşık olarak her 2 yılda bir ortalama üç yeni hastalık rapor edilmektedir ve her hafta yeni bir enfekte edici organizmanın tespit edildiği belirtilmektedir (Tomley, F.M., & Shirley, M.W., 2009).

Kitlesel-endüstriyel hayvan yetiştiriciliği sektörünün dünya genelindeki yaygınlığı hastalık etkenlerinin

¹Bu makale, TTB COVID-19 Pandemisi 4. Ay Değerlendirme Raporu'nda alınmıştır.

bulaşmasını, çoğalmasını ve özellikle de virütik etkenlerin çeşitli mutasyonlar geçirerek nihayetinde insanlarda salgın şeklinde seyredecek hastalıklara yol açması ihtimalini çok arttırmaktadır. Çok sayıda akademik yayında ve yıllardan beri belirtildiği üzere bakteriyel ve virütik salgınların en önemli nedenlerinden biri kitlesel-endüstriyel hayvancılık sektörüdür (Otte J., 2007). ABD’de kitlesel-endüstriyel hayvan yetiştiriciliği yapılan tek bir işletmede 1000 baş sığır, 2500 domuz, 125 bin piliç ya da 82 bin yumurtalık tavuk yetiştiriciliği yapılabilmektedir ve bu tip işletmelerin ABD’deki toplam sayısı 450 bin civarındadır (ABD Tarım Bakanlığı, 2020). Binlerce ya da on binlerce hayvanın bir arada tutulduğu bu tarz yetiştiricilik sistemi bakterilerin ve virüslerin çoğalması ve yayılması için çok uygun bir ortam oluşturmaktadır. Bu hayvanları beslemek için kullanılan yemlerin en önemli bileşeni soya ve mısırdır. Soya ve mısır üretimi için dünya genelinde ormanlar tahrip edilerek yeni tarım alanları açılmaktadır. Ormanların tahribi ise yol açtığı diğer sorunlar bir yana çeşitli virüs ve bakterilerin toplumsal hayata geçişini kolaylaştırmaktadır. Soya ve mısır üretiminde çok yüksek miktarda pestisit kullanılması ise biyoçeşitliliğe zarar vermekte, toprağı ve suyu kirletmektedir. Dolayısıyla sadece yeni tarım alanları açılarak yaban hayatın tahrip edilmesi süreci bile yeni virüslerin toplumsal hayata sıçraması ihtimalini arttırmaktadır.

Kitlesel-endüstriyel hayvancılık sektöründeki aşırı antibiyotik kullanımı nedeniyle antibiyotiklere dirençli bakterilerin ortaya çıkması bir diğer önemli sorundur ve korona virüsünün yol açtığı COVID-19 hastalığının tedavisini çok güçleştirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bakteriyel enfeksiyonları tedavi etmek için eldeki ilaçların yetersiz kaldığını ya da bir başka ifade ile enfeksiyon etkeni bakterilerin eldeki ilaçlara karşı giderek daha dirençli olduğunu açıkladı (WHO, 2020b). Yapılan açıklama 66 farklı ülke, 64 bin gözetim noktası ve kayıtlı 2 milyon hastanın takibi ile elde edilen verilere dayandığı için dünya genelindeki durumu iyi yansıtmaktadır.

WHO daha önce de gerek insanlarda ve gerekse hayvanlarda aşırı ve gereksiz antibiyotik kullanımının hastalık yapıcı bazı bakterilerin zaman içinde direnç kazanmasına yol açtığını dile getirmişti. Dünya Sağlık Örgütü 2017 yılında antibiyotiklere dirençli bakterileri 12 gruba ayırmış ve bu bakterilere karşı yeni antibiyotiklerin geliştirilmesi gerektiğini belirtmişti. Bu 12 grup içinde yer alan bakterilerin hangileri için antibiyotiklere daha fazla ihtiyaç duyulduğunu da önem sırasına göre kritik, yüksek ve orta öncelikli olarak üç sınıfa ayırarak belirtmişti (WHO, 2017).

Yeni antibiyotiklerin geliştirilmesine en fazla kritik grupta yer alan bakteriler için ihtiyaç duyuluyor. Bu grup içinde kan dolaşım sistemi ve zatürre gibi çok ciddi ve sıklıkla ölümcül olan hastalıklara yol açan bakteriler yer alıyor. Bu bakterilerin solunum desteği sağlayan ventilasyon cihazlarına veya kan kateterlerine (sıvıları dışarı atmak veya vücuda belli sıvıları verebilmek amacıyla vücut boşluğuna veya damara sokulan bir çeşit tüp) ihtiyaç duyan hastalar için büyük bir tehdit oluşturduğu belirtiliyor. Bu tip alet ve ekipmanlara çeşitli hastalıklar nedeniyle en fazla ihtiyaç duyan ve hastanelerde, huzurevlerinde veya tedavi-bakım hizmeti verilen yerlerde yaşayan yaşlı insanların ciddi bir risk altında olduğu söylenebilir.

Antibiyotikler COVID-19 gibi virüslerin yol açtığı hastalıklar üzerinde tedavi edici bir etkiye sahip değil, ancak bakterilerden kaynaklanan enfeksiyonların tedavisi için kesinlikle gerekli olan ilaçlardır.

COVID-19 hastalığına yakalanan insanların bakteriyel enfeksiyonlara karşı çok hassas oldukları ve ortaya çıkan ikincil enfeksiyonların yani virütik hastalığa eşlik eden bakteriyel enfeksiyonların tedaviyi güçleştirdiği ve hastaların kaybedilmesi olasılığını arttırdığı belirtilmektedir. (Natale, G.P., et al., 2020) COVID-19 hastalarını bakteriyel enfeksiyonlardan korumak için yoğun antibiyotik kullanımının tedavi sürecinin bir parçası olmasının hâlihazırdaki antibiyotik direnci sorununun daha da büyümesine yol açtığına yönelik değerlendirmeler de yapılmaktadır (Nature Microbiology, 2020).

Korona virüsünün yol açtığı enfeksiyon nedeniyle çeşitli yaş gruplarında tespit edilen ölüm oranlarının ne kadarının antibiyotiklere dirençli bakterilerin neden olduğu ikincil enfeksiyonlardan kaynaklandığı sorusu dikkate değer bir sorudur. Zaman içinde elde mevcut bilgiler çoğaldığında bu sorunun kesin yanıtı konunun uzmanı hekimler ya da bilim insanları tarafından verilebilecektir.

Ancak antibiyotik direnci meselesinin ihmal edilmemesi gereken bir başka yönü daha vardır.

Antibiyotiklere direnç gelişimi sorununun bir tarafında insanların aşırı veya gereksiz antibiyotik kullanımı yer alırken diğer tarafında ise hayvan yetiştiriciliğinde kullanılan antibiyotikler yer almaktadır.

Antibiyotikler sadece hayvanları tedavi etmek için değil, aynı zamanda hastalık geliştirmelerini önlemek ve büyümelerini ya da kısa sürede ağırlık kazanmalarını teşvik etmek için de kullanılmaktadır. Dolayısıyla dünya genelinde hayvancılık sektöründe gereksiz antibiyotik kullanımı çok fazladır. Dünya genelinde kullanılan antibiyotiklerin %73'ünün hayvancılık sektöründe kullanıldığı belirtilmektedir (Landers, T. F., et al., 2012).

Hayvancılık sektöründe kullanılan antibiyotikler de hayvanlarda bulunan çeşitli bakterilerin direnç geliştirmesine neden olabilmektedir. Bu bakteriler hayvanlarda ve insanlarda tedavisi güç hastalıklara yol açabiliyor. Buna ek olarak antibiyotikler hayvanların et, süt, yumurta gibi yenilebilir ürünlerinde kalıntı bırakabiliyor. Bu ürünler yenildiğinde antibiyotikler de bünyeye alınmakta ve bu da bakterilerde direnç gelişimini besleyen bir başka etmen olmaktadır.

Gıdalardaki antibiyotik kalıntıları son yıllarda en önemli gıda güvenliği sorunlarından biri olarak gösteriliyor. Hayvan yetiştiriciliğinde aşırı antibiyotik kullanımının Salmonella ve Campylobacter gibi bakterilerde direnç gelişimine neden olduğu belirlenmiştir. Her iki bakteri de dünya genelinde gıdalar vasıtasıyla geçen zoonotik hastalık etkenleri içinde en başta gelmektedir (WHO-Europa, 2011).

Hayvancılık sektöründe kullanılan antibiyotikler ve gıdalardaki antibiyotik kalıntıları COVID-19 hastalığı-nın ağır seyretmesine neden olan etmenlerden biridir demek yanlış olmayacaktır.

Bütün bu nedenlerle antibiyotik direnci sorununun sadece insanlardaki gereksiz ya da aşırı antibiyotik kullanımı üzerinden tartışılması çok yetersizdir; meseleye hayvancılık sektörünün mutlaka dâhil edilmesi gerekmektedir. Türkiye'de hayvan yetiştiriciliğinde kullanılan antibiyotik miktarının ne miktarda olduğu üzerine kesin bir bilgi yoktur.

Salgınların ortaya çıkmasına neden olan ve esasen her biri ciddi bir sorun olarak da görülebilecek bazı önemli sosyal ve ekonomik faktörler sadece Çin'de değil dünyanın çeşitli ülkelerinde yoğunluğu farklı biçimlerde olmak kaydıyla gözlenebilir. Örneğin 2010 ile 2016 yılları arasında yayınlanan akademik literatür taranarak dünya genelinde gözlenen kuş gribi (H5N1) salgınlarının sistematik olarak gözden geçirildiği bir çalışmada salgınların sadece Çin'de değil Vietnam, Mısır, Almanya, Hindistan, Amerika Birleşik Devletleri, Tayvan, Hollanda ve İsrail gibi çeşitli ülkelerde açığa çıktığı kaydedilmiştir (Chatziprodromidou, I.P. et al., 2018). Dolayısıyla, yaşanan pandeminin tekil kendi başına zuhur etmiş bir sorun değil; çeşitli sorunların biraradalığına ortaya çıkardığı bir durum; bir şeylerin yolunda gitmediğine dair bir uyarı olarak algılanması daha doğru olacaktır. Bu bağlamda bakıldığında pestisitler başta olmak üzere tarımda toksik kimyasal kullanımını azaltma, ekolojik üretim yöntemlerini yaygınlaştırma, aile çiftçiliğinin desteklenmesi, yerel üretim-tüketim ağlarının oluşturulması, işçi sağlığı, çocuklar, yaşlılar ve

mülteciler gibi toplumsal olarak kırılgan grupların korunması, çevre kirliliğinin engellenmesi gibi birbirinden ayrışık görünen çeşitli sorun ve mücadele alanlarının yaşanan korona salgınının gerçek nedenlerini anlamamızı sağlayacak ve ne yapılması gerektiğine de ışık tutacak yönleri olduğu söylenebilir. Salgın meselesine çerçevesi olabildiğince geniş yaklaşmak halk sağlığı bakımından da bir gereğidir. Ayrıca sosyal ve ekonomik sorunların yaşanan korona virüs salgını ile (ya da ortaya çıkması muhtemel bir başka etkene dayalı bir salgınla, örneğin kuş gribi salgınıyla) nasıl ilişkili olduğunu açıklığa kavuşturmak, meseleleri birbiri ile ilişkilendirerek ele almak toplumsal sorunların gerçek nedenlerini anlamamız için de çok yararlı bir yaklaşımdır. Bu çerçeveye yaslanan ve bazı kritik sorunları ele alan kısa bir değerlendirme aşağıda bilgilerinize sunulmuştur:

- Dünyada kitlesel-endüstriyel hayvan yetiştiriciliği sektöründe istihdam edilen kişiler genellikle göçmenler ve mülteciler ile sigortasız ya da güvencesiz çalıştırılan işçilerdir (Huet N., 2020). Bu işyerlerindeki teknik ve hijyenik şartların yetersizliği nedeniyle yaşanan gıda güvenliği sorunlarının yanı sıra doğrudan çalışanları etkileyen ciddi halk sağlığı sorunları vardır. Sektörde çalışan insanların uğradığı hak kayıpları ve yaşadıkları sağlık sorunları ayrıntıları ile betimlenememektedir. ABD’de bu sektörde çalışan yaklaşık 474 bin işçi vardır ve bu işçilerin yaklaşık 330 bini (%69,6) Hispanik kökenli ya da Siyahtır. Hispanik ya da Siyah işçilerin yaklaşık yarısının da göçmen olduğu (Fremstad S. et al, 2020) ve büyük bir çoğunluğunun kayıt dışı çalıştırıldığı bildirilmektedir. (Worrall, M.S., 2005) Bu durum çeşitli etkenlerin yol açtığı ve bir salgına dönüşmesi muhtemel vakaların kayıtları değerlendirilirken mutlaka dikkate alınması gereken bir durumdur. Özellikle göçmenler ve mülteciler çalıştıkları iş yerinde bir hastalık etkenine maruz kaldıklarında ilgili sağlık kuruluşlarına resmi bildirim yapılmaması dünya genelinde bir salgın tehlikesine yol açması muhtemel vaka sayılarının olduğundan daha düşük kaydedilmesine yol açan bir olaydır.

- Toksik kirlilik, kentsel büyüme, ölçsüz ve plansız yapılan tarımsal ve endüstriyel faaliyetlerin yol açtığı sorunlar doğal hayatta yaşayan canlı türlerinin varlığını sürdürdükleri habitatların kaybına, canlı türlerinde popülasyon azalmasına ve nihayetinde de biyoçeşitlilik kaybına yol açmaktadır. Biyoçeşitlilik kaybına yol açan sorunlar canlı türlerinin olağan hayat döngülerini ya da örüntülerini olumsuz etkilemekte, örneğin virütik ya da parazitik etkenlerin taşıyıcısı olan bazı canlı türlerinin sayısında anormal artışlara ya da bu canlıların yaşadıkları coğrafi bölgelerden göç etmelerine neden olabilmektedir. Sayısal artış ya da bir başka ortama göç etme sonucunda ise bu canlıların taşıdığı hastalık etkenlerinin diğer canlılara geçmesi ihtimali de artış göstermektedir ve o diğer canlılardan biri de insandır (Quammen D., 2020; Ostfeld R. S., 2009).

- Toksik kimyasallar bağışıklık sistemine zarar verir, bağışıklığı zayıflatır. Örneğin havası kirlenmiş bir bölgede yaşamak, çalışma ortamında toksik maddelere maruz kalmak, pestisitler, ağır metaller gibi toksik kimyasal kalıntıları içeren gıda ürünleri ile beslenmek bağışıklık sistemini zayıflatmaktadır (Anon-

ymous, 1992). Son yıllarda yapılan bir çalışmada ise bağışıklık sistemindeki zayıflamanın bir sonraki nesle geçebileceği belirtilmektedir (Post, C.M. et al., 2019). Bağışıklık sisteminin sağlıklı çalışmasının bakteriyel ve viral etkenlerin yol açtığı hastalıklarla mücadele edebilmek için taşıdığı önem aşikârdır. Bağışıklık sisteminin zayıfladığı ya da zarar gördüğü kişilerde enfeksiyon hastalıkları daha ağır seyretmektedir. Dolayısıyla çevre kirliliğini, gıdalardaki toksik kimyasal kalıntıları ya da hava kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaları da yaşanan koronavirüs salgınına yönelik mücadelenin bir parçası olarak görmek gerekmektedir.

Bu örnekler korona virüs salgınının geçici, tıbbi tedavide kullanılabilecek bir ilaç ya da aşı geliştirildiğinde ortadan kalkacak bir sorun olarak algılanmasının doğru olmadığına, zoonotik etkenlerden kaynaklanan risklerin sürekli büyüdüğüne ve bir sürekliliği olduğuna işaret etmektedir. İlaç ya da aşı geliştirmeye yönelik çabalar elbette çok kıymetlidir. Bu tip çalışmaların en kısa sürede olumlu bir sonuç vermesinin toplumsal bir fayda doğuracağı kesindir. Ancak bir ilaç ya da aşı bulunsa dahi virüs salgınına neden olan toplumsal koşullar yerli yerinde duruyor olacak. Bir süre sonra ve belki de çok daha büyük bir tehlike yaratacak bir başka virüs salgınının ortaya çıkması çok muhtemeldir. Öyleyse meseleyi ilaç, aşı tartışmalarının ötesine taşımak, salgına yol açan toplumsal koşullar üzerinde durmak bir gerekliliktir.

SARS-CoV-2 virüsü beklenmedik bir salgına yol açmadı. Bu tip bir salgının er veya geç açığa çıkması bekleniyordu. Korona virüs salgını son da olmayacak. Bu tip virüsleri ortaya çıkaran, salgına yol açmasını sağlayan sosyal ve ekonomik koşullar var olduğu sürece bir başka virüs salgını er veya geç yeniden ortaya çıkacaktır. Yaşanan salgın ve gelecekte açığa çıkması muhtemel salgınlar toplumsal hayatta gözlenen çeşitli sorunların bir bileşkesi olarak görülmelidir.

Öneriler

Varolan salgına ve olası yeni salgınlara yol açan koşulları düzeltebilmek için yapılmasında yarar olan, bir kamu politikası olarak benimsenmesi gereken bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Doğal yaşam alanlarının ve özellikle de sulak alanların tahribatının önlenmesi
- Yaban hayatın korunması
- İklim krizi üzerinde onarıcı etkileri olan, biyoçeşitliliği güvence altına alan, bitkisel üretim ile hayvan yetiştiriciliği faaliyetinin içiçe yapıldığı agroekolojik tarımsal üretim yöntemlerinin bir kamu politikası olarak benimsenmesi ve desteklenmesi
- Türkiye’de hayvancılıkta kullanılan antibiyotik miktarını azaltacak önlemlerin alınması. Hayvanlarda kilo alımını hızlandıran her türlü preparatın kullanımının yasaklanması. Et, süt, yumurta ürünlerinde antibiyotik kalıntısı bulunup bulunmadığını tespit etmeye yönelik çalışmaların düzenli olarak yapılması ve ayrıca ithal edilen her türlü hayvansal üründe antibiyotik kalıntısı testlerinin yapılması
- Kitlesele-endüstriyel hayvancılık sektörü zoonotik hastalıkların önemli kaynaklarından biri. Ancak aynı zamanda iklim krizine de yol açan en önemli faktörlerin başında geliyor ve sürdürülebilir bir karakter de taşıyor. Er veya geç bu sektörün faaliyetleri sonucunda oluşan dışsallıklar toplumsal hayatın devamlılığını tehdit eden ciddi bir etmen olarak görülecektir. Dışsallık terimi bir iktisadi faaliyet neticesinde açığa çıkan çevre kirliliği, sağlık sorunları, su varlıklarının tahribi gibi her biri ciddi bir maliyet kalemi oluşturan unsurların bu dışsallıkların faileri tarafından değil de toplumun bütünü tarafından üstlenildiği, zararı yol açan failin değil de toplumun üstlendiği bir durumu ifade etmektedir. Dışsallıkları dikkate alarak bir iktisadi faaliyete bakmak fayda-zarar ilişkisine dair çok daha net bir fikir verecektir. Dolayısıyla kitlesele-endüstriyel hayvancılık sektörünün sürekli büyütülmesine yönelik çalışmaları, ete yönelik talepteki artışı, etin bir tüketim nesnesi olarak sürekli yüceltilmesini kamusal bir sorun olarak görmek gerekiyor; esasen mevcut iklim krizi bağlamında bakıldığında er veya geç kamusal bir sorun haline de gelecektir. Bu çerçevede sağlıklı bir beslenme modelini ekolojik parametreleri dışlamadan ve disiplinlerarası bir bakışla yeniden ele almak gerekiyor. Bu konuda ziraat, gıda, tıp, veteriner hekimlik, beslenme ve diyetetik ile gastronomi alanlarına büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bu büyük ve çok karmaşık meselenin bireysel yaklaşımlardan ziyade bir kamu politikası çerçevesinde nasıl ele alınabileceği, kitlesele-endüstriyel hayvancılık sektörünün yol açtığı biyoçeşitlilik kaybının, kimyasal kirliliğin ve diğer dışsallıkların nasıl tespit edileceği, hangi alternatiflerin uygulamaya konulabileceği gibi kapsamı geniş ve çok katmanlı sorunların ivedilikle ele alınması gerekiyor.

- Sağlık ile ilgili meselelere “ekoloji, hayvan, insan” ilişkilerini gözeten “Tek Sağlık” perspektifi çerçevesinden bakılması birbirinden ayrıışık görünen meselelerin ilişiksel bir bağlamda anlaşılmasına, meseleler arasında bağ kurulabilmesine ve dolayısıyla daha toplumsal bir bakış açısı oluşmasına imkân sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- ABD Tarım Bakanlığı, Erişim Tarihi: 29.06.2020, Animal Feeding Operations (AFO) and Concentrated Animal Feeding Operations (CAFO)
- Anonymous, (1992) Biologic Markers in Immunotoxicology, Subcommittee on Immunotoxicology, Committee on Biologic Markers, Board on Environmental Studies and Toxicology, National Research Council, Chapter 5, (First Edition) Pages 68-82. Erişim Tarihi:30.06.2020. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK235672/pdf/Bookshelf_NBK235672.pdf
- Brashares JS, et al. (2004) Bushmeat hunting, wildlife declines, and fish supply in West Africa. *Science*, 306 (5699):1180-1183.)
- Chatziprodromidou, I.P. et al. (2018) Global avian influenza outbreaks 2010-2016: a systematic review of their distribution, avian species and virus subtype. *Systematic reviews* vol. 7,1 17-25.
- Fremstad S. Et al, 2020. Meatpacking Workers are a Diverse Group Who Need Better Protections. Erişim Tarihi:29.06.2020 <https://cepr.net/meatpacking-workers-are-a-diverse-group-who-need-better-protections/>
- Huet N. (2020). COVID-19 outbreaks in German slaughterhouses expose grim working conditions in meat industry Erişim Tarihi: 28.06.2020. <https://www.euronews.com/2020/05/12/covid-19-outbreaks-in-german-slaughterhouses-expose-grim-working-conditions-in-meat-indust>
- Landers, T. F., et al, (2012). A review of antibiotic use in food animals: perspective, policy, and potential, *Public Health Rep.* Jan-Feb; 127(1): 4–22.
- May R. M., et al., (2004) Animal origins of SARS coronavirus: possible links with the international trade in small carnivores, *Phil. Trans. R. Soc. Lond.* B359 1107–1114.)
- Natale, G.P., et al. (2020) The COVID-19 Infection in Italy: A Statistical Study of an Abnormally Severe Disease, *J. Clin. Med.* 2020, 9, 1564.
- Nature Microbiology*, (2020) Antimicrobial resistance in the age of COVID-19. Erişim Tarihi:30.06.2020, <https://www.nature.com/articles/s41564-020-0739-4#citeas>
- Ostfeld R. S. (2009). Biodiversity loss and the rise of zoonotic pathogens. *Clinical microbiology and infection : the official publication of the European Society of Clinical Microbiology and Infectious Diseases*, 15 Suppl 1, 40–43
- Otte, J. Et al., (2007). Industrial livestock production and global health risks. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Pro-Poor Livestock Policy Initiative Research Report.
- Post, C.M. et al, (2019) The Ancestral Environment Shapes Antiviral CD8+ T cell Responses across Generations. *iScience*, Volume 20, 25 Pages 168-183.
- Quammen D. (2020) We Made the Coronavirus Epidemic. Erişim Tarihi: 30.06.2020, <https://www.nytimes.com/2020/01/28/opinion/coronavirus-china.html?auth=login-facebook&smid=tw-nytopinion&smtyp=cur>
- Tomley, F. M., & Shirley, M. W. (2009) Livestock infectious diseases and zoonoses. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 364(1530), 2637–2642.
- WHO, 2017. Erişim Tarihi:30.06.2020. <https://www.who.int/news-room/detail/27-02-2017-who-publishes-list-of-bacteria-for-which-new-antibiotics-are-urgently-needed>
- WHO, 2020a. Dünya Sağlık Örgütü web sayfası Erişim Tarihi: 28.06.2020. H5N1 avian influenza: timeline of major events. https://www.who.int/influenza/human_animal_interface/en/
- WHO, 2020b. Erişim Tarihi: 30.06.2020. <https://www.who.int/news-room/detail/01-06-2020-record-number-of-countries-contribute-data-revealing-disturbing-rates-of-antimicrobial-resistance>
- WHO-Europa, (2011) Tackling antibiotic resistance from a food safety perspective in Europe Erişim Tarihi:30.06.2020. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/136454/e94889.pdf?ua=1
- Wielinga, P. R., & Schlundt, J. (2013). Food Safety: at the center of a One Health approach for combating zoonoses. *Current topics in microbiology and immunology*, 366, 3–17.)
- Worrall, M.S., (2005) Meatpacking Safety: Is OSHA Enforcement Adequate? Erişim Tarihi:29.06.2020, <http://students.law.drake.edu/aglawjournal/docs/agVol09No2-Worrall.pdf>

BAŞKA BİR DÜNYA, BAŞKA BİR TARIM

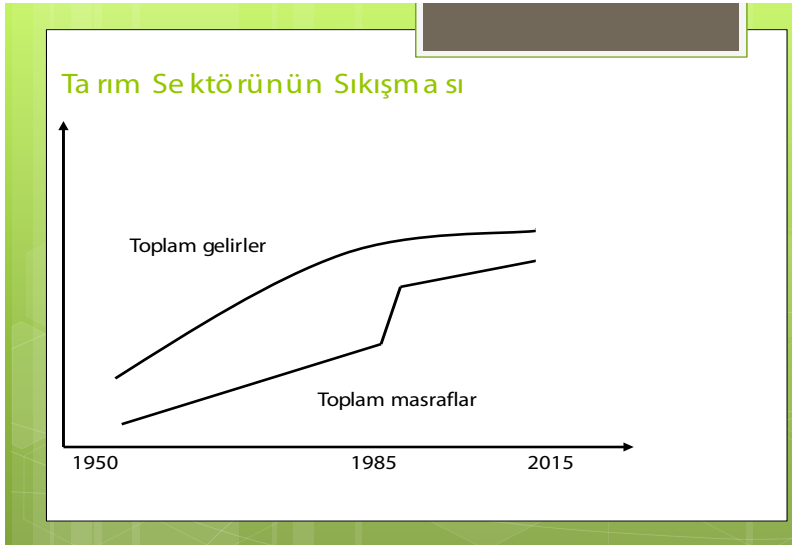
Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA¹

1. GİRİŞ

Dünya ve Türkiye tarımı ekolojik ve ekonomik ikili bir kriz içinde. Covid-19 krizi başka bir tarımın gerekli olduğunu hepimize hatırlatıyor. Tehlikeli mikropların endüstriyel hayvancılık sistemi ile yakından ilişkili olduğu konusunda birçok bilgi birikti. Doğa, çiftçi ve tüketici dostu bir tarım sisteminin oluşması şüphesiz ülkede yürütülen genel politikalarla ilgilidir. “Başka bir tarımın” oluşması için geniş bir mücadele şimdiden gereklidir. Merkezi yönetim olduğu kadar yerel yönetimlere de bu konuda önemli görevler düşmektedir. Ziraat mühendisleri bu dönüşümde önemli bir rol oynayabilirler.

2. ÜRÜN-GİRDİ FİYATLARI MAKASI VE TARIM POLİTİKASI

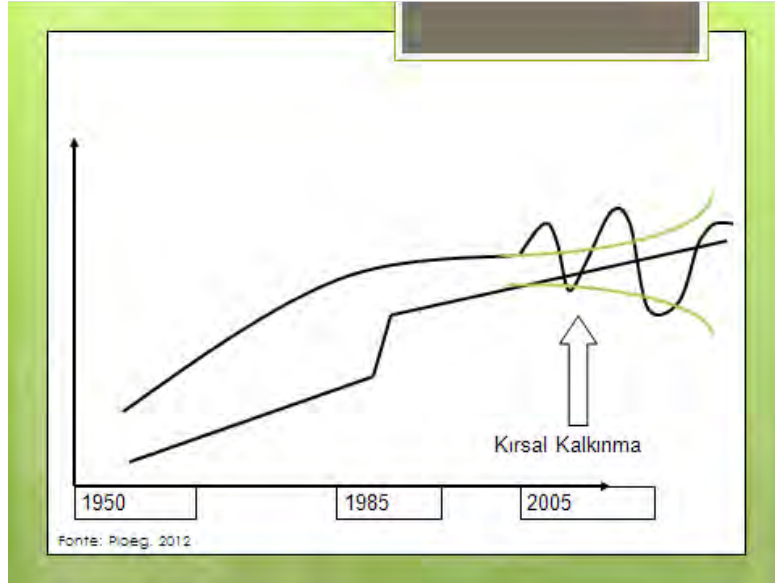
Ülkemizde ve dünyada çiftçilerin en çok yakındığı konu; özellikle 1980 sonrası uygulanan tarım politikaları sonucu ürünlerinden ellerine geçen fiyatın artmaması, hatta bazı yıllar şiddetli düşüşler göstermesine karşılık, satın aldıkları girdiler olan sentetik tarım ilaçları, kimyasal gübreler, sanayi yemi, tohum, mazot ve makinelere ödedikleri fiyatın çok daha hızlı artışıdır. Bu durum adeta bir makasın iki ucu arasında ezilmeye benzemektedir (Grafik 1). Çiftçi ne kadar endüstriyel tarıma bağlandı ise bu ezilme daha da güçlü olmaktadır.

Grafik 1: Tarım sektörünün girdi ve ürün fiyatları arasında sıkışması

Kaynak: Ploeg, 2012.

¹ Ziraat Mühendisi

Grafik 2: Girdilerin işletmeden sağlanması, ürünlerin doğrudan tüketiciye satışı ve çeşitlenmesi

Kaynak: Ploeg, 2012.

Bu ikili fiyat makasının açılması gereklidir (Grafik 2). Makasın alt ucunun açılması modern denilen bu girdilerden kurtulmakla mümkündür. Kurtuluş satın alınan girdilerin işletme içinde üretilmesi yani gene tarımdan sağlanmasıdır. Endüstriyel tarımdan agroekolojik bir tarıma geçiş ile bu mümkün olabilmektedir. Bir üretim dalının yan ürünleri veya atıkları diğeri için girdi olabilmektedir. Tarım ilaçları yerine hastalıklara dayanıklı yerel tohumların kullanılması, ev yapımı ilaçların yapılması, kimyasal gübreler yerine hayvancılığı sisteme dâhil ederek hayvan gübresi kullanılması, yeşil gübre, kırmızı solucan gübresi, komposto kullanılması, yoğun su yerine malçlama yapılması, kardeş bitkiler kullanılması, sürümden vaz geçerek anıza ekim yapılması, zeytinliklerde, meyvacılıkta sürümden tümünden vazgeçilmesi gibi uygulamalarla modern denilen bu girdilerin çoğundan kurtulmak mümkün olmaktadır. Bu makasın alt ucunu aşağı doğru eğmektir. (Grafik 2) Makasın üst ucunun açılması için ise ürünlerin doğrudan tüketiciye satılmasının yollarının aranılmasıdır. Bu da ekolojik köylü pazarları, topluluk destekli tarım grupları, gıda toplulukları, tüketim kooperatifleri ile ilişki kurulması, kargo sistemi ile interneti kullanarak pazarlama, eko-kooperatiflerin kurulması, agro-turizm gibi yollarla sağlanabilmektedir.

Bu teorik açıklamaları ülkemize ait verilerle ortaya koymaya çalışalım.

Çizelge 1. Yıllara Göre Buğday/Kimyasal Gübre (Üre) Fiyat Paritesi

Yıllar	1 ton buğday fiyatı (TL/ton)	1 ton üre gübresi fiyatı (TL/ton)	Parite (1 ton buğdayla alınabilecek üre miktarı) (ton)	Endeks
2005	350,0	463	0,76	100,0
2010	517,8	694	0,75	98,7
2015	774,8	1176	0,66	87,2
2016	801,6	1035	0,77	102,5
2017	882,4	1156	0,76	101,0
2018	963,7	1664	0,58	76,6

Kaynak: Şengül ve ark. 2020, s.789.

Yukarıda teorik olarak ortaya konulan çifte fiyatlar arasında ezilme gerçeği çiftçilerimiz tarafından çok belirgin bir şekilde algılanmaktadır. Katıldığımız bir TV programında ülkenin her yerinden çok sayıda çiftçi telefonla bağlanarak soru sormuş, fikirlerini paylaşmıştı. Nerede ise tamamına yakını ellerine geçen ürün fiyatlarının çok yavaş arttığını, hiç artmadığını veya düştüğünü; buna karşılık gübre, tarım ilacı,

mazot, tarımsal makine, alet vb. girdilerin fiyatlarının çok şiddetli bir şekilde arttığını söylediler. Bu ikili fiyat makası onları eziyordu. Uygulanan tarım politikası ne ölçüde çiftçilerin ve tüketicilerin çıkarlarına dönük?

Gerçekten çiftçiler özellikle son on beş yirmi yıldır bir yandan düşen ürün fiyatları, diğer yandan da artan girdi fiyatlarından oluşan bir makas arasında eziliyorlar. Üstelik bu olgu yalnızca Türkiye'ye ait değil, evrensel. Bu olgu Amerikan çiftçileri için de geçerli. Ancak o ülkelerde güçlü devlet olanakları ile çiftçilere Türkiye'ye oranla daha yüksek primler verilebiliyor. Dikkat edersek, dünyada da Türkiye'de de, özellikle on beş yirmi yıldır devlet destekleri taban fiyatlar şeklinde değil de çoğunlukla kg başına, bazen de dekara verilen primler şeklinde oluyor. Kamu kurumları alımları, devletin alımlar için kooperatifleri görevlendirmeleri ve desteklemeleri, taban fiyatlar vb. uygulamalar çok büyük ölçüde ortadan kaldırıldı. Üretici eline geçen fiyatları etkilemeyen prim benzeri uygulamalar yaygınlaştı. Amerika, Kanada gibi ülkelerde bu primler daha yüksek oluyor. Bu ülkelerde Cargill vb. gıda devleri bu primler sayesinde çiftçilerin elindeki ürünü daha ucuza hatta maliyetin altında kapatabiliyor. Daha çok buğday, soya, mısır, pirinç vb. tarla ürünlerini ve bunların bazılarının yem olarak kullanıldığı hayvansal ürünleri Türkiye gibi ülkelere ihraç edebiliyorlar. Bunun için ithal eden ülkelerin gümrük vergilerinin düşürülmesi de gerekli. Bu da bizim gibi ülkelere kabul ettirildi. Batılı ülkelerin çiftçilere ödediği primler Türkiye gibi ülkelere daha yüksek olabildiğinden bu ülkelerin çiftçileri az çok varlıklarını sürdürebiliyorlar. Ancak ülkemizde biraz yanlış

anlaşıldığı gibi bu güçlü ülkelerin tarımsal destek politikası ve eş zamanlı olarak Türkiye gibi ülkelerin tarım ürünlerindeki gümrük vergilerini düşürerek uyguladığı politikalar Amerikan veya Kanada çiftçilerinden çok daha fazla bu ülkelerde konuşlanmış gıda şirketlerine arka çıkmış oluyor. Bu şirketler kendi çiftçilerinden ucuza aldıkları bu ürünleri bizim gibi ülkelere ihraç ederek bizim çiftçilerimizi yok olmaya itiyorlar. Teoride ABD vb. ülkeler; bizim gibi ülkeler için yaş sebze ve meyve, fındık vb. kuru meyveler gibi emek yoğun ürünler ihracatında uzmanlaştığı bir iş bölümü önerse de fiyatlar bu alanlarda da bizim için olumlu bir gelişme göstermiyor.

Bizim gibi ülkelerin tarım ürünlerinde uyguladığı gümrük vergilerini düşürmeksizin gelişmiş kapitalist ülkelerin bu sistemi işletebilmeleri mümkün değildi. Bu nedenle önce ülkemize ve benzer ülkelere temelde gümrük vergilerinin düşmesine dayalı uluslararası tarım ürünleri anlaşmasını kabul ettirdiler. Paralel olarak 1980'lerden başlayarak Tekel, Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), Et Balık Kurumu gibi birçok kuruluşu ya tamamen özelleştirdiler ve bunların çoğu yabancı şirketlerin eline geçti veya TMO gibi bazıları küçültüldü ve işlevsiz bir hale getirildiler. En son örnek de Şeker fabrikalarının özelleştirilmesi oldu. Bu kuruluşlar özelleştirilirken bunların devlet gücüyle güya serbest olan piyasayı bozduğu ve bunun da toplum için iyi olmadığı argümanı ileri sürüldü. Ancak çoğu durumlarda özelleştirilen bu kuruluşlar yerine daha da güçlü uluslararası monopoller geçti. Örneğin TEKEL yerine dünya çapında güçlü tek bir yabancı bütün şirketi egemen olarak özel sektör tekeli oluştu.

Aslında emperyalist sistemin akıl hocası olan IMF ve Dünya

Bankası tarımda desteklerin nasıl olması gerektiğini belirlemiştir. Buna göre taban fiyat uygulamaları gibi çiftçinin eline geçen fiyatları etkileyecek destekler yapmak yasaktır. Örneğin tarım satış kooperatiflerine alım yapmak üzere finansman sağlamak ülkemizde Tarım Satış Kooperatifleri yasasıyla engellenmiştir. Toprak Mahsulleri Ofisi hububat ve fındıkta alım yapıyor, ama bu hem piyasadaki fiyatın altında oluyor hem de alım miktarları bir etki yaratacak düzeyde değil. Diğer bütün destekler çiftçi eline geçen fiyatları etkilemeyecek şekilde yapılıyor. Buğdayda kiloda 5 kuruş, dane mısırdaki 3 kuruş/kg, zeytinyağında litrede 80 kuruş, yağlık ayçiçeğinde 40 kuruş/kg, kütlü pamukta 80 kuruş/kg, kuru fasulye, nohut, mercimekte 50 kuruş/kg gibi.²

Zeytinyağından örnek verelim. Litrede 80 kuruş zeytinyağı desteği hiçbir işe yaramıyor. Çiftçi natürel sızma zeytinyağını 2020 Temmuz başında 16-17 TL'ye satabiliyor. Aynı ürün toptancıda 20-25 TL'ye satılıyor. Perakende satış fiyatı ise 30-35 TL. Kooperatiflere işletme sermayesi verme veya ürün satın alma, depolama, yeni tesisler kurmada devlet desteğini göremiyoruz. TMO de bir zamanlar yeterli miktarda buğday satın alıyor ve depoluyordu. Satın alırken çiftçi destekleniyor, un fiyatları çok yükseldiğinde ise piyasaya vererek tüketiciyi destekliyordu. Şimdi alım noktalarının çoğu kapandı ve piyasadaki etki yapmayacak düzeyde bir alım yapıyor.

Sütte de 2018'de soğutulmuş ise 10 kuruş, değilse 5 kuruş bir prim veriliyordu. Ancak iki buçuk yıl çiftçi eline geçen süt fiyatı bir lira civarında idi. Arkasından bir

² Tarım destekleri için bkz: Tarım ve Orman Bakanlığı, <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Fark-Odemesi-Destekleri>

liranın üstüne çıktı ise de yem fiyatları ve tüketicilerin süt ve süt ürünlerine ödediği fiyatlar çok daha hızlı arttı. 1 Ocak 2019'da çiğ süt destekleme primi litrede 25 kuruşa çıkarıldı. 2019 Mayıs ayında prim tekrar 10 kuruşa düşürüldü, daha sonra alınan bir kararla destek 15 kuruşa çıkarıldı. Çiftçi eline geçen çiğ süt fiyatları 2020 yaz aylarında 2 TL dolayındadır. Kısacası bu IMF, Dünya Bankası damgalı tarım politikaları izlenirse çiftçi ve tüketici hiçbir yarar sağlamaz. Bu destekler şirketlerin daha düşük alım fiyatları uygulamalarına yardımcı olur. Bunun anlamı vergi ödeyenlerce finanse edilen bu tarım desteklerinin şirketlere yaradığıdır. Bu paralar aslında dolaylı bir şekilde şirketlerin kasalarına akmaktadır. Bazı ürünlerde şirketler bile zaman zaman bu desteklerin artmasını önermektedirler. Bu açıdan onlar son derece tutarlıdır. O halde hem toplumun destekleyeceği hem de etkili bir tarım politikası gerekiyor. Bu sadece destek miktarının artırılması ile olmaz. Desteğin şeklini de değiştirmek gerekir. Çünkü var olan tarım destekleri çiftçi ve köylüden çok şirketleri zengin etmektedir.

2006'da yayınlanan Tarım kanunu madde 21'de şöyle yazmaktadır:

“Tarımsal destekleme programlarının finansmanı, bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanır. Bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz.”

Ancak destekler bu düzeye bile ulaşamıyor. Yarıya dolayında destek yapılıyor. Aslında açıkladığımız gibi bu desteğin bir yararı pek olmamaktadır. Çünkü çiftçi eline geçen fiyatlara hiç müdahale yapılmamaktadır. Bu

neoliberal ekonominin tabusudur. Toplumun çoğunluğunun çıkarlarını savunan bir tarım politikası izlenmemektedir.

Mazot ve gübrede de bir destek veriliyor ama bu çiftçiden mazot için alınan vergilerin bile çok altında. Bu yıl buğday, arpa gibi hububatta dekar başına sadece 27 TL.'lık mazot ve gübre desteği veriliyor. Çeltik ve pamukta bu destek 66 TL.

Bu tarım destekleri sistemi uzun yıllardır sürdürülüyor. Sistemi temel olarak belirleyenler IMF ve Dünya Bankası. Verilen bu desteklerin çiftçinin eline geçen fiyatı etkilememesi bilinçli olarak tasarlanmıştı. Piyasa fiyatlarını etkilememek isteniyor. Çünkü güya serbest denilen aslında hiç de serbest olmayan piyasanın her kesim için ideal olanı otomatik olarak belirlediğini ileri sürüyorlar. Bu neoliberal anlayışın temel dogmalarından biri ve doğru değil. Şimdi örneğin buğdayda kg başına 5 kuruşluk bir destek veriliyor. Buğday, arpa konusunda TMO alım fiyatları çok düşük belirleniyor. Yetmedi bir de buğday ve arpanın üretimi yetersiz olduğunda gümrük vergileri düşürülüyor. TMO'nun gümrüksüz ithal yapmasının önü açılıyor. Yani serbest diye tanımlanan piyasa aslında güçlülerin elinde. TMO de bu güçlülere alım politikası ile destek oluyor.

Fındıkta da Fisko Birlik adlı bir kooperatif var. Ancak Tarım Satış Kooperatifleri kanunu Çiller zamanda değiştirilerek devletin kooperatifleri desteklemesinin önüne geçilmişti. Bu yüzden destek yapılıyor deneysin diye TMO fındıkta alım yapıyor. Ancak bu da destek olarak kabul edilmeyecek düzeylerde kalıyor. Serbest piyasa denilen şeyi aslında İtalyan fındık alıcısı Ferrero belirliyor. Güçlü olan o. Türkiye fındıkta dünyanın en büyük üreticisi ve ihracatçısı. Ancak uygulanan politikalar bu ürünün ucuz olarak elimizden çıkmasına yol açıyor. Ordu'da bir borsa binası yaparak bunu uluslararası fındık borsası ilan etmekle sorun çözülmeyecek şüphesiz. Kooperatiflerin ürünü büyük ölçülerde satın alıp, işleyerek ihraç etmesi gerekiyor.

2006 yılında yayınlanan Tarım Kanunu neoliberal bir anlayışla hazırlanmıştır. Kanun tarım politikasının ilkelerinde "piyasa mekanizmalarını bozmayacak destekleme araçlarının kullanımı ve "özel sektörün rolünün artırılmasını" esas almıştır. Tarımsal desteklemenin ilkelerinde ise "üreticilerin piyasa koşullarında faaliyetlerini yürütmesi" temel alınmıştır. Bu kanunu yapanlar aslında rekabetçi ve düzgün işleyen, ne çiftçilerin ne de şirketlerin hegemonya kurmadığı bir dünyanın varlığını peşinen kabul etmişlerdir. Bu nedenle desteklemeler çiftçinin alım fiyatı ve girdilere ödediği fiyat üzerinde bir etki yaratmayacak şekilde uygulanmaktadır. Şüphesiz serbest piyasa denilen bir gerçek yoktur. Güçlü şirketler hem çiftçilere hem de tüketicilere karşı fiyatları empoze edebilmektedirler.

Kısacası tarım destekleri çiftçiyi ve tüketiciyi değil bir avuç yerli ve yabancı gücünün çıkarına hizmet etmektedir. Bunun bir an önce değiştirilmesi gerekiyor. Böyle küçük primlerle uğraşmak yerine çiftçinin eline iyi bir fiyat geçmesi için devlet müdahale etmelidir. Bu kooperatiflere alım için finansal destek sağlamak şeklinde de olabilir. Veya örneğin mandarin üreticisinin perişan olup araçların eline düşmemesi için kooperatiflere bölgelerde yeterli soğuk hava tesisleri kurması için kredi açması şeklinde de olabilir. Prim artırılması çare değildir. Örneğin buğday ve fındık da desteği arttırılmalı. Ancak piyasada çiftçi zayıf kalırsa araçlar alım fiyatlarını düşürerek artan primleri dolaylı olarak kasalarına transfer edebilirler. Piyasaya hâkim olamazsanız gerisi boş laftır.

Bazı gazeteci/ yazarların ileri sürdüğü gibi bir serbest piyasa yoktur. Süt, domates, piliç, yumurta gibi birçok üründe her bölgede çoğu zaman tek bir alıcı bulunmaktadır. Ürün alanların gücü çok fazladır. Eskisi gibi taban fiyatlar ve alım yapan SEK, Et-Balık gibi kuruluşlar olmadığından ve kooperatifler sistemli bir şekilde zayıflatıldığından üretici ürününe iyi bir fiyat alamamaktadır.

Yabancı gıda tekellerinin uyguladığı dampingler Türkiye dâhil gelişmekte olan ülkelerin çiftçilerini tarım dışına itmiştir. Dünya gıda üretiminin ancak %10–15 arası dış ticarete konu olmakta iken, uluslararası tarım anlaşmasında adeta bütün tarımsal üretim uluslararası ticarete konu oluyormuşçasına değerlendirilmiş ve bu da dünya tarımını etkilemektedir.

"Kapitalizm mantığı piyasanın "görünmez bir el" tarafından yönlendirildiği dogmasına dayanıyor. Bu kuramın temel analiz birimi bireydir. Bu bireyin hazır veriler temelinde kendi çıkarını mekanik olarak en yüksek düzeye çıkararak bir otomat, rasyonel bir bilgisayar olduğu varsayılır... Her insanın kendisi

için çalıştığı 'bu ekonomik ahenk prensibinin', bu 'büyülü' varlığın kaynağının 'tanrı' olduğunu düşünen fizyokrat çağdaşı Quesney gibi Adam Smith'e göre bunun kimin eli olduğu bellidir: Doğa, takdiri ilahi, tanrı." (Lebowitz, 2008)

Daha sonra bu el piyasa olarak tanımlandı. Timsah gözyaşı bile dökmeyen piyasa. Dikkat ederseniz tarım politikalarında bir türlü çiftçi eline geçen fiyatların desteklenmesi için bir şey yapılmadığı açıktır. Pamukta, sütte, zeytinyağında, buğdayda vb. ürünlerde verilen primler fiyatlara müdahale anlamına gelmez. Bunlar çiftçi eline geçen fiyatı etkilemez. IMF, Dünya Bankası da bunu bu şekilde açıklar. Yani kutsal "görünmez ellerine" dokunulmamalıdır. Zaten sebze ve meyvede böyle prim vb. uygulamalar da yoktur. Bu primler aslında şirketlerin cebine girmektedir. Doğrudan değil, dolaylı olarak. Çoğu durumda bu primler verilmesi idi ya araçlar alım fiyatlarını arttırmak zorunda kalacaklardı (tütünde şirketlerin aşırı olarak düşürdükleri fiyatları bir miktar arttırdığını gördük, çünkü maliyetler nedeniyle üretim imkânsız hale gelmişti) ya da çiftçiler bu ürünlerden tamamen vazgeçecek ithalat iyice artacaktı. Dikkat ederseniz şirketler primlere karşı değildir. Hatta desteklemektedir-

ler. İstemedikleri fiyatlara müdahaledir.

Bütün bunlar kader değil. Bir değişimi başlatmak hepimizin elinde. Olmayan "serbest piyasa" masalına kapılmadan devletin, belediyelerin kimi zaman kamu kuruluşları yaratarak kimi zaman kooperatifleri destekleyerek çiftçinin eline daha iyi bir ürün fiyatı geçmesi için uğraşması gereklidir. Tüketicilerin ödediği fiyatların aşırı arttığı her durumda tarım ürünleri ithaline yönelmek çok yanlış bir politikadır. Aracıların piyasaya hâkim olması sonucu üreticinin eline geçen fiyatla tüketicinin ödediği fiyat arasında bir uçurum oluşmuştur İthalat ile bu sorunu çözemezsiniz. Hatta uzun dönemde üretimi sabote ettiğinizden sonuç daha da kötü olur. Çare ürünlerin en kısa yoldan çiftçiden tüketiciye ulaştırılmasıdır. Köylü pazarları, tüketici kooperatifleri, gıda gruplarının hızla desteklenmesi gerek çiftçi gerekse de tüketicinin mağduriyetini önleyecektir.

Salçalık domates, yumurta, piliç vb. birçok üründe çiftçiyi adeta kölesi hale getiren şirketlerin hâkimiyetini kırmak için güçlü kooperatiflerin oluşması amacıyla kamu gücünün kullanılmasından çekinilmemelidir. Onların yaptığı serbest piyasa değildir.

Orta ve uzun dönemde şirket to-

humları, tarım ilaçları, kimyasal gübreler, aşırı su, ağır ve toprağı ezen tarım araçlarına dayalı endüstriyel tarım yerine agro ekolojik bir tarım geliştirilmelidir. Bu sayede bize TV programında çiftçilerin yakındığı girdilerin hızlı fiyat artışından büyük ölçüde kurtulunmuş olacaktır. Satın alınması gerekli girdiler ise kooperatifler tarafından çiftçilere sağlanmalıdır.

Var olan sıkışıklıktan çıkmak için agroekolojik tarım sistemlerinin benimsenmesi kaçınılmazdır.

3. AGROEKOLOJİK TARIM

Agroekolojik tarım tarımsal üretim sistemlerine uygulanan ekolojik süreçlerin incelenmesidir. Agro= tarım, eco= çevre, ev, loji= bilim demektir. Agroekoloji hem bir bilim, hem bir hareket, hem de uygulama demektir. Ülkemizde agroekoloji anlaşılma-mıştır. Ziraat fakültelerinde ve tarımsal kuruluşlarda dikkate alınmaz. Agroekoloji organik tarıma indirgenemez. Ancak çıkış noktasından uzaklaşarak, uygulanmasında sistemin denetimine alınarak evcilleştirilen organik tarım, epeyce sorunları olmasına rağmen agroekolojik tarımın içinde kabul edilebilir. Birçok bilim ve teknik dalının agroekolojiye katkıları vardır. Sosyal, ekonomik ve politik konular da bu bilim de önemli bir ağırlığa

sahiptir. Miguel A. Altieri bu alanda önde gelen araştırmacı ve eğitimcilerdendir. (Altieri, 1995) (Altieri ve ark., 2012) ³

Agroekoloji birçok yaklaşımı içerir. Bunlar permakültür, onarıcı tarım, organik tarım, koruma tarımı, Fukuoka'nın tarım sistemi, biyodinamik tarım gibi örneklen-dirilebilir.

Agro ekolojinin bakış açısını küçük bir örnekle anlatalım. Mısır bitkisine zarar veren böcekleri endüstriyel tarımda birçok zehirle (onlar tarım ilacı diyorlar) öldürüyorlar. Hatta GDO uygulanıyor. Agro ekolojik çözümler ise çok iyi. Bunlardan birine "it ve çek teknolojisi" (push and pull technology) deniyor kısaca. Mısır sıraları arasına böcekleri kokusuyla iten bir sıra ot ekiliyor. Tarlanın çevresine ise bu böcekleri çeken otlar ekiliyor. Tarlanın içine giren böcekleri içerdeki otlar ittiriyor. Çevredeki ise çekiyor. Mısırlar temiz kalıyor. Kimler kazanıyor: Çiftçi zehirlerle para ödemekten kurtuluyor. Hem çiftçi hem de tüketiciler zehirlere maruz kalmıyorlar. Çevre sağlıklı kalıyor. Kaybedenler ise tarım kimyasalları satan şirketler oluyor.

Agroekolojik stratejiler olarak çoklu ürün (polikültür), kardeş bitkiler (birlikte ekim), hayvancılıkla bütünleştirme, nöbetleşme, ara ürün, yeşil gübre gibi çok değişik yollar söylenebilir. Halkın bilgisi, geleneksel tarım bilgi sistemi de agroekolojinin değerli kaynaklarıdır. Ev yapımı ilaçları reçetelerini içeren kaynaklar vardır. (Tezcan, 2014) Bunlar küçük ölçeklerde olduğu kadar büyük ölçeklerde de uygulanabilir.

³ Şu kaynaklarda da agroekoloji hakkında bilgi bulunabilir: <http://www.fao.org/agroecology/en/>
<https://viacampesina.org/en/what-are-we-fighting-for/biodiversity-and-genetic-resources/>

Belediyeler agroekolojik bir tarım sisteminin hâkim olması için çaba göstermelidir. Endüstriyel tarım, iyi tarım çözüm değildir. Organik tarımın sınırları içine sıkışmak da çıkar yol değildir. Aslında çözümü çiftçilerin ürünlerini doğrudan tüketiciye ulaştırılan tüketim kooperatifleri, gıda toplulukları, ekolojik köylü pazarlarının eş zamanlı olarak geliştirilmesi ile birlikte düşünmek lazımdır. Aracılara veya ihracata yönelik bir organik tarım çözüm olmayacaktır. Bu alternatif kânlardaki güven sorunu katılımcı onay (sertifikasyon) sistemi ile sağlanabilir.⁴

Belediyeler öncelikle agroekolojik tarım sistemini çiftçiye tanıtmak için çaba göstermelidir. Bu çalışmalarda çiftçiden çiftçiye yayım yaklaşımının kullanılması daha etkili olmaktadır. Latin Amerika'da campesina a campesina olarak bilinen bu yaklaşım bu alanda başarılı olmuş çiftçilerle diğer çiftçileri buluşturmak olarak kısaca açıklanabilir. Konuyla ilgili kitap, broşür, web sayfası, video vb. birçok doküman belediyeler tarafından hazırlanabilir veya bu konudaki çalışmalar desteklenebilir. Köylerde agroekolojik teknikler konusunda yapılacak demonstrasyonlar, tarla günleri vb. çok etkili olabilecektir.

Belediye kendi ihtiyacı ve marketlerinde satmak için aldığı ürünlerin önemli bir kısmını analiz ederek, daha çok kooperatif veya gıda grupları üyesi çiftçilerden alabilir. Zehirli olup olmadığına bakmaksızın bütün üretimi desteklemek doğru değildir. Ürünlerin önemli bir kısmında sıfır tarım ilacı şart koşulabilir. Belediyenin, aldığı ve kullandığı

⁴ Katılımcı Onay Sistemi için bakınız: <https://dogalbilincliyeslenme.wordpress.com/katilimci-onay-nedir/>

veya pazarladığı hiçbir ürünün maksimum kalıntı limitinin üzerinde olmayacağını garanti etmesi yararlı olacaktır.

Tarım Orman İl ve İlçe Müdürlükleri tarım ilaçları konusunda denetim yapma yetkisine sahiptir. Belediyelerin bu yetkisi yoktur. Belediyeler bu konuyu Tarım ve Orman Bakanlığı ile görüşmelidir. Belediyelerin temiz gıda sağlanması konusunda yetkileri yetersizdir. Belediyeler tarım ilaçları ve diğer toksik maddeler konusunda analiz yapacak laboratuvarları geliştirmesi yararlı olacaktır.

3.1. Agroekolojik Tarımda Verim Düşer mi?

Ülkemizde ve dünyada organik tarımda elde edilen verimlerin daha düşük olduğu konusunda bir algı bulunmaktadır. Bu ne derece doğrudur? Bu konuda yapılan bir araştırmanın sonuçlarını paylaşabiliriz. (Ponisio, 2015)

Bir meta araştırma olan bu çalışma, bu konuyu araştıran 115 ayrı araştırmanın, binden fazla gözlemini içermektedir. Genel olarak ele alındığında organik veriminin konvansiyonel tarımdan %19 daha az olduğu görülmektedir. Ancak ürün tipleri, yönetim uygulamaları ele alındığında çok farklı sonuçlar elde ediliyor. Örneğin baklagillerde, çok yıllık ürünlerde ve kalkınmış ülkelerde organik ve konvansiyonel uygulamalarda verimler arasında önemli bir fark bulunmuyor. Ancak baklagillerden olmayan ürünlerde, tek yıllık bitkilerde ve gelişmekte olan ülkelerde organik ve konvansiyonel arasında verim farkı vardır. Diğer yandan organik sistemde çoklu ürün ve ürün rotasyonları uygulandığında konvansiyonele göre verim açığı sırasıyla %9

ve %8'e düşmektedir. Bu sonuçlar eğer bazı gelişmeler sağlanırsa organik tarımın konvansiyonel tarımdan verim farkının çok azalacağını ortaya koymaktadır. Organik tarım konusunda araştırmalar çok yetersizdir. Ayrıca organik tarıma uygun çeşitler geliştirmek konusunda çok az şey yapılmaktadır. Şirketlerin çeşit geliştirme çalışmaları hep konvansiyonel tarım koşullarında yapılmaktadır. Diğer yandan ABD'de Rodale Enstitüsünün yaptığı 30 yılı geçmiş bir verim farkı araştırmasında soya, mısır ve buğdayda organik üretimde verim bir miktar daha fazla bulunmuştur. Çok daha önemlisi mısırdaki kurak geçen yıllarda organik üretimde verim konvansiyonele göre %31 daha fazla bulunmuştur. (Rodale Institute, 2019) Küresel iklim değişikliğine uyum açısından bu çok önemlidir.

Endüstriyel tarım yapılan bir alanda yerel tohum ve agroekolojik tarım sistemi uygulanmaya başlandığında, öncesinde toprakta biyolojik hayat sona ermiş olduğu için ilk yıllarda dekara verim düşük olabilmekte, daha sonra verim yükselmektedir. Diğer taraftan endüstriyel tarımda verim daha çok tek bir ürünün dekara verimi açısından ele alınmaktadır. Hâlbuki agroekolojik tarımda çoklu ürün, ürün nöbetleşmesi ve kardeş bitkiler (karışık ürün) uygulamaları olduğundan bütün bir çiftliğin verimine odaklanmak daha anlamlı olmaktadır. Şüphesiz ürünün kalitesi ve sağlamlığı ayrı değerlendirilmesi gereken özelliklerdir. Diğer yandan tarım işletmesinin dayanıklılığı da verim kadar önemli bir konudur. Ekonomik veya iklimsel krizlerden daha az etkilenmek ve daha kısa zamanda eski haline dönmek olarak tanımlayabileceğimiz dayanıklılık çiftçiye çok büyük yararlar sağlar.

4. SONUÇ YERİNE

Türkiye'de tarım ve kırsal kesim ciddi sorunlar içinde. Biri ekonomik, diğeri de ekolojik olmak üzere çifte kriz içindeyiz. Endüstriyel tarım çiftçileri bir yandan fiyatları hızla artan endüstriyel tarım girdileri, diğer yandan enflasyonun altında gelişen ürün fiyatlarının oluşturduğu fiyat makası içinde ezilmektedir. Endüstriyel tarım büyük bir çevre tahribatına yol açarken, tarım kimyasalları uygularken çiftçileri, ürünleri tüketirken tüketicileri zehirliyor. Endüstriyel tarım küresel iklim değişikliğini hızlandırıyor. Bu sürdürülemez. Agroekolojik bir tarıma bir an önce geçiş gerekiyor.

Tarım politikamız neoliberal dogmanın kıskacı içinde. İmzaladığımız bazı anlaşmalar özgür bir tarım politikası uygulamamızı zorlaştırıyor. Yetmemiş

gibi "Tarım Kanunu" gibi yasalarda çiftçinin eline geçen fiyatın, satın aldığı girdinin fiyatını etkileyecek bir tarım politikası uygulamayı zorlaştıracak maddeler yazıldı. Ülkemizin, çiftçilerimizin, tüketicilerin çıkarlarını savunacak bir tarım politikasını özgürce oluşturabilmelerini sağlayacak yaklaşım gıda egemenliğidir.

Kaynaklar

Altieri, M. 1995, Agroecology: The Science of Sustainable Agriculture. Westview Press.

Altieri, M. ve ark., 2012, "Agroecologically efficient agricultural systems for smallholder farmers: contributions to food sovereignty" içinde: Agronomy for Sustainable Agriculture, January 2012, Volume 32, Issue 1, pp 1-13. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs13593-011-0065-6>

Foster, J.B. ve Magdoff, F., 2000, "Liebig, Marx, and Depletion of Soil Fertility: Relevance for Today's Agriculture" Hungry for Profit içinde, Monthly Review Press, New York, s. 43-60.

Foster, J.B. and Magdoff, F., 2000, "Liebig, Marx, and Depletion of Soil Fertility: Relevance for Today's Agriculture" Hungry for Profit içinde, Monthly Review Press, New York, s. 43-60.

Lebowitz, Michael, 2008, Bugünden Kuralım-21. Yüzyıl İçin Sosyalizm, Yordam Kitap, İstanbul.

Özkaya, Ö. (edit.), 2012, Nasıl Bir Organik Tarım, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Özkaya, Ö. ve F. Özden, 2014, (Edit.), Başka Bir Hayvancılık Mümkün, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Özkaya, Ö. (Edit.), 2019, Başka Bir Köylülük Mümkün, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Özkaya, Ö. (Edit.), 2015, Başka Bir Teknoloji Mümkün, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Ponisio L.C. ve ark., 2015, Diversification Practices Reduce Organic to Conventional Yield Gap. In: Proceedings of Royal Society Biological Sciences 282:20141396. <http://dx.doi.org/10.1098/rspb.2014.1396>

Ploeg, J. D. W., 2008, The New Peasantries, Earthscan, London.

Ploeg, J. D. W. (2012, "Bir Kez Daha Köylü Üretim Tarzı Üzerine" Kırsal Kalkınmada Alternatif ve Yeni Yaklaşımlar, Heinrich Böll Vakfı, İstanbul. <https://tr.boell.org/tr/2014/06/16/kirsal-kalkinmada-alternatif-ve-yeni-yaklasimlar-0>

Rodale Institute, 2019, Farming Systems Trial, Erişim tarihi: 4.4.2019 <https://rodaleinstitute.org/wp-content/uploads/fst-30-year-report.pdf>

Şengül, Haydar ve ark. ,2020, Türkiye'de Tarımsal Girdi Piyasalarında Mevcut Durum ve Gelecek, içinde: Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-2, Ziraat Mühendisleri Odası, https://www.zmo.org.tr/yayinlar/kitap_goster.php?kodu=253

TÜRKİYE HAYVANCILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT¹

İçinde bulunduğu coğrafi ve ekolojik zenginlikler nedeniyle tarımsal üretimde ürün çeşitliliği ve miktar bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda ülkemizde tarım sektörü ekonomik ve sosyal gelişmede önemli görevler üstlenmiştir. Tarım sektörünün önemli bir kolu olan hayvancılıkta tarımın diğer alanlarında ve ekonomisinde gelişmeyi canlandırıcı etkiye sahip olması açısından stratejik bir öneme sahiptir.

Hayvancılık; hayvansal gıda üretimi ile beslenme ve hayvancılığa dayalı sanayi sektörüne ham madde sağlama (yem sanayi, süt ve süt ürünleri sanayi, dericilik, veteriner ilaç ve hayvancılık ekipmanları), istihdam ve köyden kente göçü önlemede önemli bir role sahiptir. Bunun yanında hayvancılık sektörü ülke ekonomisini geliştiren, birim yatırıma en fazla katma değer yaratan ve en düşük maliyetle istihdam olanağı sağlamaktadır. Genelde hayvancılığın katma değer yaratma olanağı diğer tarımsal sektörlere göre daha fazladır.

Hayvansal ürünler başta gelişmekte olan çocuklar ve gençler olmak üzere her yaştaki bireylerin beslenmesinde büyük öneme sahiptir. Hayvansal ürünlerin üretim ve tüketim miktarları bir ülkenin gelişmişlik ölçüsü olarak ta kullanılmaktadır. Ülkemiz hayvan sayısı bakımından önemli bir potansiyele sahip olmasına karşın elde edilen hayvansal ürünler bakımından durum pek parlak değildir.

Türkiye’de kişi başına düşen yaklaşık 84 gram proteinin yalnız ¼ ‘ünü hayvansal protein kaynaklarından sağlanmaktadır. Halbuki dengeli ve sağlıklı beslenme için günlük gereksinim duyulan proteinin yarısının hayvansal kaynaklı olması gerekmektedir. Türkiye’de bugün tüketilen kişi başı et miktarı 19 kg, süt miktarı 170 litre, yumurta miktarı 120 adet civarındadır. Halbuki bu değerler gelişmiş ülkelerde et 80 kg, süt 350 litre, yumurta 350 adettir. Bu nedenle halkın dengeli ve sağlıklı beslenmesinin sağlanması gerekli önlemlerin alınması, refah düzeyinin artırılması ile birlikte hayvansal ürün miktar ve kalitesinin artırılması gerekmektedir.

Hayvancılık, bugün halen tarımsal üretim içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde hayvancılığın Gayri Safi Yurt içi hasılaya katkısı %6, toprak tarımsal üretim içerisindeki payı da yıllara göre %33-36 arasında değişmektedir.

Korona virüs salgınıyla birlikte neredeyse herkes benzer cümleyi kurarak söze başlıyor “Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak”.

Tarım ve hayvancılıkta, dolayısıyla gıda da bunun öncü göstergelerini zaten yaşıyoruz. Yalnız bundan sonraki süreçte üretimden tüketimine kadar pek çok ezberin bozulacağı da bir gerçektir.

Hep diyoruz ki; “ya zengin toprakların yoksul insanları olmayı hak etmiyoruz.” Sahip olduğu tarım ve hayvancılık potansiyel üretim odaklı politikalarla değerlendirebilse yeni tarım düzeyinde Türkiye üretim avantajlı ülkelerden birisi olabilir. Bu Türkiye için önemli bir fırsattır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) yaşanan korona virüs salgınının açlık krizine dönüşebileceğine dair ciddi uyarılarda bulunmaktadır. Gıda krizinin yaşanabilecek en az 55 ülke olduğu iddia edilmektedir. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarım ve gıda da kısıtlamaların yoksulların gıdaya erişimini engelleyeceğini dile getirmektedir. Birçok ülkede korona virüsün yarattığı belirsizliği öngöremediği için “elimdeki gıda ya bana yetmezse” diye düşünerek gıdayı ve tarım ürünlerini satmak istemiyor.

Bu gelişmeler gezegeni esir alan korona virüs ile mücadele edilirken bir yandan da tarımda yeni bir dönemin temelleri atıldığını gösteriyor. Özellikle tarım ve gıda konusunda ulusal, bölgesel ve küresel boyutta önemli bir değişim öngörülüyor. Bu değişimin ana eksenini, kendine yeterlilik, belli ürünlerde uzlaşma dış ticarete korumacılık ve gıda milliyetçiliği oluşturulacaktır.

¹ ZMO Tekirdağ Şube Başkanı / Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Zootekni Bölümü Öğretim Üyesi

TÜRKİYE'DE HAYVAN VARLIĞI

Türkiye hayvan varlığı ve çeşitliliği bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Ülkemizin coğrafi yapısı nedeni ile hemen hemen her bölgede büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığı yapılabilmektedir. Kanatlı hayvan yetiştiriciliği daha çok büyükşehir yakınlarında yapılmaktadır.

Böyle bir potansiyele sahip olmamıza rağmen ülkemizde büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı sürekli azalmaktadır. Hayvanlardaki bu sayısal azalmaya karşılık, et ve süt verimi sığırlarda kısmen artarken, koyun ve keçilerde bir artış görülmemiştir. Gelişmiş ülkelerde kıyaslandığında ülkemizin hayvan varlığı bakımından önemli bir potansiyele sahip olmasına karşın, hayvansal ürünler yönünden değişik düzeyde olduğu görülmektedir.

TÜİK Verilerine göre 2018 yılı Hayvan Varlığımız;

- Sığır: 17.221.000 (9.460.000 baş kültür ırkı, 6. 800.000 baş kültür melezi , 1.381.000 baş yerli ırk)
- Manda: 178.397 baş
- Koyun: 35.195.000 (25.212.000 baş merinos)
- Keçi: 10.922.000 baş (220.000 baş tiftik)
- Kanatlı:
 - o Yumurtacı: 124.055.000 baş
 - o Etlik: 229 507.000 baş
 - o Hindi: 4.043.000 baş

Bu varlık karşılığında alınan hayvansal ürünler

Süt üretimi 22.121.000 ton

% 90,6'sı inek , %6,5 'sı koyun, %2,5 keçi , % 0,3 manda sütü

Bal üretimi: 107.920 ton (her yıl azalarak)

İpek böceği: 94 ton (her yıl azalarak)

TÜİK Raporlarında dikkat çekici nokta, büyük ve küçükbaş hayvan varlığının, gerçek hayvansal üretim ile ters orantı göstermesidir. Bunun nedeni son yıllarda yapılan canlı ya da karkas hayvan ithalatıdır. Başka bir önemli nokta da, yoğun ithalatla birlikte armaya başlayan canlı hayvan varlığına rağmen et üretiminin düşmüyor olmasıdır.

İthalat bedellerine bakacak olursak 2010 – 2018 yılları içinde 3.800.000 büyükbaş, 2.800.000 küçükbaş olmak üzere yaklaşık 6.600.000 baş canlı hayvanın ithalatı gerçekleşmiştir. Yapılan bu ithalata büyükbaş hayvanlar için 5,4 milyar USD, küçükbaş canlı hayvanlar için 323 milyon USD olmak üzere 5,7 milyar dolar bedel ödenmiştir. Yine aynı dönemde karkas olarak 273 bin ton kırmızı ete 1,3 milyar USD karşılığında ithalat yapılmıştır. Bu dönemde canlı hayvan ve kırmızı et olmak üzere toplam 7 milyar dolar ithalat yapılmıştır. Diğer taraftan ihracat rakamları ise son derece içler acısıdır. 2017 yılında hiç ihracat yapılmamıştır.

Hayvancılık işletmelerinde giderlerin en büyük kalemini yem oluşturmaktadır (Büyükbaş ve küçükbaşta %50-55, kanatlılarda % 70-75).

Mera şartlarında yapılan hayvancılık karlı hayvancılıktır. Bu nedenle hayvan beslemede çayır ve meralar büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren bu alanların amaç dışı kullanımı (tarıma, sanayi ve yerleşim alanı) neticesinde 40 milyon hektardan bugün 12 milyon hektara düşmüştür. Bunun yanında aşırı ve düzensiz otlatma sonucu mera alanları ağır tahribata uğrayarak verimliliğini kaybetmiştir. Var olan mera alanları hayvan varlığımızın kaba yem gereksinimini karşılayacak durumda değildir. Hayvancılığı gelişmiş ülkelerde kaba yem ihtiyacının %80-90 'ı çayır ve meralardan karşılanırken, bu oran ülkemizde %38'dir.

Sığırcılıkta karlı olabilmek ve işletmenin devamlılığını sağlanması için işletmenin kaba yemlerini kendi

arazisinden sağlaması, kesif yemini kendisinin hazırlaması, işçiliğin mümkünse aile fertlerinden sağlanması ile olanaklıdır. Bunun yanından hayvansal ürününü değerinde satması gereklidir.

Türkiye'nin mevcut hayvancılık politikası özetle;

- İnsan nüfusunun artmasına rağmen toplam canlı hayvan sayısında ciddi gerilemeler söz konusudur (1980 yılı öncesi).
- Piyasa ekonomisinin olumsuz etkileri sonucu yerli üretimin düşmesi,
- Dışa bağımlılıkla ihracat rakamları sıfıra yaklaşması, ithalatın rekor kırması,
- Son 10 yıldaki ithalatla birlikte canlı hayvan varlığında artış olsa da, kırmızı et üretimi düşmüş, yaşanan pahalılıkta halkın et ürünlerine ulaşması olanaksızlaşmıştır.

Bu duruma nasıl geldik?

Türkiye'de hayvancılık konusunda, kırmızı et üretimi (besicilik), süt ürünleri üretimi, kanatlı hayvanları, su ürünleri, arı ve ipek böcekçiliği olarak konu başlığı çoğaltılabilir.

Ülkemizde yaşanan gıda krizini anlayabilmek için Cumhuriyetten bu yana izlenen tarım ve hayvancılık politikalarını çok iyi bilmemiz gerekir. 1980 yılı itibari ile uygulanan neoliberal politikalarla, özelleştirmelerle EBK, SEK, Yem San DUÇ'leri gibi hayvancılığı destekleyen yapısal kurumların özelleştirilmesi, temel gıda ürünlerinin piyasalaştırılması. Bunun sonucunda tarım ve hayvancılık başta olmak üzere gıda üretimine ağır darbe vurulmuştur.

Bu gelişmeler dışında, hayvancılığın olmazsa olmazı mera ve otlakların giderek azalması maliyetlerinde artmasına neden olmuştur. Hayvancılığın temel gider kalemi olan yem gereksinimlerinin piyasanın insiyatifine terk edilmesi, fiyatların artmasına neden olmuştur. Küçük üreticiler maliyetler nedeniyle zarar ederken, büyük çiftlik sahipleri hükümetler tarafından verilen teşviklerle tekel durumuna getirildi.

Yıllar boyu izlenen hükümetlerin tarım politikaları çiftçiliği ortadan kaldıracı, tarımın şirketlendirilmesine hizmet edici, köyden kente göçü tetikleyen politikalar bu duruma gelmemizi sağladı. Ülkemizde uzun yıllar popülist eğilimlerin ağırlık kazanması nedeniyle tarımda uygulanan destekleme politikaları ekonomiyi ve istikrar tedbirlerini olumsuz etkilemektedir. Serbest piyasa koşullarının tam oluşmaması, devletin tarıma belirleyici unsur olması ve dış finansman kaynaklarına sıkça başvurulması hazineye maliyet artırımı külfetten başka bir şey getirmemektedir. Bunun nedeni, ülkemizde taban fiyatlar belirlenirken siyasi tercihler ve oy kaygısı ön plana çıkmasıdır. Küresel dünya koşulları ile uyumlu olmayan fiyatlar nedeniyle borsalar sağlıklı çalışmamakta, ithalat cazip hale gelmekte ve devlet bankaları bütçe dışı kaynak aramak zorunda kalmaktadır. Bu da devletimizin her yıl katlanan borç miktarını arttırmaktan başka bir işe yaramamaktadır.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIKTA YAŞANAN SORUNLAR

- 1- Düşük verimli yerli yerli ırklar: Mevcut sığır sayısının %36'sı ve keçi- koyun sayısının %97'si düşük verimli ırklardan oluşmaktadır. Hayvan ıslahına gerekli önem verilmemesinden kaynaklı verim oldukça düşüktür.
- 2- İşletme büyüklüğünün küçük olması: Optimum işletme büyüklüğü belirlenerek üretim yapılmalıdır. Küçük işletmelerde maliyet dezavantajı önemli bir problemdir.
- 3- Uygun teknoloji ve yeterli hijyene sahip olmayan işletmeler: Gelişen dünyanın gereksinimlerine yanıt veremeyen emek- yoğun ve sağlıksız üretim yapan işletmeler kaliteli üretimden uzaklaşmakta ve yok olmaya mahkum olmaktadır.
- 4- Yem fiyatları ürün fiyatları arasındaki dengesiz yapı: Yem fiyatlarındaki pahalılık nedeniyle işletmeler üretim yapamaz duruma gelmektedir. Bunun için ürün fiyatına göre yem fiyatı uygulanması şüphesiz maliyetleri düşürerek daha ucuza üretim yapmalarına olanak sağlayacaktır.
- 5- Hayvan hastalıkları ile mücadelenin yetersiz oluşu: Yeterli derecede bilgisi olmayan kişilerce yönetilen ve kırsal kesimde geleneksel yöntemlerle üretim yapan işletmelerin varlığı hayvan hastalıklarının giderilmesinde sıkıntılara yol açmaktadır.

6- Pazarlama zincirinin uzunluğu ve örgütlenmenin yetersizliği: Örgütlenmenin oldukça zayıf olduğu bu sektörde pazarlama zincirinin de uzunluğu göz önüne alındığında üreticilerin yaşadığı sıkıntılar önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Üretici birlikleri ticari faaliyetten ziyade hayvancılığın sorunlarını giderecek çözümlere odaklanmalıdır. Üretici birlikleri çiftçinin eğitilmesi, AR-GE faaliyetlerinin yapılması, ihracata yönelik çeşitlerin geliştirilmesi, kalitenin genişletilmesi ve piyasa araştırmalarına yönelmelidir.

Bu açmazdan nasıl çıkılır?

- Ulusal bir tarım- hayvancılık politikaları acilen oluşturulmalıdır. Planlamaların doğru biçimde yapılabilmesi ancak kişisel çıkarların bir tarafa bırakılarak teorik – pratik bilgilere, liyakat sahibi yetiştirici, akademisyen, bürokratlardan oluşan tüm paydaşlardan oluşan kurulların oluşturulması. Bu durumda sorunlar sağlıklı bir şekilde saptanarak hızla çözüm yolu oluşturulabilir.

- Ülkemizin hayvansal ürünlerdeki dışa bağımlılığını azaltmak için öncelikle mevcut politikaların derhal terk edilmesi gerekmektedir. EBK, YemSAN, SEK gibi kurumların hayata geçilerek hayvancılığı destekleyen bir işleve kavuşturulması gerekmektedir. Mera ve otlakların amaç dışı kullanımını engellenerek ranta kurban edilmemesi, bu alanların ıslah edilmesi ve genişletilmesi gerekmektedir. Bu alanların doğru kullanımı kaba yem ihtiyacını önemli ölçüde çözümlenecektir.

- Süt üretimi ve besiciliğin yaygınlaştırılması, doğanın korunması ve piyasa anarşisinin gıda alanından çekilmesi ile olanaklıdır. Temel olarak düşünüldüğünde plansız ve çarpık bir piyasacılık yerine, planlı ve ekonomik kalkınma modeli uygulanmak zorundadır. Halkın temel gıda maddelerine sağlıklı ve ucuz bir şekilde ulaşması, bu kalkınma modelinin uygulanmasına bağlıdır.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Ulusal Tarım Politikasının Oluşturulması: Paydaşlardan oluşan üretici, tüketici, akademisyen, bürokrat ve sanayiciden oluşan bir kurulun oluşturulması.

2. Stratejik Önemi: Korona virüs tarımsal ve hayvansal ürünlerin stratejik bir değer kazanması, ülkemizde yetiştirilebilecek hiçbir ürün ithal etmemeli, zorunluluk durumunda kesinlikle iç piyasa koşullarında üretici aleyhine olumsuz bir etki yaratmayacak gümrük düzenlemeleri ile üretimin sürdürülebilirliğini bozmadan ithalat yapılmalıdır.

3. Birlikler ve Ulusal Süt Konseyi: Günümüzde birlikler maalesef aidat toplama ve ticari faaliyetleri dışında fonksiyonel olarak asıl görevlerini (yetiştiricilerin yanında olmadığı) yapmamaktadır. Hiçbir platformda yetiştiricilerin hakları gereği gibi savunmamıştır. Ayrıca bu birliklerin sayısının fazla olması koordinasyonu engellemektedir. Tüm birliklerin lav edilerek gerçek üreticileri layıkıyla temsil edecek sınırlı sayıda bir araya getirilerek birliklerin yapılacak düzenlemelerle daha fonksiyonel olacağı değerlendirilmelidir. Tek taraflı tüketici lehine üretici fiyatlarına müdahale ediliyorsa, hem üretici hem de tüketici lehine perakende fiyata da müdahale edilmelidir.

4. Süt Sorunu: Mevcut sistemde süt fiyatları Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenmektedir. Süt üretimi gerçekten zordur ve elde edilen ürünlerin depolanması mümkün değildir. Bu dezavantajı bile süt alıcıları üreticinin bu zaafından yararlanmayı çok iyi bilmektedir.

Süt fiyatlarının 6 aylık periyotlarla belirlenmesi yetiştirici aleyhine işlemektedir. Sadece çiğ sütün baskılanması bu şekilde enflasyonun kontrol altında tutulmaya çalışılması sürdürülebilir üretimin önündeki en büyük engeldir. Süt fiyatlarının yem fiyatlarına endekslenmesi bu sorunun büyü çapta ortadan kalmasına katkıda bulunacaktır.

5. Kırmızı Et Sorunu: Bilindiği üzere ülkemiz coğrafyası ve iklim özellikleri nedeniyle Avrupa ve diğer bazı sığır eti ihracatçısı ülkelere nazaran üretim maliyetleri bakımından rekabetçi özelliğe sahip değildir. Ülkemizde oluşturulan yanlış algılar sonucu halkımız küçükbaş et tüketiminden uzaklaştırılmıştır.

Süt piyasası ülkemizin et piyasasının da lokomotifi olma özelliğini taşımaktadır. Hayvancılığı gelişmiş tüm ülkelerde kırmızı et üretimi desteklemek amaçlı sütçü sürülerden yararlanılmaktadır.

Kombine verimli hayvan ırklarının ve melez hayvan yetiştiriciliğine önem verilmelidir.

6. Hayvan Hastalıkları ve Buzağı Kayıpları:

7. Islah Çalışmaları

8. Sosyal Sorumluluk ve Aile İşletmeciliği

9. Desteklemeler

10. Bilimsel Araştırmalar

Sonuç olarak; ortak aklın ortaya koyduğu çözüm yollarının Ulusal Tarım Politikası oluşturması durumunda, kökten çözümlerle ülkemizin mevcut piyasa koşullarını lehine çevirerek ithalatçı pozisyondan ihracatçı pozisyona geçilmemesi için hiçbir neden yoktur. Ancak oluşturulacak politikalar bakan ya da bürokratlar tarafından değiştirilmeyecek Ulusal politikalar olarak uygulanmalıdır. Bunu başarmak içinse, öncelikle Tarım ve Orman Bakanlığı'nda ciddi ve liyakat dayalı bir revizyona gereksinim vardır.

KAYNAKLAR

İnan, İ.H.(2016) Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği, NKÜ Tekirdağ Ziraat Fakültesi İdeal Kültür Yayıncılık 147-177/415

Oral, N.(2015). Türkiye'de Hayvansal Üretim 2013-249/488 Türkiye'de Tarımın Ekonomi Politikası 1923-2013 TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi NotaBene Yayınları, Ankara

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Koronavirüs Salgını, Tarım Sektörünün Dünya'daki Stratejik Önemi
(www.zmo.org.tr/genel/bizden.detay.php?kod:32666 27.05.2020)

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Hayvancılık Raporu 2018
(www.zmo.org.tr/genel/bizden.detay.php?kod:29946 22.05.2020)

Agah Halil (2020) Covid-19 Salgınında Tarım ve Gıda Üretimi / Tüketimi
(<https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/6645/> 04.04.2020)

Kılıç Gökmen, Türkiye'de Hayvancılığının Dünü ve Bugünü
(<https://gazetemanifesto.com/2019/pusula-turkiyede-hayvanciligin-dunu-ve-bugunu-243519> 22.05.2020
www.hayatimciftlik.com/kuresel-pandemi-covid19. Şimdi Tarımda ne olacak? 27.05.2020

Donat İrfan (2018) 2019'a Girerken Tarımdaki Sorunlar ve Çiftçinin Çözüm Önerileri
(<https://www.bloomberght.com/yorum/irfan-donat/2184925-2019a-girerken-tarimdaki-sorunlar-ve-ciftcinin-cozum-onerileri> 27.12.2018)

Yıldırım A. Ekber (2020) Tarımda Yeni Dönem, Yeni Politikalar ve Fırsatlar (aey@dunya.com 04.05.2020)

Euronews.2018. Türkiye'nin Et Sorunu Hayvancılık Neden bitti, Türkiye'nin Et sorunu Nasıl Dışa Bağımlı Bağımlı Hale Geldi?
25.09.2018

MARE MARMORA QUO VADİS?

M. Levent ARTÜZ¹

Marmara Denizi gerçekte eşi menendi olmayan, Dünya'da tek, nadide bir oluşumdur. Ancak, elbirliği ve üstün bir çaba sonucunda sadece 40 yıl gibi bir sürede bu günkü haline getirebilmiş olmamız bile örneği görülemez bir başarıdır(!).

Marmara Denizi'nin Kuvaterner dönemindeki ilk oluşum sürecinde iki önemli faktör rol oynar. Bunlardan biri küresel deniz suyu seviyesi değişimleri, diğeri ise Kuzey Anadolu Fayı'nın yarattığı morfolojik farklılıklardır.

Bu iki faktörün kayıtları, Marmara Denizi kıyılarındaki teraslarda ve deniz tabanından alınan karotlardaki çökel dizilerinin içeriklerinde saptanmıştır (Sakınç ve Bargu, 1989; Sakınç ve Yalıtırak, 1997; Yalıtırak ve diğ. 2000; Ertek ve diğ. 2003; Çağatay ve diğ. 2009).

Proto-Marmara, Erken-Geç Miyosen (Valesiyen-Sarmasiyen) 13–10 milyon yıl önce güney Avrupa'daki Paratetis'in (Bugünkü Karadeniz-Küçükçekmece ve Marmara Denizi kuzey kıyıları) bir lagünü olarak oluşmaya başlar (Sakınç ve diğ. 1999).

Messiniyen krizinde Akdeniz'de meydana gelen deniz seviyesi düşmesiyle Kuzey Ege ve Marmara'da Hazar Denizi benzeri bir iç deniz oluşur "Egemar" adını verdiğimiz bu denizin bir körfezi olan Marmara, Çanakkale eşiği doğusundaki Paratetis'in bugünkü Marmara Denizi'ne uzantısı şeklinde "Endemik Marmara'ya" dönüşür (Sakınç ve diğ. 1999; Sakınç ve Yalıtırak, 2005).

Buradaki yaşam koşulları yalnızca bu denizin özelliklerini içerir. Pliyosen sonlarına kadar bu koşullar devam eder. Kuzey Anadolu Fayı 200 bin yıl önce bölgeyi etkilemeye başlar ve Marmara Denizi'nin dip topografyası ile civarın coğrafyasını şekillendirir (Şengör ve diğ. 2004; Çağatay ve Uçarkuş, 2018).

Buzul dönemlerinin etkisiyle de Marmara Denizi'nin Ege ve Karadeniz ile ilişkisi kesilir, Marmara Denizi'nde su seviyesi düşer ve tümüyle gösel koşullar egemen olur (Sakınç ve Yalıtırak, 2005).

Pleistosen'de, buzul dönemlerinin etkisiyle küresel deniz suyu seviyesindeki değişimleri Marmara Denizi'ne de etkilemiş ve tektonizmanın da etkisiyle kıyılarda yükselmiş Paleo-Marmara'yla ilgili birçok kayıt, teras denilen sedimanter paketlerde kayıtlı kalmıştır (Sakınç ve Bargu, 1989; Sakınç ve Yalıtırak, 1997; Yalıtırak ve diğ. 2000).

Bu teraslar, Paleo-Marmara'nın invertebrat ve mikro yaşamının fosil kalıntılarını içerir. Fosil bivalvlerden yapılan radyometrik tarihlendirmeler (U/Th) bu çökellerin 210–53 bin yıl önceki Marmara Denizi'nin ürünleri olduğunu açıklar (Yalıtırak ve diğ. 2000). Bu dönem Marmara Denizi'nin zaman zaman göl ve deniz koşullarının sık sık yer değiştirdiği zamandır.

Son buzul döneminin başlamasıyla Marmara Denizi'nde su seviyesi süratle Çanakkale eşiğine (-70 m.) kadar düşecek ve yeniden göl koşulları havzada etkin olacaktır (Yalıtırak ve diğ. 2000; Çağatay ve diğ. 2019).

Bu süreç 10 bin yıl kadar devam edecek, buzul döneminin sona ermesiyle yükselen küresel su seviyesi Marmara Gölü'nü yeniden bugünkü denizel koşullara dönüştürecek (Stanley ve Blanpied, 1980; Ryan ve diğ. 1997; Sakınç, 1998; Oktay ve diğ. 2002; Eriş ve diğ. 2011) ve Marmara Denizi kıyıları günümüz coğrafyasını kazanacaktır.

Ancak Marmara Denizi'nin bu günkü durumunu kazanması, yani iki tabakalı sisteme kavuşması günümüzden 3000–1500 sene öncesine dayanır. Yani Marmara Denizi olarak adlandırdığımız su kütlesi sadece yaklaşık 2250 sene önce oluşmaya başlamıştır. Eldeki verilerin enterpolasyonu da bize bu denizin daha hala oluşumunu tamamlayamadığını göstermektedir.

Gençliğinin başındaki bu nadide denizimiz çok sayıda özgün özellikleri de bünyesinde barındırmaktadır.

¹ Hidrobiyolog

1970'li yıllara kadar, bu klasik yapıdan hemen hiç farklılık göstermeyen Marmara suları, bu yıldan sonra çevresinde hızla gelişen ve çeşitlenen endüstriler, deniz taşımacılığının yoğunlaşması, bunlara bağlı olarak artan nüfus-göç olgusu, Marmara Denizi'nin oşinografik parametrelerinde köklü değişimlere yol açmış ve bu süreç sürekli olarak da devam etmektedir.

1970'li yıllara kadar Türkiye su ürünleri üretiminde %22 dolayında katkısı olan Marmara Denizi'nde bu katkı 2000'li yılların başından sonra yüzde %5 mertebesine kadar inmiştir ve her sezon daha da düşmektedir.

Suda çözülmüş ve/veya süspansiyon (askıdaki) halindeki maddelerin yoğunluğundaki artış, denizin primer produktivitesini gerçekleştiren güneşin enerjisinin ulaşabildiği derinliği büyük çapta çaldığından, su kütlesinin fotosenteze dayalı oksijen üretimi azaldığı gibi, büyük bölümü organik, oksitlenme nedeni ile oksijen yitiren materyalden oluşan bu birikim atmosferle etkileşim ve/veya akıntılarla taşınarak Marmara Denizi ekosistemine ulaşan oksijenin de hızla azalmasına neden olmaktadır. Marmara Denizi'nde ışık geçirgenliğini engelleyen bu etmen, zaman içerisinde, tabanda bir yığılıma da sebep olmaktadır.

Bunun yanı sıra, Karadeniz'e dökülen ırmak ve nehirlerin getirdikleri tuzluluğu %16–%18 arasında değişen tatlısular ve Akdeniz'den gelen ve Marmara çanağının büyük bölümünü dolduran %36–%38 arasındaki tuzlu suların oluşturdukları tabakalaşma nedeni ile madde alışverişinde düşey doğrultuda da kısıtlanmış bir yapıya sahiptir.

Başka bir deyişle, Marmara Denizi birbiri üzerinde yer almış, hidrografik özellikleri açısından son derece farklı iki su kütlesinden, iki ayrı denizden oluşan bir yapıya sahiptir. Karadeniz'den gelen su miktarına ve özellikle de mevsimsel atmosferik değişimlere göre kalınlığı 50–75 m. arasında değişen Karadeniz kökenli üst su kütlesinde su sıcaklıkları ortalama değerler olarak 6°C ile 27°C arasında değişime uğrarken, alt su kütlesinde sıcaklık değişimleri hemen hemen hiç bir farklılık göstermemekte, bütün bir yıl boyunca 15°C~14.2°C arasında, 0.8°C gibi bir salınım yapmaktadır.

Soğuk suların sıcak su kütlelerinin üzerinde kalabilmesi, kütlelerin tuz içeriğinin (salintelerin) yarattığı yoğunluk farklarına dayanmaktadır. Örneğin soğuk su kütlesi altında 14°C gibi, sıcak bir su kütlesinin bulunmasına yol açtığından bu durum

inversiyon olarak nitelendirilmektedir.

Marmara Denizi, bağlı olduğu Karadeniz, Ege Denizi ve Akdeniz gibi yarı izole denizlerle olan madde alış-verişinde, dar ve sığ eşiklerle donatılmış Boğazlar nedeni ile son derece kısıtlı bir konuma sahiptir. Bunun sonucunda da farklı katmanlarda farklı biyolojik olayların geliştiği, farklı katmanlarda farklı formların yer aldığı zengin bir biyolojik yapıya sahiptir.

Bu farklılığı oluşturan etmenlerden birisi de, Marmara Denizi'ni boydan boya kat eden fay hattının özelliklerine bağlı olan bölgedir ve Tekirdağ Bölgesini de içine alacak şekilde Marmara Ereğlisi ile Kazanağzı arasında yer alan sahil şeridini kapsamaktadır.

Bu bölgede fay hattı boyunca farklı mineral ve farklı gaz konsantrasyonları, fay hattı boyunca yüzeye çıkan sıcak su dolayısı oluşmuş mikro-kozmos bölgeleri ve fay hattı dolayısı ile bölgede jeolojik deformasyonun sonucu oluşmuş olan habitat, Marmara Denizi'nin diğer bölümlerinden ayrılmaktadır.

Aynı şekilde Marmara Sistemi içinde bulunan 3 adet 1000m üzerinde derinliğe sahip çukur da, özgün yapıları ve bu güne değin çok az araştırılmış olmaları bakımından önem arz etmektedir.

Marmara Denizi dünyadaki tek, tek bir ülkenin sınırları içerisinde yer alan denizdir. Daha yalın anlatımla, sadece bize aittir ve sorumluluğu üzerimizdedir.

933.3 km sahil şeridi ile Marmara Denizi, Türkiye içinde bir iç denizdir. Büyük ölçüde Ege ve Karadeniz'e bağlayan boğazlarının (Çanakkale Boğazı ve Boğaziçi) yapısal özelliklerinden dolayı benzersiz hidrodinamik özelliklere sahiptir.

Toplu olarak, iki boğaz ve Marmara Denizi, Karadeniz'den Ege'ye göç ederken Atlantik kökenli pelajik balık türlerinin geçişi için önemli bir "iklimlendirme bölgesi" sağlar.

Marmara Denizi, İstanbul ve bitişik nüfuslu bölgelerden ağır kentsel ve endüstriyel atık su girdileri almaktadır.

Önemli endüstriyel atık sular ve çoğu belediye kökenli atık suları hala kontrol altında değildir.

Özellikle daha güçlü kirlilik kontrol önlemlerine ihtiyaç duyan kritik alanlar başında Türkiye'nin büyük sanayi merkezinden atık alan İzmit Körfezi, Gemlik Körfezi ve Tekirdağ Bölgesi bulunmaktadır.

Buralarda ve boğazlarda önemli bir kirlilik kaynağı, Ege Denizi'nden Karadeniz'e akan alt su kütlelerinin bir konveyör olarak kullanılması prensibi ile palyatif bir çözüm olarak uygulanan ve herhangi bir artırma uygulanmaksızın denize basılan "derin deniz deşarjı" uygulamasıdır.

Marmara Denizi kıyı şeridi boyunca su kalitesi ve biyolojik çeşitliliği, geniş evsel ve endüstriyel atık su girişinden, deniz taşımacılığı temelli limanlar ve enerji santralleri dolayısı ile çok ağır baskı altındadır.

Bu baskı da özellikle Tekirdağ bölgesini de içine alan, Marmara Denizi'nin göreceli olarak daha az tahribata uğramış batı bölgesinde ısrarla arttırılmaya çalışılmaktadır.

Deniz kıyısında yapılması planlanan ve Marmara Denizi ekosistemini altüst edecek, kalan balıkçılık ekonomimizi tamamen yok edecek termik santraller, limanlar ve dünyanın en kirli akarsuyu olan Ergene Nehri'ni Marmara'ya basacak derin deniz deşarjları ve Belediye kökenli evsel atıksular ile bu durum katmerlendirilmeye çalışılmaktadır!

Özellikle Ergene Derin Deniz Deşarjı ve kıyı hattını tamamen tahrip edecek liman uygulamaları Tekirdağ bölgesi deniz yaşamını yok ederken, Marmara Denizi geneline de geri dönüşü mümkün olmayacak hasarlar verecektir.

Marmara Denizinde başta bilim çevrelerimiz olmak üzere, karar vericilerin ayak uyduramadığı hızlı ve güçlü bir değişimler çarkı çalışmakta ve Marmara Denizi gün geçtikçe ölüme doğru sürüklenmektedir.

Marmara Denizi'nde yüzeysel oksijen içeriği 8 mg/l den 3 mg/l ve daha aşağı yoğunluklara düşmüşken, balıklar bile boğularak ölümlerine hala "Marmara temiz" iddiasında ısrar edilebilmekte, Marmara renkten renge girerken, "bu doğal bir süreçtir", "Marmara kirlenmemiştir" ve "yapılacak derin deniz deşarjları ile hiç bir zaman kirlenmeyecektir" denilebilmektedir.

Son yıllarda Marmara Denizi daha sık aralıklarla kıpkırmızı kesilirken, yüzlerin bir nebze bile kızarmaması düşündürücüdür.

KAYNAKLAR

Çağatay, M. N., Eriş, K. K., Makaroğlu, O., Yakupoglu, N., Henry, P., A.G. Leroy, S., Uçarkuş, G., Sakıncı, M., Yalamaz, B., Bozyiğit, C. and Kende, J., 2019, The Sea of Marmara during Marine Isotope Stages 5 and 6. *Quaternary Science Reviews* 220 (2019) 124e141. <https://doi.org/10.1016/j.quas->

cirov.2019.07.031

Çağatay, M.N. ve Uçarkuş, G., 2018. Morphotectonics of the Sea of Marmara: Basins and Highs on the North Anatolian Continental Transform Plate Boundary. *Transform Plate Boundaries and Fracture Zone*. Chapter 16, 397-416. Elsevier Inc <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-812064-4.00016-5>.

Çağatay, M.N., Eriş, K., Ryan, W.B.F., Sancar, U., Polonia, A., Akçer, S., Biltekin, D., Gasperini, L., Görür, N., Lericolais, G., Bard, E., 2009. Late Pleistocene–Holocene evolution of the northern shelf of the Sea of Marmara. *Mar. Geol.* 265, 87–100.

Eriş, K. Kadir., Çağatay, M. N., Akçer, S., Gasperini, L. And M., Yosi., 2011. Late glacial to Holocene sea-level changes in the Sea of Marmara: new evidence from high-resolution seismics and core studies *Geo-Mar Lett* (2011) 31:1–18 DOI 10.1007/s00367-010-0211-1.

Ertek, T. A., Yıldırım, C., Güneysu, A.C., Sakıncı, M. and Yaltrık, C., 2003. The Marine Terraces correlation on the sea of Marmara Coasts (Turkey) *Supplementi di Geografia Fisica e Dinamica Quaternaria* 4:55-58.

Oktay, F.Y, Gökaşan, E., Sakıncı, M., Yaltrık, C., İmren, C. ve Demirbağ, E., 2002, The effect of the North Anatolian Fault Zone. On the latest connection between Black sea and Marmara sea. *Marine Geology* 190, 283-305.

Ryan, W B. F., Pitman III, W. C., Major, C. O., Shimkus, K., Moskalenko, V., Jones, G. A., Dimitrov, P., Görür, N., Sakıncı, M. and Yüce, H., 1997, An Abrupt drowning of the Black Sea Shelf. *Marine Geology*, 38, 119-126.

Sakıncı, M., Yaltrık, C., Oktay, F.Y., 1999. Palaeogeographic evolution of the Thrace Neogene Basin and the Tethian–Paratethian relations at northwest Turkey (Thrace). *Palaeogeogr. Palaeoclimatol. Palaeoecol.* 153, 17–40

Sakıncı, M ve Yaltrık, C., 1997, Güney Trakya Sahillerinin Denizel Pleistosen Çökelleri ve Paleocoğrafyası MTA, 119,43-62.

Sakıncı, M. and Yaltrık, C., 2005. Messinian crisis: What happened around the northeastern Aegean? *Marine Geology* 221 (2005) 423–436. doi:10.1016/j. margeo.2005.03.018

Sakıncı, M. ve Bargu, S., 1989, İzmit Güneyi Körfezinde ki Geç Pleistosen (Tirenien) Çökel Depolarının Stratigrafisi ve Bölgenin Neo-Tektonik özellikleri T.J.K Bul. 32, 1-2, 51-56

Sakıncı, M., 1998, İstanbul Boğazı Bentik Foraminifer paleobiyofasiyeleri: Akdeniz- Karadeniz su geçişi üzerine yeni bir yaklaşım. MTA, 120 223-232

Stanley, D.J., Blanpied, C., 1980. Late Quaternary water exchange between the eastern Mediterranean and the Black Sea. *Nature* 265, 537–541.

Şengör, A.M.C., Tüysüz, O., İmren, C., Sakıncı, M., Eyidoğan, H., Görür, N., Le Pichon, X. And Rangin C., 2004. The North Anatolian Fault: A new look *Annual Review of Earth and Planetary Sciences* 33(1): 37-112 DOI: 10.1146/annurev.earth.32.101802.120415.

Yaltrık C, Alpar B, Sakıncı M, Yüce H (2000) Origin of the Strait of Çanakkale (Dardanelles): regional tectonics and the Mediterranean Marmara incursion. *Mar Geol* 164:139–156.

Yaltrık, C., Sakıncı, M., Aksu, A.E., Hiscott, R.N., Galleb B. and Ulgen, U.B., 2000. Late Pleistocene uplift history along the southwestern Marmara Sea determined from raised coastal deposits and global sea-level variations. *Marine Geology* 190, 283-305.

2020 YILI YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARI VE KONTENJANLARI KILAVUZU ÜZERİNE ODAMIZIN DEĞERLENDİRMESİ

7 Ağustos 2020

Yükseköğretim Kurumları Sınavı (2020-YKS Yerleştirme) kapsamında 2020 yılında üniversite tercihlerinde kullanılacak Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu ÖSYM tarafından yayınlandı. 06-14 Ağustos 2020 tarihleri arasında yapılacak tercihlerle gelecekte üyelerimiz olacak öğrencilerin yerleşeceği programlar ve kontenjanları hakkında mesleki bir değerlendirmede bulunmak öğrencilerimiz için büyük önem taşımaktadır.

Geçmiş yıllarda farklı puan türlerinden öğrenci yerleştirmesi yapılırken, 2018 yılında sınav sisteminde yapılan değişiklik sonrası, eşit ağırlık puan türünden öğrenci alan Tarım Ekonomisi dışında kalan Ziraat Fakülteleri programlarının tümüne sayısal puan türünden öğrenci yerleştirmesi yapılmaktadır.

Ziraat mühendisliği eğitiminin verildiği fakültelerde, farklı mesleki disiplinler olan gıda mühendisliği, su ürünleri mühendisliği, biyosistem mühendisliği ve peyzaj mimarlığı programları da bulunmaktadır. Bu değerlendirme, ODA üyesi meslek disiplinleri ile sınırlıdır.

ZİRAAT FAKÜLTELERİ PROGRAMLARI

Türkiye’de 43 üniversitede ziraat mühendisliği eğitimine yönelik programların yer aldığı farklı adlarda fakülteler bulunmaktadır. Bu üniversitelerden Muğla Sıtkı Koçman, Kocaeli, Bandırma Onyediy Eylül, Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi bünyesindeki programlarda henüz eğitime başlanmamıştır. Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi’nde Genetik ve Yaşam Bilimleri programına, Muş Alparslan Üniversitesi’nde Bitkisel Üretim ve Teknolojileri Bölümü ile Hayvansal Üretim ve Teknolojileri programlarına öğrenci alınmıştır.

2020 yılında ilk kez bu yıl öğrenci alacak olan Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile birlikte Ziraat Mühendisliği eğitimi verilen 37 üniversitede 174 program açılmıştır (Çizelge 1).

Necmettin Erbakan Üniversitesi bünyesinde bulunan Ereğli Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinin adı Ereğli Ziraat Fakültesi olarak değiştirildi. Ancak bu fakültede bu yıl önceki yıllarda olduğu gibi sadece Biyosistem Mühendisliği programı açıldı. Bu nedenle Çizelge-1’de 38 fakülte arasında yer almasına karşın, program sayısı ve kontenjan bilgisine yer verilmeyerek bu fakülteye ilişkin bilgiler Biyosistem Mühendisliği kısmında yer almaktadır.

2016 yılında açılan ve bir Vakıf Üniversitesi olan Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi bünyesinde yer alan Tarım ve Doğa Bilimleri Fakültesi’nde Bitki Koruma Bölümü ile Bitkisel Üretim ve Teknolojileri Bölümü açılmış olup, henüz öğretime başlanmamıştır. Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi Tarım ve Doğa Bilimleri Fakültesi bünyesinde bulunan Genetik ve Yaşam Bilimleri programı mezunlarının unvanlarının belirsizliği nedeniyle değerlendirme dışı tutulmuştur.

2018 yılında açılan Muş Alparslan Üniversitesi bünyesindeki Uygulamalı Bilimler Fakültesi’nde 4 yıllık Bitkisel Üretim ve Teknolojileri Bölümü ile Hayvansal Üretim ve Teknolojileri Bölümü açılmış olup, 2019 yılında öğrenci alımına başlanmış, Bitkisel Ürünlerde 21 kontenjana 5, Hayvansal Ürünlerde 21 kontenjana 3 öğrenci yerleşmiştir. 2020 yılında 20+20 toplam 40 adet kontenjan açılmıştır. Uygulamalı Bilimler Fakültesi mezunlarının unvanlarının ne olacağı belirsizliğini koruduğundan değerlendirme dışı tutulmuştur.

2019 yılında kurulan Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi bünyesinde yer alan Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi’nde Bitkisel Üretim ve Teknolojileri Bölümü ile Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü açılmıştır. 2020 yılında Genetik ve Yaşam Bilimleri Programlarına ücretli, bursu ve %50 indirimli toplam 50 kontenjan açılmıştır. Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi bünyesinde bulunan programların mezunlarının unvanlarının ne olacağı belirsizliğini koruduğundan değerlendirme dışı tutulmuştur.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi ve Adıyaman Üniversitesi Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesinde, diğer fakültelerden farklı olarak bölüm programları yerine sadece Ziraat Mühendisliği programı yer almaktadır.

Çizelge-1 Kontenjan Açılan Programlar

ÜNİVERSİTE /Program	Program Sayısı							Kontenjan						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ADIYAMAN Ü.	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	21	31	31	31
AKDENİZ Ü. (ANTALYA)	8	7	8	9	9	9	9	233	227	273	289	289	299	344
ANKARA Ü.	9	9	9	9	9	9	9	363	363	370	370	375	380	401
ATATÜRK Ü. (ERZURUM)	7	4	8	6	9	7	7	222	129	188	146	229	192	201
AYDIN ADNAN MENDERES Ü.	8	7	7	7	7	7	7	263	257	257	262	215	247	247
BİLECİK ŞEYH EDEBALI Ü.	2	1	1	1	1	1	1	42	31	31	31	6	41	41
BİNGÖL Ü.	3	2	2	2	3	1	1	93	62	42	42	73	31	31
BOLU ABANT İZZET BAYSAL Ü.	1	3	4	4	5	5	5	31	98	104	104	120	120	120
BURSA ULUDAĞ Ü.	7	7	7	7	6	6	6	206	206	236	238	197	236	246
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART Ü.	8	7	9	7	7	8	9	248	222	284	254	254	263	299
ÇUKUROVA Ü. (ADANA)	8	7	7	8	8	7	6	312	281	306	322	322	301	306
DİCLE Ü. (DİYARBAKIR)	4	4	4	4	4	3	5	139	139	124	144	176	114	186
DÜZCE Ü.	-	1	1	1	2	1	2	0	21	26	26	36	26	52
EGE Ü. (İZMİR)	9	9	9	9	9	9	9	289	289	304	304	325	330	340
ERCİYES Ü. (KAYSERİ)	5	4	6	5	6	5	6	165	135	191	145	151	140	161
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ Ü.	4	4	4	4	4	4	4	144	144	144	144	155	155	155
HARRAN Ü. (ŞANLIURFA)	7	5	5	4	5	4	5	217	165	165	144	180	154	175
HATAY MUSTAFA KEMAL Ü.	6	4	6	4	5	4	4	191	149	181	129	114	119	119
İĞDIR Ü.	4	2	4	1	3	1	1	99	62	84	36	69	31	31
ISPARTA UYGULAMALI BİL. Ü.	8	6	6	1	1	9	9	253	201	216	82	103	153	165
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM Ü.	6	4	4	4	5	5	5	186	144	144	139	144	140	140
KIRŞEHİR AHİ EVRAN Ü.	4	3	5	4	4	4	5	140	113	145	114	124	109	145
KİLİS 7 ARALIK Ü.	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	21	21
MALATYA TURGUT ÖZAL Ü.	2	2	2	2	2	2	3	78	78	78	78	78	82	103
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR Ü.	2	2	3	2	3	3	3	62	62	88	62	78	78	78
ONDOKUZ MAYIS Ü. (SAMSUN)	9	8	8	7	8	8	8	269	248	243	237	253	238	238
ORDU Ü.	4	3	4	2	2	2	2	124	88	94	57	57	52	52
R. TAYYİP ERDOĞAN Ü. (RİZE)	2	1	2	2	2	2	2	52	16	37	32	42	32	32
SAKARYA UYGULAMALI BİL. Ü.	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	31
SELÇUK Ü. (KONYA)	8	8	8	8	8	8	8	253	253	268	288	303	278	278
SİİRT Ü.	2	3	5	6	5	4	4	52	93	94	110	104	109	109
ŞIRNAK Ü.	1	1	1	1	2	2	2	31	21	11	11	37	42	42
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL Ü.	7	5	7	5	6	6	7	222	165	222	155	140	171	192
TOKAT GAZİOSMANPAŞA Ü.	5	4	6	4	5	5	5	165	124	146	104	109	120	120
UŞAK Ü.	4	2	3	2	4	4	4	129	72	88	72	104	104	114
VAN YÜZÜNCÜ YIL Ü.	4	3	3	3	5	5	5	119	108	73	68	115	100	110
YOZGAT BOZOK Ü.	2	1	3	1	3	3	3	82	5	93	31	63	68	68
N. ERBAKAN Ü.														
TOPLAM	170	143	171	147	168	165	174	5474	4771	5350	4791	5482	5107	5524

Kaynak; ÖSYM

2019 yılı tercih kılavuzunda yer alan 2 Su Ürünleri Mühendisliği, 6 Gıda Mühendisliği, 7 Peyzaj Mimarlığı ile 10 Biyosistem programı hariç tutulacak olunursa, 36 Ziraat Fakültesinde 166 program için 5.148 kontenjan açılmış, 4.630 öğrenci Ziraat Fakültelerine yerleştirilmiştir. Yerleşme oranı %89.9'dur.

Bu değerlendirmede, Ziraat Fakülteleri içinde yer alan 8 Peyzaj Mimarlığı (Bingöl Üniversitesi Ziraat Fakültesinde açılan programla 8'e yükselmiştir), 6 Gıda Mühendisliği, 11 Biyosistem Mühendisliği (Bingöl, Hatay ve Van Yüzüncü Yıl üniversitelerinde yeni açılmış, Siirt Üniversitesindeki programa ise kontenjan verilmemiştir) ve 2 Su Ürünleri Mühendisliği programı dâhil edilmemiştir. Açılan program sayısı 2019 yılına göre 9, kontenjan ise 417 artmıştır (Çizelge 2).

Çizelge-2 Kontenjan Açılan Programlar

POGRAMLAR (BÖLÜMLER)	Program Sayısı						Kontenjan					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bahçe Bitkileri	23	28	25	29	30	29	785	906	758	862	872	891
Bitki Koruma	29	29	27	28	28	28	1025	1046	981	1033	1.026	1036
Bitkisel Üretim ve Tek.	1	1	1	1	1	1	31	31	31	31	31	31
Hayvansal Üretim ve Tek.	-	1	-	1	1	1	-	26	-	16	16	16
Kanatlı Hayvan Yet.	1	1	1	1	1	1	25	16	16	16	16	16
Süt Teknolojisi	2	2	2	2	2	2	42	42	42	42	47	57
Tarım Ekonomisi	17	17	18	20	21	22	625	679	712	765	778	799
Tarım Mak. ve Tek.Müh.	9	9	8	8	9	10	210	179	193	213	245	301
Tarımsal Biyoteknoloji	8	10	9	9	8	8	280	340	289	284	213	218
Tarımsal Genetik Müh.	1	1	1	1	1	1	31	31	31	31	31	31
Tarımsal Yapılar ve Sulama	3	4	5	6	5	7	80	69	90	121	106	168
Tarla Bitkileri	28	30	25	28	25	28	931	977	832	999	804	907
Tohum Bilimi ve Tek.	-	-	-	1	1	1	-	-	-	16	16	16
Toprak Bilimi ve Bitki Bes.	9	16	7	12	12	14	270	437	263	343	334	400
Zootekni	11	20	13	18	18	19	315	571	419	529	500	565
Ziraat Mühendisliği	-	-	3	3	2	2	-	-	134	181	72	72
TOPLAM	142	169	145	168	165	174	4.650	5.350	4.791	5.482	5.107	5.524

Kaynak; ÖSYM

2020 yılında kontenjan açılan 37 fakülteden ikisi Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, biri Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi adını taşımaktadır (Çizelge 3). Ayrıca vakıf üniversitesi olan Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi'nde Tarım ve Doğa Bilimleri Fakültesi bulunmaktadır.

Bu konuda güncel YÖK verileri ile ÖSYM Kılavuzundaki fakülte adlarında uyumsuzluk bulunduğunu vurgulamak gerekir.

ÖSYM Kılavuzuna göre 5 fakültenin farklı isimlendirmeden vaz geçerek Ziraat Fakültesi adını almış olması, bu konudaki eleştirilerin dikkate alınmış olması açısından önemli bir gelişmedir.

Çizelge-3 Farklı İsimlendirmeye Sahip Fakülteler

Fakültenin Bağlı Olduğu Üniversite	2019	2020
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi	Ziraat Fakültesi
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi		Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi
Adıyaman Üniversitesi		
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi	Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi		Ziraat Fakültesi
Düzce Üniversitesi		Ziraat Fakültesi
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi		Ziraat Fakültesi
Uşak Üniversitesi		Ziraat Fakültesi

Su Ürünleri/Balıkçılık Programları

Su Ürünleri/Balıkçılık alanında Su Ürünleri Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Fakültesi bünyesinde Su Ürünleri Mühendisliği programı, Deniz Bilimleri Fakültesi bünyesinde Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği programı bulunmaktadır. 2017 yılında isim değiştiren İstanbul Üniversitesi Su

Ürünleri Fakültesi, Su Bilimleri Fakültesi olarak Su Bilimleri ve Mühendisliği programına öğrenci almaktadır.

Çizelge-4 Kontenjan Açılan Programlar

ÜNİVERSİTELER	Kontenjan							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Akdeniz Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	11	16	26	31	26	26
Atatürk Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	-	11	21	21	16
Çanakkale 18 Mart Ü. Deniz Bil. Ve Teknolojisi Fakültesi	26	11	-	-	11	21	16	16
Çukurova Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	11	11	21	21	21
Ege Ü. Su Ürünleri Fakültesi	52	31	31	41	52	62	52	52
Fırat Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	41	11	11	16	16	16
Isparta Uygulamalı Bilimler Ü. Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	11	11	21	16	16
İskenderun Teknik Ü. Deniz Bil. ve Teknolojisi Fakültesi	26	11	-	-	11	11	21	21
İzmir Kâtip Çelebi Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	26	-	11	11	31	21	21
Kastamonu Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	-	-	-	-	-
Mersin Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	11	11	21	21	21
Muğla S. Koçman Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	11	16	21	21	21
R. T. Erdoğan Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	11	11	21	16	16
Sinop Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	11	11	11	-	21
Tunceli Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	-	-	-	-	-
Turgut Özal Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi	-	11	-	-	-	-	-	-
Van Yüzcüncü Yıl Ü. Su Ürünleri Fakültesi	26	11	-	-	-	16	16	16
TOPLAM	442	222	83	145	204	325	284	300
İstanbul Ü. Su Bilimleri Fakültesi (2017 öncesi Su Ürünleri Fakültesi)	52	41	41	52	52	52	52	52
Gaziosmanpaşa Ü. Ziraat Fakültesi	26	-	-	-	-	-	-	-
Bingöl Ü. Ziraat Fakültesi	26	-	-	-	-	-	-	-
Adnan Menderes Ü. Ziraat Fakültesi	26	11	-	-	-	-	-	-
Sütçü İmam Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-	-
Ankara Ü. Ziraat Fakültesi (İngilizce)	-	21	-	11	21	31	31	31
Ankara Ü. Ziraat Fakültesi	41	26	26	26	26	31	31	31
TOPLAM	119	58	26	37	47	62	62	62
Ordu Üniversitesi Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi	26	11	-	-	11	11	11	11
KTÜ Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi	26	11	-	11	11	21	21	21
Fırat Ü. Su Ürünleri Fakültesi	-	-	-	-	-	11	-	-
TOPLAM	52	22	-	11	22	43	32	32
GENEL TOPLAM	665	343	150	245	325	482	430	446

Kaynak; ÖSYM

2020 yılı tercih listesi incelendiğinde geçen yıl kontenjan açılmayan Sinop Üniversitesine bu yıl kontenjan açıldığı, Atatürk Üniversitesi dışındaki üniversitelerin Su Ürünleri Mühendisliği programlarının kontenjanlarının değişmediği görülmektedir. 14 Su Ürünleri Mühendisliği programının kontenjanı 2019 yılına göre 16 artarak 300 olmuştur. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi bünyesinde yer alan birisi İngilizce olan iki Su Ürünleri Mühendisliği programı için geçen yıl olduğu gibi 31'er kişilik kontenjan açılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Su Bilimleri Fakültesi, Su Bilimleri ve Mühendisliği programının 2019 yılındaki 52 kişilik kontenjanı aynı şekilde devam etmektedir.

KTÜ ve Ordu Üniversitesindeki Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği programlarının 32 kişilik kontenjanları değişmemiştir.

2019 yılında, Su Ürünleri / Balıkçılık alanındaki programların kontenjanı bir önceki yıla göre 16 artarak 446 olmuştur.

Biyosistem Mühendisliği Programları

YÖK 2020 yılı güncel verilerine göre; Ziraat Fakültesi, Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi bünyesinde 23 adet Biyosistem Mühendisliği Bölümü bulunmaktadır. Aydın Adnan Menderes Ü. Ziraat Fakültesi, Bilecik Şeyh Edebali Ü. Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Bingöl Ü. Ziraat Fakültesi, Bursa Uludağ Ü. Ziraat Fakültesi, Düzce Ü. Ziraat Fakültesi, Erciyes Ü. Seyrani Ziraat Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Ü. Ziraat Fakültesi, Hatay Mustafa Kemal Ü. Ziraat Fakültesi, Iğdır Ü. Iğdır Ziraat Fakültesi, Kahramanmaraş S. İmam Ü. Zir. Fak., Malatya Turgut Özal Ü. Ziraat Fakültesi, Necmettin Erbakan Ü. Ereğli Ziraat Fakültesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü. Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Niğde Ömer Halisdemir Ü. Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Ordu Ü. Ziraat Fakültesi, Siirt Ü. Ziraat Fakültesi, Şırnak Ü. Ziraat Fakültesi, Tekirdağ Namık Kemal Ü. Ziraat Fakültesi, Tokat Gaziosmanpaşa Ü. Ziraat Fakültesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yozgat Bozok Ü. Mühendislik-Mimarlık Fakültesi aktif; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fethiye Ziraat Fakültesi pasif konumdadır.

ÖSYM kılavuzuna göre 2020 yılında 12 Ziraat Fakültesinde Biyosistem Mühendisliği Programı için kontenjan açılmıştır. Ziraat Fakültesi dışında Biyosistem Mühendisliği Programının yer aldığı N. Erbakan Üniversitesinde Ereğli Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinin adı, Ereğli Ziraat Fakültesi olarak değişmiştir. 2020 yılında toplam 12 Biyosistem Mühendisliği Programı için açılan kontenjan bir önceki yıla göre 88 artarak 384 olmuştur.

Çizelge-5 Biyosistem Mühendisliği Programları

ÜNİVERSİTE	Kontenjan							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aydın Adnan Menderes Ü. Ziraat Fakültesi	41	52	52	52	52	52	52	52
Bilecik Şeyh Edebali Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	-	41	31	31
Bingöl Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-	21
Bursa Uludağ Ü. Ziraat Fakültesi	36	36	36	41	41	41	41	52
Düzce Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	-	21	21	31
Erciyes Ü. Ziraat Fakültesi	36	36	26	26	31	31	31	31
Hatay Mustafa Kemal Ü. Ziraat Fakültesi	36	36	-	-	31	31	-	21
Kahramanmaraş Sütçü İmam Ü. Zir. Fakültesi	36	36	-	-	11	21	21	31
Necmettin Erbakan Ü. Ereğli Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	21	21	26	31
Tekirdağ Namık Kemal Ü. Ziraat Fakültesi	36	36	26	31	31	31	31	31
Tokat Gaziosmanpaşa Ü. Ziraat Fakültesi	36	36	-	16	21	21	21	31
Van Yüzüncü Yıl Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-	21
Siirt Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	21	21	21	21	-
Yozgat Bozok Ü. Ziraat Fakültesi	36	11	26	-	-	-	-	-
TOPLAM	329	290	166	187	260	332	296	384

Kaynak; ÖSYM

Tütün Teknolojisi Mühendisliği Programı

Sadece Manisa Celâl Bayar Üniversitesi bünyesinde bulunan Tütün Ekspertiği Yüksekokulunda Tütün Teknoloji Mühendisliği Bölümüne 2019 yılında olduğu gibi bu yıl da 21 kişilik kontenjan verilmiştir.

Organik Tarım İşletmeciliği Programları

Ziraat Mühendisliği eğitimi ve mezunların istihdamına yönelik sorunlar her geçen gün büyürken, Uygulamalı Bilimler Yüksekokullarında açılan Organik Tarım İşletmeciliği programlarına, Ziraat Mühendisliği eğitimi ve mezunların istihdamına yönelik sorunlar varken öğrenci alınmaya devam edilmektedir.

Geçmiş yıllarda YGS-6 puan türü ile öğrenci alan Organik Tarım İşletmeciliği programlarına 2018 yılından itibaren eşit ağırlık puanı ile öğrenci alınmaya başlanmıştır. Puan türü değişikliğinin öğrenci tercihlerini azaltması nedeniyle kontenjan verilen program sayısı 6'dan üçe düşmüş, toplam kontenjan ise 2019 yılına göre 23 azalmıştır.

Çizelge-6 Organik Tarım İşletmeciliği Programları

Üniversite/ Yüksekokul	2016	2017	2018	2019	2020
Selçuk Ü. Çumra Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	41	41	41	31	25
Osmaniye Korkut Ata Ü. Kadiri Uygulamalı Bilimler Y.O.	31	31	41	31	25
Pamukkale Ü. Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu(İÖ)	62	62	62	-	
Pamukkale Ü. Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	62	62	62	41	30
Bayburt Ü. Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	-	31	31	-	
Bayburt Ü. Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu (İÖ)	-	31	-	-	
İğdır Ü. Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	-	31	31	-	
Toplam	196	289	268	103	80

Kaynak; ÖSYM

Tercih yapacak öğrencilerimizin bilinçli davranmalarını ve istedikleri programlara yerleşmelerini dileriz.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

MISIR RAPORU - 2020

MISIRDA KENDİ KENDİMİZE YETERLİ ÜLKE KONUMUNA GELMELİYİZ

ÖZET

- Mısırdaki dünya verimlerinin çok üzerinde verimler elde etmemize rağmen, üretimimiz tüketimimizi karşılayamamaktadır. Dünya mısır verimi ortalaması 580 kg/da iken, Türkiye verim ortalaması 700-1000 kg/da aralığındadır.
- 1961 yılında 705.000 hektar alanda üretilen mısır, 2001/02 sezonunda 550.000 hektara düşmüş, 2015/16 sezonunda 688.170 hektara çıkmış, 2018/19 sezonunda ise 591.900 hektara düşmüş olup, mısır üretimimiz 6 milyon ton civarındadır. Türkiye'nin dünyadaki mısır üretimindeki yeri, %0.32 ile %0.60 oranında değişmektedir.
- Mısırdaki "arz (kullanım)", 2001/02 sezonunda 3.374.987 tondan 2018/19 sezonunda 9.211.366 tona çıkmıştır. "Yurt içi kullanım" ise, sürekli artarak 7.866.233 tona ulaşmıştır.
- Ülkemizde piyasaya sunulan mısırın %75' i yem sektöründe kullanılmakta olup, en yüksek pay kanatlı sektöre aittir. Kalan % 20'lik bölümü nişasta-glikoz sanayinde, % 5'i ise endüstride, yağ üretiminde ve tohumluk olarak kullanılmaktadır.
- Mısır üretiminde son yıllarda görülen belirgin artışta; yüksek verimli melez çeşitlerin üretime alınması, yetiştirme tekniği uygulamalarındaki olumlu gelişmeler, tane ve silajlık mısırın destekleme kapsamına alınması etkili olmuştur.
- Son 10 yılda mazottaki fiyat artışı %216, ure gübreye %292, DAP gübreye %262, 20:20:0 kompoze gübreye %277 olurken, mısır fiyatlarında artış %185 olmuş, mısır üreticisi yoksullaşmıştır.
- Mısırdaki kendi kendimize yeterli bir ülke olmayıp, yumurta ve kanatlı üretimi ile büyükbaş hayvan sayısındaki artışa paralel yem hammaddesi talebindeki artışın da etkisiyle mısırdaki "dışalıcılığa" konumundayız.
- Dünyada 2019 yılında 1.109 milyon ton mısır üretimi yapılmış olup en büyük ihracatçı ülke olan ABD, mısır tüketiminde %27'lik bir paya sahiptir.
- Türkiye 2018/2019 pazarlama sezonunda 438.015 \$ değerindeki 2,1 milyon ton ithalat ile dünya sıralamasında %1,18'lik pay ile 23. sıradadır.
- Mısır dışalıcılığı dane mısır ile sınırlı olmayıp, mısırın işlenmesi sonucu ortaya çıkan mısır nişastasının atığı olan mısır grizi ve DDGS kimi yan ürünler de küspe ve kepek yerine yem sanayinde kullanılmak üzere ithal edilmektedir.
- 2020 yılı ve sonrası için mısır stoklarımız yeterli değildir.
- Ülke ve bölgeler düzeyinde yapılması gereken "tarımsal üretim planlaması"nda, kullanım alanları, ihtiyaç, tüketim, dış ticaret gibi verilerine dayalı gerçekçi öngörülerle mısır için üretim alanı ve ürün miktarı belirlenmelidir.
- Dünyada etkili olan Covid-19 salgını nedeniyle ülkelerin sınırları kapatıp, dış ticaret hacmini daraltıp korumacılık önlemlerini artırdığı günümüzde ülkemizde derhal planlı bir şekilde yerli mısır üretimi artırılmalıdır.
- Destekler artırılmalı ve zamanında ödenmeli, mazot dahil temel girdi maliyetleri düşürülmeli, çiftçi borçları yapılandırılmalı ve faizler silinmeli, tohumda tamamen dışarıya bağımlılık azaltılmak için ar-ge yatırımları artırılarak yerli çeşitler ıslah edilmeli ve yeterli miktarda üretilmelidir.

- Gerek ekim alanı, gerekse birim alandan elde edilen verim artırılarak GDO'lu mısır dışalımını engellenmelidir.
- TMO, 2020 yılı için şimdiden alım garantili ürün fiyatı açıklamalı, gerekli ödemeleri zamanında yapabilecek hazırlıklarını tamamlamalıdır.

Ülkemizde, bugünlerde başta Çukurova bölgesi olmak üzere, mısır ekimi zamanı. Yüksek girdi maliyetleri ve yetersiz desteklerle zaten zor koşullarda üretmeye çalışan çiftçilerimizin, Covid-19 salgınının da etkisiyle üretim koşulları iyice zorlaştı. Mısırdaki dünya verimlerinin çok üzerinde verimler elde etmemize rağmen, üretimimiz tüketimimizi karşılayamamakta. Mısırdaki kendi kendimize yeterli bir ülke olmayıp, “dışalmı bir ülke” konumundayız. 2020 yılı ve sonrası için mısır stoklarımız da yeterli değil. Üreticilerimizin gerekli sağlık önlemlerini alarak, mısır üretimine devam edebilmesi için öncelikle ekim ve hasat zamanında önünü görebilmesi çok önemli. Bu da, gerçekçi kamucu tarım politikaları ve zamanında ödenecek somut desteklerle mümkün.

Sıcak iklim tahılları arasında yer alan mısır; insan gıdası, hayvan yemi ve endüstri hammadde olarak kullanılan bir bitkidir. Ayrıca sap ve yaprakları hayvan yemi olarak değerlendirilmekte, kâğıt yapımı ve küçük çapta hasır el işleri yapımında da kullanılmaktadır. Çerezlik olarak da tüketilen mısırın yem, yağ, tatlandırıcı sektörü, biyoyakıt-biyoetanol üretiminde kullanımı da son yıllarda artmaktadır.

Çizelge 1. En Fazla Üretim Yapılan Bazı İllerin Mısır Üretim Miktarları (ton)

İLLER	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Adana	915.284	1.005.651	1.015.428	1.086.606	1.036.130	842.697	717.802
Konya	353.552	382.099	558.190	638.300	621.884	1.104.538	1.345.064
Mardin	513.639	569.153	724.032	547.740	517.474	482.900	421.130
Şanlıurfa	732.125	581.560	687.598	547.715	422.950	219.384	354.710
Karaman	132.650	151.140	194.817	237.090	258.313	308.201	346.464
Sakarya	350.974	343.988	316.567	302.723	316.283	299.397	313.883
Osmaniye	326.705	360.346	341.996	386.052	381.604	359.761	305.887
Manisa	331.092	364.339	330.197	353.449	319.117	275.330	259.359
Diyarbakır	208.363	229.201	328.019	352.921	290.667	217.773	229.295
K. Maraş	291.572	263.199	244.338	210.098	177.311	156.772	202.223
Eskişehir	12.152	15.638	18.955	32.488	68.124	122.318	194.367
Denizli	70.339	77.948	70.181	90.160	65.674	99.566	161.955
Bursa	124.190	134.324	145.576	141.698	139.726	137.479	138.093
Mersin	216.533	235.639	200.260	220.547	200.787	153.107	91.764
İzmir	211.811	208.323	189.848	197.798	173.336	95.148	87.689
Hatay	213.598	183.898	208.605	199.360	98.718	80.547	72.710
Aydın	188.833	174.575	147.666	113.427	66.657	53.692	56.475
Samsun	81.209	76.099	68.983	73.244	74.945	54.300	50.090
Ankara	3.877	7.381	6.453	6.559	7.444	11.536	33.397
Kırklareli	51.691	37.306	31.060	29.168	23.811	25.532	25.844
Balıkesir	22.801	22.326	21.531	22.654	21.257	17.438	15.021
Türkiye	5.900.000	5.950.000	6.400.000	6.400.000	5.900.000	5.700.000	6.000.000

Kaynak: TUIK

Ülkemizde tahıllar içerisinde buğday ve arpadan sonra en geniş ekim alanına sahip olan mısır, ana ürün ve ikinci ürün olarak üretilmektedir. Mısır; ağırlıklı olarak Adana, Konya, Karaman, Sakarya, Osmaniye, Manisa, Diyarbakır, Kahramanmaraş, Eskişehir, Denizli, Bursa, Mersin, İzmir, Hatay, Aydın, Samsun ve Balıkesir’de birinci ürün olarak; en fazla Şanlıurfa ve Mardin illerinde ise ikinci ürün olarak üretilmektedir (Çizelge 1).

Birinci ürün mısır ekimi öncelikle Çukurova’da Şubat ortalarında başlayıp Mart sonunda tamamlanmakta, diğer illerimizde ise Nisan başında başlamaktadır. İkinci ürün mısır ekimi ise hububat hasadından

sonra Haziran-Temmuz aylarında yapılmaktadır. Birinci ürün, hasada paralel olarak Ağustos ayında; ikinci ürün ise Ekim-Kasım ayında piyasaya sunulmaktadır.

Son yıllarda özellikle Akdeniz Bölgesi'nde Adana başta olmak üzere, Ege Bölgesi'nde Denizli hariç diğer illerde ikinci ürün tane mısır ekilişi büyük oranda azalmıştır. Azalışın başlıca nedenleri; koçan ve sap kurdu zararlılarının artışı, hasadın yağışlı dönemlere sarkması sonucu tanelerdeki nemin düşmemesi, hasadın kış aylarına kadar uzaması ve su kaynaklarının aşırı kullanımındadır.

Mısır ile ekim nöbetine giren pamuk, buğday ve yağ bitkilerine verilen destekler ve fiyatlardaki değişimler nedeniyle üretim yapılan illerin mısır ekim alanlarında yıllara göre dalgalanmalar görülmektedir. 2000'li yılların başında 2.300.000 ton olan üretimin son yıllardaki belirgin artışında; yüksek verimli melez çeşitlerin üretime alınması, yetiştirme tekniği uygulamalarındaki olumlu gelişmeler, tane ve silajlık mısırın destekleme kapsamına alınması ve mısır ekilişlerinin Akdeniz, Ege, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgeleri'nde yaygınlaşmasının önemli payı vardır.

Ülkemizdeki nüfus artış hızı, hayvan sayısındaki artış ve artan gereksinimlere karşın mısır üretiminin son yıllarda 6.000.000 ton düzeylerinde sabit kalması ise bir sorun alanıdır. Mısır için uygun ve geniş arazilere sahip alanlarda sulama yatırımlarının hızlandırılması, mısır ekilişini artıracak gibi, ekim nöbeti uygulamaları sonucu yağ bitkileri ekiliş ve üretimleri de artacaktır.

Ülkemizde piyasaya sunulan mısırın %75'i yem sektöründe kullanılmakta olup, en yüksek pay kanatlı sektöre aittir. Kalan %20'lik bölümü nişasta-glikoz sanayinde, %5'i ise endüstride, yağ üretiminde ve tohumluk olarak kullanılmaktadır.

Mısır desteklemeleri 2019 yılı için; fark ödemesi desteği 3 krş/kg, mazot desteği 25 TL/da, gübre desteği 4 TL/da ve toprak analizi desteği 40 TL/analiz başı şeklinde uygulanmaktadır.

Bazı tarımsal girdi fiyatları ve mısır ortalama satış fiyatı yıllara göre Çizelge 2'de verilmiştir. Yıllardır döviz artışının da etkisiyle girdi maliyetleri artmakta, mısır üreticisinin geliri oransal olarak azalmaktadır.

Çizelge 2: Bazı Tarımsal Girdi Fiyatları ve Mısır Ortalama Satış Fiyatı

Girdi	2003	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Mazot (TL/litre)	1,09	1,95	2,97	3,86	3,84	4,70	5,80	6,43
Üre (TL/kg)	0,34	0,46	0,69	1,18	0,94	1,16	1,66	2,02
DAP (TL/kg)	0,43	0,5	1,01	1,83	1,34	1,54	2,38	2,65
20.20.0 (TL/kg)	0,31	0,41	0,68	1,26	0,97	1,09	1,59	1,89
Mısır Ortalama Satış Fiyatı (TL/kg)	0,55	0,66	0,67	0,74	0,84	1,02

Kaynak: TOB, Akaryakıt istasyonları (Petrol Ofisi, Opet), 30 İl Ort., Bayi Fiyatları

Çizelge 2'de görüleceği gibi; son 10 yılda mazottaki fiyat artışı %216, gübrelerden ürede %292, DAP'ta %262, 20:20:0 kompoze gübrede %277 olurken, mısır fiyatındaki artış %185'te kalmıştır. Bu da gösteriyor ki, son yıllarda mısır üreticisinin geliri düşmüş ve dolayısıyla yoksullaşmıştır.

Dünyada ve ülkemizde mısır fiyatlarını; ekim yapılan alan miktarı, rekolte ve hava koşulları etkilemektedir. Rekoltenin beklentilerin altında kalma ihtimali fiyatı yukarı çekerken, fazla olması ise fiyatları aşağı çekmektedir.

Dünya genelinde 2015 ila 2020 sezonuna ait son 5 yıllık mısır verileri incelendiğinde; üretim alanlarında %2, üretim miktarında %9, tüketim miktarında %13 ve başlangıç stoklarında %14'lük bir artış görülmektedir. Ancak küresel iklim değişikliğine bağlı olarak 2018/2019 pazarlama sezonuna kıyasla 2019/2020 pazarlama sezonunda dünya mısır veriminde ve üretiminde %2'lik bir azalma beklenmektedir.

Türkiye'nin dünyadaki mısır üretimdeki yeri %0.32 ile %0.60 oranında değişmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı 2020 yılı verilerine göre; dünyada 2018/19 pazarlama sezonunda 37,5 milyar \$ değerinde 163 milyon ton mısır ithalatı ve 34 milyar \$ değerinde 180 milyon ton mısır ihracatı gerçekleşmiştir. Dünya mısır ithalatında Japonya, Meksika, Kore, İran ve İspanya; mısır ihracatında ise ABD, Arjantin, Brezilya, Ukrayna ve Fransa söz sahibidir. 2019 yılında 1.109 milyon ton mısır üretimi yapılmış

olup en büyük ihracatçı ülke olan ABD, mısır tüketiminde %27'lik bir paya sahiptir.

Türkiye ise 2018/2019 pazarlama sezonunda 438.015 \$ değerindeki 2,1 milyon ton ithalat ile dünya sıralamasında %1,18'lik pay ile 23. sıradadır.

Çizelge 3: Türkiye'de Mısır Ekiliş Alanı, Üretim Miktarı, Verim ve TMO Alımları

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim Miktarı (ton)	Verim (kg/da)	TMO Alım (ton)	Alımın Üretime Oranı (%)
1990	515.000	2.100.000	408	130.844	6.2
1993	550.000	2.500.000	455	483.558	19.3
1994	485.000	1.850.000	381	173	0.0
1998	550.000	2.300.000	418	695.782	30.3
1999	518.000	2.297.000	443	381.780	16.6
2000	555.000	2.300.000	414	28.509	1.2
2001	550.000	2.200.000	400	9	0.0
2002	500.000	2.100.000	420	78.596	3.7
2003	560.000	2.800.000	500	381.193	13.6
2004	545.000	3.000.000	550	474.302	15.8
2005	600.000	4.200.000	700	660.985	15.7
2006	536.000	3.811.000	711	0	0.0
2007	517.500	3.535.000	683	0	0.0
2008	595.000	4.274.000	718	832.378	19.5
2009	592.000	4.250.000	718	183.467	4.3
2010	594.000	4.310.000	726	83.491	1.9
2011	589.000	4.200.000	713	47.632	1.1
2012	622.609	4.600.000	739	125.962	2.7
2013	659.998	5.900.000	894	1.373.444	23.3
2014	658.645	5.950.000	903	173.541	2.9
2015	688.170	6.400.000	913	1.752.453	27.4
2016	680.019	6.400.000	941	1.756.906	27.5
2017	639.084	5.900.000	923	204.757	3.5
2018	591.900	5.700.000	963	184.247	3.2
2019	639.000	6.000.000	1.062

Kaynak: TÜİK, TOB, TMO. Not:2006 ve 2007 yıllarında müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.

Dünya mısır verimi ortalaması 580 kg/da'dır. Ülkemiz verim ortalaması son yıllarda dünya ortalamasının üstünde olup, Çizelge 3'te görüleceği gibi yıllara göre 700-1000 kg/da aralığında değişmektedir.

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), çok yetersiz de olsa düzenleyici kurum olarak belirli yıllarda mısır alımı yaparak mısır piyasasına müdahale etmeye çalışmaktadır.

TÜİK "Bitkisel Ürün Denge Çizelgesi" verilerine göre, ülkemizde genel olarak tahıl ekim alanları, 2007/08 sezonu için 12.309.139 hektar iken, 2018/19 sezonunda 10.779.036 hektara düşmüştür.

1961 yılında 705.000 hektar alanda üretilen mısır, 2001/02 sezonunda 550.000 hektara düşmüş, 2015/16 sezonunda 688.170 hektara çıkmış, 2018/19 sezonunda ise 591.900 hektara düşmüştür (Çizelge 4).

Çizelge 4. Yıllara Göre Mısır Ekilen Alan, Üretim, Kullanım, Tüketim Miktarları (ton)

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim kayıpları (ton)	Kullanılabilir Üretim (ton)	Arz/ Kullanım (ton)	Yurt İçi Kullanım (ton)	Tüketim (ton)	Kişi başına tüketim (kg)
2001/02	550.000	2.300.000	22.000	2.178.000	3.374.987	3.358.758	1.465.813	21.6
2007/08	517.500	3.535.000	106.050	3.428.950	4.571.817	4.210.986	1.025.701	14.5
2013/14	659.998	5.900.000	177.000	5.723.000	6.984.330	6.649.887	1.160.000	15.1
2014/15	658.645	5.950.000	178.500	6.208.000	7.707.166	6.834.907	1.339.879	17.2
2015/16	688.170	6.400.000	192.000	6.208.000	6.811.739	5.912.901	1.028.403	13.1
2017/18	639.084	5.900.000	177.000	5.723.000	8.475.140	7.804.190	1.201.602	14.9
2018/19	591.900	5.700.000	171.000	5.529.000	9.211.366	7.866.233	1.192.076	14.5

Kaynak: TÜİK

Mısır “üretim miktarı”, 2015/16 sezonunda 6.400.000 ton iken, 2018/19 sezonunda 5.700.000 tona düşmüş, “kullanılabilir üretim” 5.529.000 ton olmuştur. “Üretim kayıpları”, 2001/02 sezonunda 22.000 ton iken, 2018/19 sezonunda 171.000 tona yükselmiştir.

Ülkemizde mısır tüketimi son yıllarda yaklaşık 7,5-9,5 milyon ton aralığında olup, kanatlı sektöründeki büyümeye bağlı olarak yurt içi gereksinimimiz artmaktadır.

Mısırdaki “arz (kullanım)”, 2001/02 sezonunda 3.374.987 tondan 2018/19 sezonunda 9.211.366 tona çıkmıştır. “Yurt içi kullanım” ise, sürekli artarak 7.866.233 tona ulaşmıştır.

Ülkemizde yetiştirilen at dişi mısır, tane olarak ve silaj şeklinde hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Sert mısır daha çok Karadeniz Bölgesi’nde ekilmekte olup yöresel yemeklerin ve mısır ekmeğinin yapımında, cın mısır patlatılarak çerez olarak, şeker mısır taze olarak haşlanarak tüketildiği gibi dondurularak yemeklerin yanında garnitür olarak kullanılmaktadır. Konserve veya dondurulmuş olarak tanelenmiş şeker mısırın, son yıllarda özellikle büyük şehirlerde çeşitli soslarla birlikte sıcak olarak bardakta servis edilerek ticari anlamda tüketimi hızla artmaktadır. Son yıllarda insan gıdası olarak kullanılan mısır miktarı giderek artmakta olup, kişi başına tüketilen mısır miktarı yıllara göre 13-21 kg arasında değişmektedir. 2001/02 sezonunda 1.465.813 ton olan “tüketim”, 2015/16 sezonunda 1.028.403 tona düşmüş, 2018/19 sezonunda ise 1.192.076 tona yükselmiştir. “Kişi başına tüketim”, 2001 yılında 21.6 kg iken, 2019 yılında 14.5 kg’a gerilemiştir.

Silaj yeşil sulu bitkilerin havasız ortamlarda turşulaştırılması ile elde edilen hayvan yemleridir. Hayvan beslenmesinde mısır silajı kullanımı yaygınlaşmakta ve buna paralel olarak silaj amacı ile mısır ekimi ve üretimi de artmaktadır (Çizelge 5).

2012 yılında silajlık mısır ekilişi 354 bin hektar, üretimi (silaj+hasıl) 15 milyon ton iken, 2019 yılında 507 bin hektar ekiliş ve 25 milyon ton üretim düzeyine çıkmıştır. Bu artışta silajlık verimi yüksek çeşitlerin üretime alınması ve silajlık mısır üretiminin destekleme kapsamına alınmasının büyük katkısı vardır. En fazla silajlık mısır üretimi yapan iller %11 pay ile İzmir ve %7 pay alan Adana’dır.

Çizelge 5. Yıllara Göre Silajlık Mısır Ekiliş ve Üretim Miktarları (silaj+hasıl)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ekiliş (bin ha)	354	403	415	423	426	448	473	507
Üretim (milyon ton)	15.258	18.094	18.815	19.920	20.370	23.374	23.413	25.652

Kaynak: TÜİK

Mısır üretiminde en önemli girdi olan tohum üretim verileri Çizelge 6’da görülmektedir. Ülkemizde mısır tohumu üretiminde özel sektör söz sahibi olup, yıllık ortalama 50.000 ton civarında tohumluk üretilmektedir. Son yıllarda ülkemizde verimli yerli mısır tohumları geliştirilmiş olmasına rağmen, sektör hala yabancı firmaların tekelinde olup, %90-99 oranında yurt dışına bağlı durumdadır. Yerli üretim yeterince desteklenmemekte, Tarım Kredi Kooperatifleri bile yabancı mısır tohumlarını satmayı tercih etmektedir. Sakarya Mısır Araştırma Enstitüsü’nde yoğun çalışmalarla geliştirilen verimli mısır tohumları pazarlamada yabancı firma tohumlarıyla rekabet edememektedir.

Çizelge 6. Toplam Tohum ve Mısır Tohumu Üretim Miktarları (Ton)

Mısır Tohumu	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
	15.896	30.167	35.234	56.671	52.791	58.118	62.230	44.889
Toplam Tohum	145.227	332.190	497.964	896.298	957.925	1.049.366	1.059.316	1.134.533

Kaynak: TOB BÜGEM

Ülkemizde 2001/02 sezonunda 30.000 ton olan “tohumluk kullanımı”, 2015/16 sezonunda 17.204 tona, 2018/19 sezonunda ise 14.798 tona düşmüştür (Çizelge 7). Son iki yılda mısır tohumluk miktarının başlıca düşme nedeni, pamuk ekiminin artmasıdır. Tarımsal üretim planlamasının gerçekçi ve sağlıklı yürütülemediği günümüzde, şeker pancarı üretimindeki benzer sorunların varlığı da göz ardı edilmemelidir.

Çizelge 7. Mısır Tohumluk Kullanım Miktarları (Ton)

	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Mısır	30.000	36.000	14.800	16.466	17.204	17.000	15.977	14.798

Kaynak: TÜİK, TOB

2015/16 sezonunda 25.053 ton olan “endüstriyel kullanım”, artarak 2018/19 sezonunda 42.983 ton olmuştur.

2015-2019 yılları arasındaki mısıra ait yurt içi ve yurt dışı fiyatları incelendiğinde, yurt içi satış fiyatların daha yüksek olduğu görülmektedir. Dünya mısır fiyatı yıllar bazında aynı düzeyde iken yurt içi fiyatların döviz kurundaki artışa bağlı olarak dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre; 2012 yılında yaklaşık 34 milyon \$ değerinde 20 bin ton olan mısır ihracatı, 2018 yılında yaklaşık 44 milyon \$ değerinde 65.677 ton; 246 milyon \$ değerinde 807 bin ton olan mısır ithalatı, 438 milyon \$ değerinde 2.122.734 ton olmuştur. Mısır ithal edilen ülkelere bakıldığında Karadeniz ülkelerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Mısır dış ticaret verileri, stok değişim ve kendine yeterlilik oranı Çizelge 8’de verilmiştir. TÜİK’e göre; “mısır dışalım”, 2001/02 sezonunda 1.196.987 ton, 2015/16 döneminde 603.739 ton iken, 2018/19 döneminde 3.682.366 tona yükselmiştir. AB 27/28 ülkeleri, 1.029.239 ton ile mısır dışalışında ilk sıradadır.

Çizelge 8. Mısır Dışalım, Dışsatım, Stok ve Kendine Yeterlilik Verileri

Yıllar	Dışalım (ton)	Dışalım, AB 27/28 ülkeleri (ton)	Dışsatım (ton)	Dışsatım, AB 27/28 ülkeleri (ton)	Stok değişimi (ton)	Yeterlilik Oranı (%)
2001/02	1.196.987	...	16.220	...	9	64.9
2007/08	1.142.867	...	93.364	5.659	267.466	81.4
2013/14	1.261.330	274.346	593.036	148.988	-258.593	86.1
2014/15	1.935.666	526.658	421.311	15.448	450.948	84.4
2015/16	603.739	139.865	603.844	14.653	294.994	105.0
2016/17	1.425.469	358.455	728.344	18.877	- 169.205	87.8
2017/18	2.752.140	382.340	669.865	14.714	1.085	73.3
2018/19	3.682.366	1.029.239	1.496.421	56.122	16	70.3

Kaynak: TÜİK

Mısır dışalımını dane mısır ile sınırlı olmayıp, mısırın işlenmesi sonucu ortaya çıkan kimi yan ürünler de küspe ve kepek yerine yem sanayinde kullanılmak üzere ithal edilmektedir. Bunlar mısır nişastasının atığı olan mısır grizi ve bioetanol atığı olan İngilizce isimlendirmenin baş harfleri ile adlandırılan DDGS’dir. 2017 yılında ABD başta olmak üzere Bulgaristan ve Rusya’dan 622.000 ton mısır nişastası artığı (grizi) alınmış karşılığında 107 milyon dolar ödenmiş, 1,800.000 ton bioetanol artığı (DDGS) alınmış ve karşılığında da 337 milyon dolar ödenmiştir.

“Mısır dışsatımı” ise, 2001/02 sezonunda 16.220 ton iken, 2018/19 döneminde 1.496.421 tona yükselmiş, AB 27/28 ülkelerinin bu dışsatımdaki payı 14.653 tondan 56.122 tona çıkmıştır.

Mısır dışalımında bazı yıllarda kış dönemlerinde %20 civarında olan mısır gümrük vergisinin, yaz aylarında iç tüketimi korumak için %70'lere çıkarıldığı uygulamalar karşısında, gümrük ve vergi tarifeleri ile oynanarak kısa sürede "kimler ne kadar haksız kazanç elde ediyor?" konusu da gündemimizden düşmemeli, bu tür rant amaçlı düzenlemelere izin verilmemelidir.

Ülkemizde "stok değişimi", 2001/02 sezonunda 9 ton, 2015/16 döneminde 294.994 ton iken, 2018/19 döneminde -151.288 ton olmuştur. Stok değişimi 2008/12 sezonları arası sürekli eksi olmuş, 2010/11 sezonunda ise - 899.581 tona ulaşmıştır.

Kendimize yeterlilik durumu dışında buğday, mısır, şeker vs. gibi stratejik ürünlerde devletin olağanüstü stok tutması gerekmektedir. Devlet tarafından belirlenecek bu miktarların kamuoyuna açıklanmaması kabul edilebilir bir uygulamadır. Örneğin; TMO özellikle buğdayda ve mısırdaki olağanüstü stok tutmak zorundadır. Bu miktarlar genellikle kişi başına tüketim üzerinden belirlenir. Stoka, olası savaş zamanları için gerekli asker ihtiyacı da dahil edilir. Ülkemizde geleceğe yönelik TÜİK verilerine dayalı bir "mısır projeksiyonu" yapılırken, "olağanüstü hal stoku yeterli mi veya gerçekten var mı?" sorularının yanıtı kamuoyuna mutlaka açıklanmalıdır.

Toplam tahıl ürünlerinde 2018/19 piyasa döneminde yurt içi üretimin yurt içi talebi karşılama derecesi (yeterlilik oranı) % 92,4 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında toplam tahıl üretiminde en büyük paya sahip olan buğdayın yeterlilik oranı %100,5, yem sanayinin en önemli girdilerini oluşturan arpanın yeterlilik oranı %94,7'dir.

Mısırdaki son yıllarda sadece 2015/16 sezonunda %105 ile kendimize yeterli bir ülke konumundayken; "kendi kendine yeterlilik oranı", 2018/19 sezonunda %70,3 olarak gerçekleşmiştir.

Özetle; Mısırdaki kendi kendimize yeterli bir ülke değiliz.

Yumurta ve kanatlı üretimi ile büyükbaş hayvan sayısındaki artışa paralel yem hammaddesi talebindeki artıştan da dolayı yurt içi üretimin ihtiyacı karşılayamaması nedeniyle mısırdaki "dışalımı bir ülke"yiz.

2020 yılı ve sonrası için mısır stoklarımızın da yeterli olmayacağı gözükmektedir.

Ayrıca, fındık örneği üzerinden ülkemizin dünyada en büyük fındık üreticisi ülke olmasına rağmen bu büyüklüğünü piyasalarda kullanamaması gerçeği üzerinden, "herhangi bir üründe dışalımı gereksinim duymaksızın kendi kendine yeterli olabilmemiz sorunlarımızı çözebilir mi?" konusu da tartışılmalıdır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Ürün Masaları kapsamında yayınlanan "Mısır Bülteni (Ocak 2020)"ne göre; dünya genelinde önümüzdeki yıllarda kanatlı et ve yumurta tüketiminin artması ve buna bağlı olarak da mısır ihtiyacının artması beklenmektedir. Dünyada mısır ticaretinde söz sahibi ülkelerdeki hasat bitmiş olup 2020 yılının ilk hasadı Brezilya'da Şubat ayının sonlarında başlamıştır. Bu nedenle tonu ortalama 170 \$ olan mısır fiyatlarındaki artış eğiliminin devam edeceği öngörülmektedir. Bölgesel olarak hasat devam etmekle birlikte, ülke genelinde hasat neredeyse tamamlanmıştır. 2020/2021 pazarlama sezonunda, geleneksel pamuk üretim bölgelerinde dane mısır ve silajlık mısıra yönelim olacağı düşünülmektedir.

Biyoethanol, hammaddesi şeker pancarı, mısır, buğday ve odunsular gibi şeker, nişasta veya selüloz özlü tarımsal ürünlerin fermantasyonuyla elde edilen ve benzinle belirli oranlarda karıştırılarak kullanılan alternatif bir yakıttır. Önümüzdeki dönemde ethanol üretiminin düşmesinden dolayı gıda sektörüne yönelecek mısır ile birlikte, ABD'de ve dünyada mısır fiyatlarının düşeceği de öngörülmektedir.

Son yıllarda desteklemelerde uygulanan havza bazlı üretim modelinden kaynaklı olarak, ülkemizde son iki yıldır pamuk eken üreticinin, şayet ara ürün ekimi yapmamış ise, bu yıl pamuk ekimi yerine mısıra yönelmesi beklenmektedir.

Mısır konusu, yem ve yem sanayi açısından da değerlendirilmelidir. Mısırdaki "yemlik kullanım" 2001/02 sezonunda 1.762.182 ton iken, 2018/19 sezonunda ise 6.450.506 tona yükselmiştir. Ruminant ve kanatlı yem rasyonlarının %50'sini hububatlar ve bunların yan ürünleri (kepek, razmol, bonkalite, griz, DDGS gibi) oluşturmaktadır. Kanatlı yem rasyonlarında mısır %60'lara varan oranlarda kullanılmaktadır. Ruminant yemlerinde de uygun fiyatların oluşması durumunda rasyonlarda %15-20 oranlarında kullanıldığı görülmüştür. 2019 yılında ülkemizde 6 milyon ton mısır üretimine rağmen 3,6 milyon ton da mısır ithalatı yapılmıştır.

İçinde bulunduğumuz dönemde petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle etanol üretiminin düşmesi, DDGS üretiminin azalması, mısır türevlerinin arzındaki sorunlar, çiftliklerdeki kaba yem sıkıntısı nedeniyle mısır fleks, mısır unu gibi destekleyici ürünlere olan talebin artması gibi nedenlerle hem yem sanayinin hem de hayvancılıkla uğraşanların ihtiyacı göz önüne alındığında mısır hasadına kadar TMO stokları ve iç piyasadaki stoklar hariç ekstra 500.000 ton mısıra daha ihtiyaç bulunmaktadır.

Covid-19 salgını döneminde ülkelerin korumacı politikalara dönmesi ve dış ticareti kısıtlaması nedeniyle bu miktarın dışalım yoluyla karşılanması oldukça zordur.

Ülkemizde yem sektörü ekonomik krizin olduğu dönemlerde dahi büyümeye devam etmiş, 2019 yılında 2018 yılına göre üretimi %3,3 artmıştır. 2020 yılı için, birinci senaryoya göre; Covid-19 salgını sorununun aşılması, ihracat pazarlarında sorunların olmaması durumunda yem sektörü en az %3 büyüyecek ve bu nedenle sadece yem sanayi ve kendi yemini yapan çiftliklerin ihtiyacı olarak yem amaçlı kullanılmak üzere 7,5 milyon ton mısıra ihtiyaç olacaktır. Bu ihtiyacın yaklaşık 6 milyon tonluk bölümü kanatlı sektörünün talebinden ileri gelecektir. İkinci senaryoya göre ise; Covid-19, ekonomik krizler gibi olumsuzlukların devam etmesi, ihracat pazarlarında sorunların devam etmesi durumunda yem sektörünün üretimi 2019 yılına benzer olacak ve bu nedenle sadece yem amaçlı kullanılmak üzere 7 milyon ton mısıra ihtiyaç olacaktır. Bu ihtiyacın yaklaşık 5-5,5 milyon tonluk bölümü kanatlı sektörünün talebinden ileri gelecektir.

Dünyada ve ülkemizde mısır üretimi tohumdan başlayarak, hem üretim alanları, hem de dağıtım ve ticaret olarak geniş çapta küresel tarım şirketlerinin yönetimi ve denetimi altındadır. Tohum, kimyasal ilaç ve gübre piyasasının ulusötesi şirketlerinin kontrolünde olması ve siyasi iktidarın alacağı politika kararlarını kendi lehlerine çevirmek için lobi faaliyetleri yürüttükleri günümüzde, yoğun (entansif) tarımın gerekliliği tartışmaları arasında, mısırdaki organik üretime geçiş olanakları da orta ve uzun dönemde gündeme taşınmalıdır.

Dünyada 26 ülkede yetiştirilen Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) arasında, 2017 yılında, 94.1 milyon ha alan ile soya ilk sırada, 59.7 milyon ha alan ile mısır ikinci sıradadır. Ülkemizde, 2017 yılı itibarıyla 36 adet genetiği değiştirilmiş soya ve mısır çeşidinin yem amaçlı olarak kullanılmasına onay verilmiştir. Mısırın, küresel tarım şirketleri tarafından GDO'lu bir ürün olarak patentlenerek çok büyük alanlarda ekimi ve üretimi yapıldığı günümüzde; buğday ve soya fasulyesi gibi diğer ürünlerde olduğu gibi mısırdaki üreticimizin alın terini ve halkımızın sağlıklı beslenme gereksinimini karşılayacak gerekli önlemler derhal alınmalı ve uygulanmalıdır.

Mısırdaki 2020 yılından itibaren kendi kendimize yeterli bir ülke olmamız için TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak önerilerimiz şunlardır:

- Dünyada etkili olan Covid-19 salgını nedeniyle ülkeler sınırları kapatmakta, üretim azalmakta, dış ticaret hacmi daralmakta ve korumacılık önlemleri artmaktadır. Bu süreçte ülkemizde derhal planlı bir şekilde yerli mısır üretimi artırılmalıdır.
- Ülke ve bölgeler düzeyinde yapılması gereken "tarımsal üretim planlaması"nda, kullanım alanları, ihtiyaç, tüketim, dış ticaret gibi verilerine dayalı gerçekçi öngörülerle mısır için üretim alanı ve ürün miktarı belirlenmelidir.
- 5488 sayılı Tarım Kanunu gereği, bütçeden tarıma ayrılan kaynak, 2021 yılı bütçesi ve sonraki yıllar için Gayrisafi Millî Hâsılının en az %1'i düzeyine yükseltilmelidir.
- 2019 yılı destekleme ödemelerinin tamamı derhal ödenmeli, buna yönelik takvimlendirme ve icmallerin öne çekilmesi için tebliğ düzenlenmesi yapılmalıdır.
- 2020 yılı destekleme tebliği ivedilikle yayımlanmalı, destekleme ödemelerinin yarısının avans olarak ödenmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı, Bakanlık destek başvuru ve ödeme tarihlerini öne çekecek işlemlere ivedilikle başlanmalıdır.
- Girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle kazanç elde edemeyen üretici üretimden uzaklaşmaktadır. Üretim maliyetinin düşürülmesi için gübre, mazot, ilaç, elektrik gibi temel girdilerde vergiler düşürülmeli, KDV dahil girdilerde %50'nin üzerinde indirim yapılmalı, destekler arttırılmalı ve yılı içinde ödenmelidir.

- Çiftçilerin borçları yapılandırılmalı, kredi anapara ve faiz ödemeleri 1 yıl faizsiz ertelenmeli, çiftçilere sıfır faizli kredi verilmelidir.
 - Tarımsal su kullanım ve elektrik borçları ertelenmeli, mümkünse salgın sürecince sulama hizmetleri ücretsiz verilmelidir.
 - Çiftçilerin BAĞKUR ve SSK borçları, 2020 yılı hasat sezonu sonuna ertelenmelidir.
 - Kredi Garanti Fonu (KGF) kredileri tarım işletmelerini de kapsamalıdır.
 - Orta ve uzun ve vadede verimli yerli mısır tohumları üretilmeli ve çoğaltılmalıdır. Tohumda tamamen dışarıya bağımlılık azaltılmak için ar-ge yatırımları artırılmalı, Araştırma Enstitülerine önem verilerek yeterli ödenek ayrılmalı, yerli çeşitler ıslah edilmeli ve yeterli miktarda üretilmelidir.
 - TMO, 2020 yılı için şimdiden alım garantili ürün fiyatı açıklamalı, gerekli ödemeleri zamanında yapabilecek hazırlıklarını tamamlamalıdır.
 - Hasat sonrası depolama ve pazarlamada yaşanan yetersizlikler nedeniyle lisanslı depoculuğa ağırlık verilmeli, TMO olanaklarından daha fazla yararlanacak bir altyapı oluşturulmalı, tekelleşme önlenmelidir.
 - Mısır tarımı yapılan bölgelerde, gittikçe artan oranda fusarium ve pythium gibi bitki hastalıkları ile bozkurt, mısır kurdu, mısır koçan kurdu ve karadrina gibi zararlılar ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı üretim için hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı çeşit kullanılmalı, kültürel önlemler ve ekim nöbeti uygulanmalıdır.
 - Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Sakarya Mısır Araştırma Enstitüsü'nün birlikte mısırdaki tarım ilaçlarına bağımlılığın azaltılması için biyolojik çeşitliliğimizin değerlendirilmesi konusunda çalışmalar sürdürülmekle birlikte, yurtdışına bağımlılık sorunu tarım ilaçlarında da yaşanmaktadır. Mısır üretiminde zararlı durumunda olan mısır kurdu mücadelesinde tarım ilaçlarına alternatif olarak başlatılan Trichogramma evanescens ve Bracon hebetor gibi biyolojik mücadele uygulamaları geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
 - Aşırı azotlu gübre kullanımı sonucunda topraklarda tuzlulaşma sorunu yaşanmaması için toprak ve yaprak analizleri yaygınlaştırılmalı, doğru zamanda ve yeteri miktarda gübreleme yapılmalıdır.
 - İç Anadolu Bölgesi dahil sulanan alanlar artırılmalıdır. İşletmelerin küçük, çok parçalı ve dağınık olmaları nedeniyle arazi toplulaştırma çalışmalarına hız verilmelidir.
 - Yapısal sorunları aşabilmek için çiftçiler pazarlama alanında da kooperatifçilik modelinde örgütlenmeli; yatırım, tarımsal danışmanlık gibi hizmetlerden daha etkin yararlanmaları sağlanmalıdır.
 - Yüksek teknoloji kombine makinelerin kullanımının yetersizliği nedeniyle, ekim, toprak işleme ve gübreleme yapan kombine makinelerin kullanımı artırmak için gerekli destekler sağlanmalıdır.
 - Hayvancılık sektöründe artan yemlik mısır ve silaj talebini karşılayacak yüksek verimli silajlık çeşitler geliştirilmeli ve üretimi teşviklerle desteklenmelidir.
 - Mısır ve buğday üretiminin yurt içi insan gıdası ve hayvan yemi gereksinimleri tam olarak karşılayamadığı ülkemizde, biyoetanol üretimi için mısır ve buğday yerine kullanılacak alternatif bitkilerden, gövdesinde %10-25 oranında şekerli sıvı bulunan Şeker Darı, bünyesinde fermente olabilir şeker bulunduran ve bu nedenle enerji verimi yüksek olan Dallı Darı ve dekara 2,2-4,7 ton kuru biyomas verimine sahip Filotu bitkileri, biyoetanol üretimi için buğday ve mısır yerine kullanılmalıdır.
 - Üretim yetersizliği nedeniyle ucuz GDO'lu ürünlerin piyasaya girmesine izin verilmemelidir. Gerek ekim alanı, gerekse birim alandan elde edilen verim artırılarak GDO'lu mısır dışalımını engellenmelidir.
- Ülkemizin en büyük gücü her türlü olumsuzluğa karşı hâlâ tarımsal üretim potansiyelimizdir.
- Tüm tarımsal ürünler ile birlikte, mısırdaki da kısa sürede kendi kendine yeten bir ülke olmamız dileğiyle.

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu

23 ŞUBAT 2020 BAŞKALE DEPREMİNİN TARIM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ HAKKINDA ZMO VAN ŞUBEMİZİN TEKNİK DEĞERLENDİRME RAPORU

4 Mart 2020

23 Şubat 2020 Pazar günü saat 08:52'de Mw=5,9 ve 19:00'da Mw=5,9 büyüklüğünde, İran'ın Khoy İli merkezli meydana gelen depremler, Başkale İlçemizin İran sınırına yakın Özpınar (Elbés), Güvendik (Elezi), Gelenler (Kérhati) ve Kaşkol (Qaşqol) mahallelerinde (köylerinde) yıkıma sebep olmuştur. Meydana gelen depremlerde 10 yurttaşımız enkaz altında kalarak yaşamını yitirmiş ve 64 yurttaşımız da yaralanmıştır.

Depremlerin meydana geldiği 23 Şubat günü TMMOB Van İl Koordinasyon Kurulu acil toplantıya çağırılmış, ZMO Van Şubemizin de içinde olduğu TMMOB Van İKK bünyesinde bulunan 14 Odamızın temsilcileri ile 24 Şubat Pazartesi günü depremlerin yıkıma sebep olduğu köylere gidilmiş, AFAD yetkilileri, muhtarlar ve depremden etkilenen yurttaşlarla birebir görüşmeler yapılmış, yerinde incelemelerde bulunulmuştur. Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonrası, TMMOB'ye bağlı ilgili Odaların çalışmaları sonucu TMMOB Van İKK tarafından "23 Şubat 2020 Başkale Depremi Teknik İnceleme Raporu" oluşturulmuştur. Raporunda yer alan ZMO Van Şubemizin görüşleri aşağıdadır.

Van Başkale İlçesinin Ekonomisi ve Tarım Sektörü

Başkale ilçesi halkının ana geçim kaynağı tarım, özellikle de hayvan yetiştiriciliğidir. Küçükbaş hayvan ırkında Akkaraman ve Akkaraman varyetesi Karakaş koyunu yetiştiriciliği yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği arazi yapısını dağlık ve engebeli olması nedeniyle ekonomik değeri yüksek kültür ırklarının yetiştirilmesini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle aileler kendi ihtiyacı kadar süt ve süt ürünlerini üretimi için zorlu arazi şartlarına, hastalık ve kötü bakım beslemeye dayanıklı yerli ırklardan Doğu Anadolu Kırmızısı ve Yerli Kara Büyükbaş hayvan yetiştirmektedir.

Bitkisel üretim kış mevsiminin uzun ve sert olması, rakım ve iklim şartlarının elverişsizliği nedeniyle diğer ilçelere göre gelişmemiştir. Tarım faaliyetleri kısıtlı ürün deneyimli aile işletmelerin kendi ihtiyacı kadar yapılabilmektedir. Üretilen hayvansal ve bitkisel gıda ürünlerinin ihtiyaç fazlası olan kısmı iç pazara dönük olarak pazarlanmaktadır.

İran ile sınır komşusu olunması nedeniyle ilçe merkezinde küçük çapta ticari faaliyet olarak sınır ticareti yapılmaktadır. Sınır ticaretinin büyük kısmı illegal yollardan gerçekleşmektedir. Sınır ticaretinin tarım ve hayvancılığı olumsuz olarak etkilediğini söylemek mümkündür. Bölge halkı kaçakçılık ve ticaretle uğraştıklarından bitkisel üretim ve hayvancılığı ikinci planda tutmaktadır. Bu durum özellikle hayvancılığın gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

İlçenin turizm potansiyeli yüksek olmasına rağmen bu yönüyle hiç tanıtılmadığından, bu yönde yatırımlar yapılmadığından turizmin ilçe ekonomisine ve istihdama katkısı olmamıştır.

23 Şubat 2020 Başkale Depreminin Tarım Sektörüne Etkileri

Yerinde yapılan incelemeler ve araştırmalarda, depremin Başkale'nin kuzey kısmında İran ile sınır olan Kaşkol, Özpınar, Güvendik ve Gelenler mahallelerinde etkili olduğu görülmüştür. Depremde 10 insanımız yaşamını yitirmiş, 4.000-5.000 küçükbaş, 100'e yakın büyükbaş hayvan telef olmuştur.

Depremin yaşandığı sınır mahallelerinin tek geçim kaynağı olan hayvancılığa ağır bir darbe vurarak, bölge çiftçisini çok zor durumda bırakmıştır. Aynı bölgede yer alan 28 yerleşim alanında zarar meydana gelmiştir. Mahalle sakinlerinin korku, endişe ve panik içinde oldukları, bu soğuk kış günlerinde depremde korumak için kendi imkânları ile yaptıkları geçici bez-battaniye çadırlarda kaldıkları, hayvanların açık alanda oldukları görülmüştür.

Ağıl ve ahırların tamamına yakın kısmının yıkıldığı, yıkılmayan barınakların ise kullanılmaz halde olduğu gözlemlenmiştir. Kış mevsiminde olduğundan, hayvanlarını kapalı alanlarda tutan bazı küçük işletmelerde hayvanların tamamının telef olduğu görülmüştür. Bazı işletmelerde ise köylünün kendi imkânları ile kurtardıkları doğum döneminde olan hayvanların, düşük yaptıkları, geriye kalan diğer hayvanların da düşük yapma riski ile karşı karşıya olduğu görülmüştür.

Engeli bakıcı maaşı, 65 yaş yaşlılık maaşı ve dul kadınlara verilen nakdi parasal yardım gibi sosyal desteklerin kesilmesi endişesiyle hayvanların önemli kısmının TÜRKVET'e kaydının bulunmadığı, çiftçilerle ilgili yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Bu nedenle de kaydı olmayan hayvanlar nedeniyle gördükleri zararın devlet tarafından karşılanıp karşılanmayacağı konusunda kaygılı oldukları görülmüştür.

Deprem Etkilerinin Giderilmesine Yönelik Çözüm Önerileri

Bölgede ikamet eden insanlar çiftçilik yaparak hayatlarını köyde sürdürmeye çalışmaktadır. Hayvanı olmayan köyde çiftçilik yapmayan hiç kimse köyde kalma eğilimi göstermez. Yaraların sarılabilmesi için acilen aşağıdaki öneriler yaşama geçirilmelidir:

Her mahallede işletmelerin ayrı ayrı envanteri ve hayvan sağlık epikrizi çıkarılması gerekmektedir.

Bir an önce hayvan barınma çadırları dağıtılmalıdır.

Kurtarılan hayvanlar sağlık taramasından geçirilmelidir.

Tiraj dikkate alınarak öncelikle gebe olan hayvanların düşük yapma riskini minimize edilmelidir.

Hayvanları ihtiyacı olan yem, içilebilir su, vitamin, mineral, ilaç ihtiyacının ivedilikle giderilmesi son derece önem arz etmektedir.

Hayvanı telef olan üreticiye devletin tarafından destek verilmelidir. Bu tür bir desteğin verilmemesi halinde şehre göç kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkacaktır.

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ

7 Mart 2020

“Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki, bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça, diğer kısmı göklere yükselebsin!”

Mustafa Kemal ATATÜRK

“8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü”, kadın haklarının kazanılmasında verilen mücadelenin simgeleştiği özel bir gündür. Kadın hakları mücadelesi; cinsiyet ayrımcılığına, toplumsal rollere, dayatılan yaşam biçimine, kültürel kabullere, dinsel referanslara bağlı olmadan özgür ve bağımsız bir birey olarak toplumda yer alma, toplumsal yaşamın her alanında eşit olarak var olma mücadelesidir. Kazanılan her bir hak, bir sonrası için umut verir, mücadele azmini güçlendirir.

1982 Anayasası'na göre “Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeple ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadın-erkek eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.”

Peki, bu yasal düzenlemeler sosyal hayatta ne ölçüde etkilidir? Kadınlar, aile ve çalışma yaşamında, toplumda hak ettikleri eşit koşullarda yaşayabilmekte midir?

Dünya Ekonomik Forumu'nun “Küresel Cinsiyet Açığı 2020 Raporu”na göre, cinsiyet eşitliğine 99.5 yıl boyunca ulaşamayacağız. 153 ülkenin cinsiyet eşitliğine göre sıralandığı listenin ilk sıralarında İzlanda, Norveç, Finlandiya ve İsveç bulunurken, Türkiye listenin sonlarında, 130. sırada yer aldı.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'i kurarken birçok konuda kökten değişim yapmıştır. Değişen konuların en önemlilerinden biri “toplumda kadının yeri” olmuştur. Tarihsel sürece baktığımızda: Türkiye’de kadınlar 20 Mart 1930’da belediye seçimlerinde seçme hakkı kazandılar. 1933’te Köy Kanunu’nda muhtar seçme ve köy heyetine seçilme hakkı düzenlendi. Milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına ise 5 Aralık 1934’te yapılan anayasa değişikliğiyle kavuştular. 8 Şubat 1935’te ilk defa meclis seçimlerine katılan Türk kadınları mecliste 18 sandalye elde ettiler. Dünya ülkeleri ile kıyaslırsak, 4 Ekim 1944’te yapılan yasa değişikliğiyle kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilen Fransa’da, kadınlar 29 Nisan 1945’te belediye seçimleri, 21 Ekim 1945’te de parlamento seçimlerinde ilk kez oy kullandılar.

Bugün Ülkemizde, kahkaha atan kadını iffetsiz diye tanımlayan siyasetçilerin, kadın dayak yiyorsa şükretsiz diyen ilahiyatçıların yönetimde olduğu bir süreci yaşamaktayız. Kadını sadece annelik üzerinden kutsayıp kız çocuklarının okutulmasına karşı çıkan, töre cinayetlerini mübah gören, iş yaşamında kadın istihdamına karşı çıkan, çalışan kadınlara ayrımcılık uygulayan, kadının kimliğini yok sayan, kadın bedenini namus kavramı ile eşdeğer gören bir zihniyetin toplumumuza dayatıldığını görmekteyiz.

Dünyada ve ülkemizde de tarım alanında çalışan kadınlar toplumun ayrımcı dayatmaları ile karşı karşıya olup, sahip olmaları gereken doğal haklarını elde edememektedirler.

Türkiye’de tarım sektörü kadınlar için başlıca istihdam kaynağıdır. TÜİK tarafından açıklanan aşağıdaki Kasım 2019 verilerine göre tarım sektöründe çalışan kadınlarımızın sorunları artarak sürmektedir;

Tarımda toplam 4.876.000 kişi istihdam edilirken, bunun % 43,4’ü, yani 2.116.000 kişi çalışan kadındır.

Tarım sektöründe çalışan 2.038.000 kadın Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlı olmayıp, tarımda çalışan kadın nüfusunun % 96,3’ü kayıt dışıdır.

Tarımda işveren olarak çalışan erkek sayısı 34.000, kadın sayısı 4.000 kişidir.

Tarımda ücretsiz olarak çalışan erkek sayısı 516.000 kişi, kadın sayısı 1.709 bin kişidir.

Tarımsal işletmelerde 2019 yılında mevsimlik tarım işçilerinin günlük ücretleri bir önceki yıla göre % 17,1 artarak 87 TL, sürekli tarım işçilerinin aylık ücretleri ise % 14,4 artarak 2.422 TL oldu. Mevsimlik erkek işçi ücretleri % 14,9 artış göstererek 94 TL olurken kadın işçilerin günlük ücretleri ise % 17,9 artış göstererek 79 TL oldu.

Sürekli tarım işçilerine ödenen aylık ücret, erkek işçiler için %13,7 oranında artarak 2 bin 486 TL olurken, kadın işçiler için %22,4 artarak 2 bin 41 TL oldu.

Cinsiyet ayrımcılığının olmadığı, insan hakları merkezli, özgür ve eşit bir toplumda ve dünyada hep birlikte mutlu yaşayabilmek için; kadının etkinlik alanının güçlendirilmesi, eğitim, sağlık, siyaset, hukuk, istihdam ve diğer alanlarda olanaklardan eşit düzeyde yararlanması, kadın ve erkeğe verilen hakların ve yüklenen sorumlulukların adil bir biçimde dağıtılması konularında gerekli yasal ve sosyal düzenlemelerin yapılması kadar, toplumsal mücadelenin artarak sürdürülmesi gerekmektedir.

ODA’mız, ülkemizde ve tüm dünyada kadınların hak ve taleplerini elde etme mücadelelerini desteklemektedir.

Kadınların ve erkeklerin çağdaş ve onurlu bir geleceği hep birlikte omuz omuza paylaşmaları umuduyla...

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

KORONAVİRÜS SALGINI, TARIM SEKTÖRÜNÜN DÜNYADAKİ STRATEJİK ÖNEMİNİ BİR KEZ DAHA GÖSTERMİŞTİR

ÜLKEMİZ TARIM SEKTÖRÜ DERHAL DESTEKLENMELİ, TARIMSAL ÜRETİMİMİZ PLANLI BİR ŞEKİLDE ARTIRILMALIDIR.

19 Mart 2020

Dünya Sağlık Örgütü'nün "pandemi" ilan ettiği Koronavirüs (Covid-19) salgınının yarattığı risklere karşı ülkemizde resmi makamlarca aşamalı olarak alınan önlemler sürecinde, 18 Mart 2020 tarihli Koronavirüsle Mücadele Eşgüdüm Toplantısı'nın ardından, Cumhurbaşkanı tarafından, "Ekonomik İstikrar Kalkanı" adı ile devreye girecek 100 milyar TL tutarındaki 19 maddelik tedbirler paketi açıklandı.

En üst düzeyde alınan ve açıklanan önlemler arasında tarım sektörüne yer verilmemesi çok önemli bir eksiklik. Her zamanki gibi tarım sektörünün yine üvey evlat muamelesi görmesi kabul edilemez.

Tarım sektörü stratejik bir sektördür. Üreticilerin bir kez üretimden koptuktan sonra tekrar tarımsal üretime dönmeleri oldukça zordur ve hatta olanaksızdır. Gıda ve su, insanlar için en önemli ihtiyaç maddeleridir. Nedeni ne olursa olsun kriz dönemlerindeki toplumsal panik anlarında insanların marketlerde öncelikle gıda maddelerine yoğun ilgi göstermesi, sorunun çok boyutlu önlemlerle giderilmesini zorlu kılmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanı, 18 Mart 2020 tarihinde, üreticilerin tarımsal desteklere ilişkin başvurularını e-Çiftçi portalı üzerinden online yapabileceklerini bildirdi. Ayrıca, "Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) stoklarında besici, yetiştirici, sanayici ve tüketicinin ihtiyacını karşılayacak yeterli miktarda ürün bulunduğu"na dair açıklamalar yaptı. 19 Mart 2020 tarihinde ise, bitkisel üretim desteklemeleri kapsamında yer alan fark ödemeleri, iyi tarım uygulamaları ve organik tarım desteklemelerinin son başvuru tarihlerinin uzatılmasına ilişkin açıklamalarda bulundu. Açıklamaya göre; "Kamu sağlığının korunması için alınan tedbirler nedeniyle, üreticilerimizin fark ödemesi desteğine başvuramaması ve neticesinde mağdur olmamaları amacıyla 2019 yılı ürünü olan; Yağlı Tohumlu Bitkiler ile Dane Zeytine yönelik fark ödemesi destekleri son başvuru tarihi 30 Nisan 2020'ye; Hububat, Baklagil ve Dane Mısır fark ödemesi destekleri son başvuru tarihi 29 Mayıs 2020'ye; İyi Tarım Uygulamaları ve Organik Tarım desteklemeleri son başvuru tarihi 30 Nisan 2020'ye uzatılmıştır. Ayrıca Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) yapılan başvurular, 30 Haziran 2020'ye kadar devam etmekle birlikte, çiftçilerimiz il/ilçe müdürlüklerine gelmeden ÇKS başvurularını (Çiftçi Kayıt Sistemi) e-devlet üzerinden de yapabileceklerdir."

ODA'mız Tarım ve Orman Bakanı'nın açıklamalarını olumlu bulmakla birlikte yeterli görmemektedir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; Covid-19 salgınının ülkemizde kamu sağlığı, insan yaşamı ve tarım sektörüne en az etkisi için önerilerimiz şunlardır:

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından açıklanan üretici destekleme başvuru tarihleri, salgının etkilerinin şu an belirsizliği nedeniyle üreticilerin önünü görebilmesi açısından destekleme kapsamındaki diğer ürünler için de uygulanmalıdır. Bitkisel ve hayvansal ürünler destekleme kapsamı da genişletilmelidir.

"Ekonomik İstikrar Kalkanı" ile esnaf ve sanatkârlara sağlanan kredi borcu ödeme kolaylığı, çiftçilerimizin bankalara ve Tarım Kredi Kooperatifine olan borçlarını da kapsayacak şekilde genişletilmelidir. İcralık çiftçiye, serbest çalışan icralık ziraat mühendisine borç yapılandırması getirilmeli; üretimde bulunan çiftçiye ve serbest çalışan ziraat mühendisine düşük faizli kredi tahsis edilmelidir.

Dövizdeki artışa paralel artan girdi fiyatlarındaki kaçınılmaz yükselişi önlemek için girdilerde KDV indirimi dahil üreticiyi ve üretimi rahatlatıcı önlemler ivedilikle alınmalı, ek destekler açıklanmalıdır. Tarımsal girdilerin üretilmesi ve üreticiye ulaştırılması konusunda ülkemiz için farklı seçenekler aranmalı, öncelikle tarımsal ilaç ve gübre olmak üzere yerli girdi üretimine yönelik gerekli ar-ge çalışmaları hızlandırılmalı ve süreç koşulsuz desteklenmelidir.

Gıda güvenliği ve gıda güvencesi ülke gündemindeki yerini almalı, olumlu resmi açıklamalara karşın, merdiven altı üretim, stokçuluk ve fahiş fiyatlar boyutu dahil uygulamaların doğru, etkin ve hızlı olmasına daha çok özen gösterilmelidir. Üreticiden tüketiciye kadar güven ortamına dayalı sağlıklı besin zinciri kurulmalıdır.

Olabildiğince doğrudan temastan kaçınmak için tüm yurttaşlarımız ile birlikte, kamuda ve özel sektörde çalışan meslektaşlarımızın mesai saatleri, idari izin, uzaktan çalışma ve benzeri önlemlerle en temel hakları olan sağlıklı yaşama hakkına özel önem gösterilmelidir.

Covid-19 salgınından ders çıkararak ülkemizde bir an önce tarım politikası değişikliğine gidilmelidir. Söylemler dışında somut olarak, tarım arazilerimizi koruyacak şekilde ülke düzeyinde arazi kullanım planlaması yapılmalı; konuların tarım arazilerimizde üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği ve üretim sürekliliğini sağlayan tarımsal üretim planlamasına geçilmeli; tarımsal ürün dışalımını kısıtlanmalı; girdi maliyetleri düşürülerek ürün desteklerinin artırılmasına yönelik çalışmalara derhal başlanmalıdır.

Tarımsal ürünlerin dışalımında uygulanan koruyucu önlemler, özellikle salgının yaygın olarak görüldüğü ülkelerden (Çin, Amerika Birleşik Devletleri, İran, Avrupa Birliği, ve diğer...) gelen ürünler için yeniden gözden geçirilmeli, salgını sınırlarımızda engelleyecek şekilde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Tarımsal üretimde önemli ve gerekli bir işgücü konumunda bulunan geçici, gezici ve mevsimlik tarım işçilerin karşılaşılabilecek sorunlara yönelik kalıcı çözüm önerileri geliştirilmeli, salgın döneminde üretim sezonu öncesi gerekli önlemler ivedilikle yürürlüğe konulmalıdır.

Ülkemizin her yerinde gerekli duyuruların ve uyarıların yapılmasının yanında, dezavantajlı kesim olan kırsal alanlarda yaşayan insanlarımızı yönelik olarak ek uyarıların yapılması ve yaygınlaştırılması, yaşanabilecek salgının önlenmesi açısından son derece önemlidir.

Unutulmamalı ki, ülkemizin en büyük gücü, her türlü olumsuzluğa karşı, halâ, tarımsal üretim potansiyelimizdir.

Ülkemizde uzun yıllardır ihmal edilen tarım sektörü ve kırsal kesim için, yaşanan salgın nedeniyle özellikle üretim miktarı ve çeşidi, üreticinin gelir düzeyi, dışalımını kısıtlanması, dışsatımın istikrarı konularındaki sorunları daha da artmamalıdır.

Virüs insanı öldürür, açlık insanlığı öldürür.

Her koşulda üretmeye devam etmek, üretimi ve üretenleri desteklemek temel amacımız olmalıdır.

Tarımsal desteklemelere kaynak yok dayatmasına ve aldatmacasına karşı, biliyoruz ki, Kanal İstanbul, Akkuyu Nükleer Santrali, Saldı Gölü Millet Bahçesi gibi halkımızın öncelikli ihtiyaçları yerine sermaye kesimlerine rant aktarmayı amaçlayan projeler salgın döneminde de yargı kararlarına karşı uygulanmak istenmektedir. Talebimiz, çalınan projelerin derhal durdurulması, kamu kaynaklarının üretimi artırmaya ve topluma yararına kullanılmasıdır.

Yaşadığımız ekonomik, siyasal, yönetim ve de sağlık krizi ortamında tarım sektörümüzün tüm bileşenlerinin ortak mücadele etmesi bir zorunluluktur.

Tarım sektöründeki sorunların köklü çözümü için; kısa, orta ve uzun vadede, ülkemizdeki ithalat kolaylığına dayalı ekonomi politikaları yerine üretim ekonomisini, sermaye öncelikleri yerine kamusal çıkarları, lüks ve savurganlığa dayalı yönetim anlayışı yerine tasarrufları, gündelik politikalar yerine planlı kalkınmayı önceleyen anlayışın bir an önce yaşama geçirilmesi gerekmektedir. Kalıcı çözümler için konunun takipçisi olacağız.

Dünyada bugün yaşanan koronavirüs gündemli bu belirsiz kriz koşullarında ülkemiz bu durumdan kendisine ders niteliğinde çıkarımlar yapmak zorundadır.

Ülkemizin tarım sektöründe sahip olduğu potansiyeli en iyi biçimde değerlendirmesi, kendine yeterlilik konusunda daha etkin politikalar üretmesi ve yaşama geçirmesi, özellikle böyle kriz dönemlerinde gerekli bir çıkış noktası olacaktır. Tarım ve gıda sektörlerinin önemini daha iyi anlamamız ve buna uygun şekilde üretim politikaları geliştirmemiz, üreticiden tüketiciye kadar hepimizin sorumluluğudur.

Ülkeyi yönetenlerin, özellikle bu dönemde dışlayıcı değil, tarım ve gıda sektörünün tüm bileşenlerini sürece katarak, bilimsel önlemlerle bu krizi yönetmeleri gerekmektedir.

Yaşanan salgın ortamında ulusumuzun tüm bireylerinin ve de meslektaşlarımızın gerekli bireysel önlemleri almalarını, salgın tehlikesi geçene kadar resmi makamlarca açıklanan tüm sağlık önlemlere titizlikle uymalarını diliyoruz.

ZMO olarak, biz de örgüt içi gerekli önlemlerimizi aldık.

Ülkemizin bu zor koşullardan en az can kaybıyla çıkacağına, krizi ortak akılla yöneteceğimize inancımız tamdır.

Hep birlikte, sağlıklı ve daha güzel günlere...

Baki Remzi SUIÇMEZ
ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

21 MART “DÜNYA ORMANCILIK GÜNÜ’NÜ BURUK KUTLUYORUZ

21 Mart 2020

Dünyanın en önemli yenilenebilir doğal varlıklarından biri olan ormanlara gerekli önemin verilmesi amacıyla Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü'nün (FAO), 21 Mart 1971 tarihinde, 21 Mart gününü “Dünya Ormançılık Günü” olarak ilan etmesi sonrası, 21 Mart'ı içerisine alan hafta da “Orman Haftası” olarak kutlanmaktadır.

Koronavirüs salgını (Covid-19) nedeniyle salgının paniğe dönüştüğü zor günlerden geçiyoruz. Oysa paniğe kapılmadan, bilimsel açıklamalar doğrultusunda halk sağlığına ve kişisel sağlığa önem ve özen gösterirken, yaşanan diğer sorunlarımızı da göz ardı etmememiz gerekiyor.

Özellikle son dönemde siyasal iktidarın “torba yasa”larla “yaz-boz tahtasına” dönüştürdüğü hukuksal düzenlemelerle ana düzenleme olan 6831 sayılı Orman Kanunu, çıkarıldığı 1956 yılından bugüne kadar çok sayıda değişikliğe uğradı.

Her değişiklik, Anayasanın 44., 169. ve 170. maddelerine karşı ormanlarımızı, orman köylülerimizi ve orman topraklarımızı koruma adına değil, aksine madencilik, turizm, enerji yatırımlarına ve yasa dışı kentleşme süreçlerine dayanak oluşturmuştur.

Tek tek ağaç dikmenin çözüm olmadığını görerek, ekosistem bütünü bozularak yapılan orman talanı, toplumsal hukuk mücadelesine karşı maalesef devam etmektedir.

TÜİK Resmi İstatistik Programı'ndaki verileri dikkate almakla birlikte, Euronews'in, “Küresel Orman İzleme Örgütü” verilerine göre yaptığı açıklamada; Türkiye'nin ağaçla kaplı alanındaki kayıp 35.700 hektarla 2001'den bu yana en yüksek noktaya ulaşmış, 2001-2018 yılları arasında ülkemiz ağaçla kaplı alanının % 4,1'ini kaybetmiştir. Önemli olan, rakamlar üzerinden haklılık yarışına girmeden, koşulsuz olarak ekosistemi ile birlikte ormanlarımızı korumak olmalıdır.

Dünyanın akciğeri ormanlarımızın sınıfsal veya bireysel çıkar uğruna vahşice yok edilmediği, ülkemiz ormanlarının Kazdağları dahil sermayenin çıkarları için katledilmediği, 2/B uygulamalarına son verildiği, 2/A uygulamalarının orman köylüsünün gerçek gereksinimlerine hizmet ettiği, bazı meslek odası ve sendikaların çıkar hesaplarıyla yanlışlara ve orman talanına karşı susmadığı, bilimsel esaslara dayalı halk yararına kamucu ormançılık politikalarının uygulandığı bir gelecek umuduyla; 21 Mart 2020 tarihinde “Dünya Ormançılık Günü”nü ve “Orman Haftası”nı ülkemizde buruk kutluyoruz.

Gelecek nesillerimize temiz bir çevre ve yaşanabilir bir dünya bırakmanın yolu, su kaynaklarımızı korumanın yolu, toprak erozyonunu önlemenin yolu, temiz hava solumamızın yolu; sessizce çığlık atan ormanlarımızın sesini duymak, ormanlarımızı korumak, geliştirmek ve orman alanlarımızı genişletmekten geçmektedir.

Şairin dediği gibi; “Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine, bu hasret bizim.”

Bu cennet bizim.

Ormanlarımızı koruyalım, çıkar uğruna yok etmeyelim.

Baki Remzi SUİÇMEZ

ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

SU KAYNAKLARIMIZI KORUMAK TARİHİ SORUMLULUĞUMUZDUR

22 Mart 2020

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, 1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda dünyada suyun giderek artan öneminden dolayı her yıl 22 Mart'ın "Dünya Su Günü" olarak kutlanmasına karar verdi. 22 Mart 1993 tarihinden bu yana, her yıl farklı temalarla kutlanan günün 2020 yılı teması, "Su ve İklim Değişikliği" olarak belirlendi. Su ile doğrudan ilgili 23 Mart "Dünya Meteoroloji Günü" ise, 1961 yılından beri ülkemizde de kutlanmaktadır.

Günümüzde ve gelecekte dünyada en stratejik iki ürün su ve gıdadır. İklim değişikliği, uluslararası gıda tüketicilerinin çıkarları, savaşlar ve göçler gibi küresel ölçekli sorunların da etkisiyle, açlık ve yoksulluk bugün tüm dünyayı tehdit eder hale gelmiştir.

Bugünlerde dünya ölçeğinde ve ülkemizde yaşanan Koronavirüs salgını (Covid-19) da, su ve gıdanın önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Su doğanın ve doğada yaşayan tüm canlıların ortak varlığıdır. Suyun korunması ve adil paylaşımı evrensel bir yaşam ilkesidir. Sağlıklı çevrede yaşamak, öncelikli bir insan hakkıdır. Küresel ısınma nedeniyle yaşanan iklim değişiklikleri, giderek kalıcı hale gelen kuraklık ile birlikte suların azalması ve kirlenmesi, toprak varlığının azalması ve bozulması, ormanların, meraların yok olması ve niteliğinin değişmesi, çölleşmenin hızlanması, büyük ölçüde sanayileşmiş ülkelerden kaynaklanan sera etkisi, endüstriyel atıkların yarattığı kirlilik, gerekli çevresel önlemlerin alınmaması ve bilinçsiz tüketim sonucu yaşanan açlık ve yoksulluğun kitlesel boyutlara ulaşması bu temel insan hakkının yaşanması önündeki en önemli engellerdir.

Küresel iklim değişikliği somut bir gerçektir. Ancak ranta dayalı ve sermaye çıkarı öncelikli uygulamalar yüzünden yaşanan iklime dayalı doğal afet ve felaketlerin sorumluluğunu "iklim değişikliği" kavramına yüklemek haksızlıktır. Yapılması gereken doğal dengemizi bozan, başta su ve toprak olmak üzere doğal kaynaklarımızı yok eden ve kirlenlere karşı somut yaptırımların ayımsız derhal uygulanmasıdır.

Bugün ülkemizde maalesef su ve toprak kaynaklarımızın korunarak geliştirildiği politikalar olumlu anlamda yeterince uygulanmamaktadır. Mevcut yasal düzenlemelere sürekli istisnalar getirilerek doğal kaynaklarımızın acımasızca talanı devam etmektedir.

Koşulsuz korunması ve ekosistem bütününde varlığının artırılması gereken ormanlarımız, su havzalarını besleyen doğal ve en temiz ortamlardır.

Oysa bugün, Kazdağları'ndaki altın madeni girişimi ile su havzası, baraj ve göletler, Kanal İstanbul ile Küçükçekmece Gölü-Sazlıdere Barajı-Terkos Gölü ve çevreleyen su havzaları yok olma ve ciddi kirlenme tehdidi altındadır.

Büyük Menderes ve Gediz havzalarında vahşi bir şekilde üretim izni verilen Jeotermal Santrallerin göz yumulan yasadışı deşarjları nedeniyle Menderes ve Gediz Nehirlerimiz hızla kirlenmektedir.

Eskişehir'de Alpu Ovasına kurulması planlanan Termik Santral nedeniyle yer altı sularının ve Porsuk Nehrinin kirlenmesi gündemdedir.

Suyun doğal akışına müdahale edilmesi ve akarsuların bilinçsiz kullanılması sonucu su yatakları ile birlikte bu suların biriktiği Eğirdir, Burdur, Salda gibi göllerimiz de kuruma tehlikesiyle yüz yüzedir.

Ergene Nehrindeki kirliliğin boyutlarını ve insanlara etkilerini açıkladığı için 21 yıl hapis istemiyle yargılanan bir akademisyenin var olduğu bir ülkede yaşıyoruz.

Benzeri olumsuz örnekler çoğaltılabilir.

Yapmamız gereken; çevremizi, su ve toprak kaynaklarımızı, Anayasanın ilgili madde hükümleri doğrultusunda korumak ve geliştirmek olmalıdır.

Bu süreçte, yöre halkının katılımıyla verilecek toplumsal mücadele, hukuk mücadelesi kadar önemlidir.

Suyun neden önemli olduğu rakamlarla desteklenerek uzun uzun anlatılabilir. Bu açıklamada rakamlara girmeyip, öncelikle, doğa ve toplum yararına "kamucu su politikası"nın varlığının gerekliliğine dikkat çekmek istiyoruz.

Kronikleşen sorunlara karşı kalıcı köklü çözümler geliştirilmelidir.

Öncelikle, “su fakiri” olduğumuzu kavramalı, ülkemizin su ve toprak kaynakları başta olmak üzere zengin doğal kaynaklarını ülke, kamu ve toplum yararına değerlendirecek orta ve uzun vadeli uygulanabilir ulusal stratejiler benimsenmeli ve somut adımlarla hedefleri hep birlikte gerçekleştirmeliyiz.

Şu an işlevsiz ve dağınık olan kamu yönetimi yerine su yönetiminde etkin bir kamu yönetimi kurulmalı, merkezi yönetim görev ve yetkilerine sahip çıkmalı, uzman kurumlar kapatılmamalı veya işlevsizleştirilmemelidir. Büyükşehir ve diğer yerel yönetimlerin altyapı eksikleri tamamlanmalı, görev yetki ve sorumluluklar yeniden tanımlanmalıdır. DSİ Genel Müdürlüğü güçlendirilmeli, en ücra noktalara hizmet verecek şekilde Toprak Su Genel Müdürlüğü yeniden kurulmalıdır.

Ülkemiz su ve toprak kaynakları bütüncül değerlendirilmelidir. Su kaynakları korunmalı, bilinçsiz su tüketiminin önüne geçilmeli, atık sular arıtılarak yeniden kullanılabilir hale getirilmeli, doğal yaşamı tehdit eden HES’ler durdurulmalıdır. En önemlisi de, su ticarileştirilerek bir rant aracı haline getirilmemelidir.

Gıda arzının sürekliliği, verim ve üretici gelirinin artması için sulamaya uygun tarım alanları bütçeden yeterli kaynak ayrılarak ivedilikle sulama alanlarına açılmalıdır. Sulanan alanlarda eşgüdümlü olarak arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri tamamlanmalıdır. Tarımsal sulama konusunda Sulama Kooperatifleri tek örgütlenme modeli olmalı ve güçlendirilmelidir.

Su tahsisinde en fazla payı olan tarım sektöründe, su tasarrufu sağlayan basınçlı/kontrollü sulama yöntemleri uygulanmalı, suyun kıtlığında kısıtlı sulama yapılmalı ve su ölçülü olarak üreticilere verilmeli, su iletim ve dağıtım sistemlerinde su kayıplarını en aza indiren önlemler ivedilikle uygulanmalıdır.

Sınırlı olan tarım alanlarında üretim planı yapılarak üretim deseni su varlığı da dikkate alınarak belirlenmeli, meteorolojik öngörüler dikkate alınarak yapılan uyarılara göre önlemler alınarak üretici korunmalı ve her türlü meteorolojik afetlerde yalnız bırakılmamalıdır.

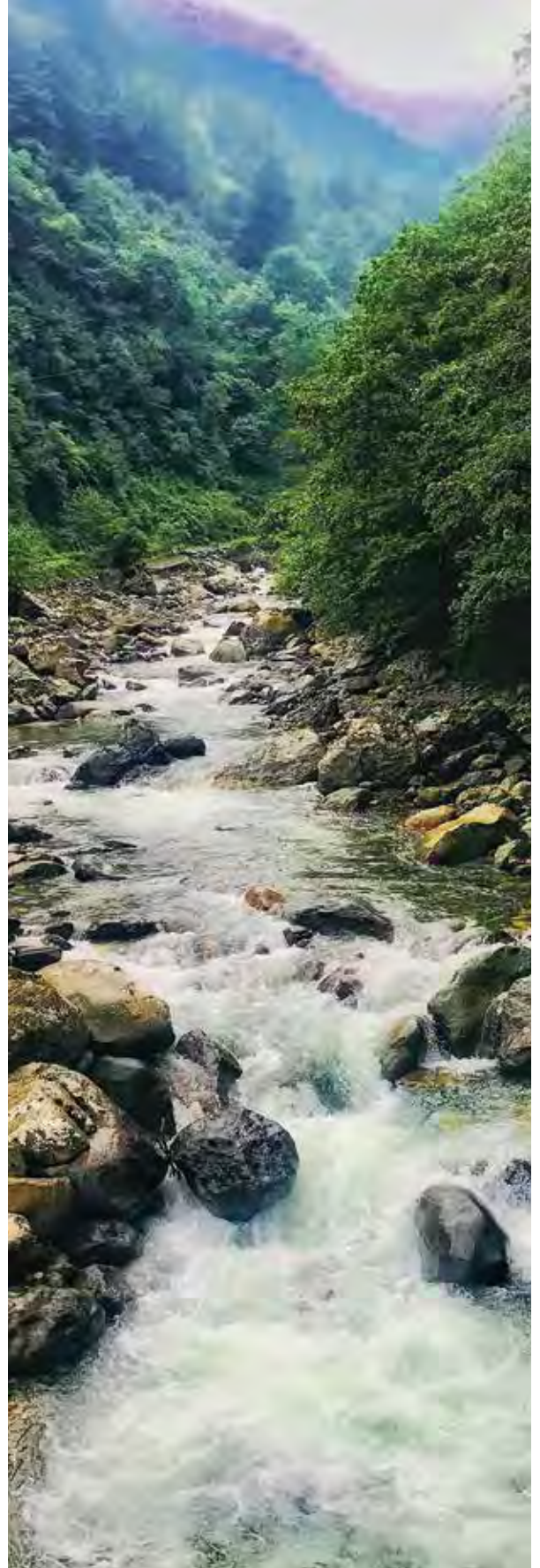
İklim değişikliğinin kısa ve uzun vadeli senaryoları dikkate alınarak mevcut tarım alanlarında kuraklığa dayanıklı bitki tür ve çeşitlerinin geliştirilmesi, ekim teknikleri ve toprak kullanım yönetimine yönelik araştırma çalışmalarına daha fazla kaynak ayrılarak devam edilmelidir.

Covid-19 salgını sürecinde tüm yurttaşlarımızın içme suyu ve çiftçilerimizin tarımsal su kullanım borçları er-telenmeli, mümkünse su hizmetleri ücretsiz verilmelidir.

İnsanların aç, susuz ve yoksul yaşamadığı, eşit adil bir ülke ve dünya özlemi ile.

Baki Remzi SUIÇMEZ

ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

KITLIK VE AÇLIK SORUNU YAŞAMAMAK İÇİN ÜLKEMİZDE DERHAL “TARIMSAL ÜRETİM SEFERBERLİĞİ” İLAN EDİLMELİDİR!

26 Mart 2020

21 Mart Nevruz Bayramını kutladığımız bugünlerde, doğa ile birlikte Anadolu da uyandı. Meyvelerimiz çiçek açarken, meralarımız tüm biyoçeşitliliği ile hayvanlarımızı cezbederken, tohumlarımız ve fidelerimiz toprak ile buluşmayı beklerken, yurttaşlarımız Covid-19 salgını karşısında sağlığını koruma, yeterli ve dengeli beslenme telaşında. Çiftçilerimiz ise bir yandan sağlık tehdidiyle uğraşırken, bir yandan da geçimi için üretim telaşında.

Öncelikle, tüm dünyada ve ülkemizde yurttaş olarak alkışlarla destek verebildiğimiz özveriyle çalışan sağlık emekçilerini yürekten kutluyor, özlük hakları dahil tüm mesleki ve insani haklarına kavuşmalarını diliyoruz.

Sağlığımızı korumanın tıbbi yöntemler dışındaki en önemli etkenlerinden ikisi, her insanın temiz ve sağlıklı su ile gıdaya ulaşma hakkıdır. Su ve gıda, günümüzde ve gelecekte dünyadaki en stratejik iki üründür. Bir yandan su kaynaklarımızı korurken, diğer yandan tarımsal üretimimizi artırmamız mutlak bir zorunluluktur.

Özellikle 1980’li yıllardan sonra uygulanan dış odaklara bağımlı, desteklerin kaldırılması ve azaltılmasına, dışarıya, özelleştirmelere dayalı tarım politikalarının ülkemizde kronikleşen tarım sektörü ve kırsal alan sorunlarını günümüzde de çözemediği ortadadır.

2006 yılında çıkarılan 5488 sayılı Tarım Kanunu’nun 21. maddesindeki tarımsal desteklemeler için bütçeden ayrılacak kaynağın milli gelirin %1’inden az olamayacağı hükmüne rağmen, verilen desteğin milli gelire oranı hiçbir yıl %0,6’nın üzerine çıkmamıştır.

Tarımsal ürünlerde net dışa bağımlı hale gelen ülkemizde, tarım sektörünün ekonomideki ağırlığı her geçen yıl azalmaktadır. Tarımın milli gelire ve istihdama katkısı azalırken, çiftçinin yıllardır devletten alacağı büyümekte, desteklenmeyen çiftçi faizli kredilere başvurmakta, borç batağında tarlasını satmaktadır. Tarımsal örgüt enflasyonunda aslında örgütsüz olan çiftçilerimiz üretimden çekilirken, son yirmi yılda 3,5 milyon hektar işlenebilir tarım arazisini ekmekten vazgeçti. Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS)’ye kayıtlı çiftçi sayısı 2003 yılında 2,8 milyon iken günümüzde 2,1 milyona düştü, yaklaşık 700 bin çiftçi son derece yetersiz olan tarım desteğini bile almayı bıraktı. Gerek üretim alanlarının daralması, gerekse çiftçi sayısındaki düşüş, tarımda bir üretim sorunu olduğunu açıkça göstermektedir. Tarım alanlarının, tarımsal üretimin, çiftçi sayısının, kırsal alan nüfusunun sürekli düştüğü bu süreçte, en büyük pay aracılarla ve sözleşmeli tarımla çiftçiyi taşeronu olarak kullanan büyük şirketler ile ithalatçı firmalara gitmektedir. Tarımsal girdi fiyatları enf-

lasyonun üstünde olurken, tarımsal ürünlerin tarladaki fiyatı enflasyonun altında, marketteki fiyatı enflasyonun üstünde kalmakta, üreten çiftçi para kazanamamakta, tüketiciler ise pahalı gıda tüketmektedir.

Tarım sektörümüz yıllardır uygulanan yanlı ve yanlış tarım politikaları nedeniyle bu yapısal sorunlarını çözememiş iken, ülkemizi de yoğun olarak etkileyen koronavirüs salgınının sektöre yıkıcı etkilerinin olacağı açıktır.

Bu süreçte; Covid-19 salgınının ülkemize en az zarar vermesi için, 18 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan “Ekonomik İstikrar Kalkanı”ndaki önlemler arasında tarım sektörüne yer verilmedi. 25 Mart 2020 tarihli ekonomik destek paketinde de tarım sektörü yer almadı.

Tarım ve Orman Bakanı tarafından 19 Mart 2020 tarihinde açıklanan yakın dönem bitkisel üretim desteklemeleri kapsamında yer alan fark ödemeleri, iyi tarım uygulamaları ve organik tarım desteklemelerinin son başvuru tarihlerinin uzatılmasına ilişkin açıklamalar olumlu olmakla birlikte üreticilerimizin sorunlarını çözmeye yeterli olmadı.

20 Mart 2020 tarihinde açıklanan 1 milyar 572 milyon 500 bin lira TL tarımsal destek ödemesi ise, önceki yıllardan kalan ödemeleri kapsayıp, bu yılki üretim sezonu için gerekli olan acil işletme sermayesine yönelik yeni bir destek anlamına gelmemektedir.

25 Mart 2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ, 2 Ocak 2020 tarihli ve 2015 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan “T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Karar” kapsamında yayımlanmış olup, üç yıllık kullanılacak kredi limitlerini Covid-19 önlemi gibi yeni bir önlem gibi sunmak çözüm değildir.

İçişleri ve Sağlık Bakanlıkların çıkardıkları bazı genelgeler, tarım sektörünü ve kırsal alanı etkilerken, yeni sorunlar oluşturmuştur.

Tarım sektörü, stratejik bir sektördür. Üreticilerin bir kez üretimden koptuktan sonra tekrar tarımsal üretime dönmeleri oldukça zor, hatta olanaksızdır.

Tarımda gelişmiş ülkeler desteklerini birkaç yıl önceden açıklayarak çiftçisini önceden yönlendiriyor. Koronavirüsün en yaygın olduğu bölge konumuna gelen Avrupa Birliği’nde tarımsal üretim ve gıda ihtiyacının karşılanması için ek destekler gündemde.

Ülkemizde Mart ve Nisan ayları; özellikle sebze tohumu ve fidesi ile pamuk, ayçiçeği, mısır gibi ürünler için ekim, dikim, gübreleme ve ilaçlama zamanları. Halen bakım çalışmaları yürütülen mevsimlik meyvelerin hasat zamanı yaklaşıyor. Üreticilerimiz, çiftçilerimiz ise bugün maalesef önelerini görememekte.

Unutmayalım ki, bir aylık ekim sezonunu kaçırsak, bir yıllık mahsulü kaybederiz.

Üretmezsek beslenemeyiz. Üretmezsek tüketemeyiz. Üretmezsek kıtlık ve açlık yaşarız.

Dışalım, normal zamanlarla birlikte, özellikle salgının dünyayı tehdit ettiği günümüzde de çözüm değil.

Çözüm; çiftçilerimizin tarım ürünlerini üretebileceği olanakların güçlendirilmesi ve tüketicilerimizin de bu gıdalara uygun fiyatta sürdürülebilir bir şekilde ulaşmasının sağlanmasıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; Covid-19 salgınının ülkemizde kamu sağlığı, insan yaşamı ve tarım sektörünü en az etkilemesine yönelik önerilerimizi 19 Mart 2020 tarihli "Koronavirüs Salgını, Tarım Sektörünün Dünyadaki Stratejik Önemi Bir Kez Daha Göstermiştir. Ülkemiz Tarım Sektörü Derhal Desteklenmeli, Tarımsal Üretimimiz Planlı Bir Şekilde Artırılmalıdır." başlıklı Basın Açıklamamızda sıralamıştık.

Basın Açıklamamızdan sonra yapılan son düzenlemelerle ortaya çıkan sorunlara yönelik çözüm önerilerimiz ve tarımsal politikalar konusunda yapılması gerekenlere ilişkin somut önerilerimiz şunlardır:

- 5488 sayılı Tarım Kanunu gereği, bütçeden tarıma ayrılan kaynak, 2021 yılı bütçesi ve sonraki yıllar için gayrisafi millî hâsılanın en az %1'i düzeyine yükseltilmelidir.
- 2019 yılı destekleme ödemeleri tüm illerimiz için derhal ödenmeli, 2020 destekleme ödemeleri ise 2021 yılına sarkmadan ödenmelidir.
- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından açıklanan üretici destekleme başvuru tarihleri, destekleme kapsamındaki diğer ürünler için de uygulanmalıdır.
- Bitkisel ve hayvansal ürünlerin destekleme kapsamı genişletilmeli, iyi tarım uygulamaları ve organik tarım destekleri sürdürülmeli, girdiler dahil ek ekonomik destek paketi açıklanmalıdır.
- Çiftçilerin Ziraat Bankası, özel bankalar ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan kredi borçları yapılandırılmalı, 2020 yılı için faiz alınmamalıdır. Borç ertelemesi, düşük faizli kredi yanında, çiftçi borçlarının silinmesi de gündeme gelmelidir.
- Çiftçilerin BAĞKUR ve SSK borçları, 2020 yılı hasat sezonu sonuna ertelenmelidir.
- Kredi Garanti Fonu (KGF) kredileri tarım işletmelerini de kapsamalıdır.

• TMO, buğday başta olmak üzere 2020 yılı için alım garantisi vermeli, piyasa spekülasyonlarına karşı üretim maliyetlerinin üzerinde alım fiyatı açıklamalıdır.

• Üretim için gübre, tohum, ilaç, yem, mazot, elektrik gibi temel girdilerin maliyetleri düşürülmeli, tarımsal girdilere destek verilmeli, KDV indirimi dahil üreticiyi ve üretimi rahatlatıcı önlemler ivedilikle alınmalıdır.

• Covid-19 salgını sürecinde tüm yurttaşlarımızın içme suyu ve çiftçilerimizin tarımsal su kullanım borçları ertelenmeli, mümkünse su hizmetleri ücretsiz verilmelidir.

• İçişleri Bakanlığı Genelgesi ile getirilen 65 yaş üstü insanlarımızın sokağa çıkma yasağı; özellikle Mart-Nisan aylarının bitkisel ürünler için ekim, dikim ve bakım dönemi olması, süt gibi hayvansal ürünlerin günlük olarak alıcılara teslimi gerçeği göz önüne alınarak, tarım nüfusunun yaşadığı yerlerde kontrollü olarak kaldırılmalıdır. ÇKS'ye kayıtlı çiftçilere izin belgesi verilerek ekim, dikim, üretim bölgesinde seyahat etme ve üretim alanına ulaşma yasağı kaldırılmalıdır.

• Bitki koruma, gübre, tohum, tarım alet ve makinası gibi girdileri satan Tarımsal Bayilere yönelik halk sağlığının korunması ve haksız rekabet ortamı oluşmaması için Tarım ve Orman Bakanlığı'nca ülke düzeyinde ortak uygulama başlatılmalı ve süreç sıkı bir şekilde denetlenmelidir. Üreticilerle kalabalık ortam oluşmasına izin verilmemesi ve bayiye gelen müşterilerle el sıkışma vb. temaslardan kaçınılmasına yönelik yayımlanan Genelge dışında, Bakanlığa ilettiğimiz ve yürürlüğe girmesini talep ettiğimiz diğer önerilerimiz şunlardır: Salgın sürecince bayilerin hafta sonları kapalı olması, hafta içi mesai saatlerinin temas mesafesi ve bulaşma riskini azaltma kurallarına uyularak 08.00-17.30 olarak düzenlemesi, bayilerde çalışan kişi sayısının azaltılması ve haftalık dönüşümlü çalışmaya geçilmesi, ortak uygulama için bu önlemlerin tüm illere Tarım ve Orman Bakanlığı resmi yazısıyla duyurulması, bayilik denetimlerinin artırılması, önlemlere uymayanlar ve kural ihlali yapan bayilere gerekli yaptırımların uygulanması.

• Sağlık Bakanlığı'nca yürürlüğe konulan Biyosidal Ürünler Yönetmeliği değişikliği yeniden değerlendirilmeli, biyosidal ürün veya aktif maddelerin imalinden sorumlu olacak meslek grupları içerisinde eskiden olduğu gibi yine Ziraat Mühendisleri de olmalı, halk sağlığı açısından biyosidal uygulaması yeterli eğitim almamış her meslek grubuna açılmamalıdır.

• Gıda egemenliği, gıda güvenliği ve gıda güvencesi ülke gündemindeki yerini almalı, olumlu resmi açıklamalara karşın, merdiven altı üretim, stokçuluk ve fahiş fiyatlar boyutu dahil uygulamalar doğru, etkin ve hızlı şekilde denetlenmelidir.

• Yaş sebze ve meyve pazarları ile Hallerde aracılık sistemi devreden çıkarılmalı, ürün sunumunda hijyenden ödün verilmemeli, etkin denetimler yapılmalıdır.

• Tarımsal ürünlerin dışalımında uygulanan koruyucu tedbirler, özellikle salgının yaygın olarak görüldüğü Çin, İran, AB, ABD gibi ülkelerden gelen ürünler için yeniden gözden geçirilmeli, salgını sınırlarımızda engelleyecek şekilde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

• Tarımsal üretimde önemli bir işgücü konumunda bulunan geçici, gezici ve mevsimlik tarım işçilerin karşılaştığı sorunlara yönelik kalıcı çözüm önerileri geliştirilmeli, şehirlerarası nakil ve barınma koşulları dahil üretim sezonu öncesi gerekli önlemler ivedilikle yürürlüğe konulmalıdır.

• Dezavantajlı kesim olan kırsal alanlarda yaşayan insanlarımızı yönelik olarak ek uyarıların yapılması ve yaygınlaştırılması, gezici sağlık ekipleriyle kırsaldaki özellikle 65 yaş üzerindeki yurttaşlarımızın sağlık temasından geçirilmesi salgının yıkıcı etkilerinin önlenmesi açısından gereklidir.

• Öncelikle tarımsal ilaç, gübre, tohum olmak üzere yerli girdi üretimine ve ıslah çalışmalarına yönelik gerekli arge çalışmaları hızlandırılmalı ve süreç koşulsuz desteklenmelidir.

• İklim değişikliğinin kısa ve uzun vadeli senaryoları dikkate alınarak mevcut tarım alanlarında kuraklığa dayanıklı bitki tür ve çeşitlerinin geliştirilmesi, ekim teknikleri ve toprak kullanım yönetimine yönelik araştırma çalışmalarına daha fazla kaynak ayırarak devam edilmelidir.

• Su havzaları ve su kaynakları korunmalı, bilinçsiz su tüketiminin önüne geçilmeli, atık sular arıtılarak yeniden kullanılabilir hale getirilmeli, doğal yaşamı tehdit eden HES'ler durdurulmalı, su ticarileştirilerek bir rant aracı haline getirilmemelidir.

• Büyük Ova Koruma Alanları dahil verimli tarım alanları korunmalı ve amacı dışında kullanılmamalı, mevcut Toprak Koruma Kurullarının amaç dışı kullanıma aracılık eden yapısı değiştirilmelidir.

• Gıda arzının sürekliliği, verim ve üretici gelirinin artması için sulamaya uygun tarım alanları bütçeden yeterli kaynak ayrılarak ivedilikle sulu tarıma açılmalı, su tasarrufu sağlayan basınçlı/kontrollü sulama yöntemleri uygulanmalı, sulanan alanlarda eşgüdümlü olarak arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri tamamlanmalıdır.

• Tarımsal üretimde çok sayıda, işlevsiz, benzer görevleri yürütmeye çalışan örgütlenme modelleri yerine, Kooperatifçilik modeli güçlendirilmeli, Birlik ile Kooperatiflerin görev alanı net olarak tanımlanmalıdır. Teşvikler örgütlülüğü desteklemeli, üretim planlamasında da önemli rol üstlenmesi gereken kooperatiflerin pazarlama işlevinin geliştirilmesi yoluyla aracılığın kaldırılması ya da en az düzeye indirilmesi sağlanmalıdır.

• Hayvancılığın gelişmesi sağlanarak, üreticinin gelir artışı yanında, vatandaşın sağlıklı et, süt ve süt ürünleri tüketmesi için kalıcı özel önlemler alınmalıdır. Beyaz et

ve yumurta sektörü salgın boyunca desteklenmelidir. Kırmızı et sorununun giderilmesi için dönemsel olarak açılan tarife kontenjanlarıyla dışalım yolu tercih edilmemeli, devlet üretim çiftlikleri yoluyla üreticiye teknik destek sağlanmalı, yem, ilaç, aşı desteği verilmeli, meraların amaç dışı kullanımı önlenmelidir. Endüstriyel hayvancılık çok boyutlu değerlendirilmeli, agroekolojik hayvancılığa geçiş özendirilmelidir.

• Örtü altı tarım, seracılık özellikle salgın dönemi ve doğal afetlerde desteklenmelidir.

• Tarımsal Yayım ve Danışmanlık hizmetleri yaygın ve etkin olarak hızlı bir şekilde verilmelidir.

• Ülkeyi yönetenlerin özellikle bu dönemde dışlayıcı değil, tarım ve gıda sektörünün tüm bileşenlerini sürece katarak bilimsel önlemlerle krizi yönetmeleri gerekmektedir.

• Şu an işlevsiz ve dağınık olan kamu yönetimi yerine tarım, toprak ve su yönetiminde etkin bir kamu yönetimi kurulmalı, merkezi yönetim görev ve yetkilerine sahip çıkmalı, uzman kurumlar kapatılmamalı veya işlevsizleştirilmemelidir. DSİ Genel Müdürlüğü güçlendirilmeli, en ücra noktalara hizmet verecek şekilde Toprak Su Genel Müdürlüğü yeniden kurulmalıdır.

• Kamu hizmetinin yeterli ve etkin verilebilmesi amacıyla acilen Ziraat Mühendisleri için kamuda yeterince kadro açılmalı ve atanamayan mühendisler güvenceli çalışma koşullarında işe başlamalıdır.

Ülkemizin en büyük gücü her türlü olumsuzluğa karşı hâlâ tarımsal üretim potansiyelimizdir.

Son tarım sayımının 2001 yılında yapıldığı ülkemizde, tarım arazilerini korumayan, girdi maliyetlerini düşürmeyen, gerekli ve yeterli ürün desteklerini içermeyen ve sadece dışalıma dayalı politika ve uygulamalarla, tarım ve gıda sektöründe ülke ve halkımız yararına belirlenen ve istenilen hedeflere ulaşılması mümkün değildir.

Covid-19 salgınından ders çıkararak, ülkemizde bir an önce "kamucu tarım politikası" değişikliğine gidilmelidir.

Söylemler dışında somut olarak, tarım arazilerimizi koruyacak şekilde ülke düzeyinde arazi kullanım planlaması yapılmalı; korunan tarım arazilerimizde üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği ve üretim sürekliliğini sağlayan tarımsal üretim planlamasına geçilmeli; tarımsal ürün dışalımının kısıtlanmalı, girdi maliyetleri düşürülerek ürün desteklerinin artırılmasına yönelik çalışmalara derhal başlanmalıdır.

Tarımsal desteklemelere kaynak yok dayatmasına ve aldatmacasına karşı, faiz ve vergi oranları düzenlemesi yanında, halkımızın öncelikli ihtiyaçları yerine sermaye kesimlerine rant aktarmayı amaçlayan ve bugün ihaleye çıkması beklenen Kanal İstanbul gibi çılgın projeler durdurularak, kamu kaynakları, üretimi artırmaya ve toplum yararına kullanılabilir.

Unutmayalım, boş rafları gıda maddeleri ile doldurmanın tek yolu, her koşulda tarımsal üretime devam etmektir.

Her koşulda üretmeye devam etmek, üretimi ve üretenleri desteklemek hepimizin temel amacımız olmalıdır.

Tarımın ve gıdanın önemini daha iyi anlamamız, anlatmamız ve buna uygun şekilde üretim politikaları geliştirmemiz, üreticiden tüketiciye kadar hepimizin sorumluluğudur.

Yaşadığımız ekonomik, siyasal, yönetim ve de sağlık krizi ortamında tarım sektörümüzün tüm bileşenlerinin ortak mücadele etmesi bir zorunluluktur.

Çiftçilerimizin, üreticilerimizin, tüketicilerimizin sağlıklı ve dengeli beslenmesi için, bilimle tarımsal üretimi buluşturabilmek için, ülke olarak kendimize yetebilmemiz için, gıda güvenliği ve gıda güvencesi için, gecikmeden, derhal, yerli üretime ve istihdama dayalı bir seferberlik başlatma zamanıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; ülkemizde derhal "Tarımsal Üretim Seferberliği" ilan edilmesini talep ediyoruz.

"Tarımsal Üretim Seferberliği"nin sağlıklı işletilebilmesi, çok boyutlu çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanabilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın öncülüğünde Kamu, Üniversite, Meslek Odaları, Meslek Kuruluşları, ilgili Özel Sektör ve STK'ların temsil edildiği "Koronavirüs Tarım Bilim Kurulu" kurulmalıdır.

Virüs insanı, açlık insanlığı öldürür.

Pazarlarda, marketlerde, manavlarda hızla tükettiğimiz ve hatta stoklamaya çalıştığımız gıda maddelerini tüm zorluk ve risklere karşın fedakârca üreten çiftçilerimize hak ettikleri değeri verelim, koruyalım, destekleyelim.

Tarımsal üretimimizi planlı bir şekilde artıralım, yeterli ve dengeli beslenelim.

TMMOB ZMO olarak, halen üretmek için direnen çiftçilerimiz ile birlikte, her koşulda üretimi ve verimliliği artırmak için üretim alanlarında her türlü riski alarak kamuda ve özel sektörde çalışan meslektaşlarımıza yürekten teşekkür ediyoruz.

Üretenin hakkını aldığı, insanlarımızın aç, susuz ve yoksul yaşamadığı bir ülke özlemi ile hep birlikte sağlıklı ve güzel günlere.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu Adına)

ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ MESLEĞİ DIŞLANARAK ÜLKEMİZDE TARIM VE GIDA SORUNLARI ÇÖZÜLEMEZ!

27 Mart 2020

Ülkemiz tarım sektöründeki kronik sorunların çözümü, öncelikle “tarım/ziraat” tanımında uzlaşmakla başlar. Ülkemizde “tarım/ziraat” tanımı, çoğu kez, yanlış biçimde “tarım ve hayvancılık” olarak kullanılmaktadır. Bu ayırım, “mesleki taassup”la kasıtlı olarak gündeme getirilme dışında, yanlıştır.

Tarım, “bitkisel ve hayvansal üretimi” birlikte kapsayan bir faaliyettir. Tarım, hayvancılık faaliyetlerini de kapsayan bir çerçevedir. Türk Dil Kurumu’na göre, Tarım; “Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması, ziraat” olarak tanımlanmıştır.

“Tarım ve hayvancılık” yanlış ayırımı, bazen ilgili Bakanlık adında bile yer alabilmiştir. Ülkemiz kamu yönetimi yapısı içerisinde Tarım Bakanlığı’nın kurumsal adı, sırasıyla; Ziraat Vekâleti (Tarım Bakanlığı)/Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/ Tarım ve Orman Bakanlığı/ Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı/ Tarım ve Köyişleri Bakanlığı/ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/ Tarım ve Orman Bakanlığı şeklinde olmuştur.

TMMOB ZMO olarak geçmişten bugüne önerimiz, Bakanlığın adının “Tarım Bakanlığı” olmasıdır.

Tarım sektörümüzün en önemli sorunlarından bir diğeri, Tarım Bakanlığı yapan kişilerin büyük çoğunluğunun mesleğin içinden gelmemesi nedeniyle sektöre yönelik gerçekçi ve sağlıklı politikalar oluşturulamamasıdır.

1980 yılından sonraki Tarım Bakanları ve meslekleri şöyledir: Ziraat Mühendisi Prof. Dr. Sabahattin Özbek, İnşaat Mühendisi Hüsnü Doğan, Hukukçu Lütfullah Kayalar, İktisatçı İker Tuncay, Hukukçu Necmettin Cevheri, İktisatçı Refaiddin Şahin, Lise Mezununu Nafiz Kurt, Sosyal Hizmet Uzmanı İsmet Attila, Ziraat Mühendisi Musa Demirci, İktisatçı Mustafa Rüştü Taşar, Ziraat Mühendisi Mahmut Erdir, Ziraat Mühendisi Prof. Dr. Hüsnü Yusuf Gökalp, İktisatçı Sami Güçlü, Veteriner Mehmet Mehdi Eker, İlahiyatçı/İşletmecisi Faruk Çelik, Tıp Doktoru Ahmet Eşref Fakıbbaba, İşletmecisi Bekir Pakdemirli.

TMMOB ZMO olarak geçmişten bugüne önerimiz, Bakanlığın mesleğin içinden gelen meslektaşlarımız, meslekle doğrudan ilgili meslek insanları tarafından yönetilmesidir.

Tarımsal kamu yönetiminin yıllardır çözemediği tarım sektörümüze ilişkin yapısal sorunların üretimimizi, üreticilerimizi, tüketicilerimizi, tüm toplumumuzu olumsuz etkilediği süreçte; bugünlerde ülkemizi de yoğun olarak etkileyen koronavirüs salgınının sektöre yıkıcı etkilerini hep birlikte en aza indirme zamanıdır.

26 Mart 2020 tarihli Basın Açıklamamızda; ülkemizde derhal “Tarımsal Üretim Seferberliği” ilan edilmesini talep etmiştik. “Tarımsal Üretim Seferberliği”nin sağlıklı işletilebilmesi, çok boyutlu çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanabilmesi için Tarım ve Orman Bakanlı-

ğının öncülüğünde Kamu, Üniversite, Meslek Odaları, Meslek Kuruluşları, ilgili Özel Sektör ve STK’ların temsil edildiği “Koronavirüs Tarım Bilim Kurulu” kurulmasını önermiştik.

26 Mart 2020 tarihinde medyada, Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde “Tarım ve Orman Bakanlığı COVID-19 Komisyonu” kurulduğu haberleri yer aldı. Koronavirüs salgınına dair gelişmeleri yakından takip ederek tarım ve gıda alanında atılması gereken adımlara yönelik öneriler ortaya koyması ve tavsiye niteliğinde kararlar alması beklenen 9 kişilik Komisyonca; bürokrat olarak Gıda ve Kontrol Genel Müdür Vekili ve Genel Müdür Yardımcısı ile 3 adet Veteriner Fakültesi Öğretim Üyesi, 3 adet Gıda Mühendisliği Öğretim Üyesi, 1 adet Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi yer aldığı belirtildi.

Covid-19 Salgını ile ilgili sağlık önlemleri konusunda Sağlık Bakanlığı eşgüdümünde “Koronavirüs Bilim Kurulu” çalışmalarını halen yürütmektedir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; ülkeyi yönetenlerin özellikle bu dönemde dışlayıcı değil, tarım ve gıda sektörünün tüm bileşenlerini sürece katarak bilimsel önlemlerle krizi yönetmeleri gerektiğini belirtmiştik. Uyarımızı yineliyoruz.

Salgın nedeniyle tarım sektörü açısından alınması gereken önlemlerin görüşüleceği ve bir çeşit Bilim Kurulu niteliğinde kurulan Komisyonca, 1 adet bile Ziraat Mühendisi, Ziraat Mühendisi Öğretim Üyesinin olmaması, sorunların çözümü için görüşlerimize önem verilmemesi, mesleğimizin ve meslektaşlarımızın dışlanması, en basit ifade ile vahimdir.

Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki “meslek şovenizmi”ne dayalı, dar meslekçi eğilimleri güçlendiren bu anlayışı, mesleğimiz, meslektaşlarımız ve tarım sektörümüz adına kabul edilemez buluyoruz. Ülkeyi yönetenlerin tarım sektörüne yaklaşımlarını açıkça gösteren bu tercihten, bu yanlıştan bir an önce geri dönülmesini talep ediyoruz.

Ziraat Mühendisliği mesleğinin insanlık tarihindeki önemi, Ziraat Mühendisliği eğitiminin ülkemizdeki köklü tarihi, Ziraat Mühendisleri olarak dünya ve ülke tarımımıza katkılarımız ortadadır.

Kurulduğumuz günden bugüne, ülkemiz tarımı, mesleğimiz ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması konusundaki onurlu ve dik duruşumuzdan, demokrasiden, halktan, bilimden ve emekten yana ilkeli tutumumuzdan 66 yıldır ödün vermeyen TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak;

“Tarım ve Orman Bakanlığı COVID-19 Komisyonu” içerisinde Ziraat Mühendisliği mesleğimizin ve meslektaşlarımızın dışlanmasını şiddetle kınıyoruz.

Baki Remzi SUIÇMEZ
TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

YÖK KAPATILMALI! ÜNİVERSİTELERİMİZ ÖZERK OLMALI, REKTÖRLER SEÇİMLE GELMELİ, BİLİMİN VE BİLİM İNSANLARININ ÖNÜNDEKİ TÜM BASKI VE ENGELLER KALDIRILMALIDIR!

30 Mart 2020

Üniversiteler, ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek, toplum sorunlarını çözümlenebilmek ve bilime katkı sağlamak için araştırma yoluyla bilgiler üretir. “Evrensel üniversite kültürü”nde, bilimsel değerler, insani değerler ve etik değerler her zaman birlikte yaşatılmalıdır. Üniversite kültüründe yer alan bilimsellik, bilgiye değer verme, bilgi üretimi için fedakârlık gibi bilimsel/akademik değerler üniversiteleri “bilim yuvasına” dönüştürür. Üniversiteler, ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirirken ve topluma yönelik hizmetler sunarken, hizmet sunan ve sunulan kişileri değerli görmek ve bunların kişiliğine saygı duymak gibi insani değerleri kaybetmemelidir. Üniversite kültürü, üniversiteyi çalıştıran bireyler tarafından paylaşılan değerler, beklentiler ve kurallar sistemini ifade ettiğinden, bu kültürün temelini kişisel özerklik, yapı, destek, kimlik, performans, ödül, çatışma toleransı ve risk toleransı oluşturur. Sonuçta, üniversite kültürü, kuruma bir kimlik duygusu kazandırır. Bu kimlik, “Biz buyuz, bunu yapıyoruz, varlık nedenimiz bu.” anlamını içerir, içermelidir.

12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrası 1982 Anayasası ile kurulan ve üniversitelerimizin özerkliğini tümüyle ortadan kaldıran Yükseköğretim Kurulu (YÖK), aradan geçen 38 yılda üniversitelerin üzerindeki baskıcı yapısını sürdürmeye devam etmektedir. Özgür ve bilimsel düşüncenin yuvası olması gereken üniversitelerimizde YÖK ile birlikte, “evrensel üniversite kültürü” yok sayılmış, araştırmaya, sorgulamaya, tartışmaya yer vermeyen ezberci bir eğitim/öğretim egemen kılınmıştır. Gelinek noktada bilim “meta”, üniversite “ticarethane”, öğrenci “müşteri” konumuna sürüklenmiştir.

YÖK kurulmadan önceki yıllarda rektörler yönetime seçimle gelirken, YÖK kurulduğunda seçimler kalkmış, 1992’den sonra seçim ve atamanın bir arada olduğu sistem yürürlüğe konulmuştur. 2016 yılında 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL kapsamındaki KHK ile seçimler tekrar ortadan kaldırılmış, rektörler Cumhurbaşkanı’nca atama yöntemiyle göreve getirilmiştir. Atama ile üniversiteyi yöneten rektörlerin liyakati, özgür bilimsel araştırmalara karşı olumsuz tavırları, antidemokratik uygulamaları, KHK ile ihraçlar aşamasındaki tutumları, eş, dost, akraba ve siyasi kayırmacı çalışan ve yönetici atamaları, rant odaklı işlem ve tasarrufları sürekli kamuoyunun gündemindedir.

Bu yanlış sistemin baskıcı uygulamalarından üniversitemizde özgürce bilim yapmak isteyen pek çok öğretim üyesi ve öğrenciler olumsuz etkilenmektedir. Olumsuz sürece ilişkin son örnek, Denizli Pamukkale Üniversitesi'nde yaşanmıştır. Oda'mız olayın tarafları ile görüşerek medyadaki haberlere dayalı olmaksızın konuyu değerlendirmiştir.

Pamukkale Üniversitesi (PAÜ) "Bitki Genetiği ve Tarımsal Biyoteknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi"nin (BİYOM), "Yerli Tohum ve Bitki Üretim Merkezi"nde; uzun yıllardır Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği (AB) ve TÜBİTAK destekli; BİYOM Yönetmeliği'nde belirtilen amaçlar doğrultusunda yerli tohum, hibrit sebze çeşitleri, doku kültürü, bitki sağlığı, genetik mühendisliği, model geliştirme, biyoteknolojik ıslah ve diğer araştırma projeleri uygulanmakta ve merkeze bağlı arazide yeni çeşitler üretimi yapılmaktadır.

Üniversite yönetiminin BİYOM arazisindeki proje alanının bir kısmına botanik bahçesi ve öğrenci sosyal faaliyet alanı/kafeterya yapma kararı alması ve iş makineleri ile kenarından olsa da araziye girmesi üzerine, merkeze ait üretim alanının tahrip olacağı ve tohum projesi kapsamındaki ürünlerin zarar göreceği gerekçesiyle bu karara karşı çıkan iki öğretim üyesine karşı, 24 Mart 2020 tarihinde, medyaya yansıyan baskı ve şiddete dayalı süreç yaşanmıştır.

Yakın dönemde eşini üniversiteye atama konusu ile kamuoyu gündemine gelen Pamukkale Üniversitesi (PAÜ) Rektörü Hüseyin Bağ'ın, kamuoyuna da yansıyan, "Arazinin boş ekilmemiş yerinden botanik bahçesinin ve planladığımız başka projelerin pis su tahliye borusunu geçirmek için 80-100 cm derinliğinde kanal açtık, boruyu döşetip kapatacağız, daha sonra üzerine istedikleri her şeyi ekip dikebilirler. Bu çalışmada kesinlikle bahsi geçen tohum projesini aksatacak bir durum olmamıştır" ifadeleri, rektör talimatıyla bilim insanlarına zor kullanılması gerçeğini ve yanlışını değiştiremez.

Kendileri ile görüştüğümüz Odamız üyesi olmayan meslektaşlarımız Prof. Dr. Ali Ramazan Alan ve Prof. Dr. Fevziye Çelebi Toprak, yaşanan şiddet olayına karşı yargı yoluna başvuracaklarını belirtmişlerdir. Meslektaşlarımız bilim insanlarının üniversitenin özel güvenlikleri tarafından zor kullanılarak darp edilmesini şiddetle kınıyoruz.

İçinde bulunduğumuz dönemde YÖK'ün üstlendiği misyon dikkate alındığında, "YÖK" uygulamaları ile "Özgür Demokratik Üniversite" kavramlarının bir araya gelmesi olanaksızdır. Yine de mevcut sistemde halen sorumlu kurum olan YÖK'ün acilen bu konu ile ilgili inceleme başlatmasını talep ediyoruz.

Pamukkale Üniversitesi rektörü ile aynı üniversitede görev yapan iki öğretim üyesi arasında yaşanan ve basına "profesörler savaşı" olarak yansıyan bu ve benzeri sorunların temelinde iktidarın üniversiteleri siyasallaştırma çabası yatmaktadır. YÖK'e bağlı birçok üniversitede siyasallaşma ile birlikte yaşanan kültürel yozlaşmanın, son yıllarda hızlı bir artış gösterdiğine hep birlikte şahit olmaktayız. Üniversitelerin sayısındaki anlamsız artış, üniversite rektörlerinin seçim yerine atamayla belirlenmesi, rektörlerin siyasi iktidara hesap verir duruma gelmesi, idari ve akademik kadrolarda siyasetin egemen olmaya başlaması, üniversitelerde birçok çatışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu çatışmalar üniversitelerde aidiyet duygusunun gelişmesini önlemektedir. Öğretim üyeleri, idari personel ve öğrenciler bazen "Biz buyuz, bunu yapıyoruz, varlık nedenimiz bu" diyememektedirler. Bilim yuvalarında yaşanan yozlaşmanın gerçek nedenleri bir an önce irdelenmeli ve çözüm yolları ortaya konulmalıdır. Çözümün ön koşulu ise, mevcut iktidarın üniversiteler üzerinden elini çekmesi, atanmış rektörlerin baskıcı uygulamalardan derhal vazgeçmesidir.

İdari, mali, bilimsel yönden özerk, bağımsız ve demokratik üniversitemizde öğretim üyelerinin ve öğrencilerin tüm söz ve karar süreçlerine katıldığı, katılımcı, paylaşımcı, hukuka saygılı bir Üniversite sistemi özlemiyiz.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu Adına)

PANSUMAN ÖNLEMLERLE TARIM SEKTÖRÜNÜN KALICI SORUNLARI ÇÖZÜLEMEZ

7 Nisan 2020

Tarım ve Orman Bakanı, 5 Nisan 2020 tarihli ulusal basın toplantısında yer alan bir basın söyleşisinde; üretimde bir aksama yaşanmaması için "bazı ürünlerde stok yapacağız" diyerek yazlık arpa, buğday ve kuru fasulye üretimini artırabilmek için bazı illerde hazine arazilerinin de tarıma açılacağı müjdesini verdi. Açıklamada en dikkat çeken konu ise "İstiklal savaşımız sırasında bile bir gram gıda ithalatı olmadı." vurgusu oldu.

Tarım ve Orman Bakanı, 6 Nisan 2020 tarihinde Bakanlık internet sitesinde yer alan resmi açıklamasında ise; Bakanlık olarak "Bitkisel Üretim Geliştirilmesi" Programı'nı başlattıklarını, yazlık ekim yapılabilecek alanlarda ekilişlerin kesintiye uğramaması ve tüm ekilebilir arazilerin üretime katılması için bu proje kapsamında belirlenen 21 ilde üreticilere tohumların yüzde 75'ini hibe edeceklerini, bu doğrultuda gerek Bakanlığın tüm birimleri gerekse diğer kamu kurum ve kuruluşları nezdinde girişimlerde bulunmak suretiyle tedbirler almaya devam edeceklerini açıkladı. Program kapsamında, ekimi yapılacak ürünlerin buğday, arpa, kuru fasulye, mercimek, mısır, ayçiçeği ve çeltik olduğu belirtildi. Açıklamada; ekimi yapılacak tohumların sertifikalı olduğu ve miktarının 6 bin 700 ton olacağı, proje kapsamında 364 bin dekar alanda ekiliş yapılacağı, ilk aşamada ekilişleri yapılan ve hasat edilecek olan ürünün toplam rekoltesinin 80 bin ton olacağı, proje sonucunda elde edilecek bitkisel üretim değerinin 220 milyon TL, proje bütçesinin ise yaklaşık 20 milyon TL olduğuna yer verildi.

Covid-19 salgınında yaşanan genel ekonomik kriz yanında tarım sektöründe ciddi bir üretim krizi de gündemdedir. Bu süreçte Odamız, tarımsal faaliyette bulunan üreticilere verilen her türlü desteği olumlu karşılamaktadır. Bununla birlikte, tarım ve gıda sektörünün yapısal sorunlarına yönelik bütüncül önlemler alma yerine alınan parçacı güncel önlemlerle sorunların çözümüne ilişkin aşağıdaki konu başlıklarında kamuoyunda ve bizlerde ciddi kuşku oluşmuştur.

Hazineye ait tarım arazileri konusu

Hazine arazilerinin satışı/kiralanması yetkisine sahip Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 31 Mart 2020 tarihinde, tarımsal amaçlı kiralanacak hazine arazilerinden alınacak Nisan, Mayıs ve Haziran ayı kira ödemelerinin 6 ay süreyle ertelendiğini, karardan yaklaşık 600 milyon metrekare alan için kiralama sözleşmesi düzenlenen 51 bin çiftçinin yararlanacağını, hazine taşınmazlarının kapalı ya da açık teklif usulüyle yapılacak satış ihalelerinin iptal edildiğini açıkladı. Bu süreçte Tarım ve Orman Bakanı'nın son açıklaması üzerine şu sorulara yanıt beklemekteyiz.

- Tarım ve Orman Bakanı'nın açıklaması kamu yönetimi bütününde eşgüdümlü alınmış bir karar mıdır, günübirlik bir arayış mıdır?
- Buğday ve arpa ekim sezonunun geçtiği ve Covid-19 salgını önlemleri kapsamında en yoğun önlemlerin alındığı bu süreçte hazineye ait araziler kaç yıllığına hangi koşullarda ne kadar maliyetle hangi mevzuat ile tarıma açılacak ve araziler kimlere verilecektir?
- Üretime hazırlanmadan yeni hazine arazilerinin tarıma açılması doğayı hızlıca tüketme ve erozyona zemin hazırlama dışında, belirli kesimlere yönelik yeni bir fırsatçılık ve rant projesi mi olacaktır?
- Hazineye ait tarım arazilerinin geçmişte olduğu gibi yandaş kişi ve şirketler yerine, topraksız ve/veya az topraklı çiftçilere işletme kredisi desteği ile birlikte kiralanması düşünülmüyor mu?
- Çiftçimiz son yıllarda 3.5 milyon hektar kendi arazisini ekmekten vazgeçmişken, hazineye ait araziler yıllardır belli koşullarla tarımsal üretime açılırken, yeni hazine arazilerinin kontrolsüz bir biçimde üretime açılması toprak ve tarım politikamız açısından ne derece doğru bir politika tercihi olacaktır?
- Tüm ekilebilir arazilerin üretime katılması için örneğin nadas alanlarının daraltılması konusunda ne gibi projeler geliştirilmektedir?

Yaşanan ve yaşanabilecek üretim sorunu büyük çaplı hazine ve TİGEM arazilerinin rant ekonomisi dahilinde yandaş kişi veya şirketlere kiralanması veya satışı ile çözülemez. Çözüm; hazineye ait tarım arazilerini rant amaçlı kontrolsüz bir şekilde üretime açmak gibi yeni gündelik arayışlar yerine, girdi maliyetlerini düşürerek, yeterli ve gerekli destekleri zamanında vererek 3.5 milyon hektar kendi arazisini ekmekten vazgeçen çiftçilerimizin tekrar

üretimine döndürülmesidir. Tarımsal nitelikli arazilerin tümü tarıma kazandırılmalı, hazine arazileri satışı için konulan 30 yıl tarımsal amaçlı kullanım sonrası dahil bu araziler kesinlikle imara açılmamalıdır.

Bitkisel Üretimin Geliştirilmesi Programı ve tohumluk hibesi konusu

Tarım ve Orman Bakanlığı yatırım bütçesi kalemlerinden biri olan "Bitkisel Üretimi Geliştirme Projesi" kapsamında her yıl bütçeden illerin özelliklerine göre bu kalemden pay ayrılması, çiftçiye yapılacak tohum, fide, fidan dağıtımı gibi tüm desteklerin bu kalemden karşılanması rutin bir iş ve işlemdir. Bu süreçte şu sorularımıza yanıt beklemekteyiz.

- Mevcut işleyişin yeni bir proje gibi sunulması ne kadar doğrudur?
- Program/Proje, hızla hazırlanmış ve henüz esasları belli olmayan yeni bir öneri ise programın ayrıntılı usul ve esasları ne zaman yayınlanacaktır?
- Program kapsamındaki 7 ürün ve 21 il hangi ölçütlere göre belirlenmiştir?
- Yalnızca 21 ilde tohumluk desteği verilmesi diğer illerdeki üreticiler için haksız ve eşitsiz bir uygulama değil midir?
- Tüm ekilebilir arazilerin üretime katılması için yalnızca tohum desteği yeterli midir, yoksa tohum ile birlikte mazot, gübre, ilaç, yem, sulama suyu, elektrik gibi tüm girdilerde maliyetleri düşürecek önlemler birlikte mi alınmalıdır?
- Tohum desteği, belirlenen illerdeki ekim alanının ne kadarını kapsamaktadır?
- Çiftçinin bu yıl ekimini yapacağı ürünlerde tohumluğunu büyük ölçüde sağladığı ve genelde borçla aldığı için fatu-ralamada güçlük yaşayabileceği ortamda, üreticilere tohumların %75'i yerine tamamının hibe edilmesi daha doğru bir tercih değil midir?
- Dağıtılacak tohumluk miktarı yeterli midir, hangi illere hangi cins tohumluk dağıtılacaktır?
- Sertifikalı tohum tedariki TMO ve TİGEM'den mi sağlanacaktır, yoksa özel tohum şirketlerini desteklemeye yönelik bir satın alım uygulaması mı gündeme gelecektir?
- Yazlık ekilişlere verileceği açıklanan destek buğday ve arpa için hangi ildeki yazlık ekilişleri kapsayacaktır?
- Ekim alanı ilanı ile aniden geliştirilemeyecek çeltik üretiminde toprak hazırlığı, tavaların hazırlanması, sulama suyu temini gibi kapsamlı uygulamalar yapılmadan yalnızca tohumluk desteği ile beklenen üretim artışı sağlanabilir mi?
- Toplam ürün rekoltesinin 80.000 ton olacağı öngörülürken, aslında büyük bir miktar olmayan bu üretim artışına yönelik alım garantisi gündeme gelecek midir?

Ülkemizde, kamu ve özel sektör tohum stoklarının 2020 yılı için yeterli olduğu belirtilmektedir. Ancak çiftçinin üretimden uzaklaşması ve bu yıl yeterli ürünün alınamaması halinde patates, mısır, ayçiçeği dahil 2021 yılı ve sonrası için tohum stoklarında ciddi açıklar olacağı öngörülmektedir.

Çözüm; tohum ve fide desteği özelinde, ulus ötesi tohum tekellerini ve tohum şirketlerini destekleme amaçlı değil, çiftçiyi destekleme amaçlı olmalıdır. Desteklerin yerine ulaşması için, ödemeler fatura karşılığı doğrudan üreten çiftçilerin hesabına yatırılmalıdır. Orta ve uzun vadede verimli yerli tohumlar üretilmeli ve çoğaltılmalıdır. Tohumda tamamen dışarıya bağımlılığın azaltılması için Ar-Ge yatırımları artırılmalı, Araştırma Enstitülerine daha çok önem verilerek daha fazla ödenek ayrılmalı, yerli çeşitler ıslah edilmeli ve yeterli miktarda üretilmelidir. Mısır ürünü benzeri, halen var olmasına karşın verim düşüklüğü gerekçesiyle çiftçilerce yeterince kullanılmayan yerli ve milli tohum çeşitlerinin dışa bağımlılığı azaltmak için tarlada kullanılmasına yönelik önlemler ivedilikle alınmalıdır.

Tarımsal üretimde kendimize yeterlilik ve dışalım konusu

2018/19 sezonunda hububat genelinde kendimize yeterlik oranı % 92.4 ile yetersiz olup, yalnızca buğdayda %105, çavdarda %100 oranı ile kendimize yeterliyiz. Yeterlik oranı yulafta %99.9, arpada %94.7, mısırdaki %70.3'tür. Türkiye ayçiçeği yağında % 80, soyada net ithalata bağımlı bir ülkedir. Nohut hariç bakliyatlarda kendimize yeterli değiliz. Yeterlilik oranımız meyve ve sebzelerde ise genel itibarıyla iyidir.

Tarım ve Orman Bakanının son açıklamasında en dikkat çeken konu ise, ironik biçimde "İstiklal savaşımız sırasında bile bir gram gıda ithalatı olmadı." vurgusu olmuştur.

Dışalım, normal zamanlarla birlikte, özellikle salgının dünyayı tehdit ettiği günümüzde de çözüm değildir. Oysa ülkemizde 2018/19 döneminde buğday dışalım miktarı bir önceki yıla göre %70'e yakın artarak 10 milyon tona yaklaştı. Genellikle 500 bin ton ile 1,5 milyon ton aralığında dışalım yaptığımız mısırdaki bu miktar 3,6 milyon tona ulaştı.

Temel yağ bitkimiz olan ayçiçeği dışalımını da bir önceki yıla göre yaklaşık %60 artışla 1,1 milyon ton oldu. Çok geniş kullanım alanına sahip olan ve neredeyse hiç üretmediğimiz soya dışalımını %0,9 oranında gerilemiş olsa da 2,6 milyon ton ile önemli bir düzeyde gerçekleştirildi. Pamuk dışalımımız %24,4 oranında artış gösterdi. Tarıma 2019 yılında verilen desteğin çok daha fazlası sadece bu 5 bitkisel ürünün dışalımına verilerek, yurtdışına 6,4 milyar dolar ödeme yapıldı.

Soyut ya da yetersiz söylemler dışında somut olarak, tarım arazilerimizi koruyacak şekilde ülke düzeyinde arazi kullanım planlaması yapılmalı; korunan tarım arazilerimizde üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği ve üretim sürekliliğini sağlayan tarımsal üretim planlamasına geçilmeli; tarımsal ürün dışalımını kısıtlanmalı, girdi maliyetleri düşürülerek ürün desteklerinin artırılmasına yönelik çalışmalara derhal başlanmalıdır.

Çözüm; çiftçilerimizin tarım ürünlerini üretebileceği olanakların güçlendirilmesi ve yerli üretime geçilmesi, tüketicilerimizin de bu gıdalara uygun fiyatta sürdürülebilir bir şekilde ulaşmasının sağlanmasıdır.

Girdi maliyetlerinin düşürülmesi konusu

Son 10 yılda mazottaki fiyat artışı %216, gübrelerden ürede %292, DAP'ta %262, 20:20:0 kompoze gübrede %277 olurken, ürün fiyatlarındaki artışlar çok daha düşük düzeyde olmuş, son yıllarda üreticisi yoksullaşmıştır. Girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle kazanç elde edemeyen üretici üretimden uzaklaşmaktadır.

Yalnızca tohum gibi bir girdide verilen destek diğer girdilerdeki yüksek fiyat gerçeği karşısında üretimi istenen düzeyde olumlu etkilemeyecektir. Mazot, gübre, tohum, ilaç, yem, sulama suyu ve elektrik gibi tüm girdilerde vergi oranları dahil düzenlemelerle maliyetleri düşürecek önlemler ortak bir "tarımsal ekonomik destek karnamesi" ile açıklanmalıdır.

Günümüzde petrol fiyatları tüm dünyada %30'lar, ülkemizde akaryakıt litre fiyatları %9'lar düzeyinde düşerken, ülkemizde mazot fiyatları benzin fiyatının üstüne çıkmıştır. Üretim mevsiminin başladığı bu günlerde kamu yönetimi bu konuda herhangi bir adım atmamakta ısrar etmektedir. Başlıca girdilerden tarımsal amaçlı mazot kullanımına ilişkin önerilerimiz şunlardır:

• ... Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin ... sayılı Bakanlar Kurulu Kararlarında yer alan; "Mazot fiyatlarında artış olması durumunda yukarıda belirtilen mazot destekleme birim fiyatları, ...-... tarihleri arası günlük mazot fiyat artış oranları ortalaması kadar oranda Maliye Bakanlığının uygun görüşü ile artırılarak uygulanır." hükmü doğrultusunda, 2020 yılı için desteklenen ürünler bazında mazot destekleme miktarları TL olarak artırılmalıdır.

• Tarımsal girdi kapsamında kullanılan mazottaki yüksek oranda uygulanan vergiler ve KDV %1'e indirilmeli, döviz kurundaki artışlara karşın mazot fiyatı tüm ülkede çiftçilere 1.5-2.5 TL aralığında verilmelidir.

Tarımsal su kullanım ve elektrik borçları ertelenmeli, salgın sürecince sulama hizmetleri ücretsiz verilmelidir.

Üreticiye dönemselsel parasal desteklerin girdi maliyetlerinde önemli düşüşlere yol açmadığı süreçte, sorunun köklü çözümü için devlet tarımsal girdi piyasasını kontrol edebilecek bir üretim payına yeniden sahip olmalıdır. Kapatılan TÜGSAŞ, İGSAŞ, TZDK, Yem Sanayi A.Ş. gibi tarımsal KİT'lerin yeniden kurulması gündeme gelmelidir.

Bazı ürünlerde stok yapılması konusu

Kendimize yeterlilik durumu dışında buğday, mısır, şeker vs. gibi stratejik ürünlerde devletin olağanüstü stok tutması gerekmektedir. Devlet tarafından belirlenecek bu miktarların kamuoyuna açıklanmaması kabul edilebilir bir uygulamadır. Örneğin; TMO özellikle buğdayda ve mısırdaki olağanüstü stok tutmak zorundadır. Bu miktarlar genellikle kişi başına tüketim üzerinden belirlenir. Stoka, olası savaş zamanları için gerekli asker ihtiyacı da dahil edilir. Ülkemizde geleceğe yönelik TÜİK verilerine dayalı bir ürün projesiyonu yapılırken, "olağanüstü hal stoku yeterli mi veya gerçekten var mı?" sorularının yanıtı kamuoyuna mutlaka açıklanmalıdır. Şu sorulara da ivedilikle yanıt verilmelidir.

• Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tüm ürünlerde yeterli stokumuz var denilmesine karşın, ürün bazında ne kadar ve kaç yıllık stok olduğu kamuoyuna neden açıklanmamaktadır?

• Tarım ve Orman Bakanı bazı ürünlerde stok yapacağız derken, hangi ürünlerde stok yapılacağını neden açıklamamaktadır?

• Gerekli stoklar TMO gibi kamu kurumları bünyesi de mi yapılmalıdır, yoksa kamuoyuna yansıyan yandaş firmalara yurt içi ve yurt dışından stok yapma olanağı mı tanınmalıdır?

Örneğin, mısır dışalımında bazı yıllarda kış dönemlerinde %20 civarında olan mısır gümrük vergisinin, yaz aylarında iç tüketimi korumak için %70'lere çıkarıldığı uygulamalar karşısında, gümrük ve vergi tarifeleri ile oynanarak kısa sürede “kimler ne kadar haksız kazanç elde ediyor?” konusu da gündemimizden düşmemeli, bu tür rant amaçlı düzenlemelere izin verilmemelidir.

Yine, %80 oranında dışarıya bağımlı olduğumuz ayçiçeği yağında, bugün ülkemizde bir aylık gereksinimin altında yaklaşık 50.000 ton stok kaldığı, Rusya'nın dış-satımını kısıtlaması ve tüketicilerin salgın psikolojisi ve yaklaşan Ramazan ayı nedeniyle stoka yönelmesi gibi değişik gerekçelerle son haftalarda ayçiçeği yağının %30'lar civarında pahalılaştığı görülmektedir. Ham ayçiçeği yağında %36 olan gümrük vergisi oranı, 3 Nisan 2020 tarih ve 31088 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İthalat Rejimi Kararına Ek Karar ile 1 Şubat-30 Haziran (bu tarihler dahil) arasında %30'a düşürülmüş, Kosova için ise %0 olarak uygulanması kararlaştırılmıştır. Ülke-mizin yağ gereksinimini karşılayacak miktarda üretimi olmayan Kosova'ya tanınan bu ayrıcalığın nedeni ve kimleri kapsadığı konusunda kamuoyu derhal bilgilendirilmelidir.

Çözüm; TMO 2020 yılı için şimdiden alım garantili ürün fiyatı açıklamalı, gerekli ödemeleri zamanında yapabilecek hazırlıklarını tamamlamalıdır. TİGEM arazilerinin kiralanması veya satışı uygulamalarına son verilmeli, yerli ve yeterli girdi üretimi yapılmalı, ürün ve tohum stoklaması sağlanmalıdır. Trakya Birlik, Fiskobirlik gibi birlikler yeniden işlevsel ve özerk kılınmalı, piyasaya etkin müdahale koşulları oluşturulmalıdır.

Üreticilerin, meslektaşlarımızın, mevsimlik işçilerin üretim alanına ulaşım konusu

İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 9780865-153 sayılı yazısı gereği 81 İl Valiliğinde oluşturulan “İl Tarımsal Üretim Pandemi Komisyonu” bünyesinde tüm illerde ayrımsız TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Şube Başkanı ya da İl Temsilcisi düzeyinde Anayasanın 135. maddesi gereği kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan Ziraat Mühendisleri Odası temsilyeti mutlaka aranmalıdır.

Salgın süresince sosyal hareketliliği ve insanlar arası teması azaltarak sosyal izolasyonun mutlak şekilde sağlanmasına dikkat edilerek tarım arazilerinde, hayvancılık işletmelerinde ve tarımsal girdi satış bayilerindeki çalışmaların zamanında yapılabilmesi ve üretimin devamlılığı için aşağıdaki konularda iller arası farklı uygulamalar olmamalı, tüm illerimizde konu merkezi yönetim

genelgeleri çerçevesinde ortak yürütülmelidir.

• 65 yaş üstündekiler ile kendi aile işlerinde çalışan 18-20 yaş aralığındaki üreticilere ÇKS belgesi, hayvan kayıt belgesi ve çiftçi belgesini ibraz etmeleri halinde üretim alanlarına gidiş gelişlerinde kolaylık sağlanması,

• Tarımsal danışmanlık yapanlar, üreticilere bitki ve hayvan sağlığı hizmeti sunanlar, akademik araştırmaları yürütenler ve Tarsim Ekspertleri için meslektaşlarımız dahil kamu ve özel sektör çalışanlarına mesleki kimliklerini, üyelerimizin ZMO Kimlik Kartlarını göstermek koşuluyla il içi ve iller arası seyahatte kolaylık sağlanması,

• Mevsimlik tarım işçileri ve hayvancılık faaliyeti yapan göçerler ile arıcılara yönelik İçişleri Bakanlığı genelgeleri ve İl/İlçe Hıfzıssıhha Kurulları kararları doğrultusunda sürecin sağlıklı yönetilmesi,

• Tarımsal üretime gübre, zirai ilaç, tohum, yem, tarımsal sulama ve ekipmanları, çiğ süt ve diğer tarımsal ürünlerin nakli gibi girdi tedariki sağlayan özel sektör çalışanlarına seyahatte ve girdi naklinde kolaylık sağlanması,

Tarımsal üretim için köylerde bulunan çiftçiler ve mevsimlik işçiler için çalıştıkları bölgelerde test dahil gerekli ve yeterli sağlık hizmetlerine ulaşmalarına kolaylık sağlanması.

Tarımsal kamu yönetiminin işlevsizliği konusu

Ülkemizde tarımsal kamu yönetimi uzun yıllardır yap-boz tahtası haline gelmiş, kamu yönetiminin kurumsal hafızası silinmiş, yöneticilerde ehliyet ve liyakat göz ardı edilmiş olup kurumsallaşamayan yapı ile kalıcı sorunlar çözülememektedir. Şu an işlevsiz ve dağınık olan kamu yönetimi yerine tarım, gıda, toprak ve su yönetiminde etkin bir kamu yönetimi kurulmalı, merkezi yönetim görev ve yetkilerine sahip çıkmalı, uzman genel müdürlükler kapatılmamalı veya işlevsizleştirilmemelidir.

6 Nisan 2020 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki Politika Kurullarından ikisinin yapısında değişikliğe gidileceği açıklanmış, daha önce adı “Sağlık ve Gıda Kurulu” olan yapının yerine “Gıda, Tarım, Orman ve Hayvancılık Kurulu” kurulacağı belirtilmiştir.

Ülkemiz tarım sektöründeki kronik sorunların çözümü, öncelikle “tarım/ziraat” tanımında uzlaşmakla başlamalıdır. Ülkemizde “tarım/ziraat” tanımı, çoğu kez, yanlış biçimde “tarım ve hayvancılık” olarak kullanılmaktadır. Bu ayrım, “mesleki taassup”la kasıtlı olarak gündeme getirilme dışında, yanlıştır. Tarım, “bitkisel ve hayvansal üretim” birlikte kapsayan bir faaliyet, bir çerçeve tanımdır. Bu nedenle öncelikle kurulacak Kurul adının “Tarım, Gıda ve Orman Kurulu” olarak düzeltilmesini öneriyoruz.

Aslında işlevsiz tüm kurullar kapatılmalı, Tarım ve Orman Bakanlığı sekretarya işlerini yürütme yerine politika belirleyen ve belirlediği politikaları uygulayabilen işlev-

sel bir kurumsal kimliğe dönüştürülmelidir.

Kamu hizmetinin yeterli ve etkin verilebilmesi amacıyla acilen Ziraat Mühendisleri için kamuda sembolik değil yeterince kadro açılmalı, atanamayan mühendisler güvenceli çalışma koşullarında işe başlamalıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak yıllardır yinediğimiz uyarılarımızı tekrarlıyoruz.

Pansuman önlemlerle tarım ve gıda sektörünün kalıcı sorunları çözülemez.

Covid-19 salgınından dünya ölçeğinde ders çıkararak, ülkemizdeki dışa bağımlı politikalar yerine bir an önce "kamucu tarım politikası" değişikliğine gidilmelidir.

Sayın Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan ekonomik önlemler paketlerinde çiftçilere yer verilmemesi, sonradan yaptığı bir açıklamada ise yanlış bilgilendirilerek "2020 yılı desteklerinin yarısı ödendi" gibi beyanları; Tarım ve Orman Bakanı'nın bütüncül olmayan pansuman önlem paketleri ile "gıda stoklarımız yeterli" dedikten çok kısa süre sonra "bazı ürünlerde stok yapacağız" gibi çelişkili beyanları, maalesef çiftçimizin ve bizlerin kamu yönetimine olan güvenini sarsmaktadır.

Tarım sektörü, stratejik bir sektördür. Üreticilerin bir kez üretimden koptuktan sonra tekrar tarımsal üretime dönmeleri oldukça zor, hatta olanaksızdır. Bu nedenle tarım sektörüne yönelik ivedilikle kapsamlı bir "tarımsal üretim seferliği" ilan edilmeli ve "tarımsal ek ekonomik önlemler paketi" açıklanmalı, önünü görmekte zorlanan üreticilerimizin morali yükseltilmeli, kamu yönetimine olan güveni tazelenmelidir.

Odamızın makro politikalar düzeyinde kısa, orta ve uzun vadede somut çözüm önerileri ise şunlardır:

- Dünyada etkili olan Covid-19 salgını nedeniyle ülkeler sınırları kapatmakta, üretim azalmakta, dış ticaret hacmi daralmakta ve korumacılık önlemleri artmaktadır. Bu süreçte ülkemizde derhal ülke ve bölgeler düzeyinde yapılacak ve somut desteklerle yönlendirilecek "tarımsal üretim planlaması" ile yerli üretim artırılmalıdır.
- 5488 sayılı Tarım Kanunu gereği, bütçeden tarıma ayrılan kaynak, 2021 yılı bütçesi ve sonraki yıllar için Gayrisafi Millî Hâsılanın en az %1'i düzeyine yükseltilmelidir.
- 2019 yılı destekleme ödemelerinin tamamı derhal ödenmeli, buna yönelik takvimlendirme ve icmallerin öne çekilmesi için tebliğ düzenlemesi yapılmalıdır.
- 2020 yılı destekleme tebliği ivedilikle yayınlanmalı, destekleme ödemelerinin yarısının avans olarak ödemesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı, Bakanlık destek başvuru ve ödeme tarihlerini öne çekecek işlemlere ivedilikle başlanmalıdır.
- Çiftçilerin borçları Tarım Kredi Kooperatifleri yanında Ziraat Bankası ve özel bankalarda uzun vadeli yapılandırılmalı, kredi anapara ve faiz ödemeleri 1 yıl faizsiz

ertelenmeli, çiftçilere sıfır faizli kredi verilmelidir.

• Çiftçilerin BAĞKUR ve SSK borçları, 2020 yılı hasat sezonu sonuna ertelenmelidir.

• Kredi Garanti Fonu (KGF) kredileri tarım işletmelerini de kapsmalıdır.

• Sulama yatırımları artırılmalı, su tasarruflu sistemlere geçilmeli, sulanan alanlarda arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri eşgüdümlü bir şekilde tamamlanmalıdır.

• Yaş sebze ve meyve pazarları ile hallerde aracılık sistemi devreden çıkarılmalı, kooperatifçilik yaygınlaştırılmalı, ürün sunumunda hijyenden ödün verilmemeli, etkin denetimler yapılmalıdır.

• Hayvancılığın gelişmesi sağlanarak, üreticinin gelir artışı yanında, vatandaşın sağlıklı et, süt ve süt ürünleri gibi hayvansal gıdaları tüketmesi için kalıcı özel önlemler alınmalıdır.

• Küçük çiftçiler ve aile işletmeciliği mutlaka desteklenmelidir.

• Kırsaldan kentlere yaşanan yoğun ve dengesiz göçün yarattığı sorunların kalıcı çözümü için üreticilerin üretimde kalmalarının ekonomik önlemlere teşviki yanında, kırsalın fiziki alt yapısının iyileştirilmesi, sosyal yapının geliştirilmesi, kadınların güçlendirilmesi, genç işgücünün üretime katılması, çevreye duyarlı yaşamın özendirilmesi ve örgütlenme bilincinin geliştirilmesi gibi temel konularda da ivedi çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Ülkemizi yönetenlerin özellikle bu dönemde dışlayıcı değil, tarım ve gıda sektörünün tüm bileşenlerini sürece katarak, bütüncül yaklaşımlarla alınacak ekonomik ve bilimsel önlemlerle krizi yönetmeleri gerekmektedir.

Yaşadığımız ekonomik, siyasal, yönetim ve de sağlık krizi ortamında tarım sektörümüzün tüm bileşenlerinin ortak mücadele etmesi bir zorunluluktur.

Virüs insanı, açlık insanlığı öldürür.

Tarımsal üretimimizi planlı bir şekilde artıralım, yeterli ve dengeli beslenelim.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, salgın sürecinde de kamuoyunu doğru bilgilendirmeye ve somut çözüm önerilerini sunmaya devam edecektir.

Sevgi ve saygılarımızla.

Baki Remzi SUIÇMEZ
TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

KAMUDA GÜVENCELİ ÇALIŞMA KOŞULLARINDA YETERLİ SAYIDA ZİRAAT MÜHENDİSİ İSTİHDAM EDİLMELİDİR!

15 Nisan 2020

Tarımın stratejik bir sektör olduğunun artık toplumun her kesimince kabul edildiği günümüzde yanlış ve plansız eğitim ve yükseköğrenim politikaları nedeniyle yetersiz altyapı ile açılan çok sayıda Ziraat Fakültesinden her yıl yaklaşık 4.000-5.000 meslektaşımız mezun olmaktadır. Toplam mezun sayısı 120.000'leri bulan meslek toplumumuzdaki 30.000'leri aşan işsizlik ülkedeki istihdam sorunu ile yakından ilgili olup, istihdam planlaması yapılmadan mezun sayısının artırılmasına yol açan yanlış politikalar meslektaşlarımız arasında da ciddi bir işsizlik sorunu yaşanmasına yol açmaktadır. Tarım sektörünün yıllardır çözülmemeyen yapısal sorunları ve yanlış tarım politikaları nedeniyle mezun olan meslektaşlarımız özel sektörde yeterince istihdam edilememekte, işe girenlerin büyük çoğunluğu hak ettikleri ücretin oldukça altında çalışmaktadır. Devlet memuru olmak isteyenlerin girdiği Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)'na başvuran Ziraat Mühendislerinin sayısı 2012 yılında 25.000, 2016 yılında 30.000 civarında iken günümüzde 40.000'lere ulaşmıştır. Bununla birlikte kamu sektöründe meslektaşlarımıza yönelik uzun yıllardır yeterli istihdam olanakları yaratılamamaktadır. Çoğunluğu bazı geçici projeler kapsamında alınan personel ise genellikle uzmanlık alanlarında çalıştırılmamaktadır.

Bu süreçte Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli 27 Şubat 2020 tarihinde yaptığı açıklamada; Tarım ve Orman Bakanlığı'na 1.153 Mühendis (699 Ziraat Mühendisi, 363 Gıda Mühendisi, 101 Su Ürünleri Mühendisi), 11 Sağlık Teknikeri, 50 Teknisyen, 139 Tekniker ve 790 Veteriner Hekim olmak üzere toplam 2.153 sözleşmeli personel alınacağını belirtmişti. Bakanlıktan yapılan açıklamada, bunlara ilişkin tercihlerin KPSS puanı ile yapılacağı ve atamaların 15-22 Mayıs 2020 tarihleri arasında ÖSYM üzerinden yapılacağı açıklandı.

Tarım ve Orman Bakanı tarafından 4 Nisan 2020 tarihinde bir televizyon programında yapılan başka bir açıklamada ise; Bakanlıkça alımı yapılacak olan 2.153 sözleşmeli personel ile ilgili olarak, gençlerin şansını artırmak için kamuda çalışanların başvurusunun alınmayacağı belirtili.

Bu açıklamayı genç işsiz meslektaş-

larımızın istihdamı açısından Oda olarak olumlu bulduğumuzu belirtmek isteriz.

Bununla birlikte, aynı iktidarın farklı bakanları tarafından açıklanan kamuda istihdam edilecek personel sayılarına da dikkat çekmek isteriz.

Bir önceki Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Eşref Fakıbbaba tarafından 2018 yılı Mayıs ayında yapılan açıklamada; Ziraat Mühendisi, Gıda Mühendisi ve Veteriner Hekim olmak üzere Bakanlığa 10.551 personel alımı yapılacağı açıklanmıştı. Covid-19 salgınında en çok etkilenen sektörlerden biri olan tarım ve gıda sektöründe bu sayının artırılması beklenirken, 2020 yılı Mayıs ayının ortasında yapılacak olan toplam atama sayısının Sağlık Teknikeri, Teknisyen ve Tekniker de dahil olacak şekilde, yaklaşık 1/5 oranında azaldığı görülmektedir.

TÜİK verilerine göre, ülkemizde kamuda istihdam edilen personel sayısı 2019 yılı sonu itibarıyla toplam 4.644.074 kişi olup, 2.939.450 kişi kadrolu, 427.550 kişi sözleşmeli, 1.123.864 kişi sürekli işçi, 48.567 kişi geçici işçi ve 104.643 kişi diğer personel statüsündedir. Toplam kamu personeli içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde çalışan personelin oranı %1.42 düzeyindedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı, merkez ve taşra teşkilatındaki personel sayısı ve dağılımı hakkında güncel verilere ulaşılamamaktadır. Bakanlığın 2019-2023 Stratejik Plan verilerine göre; toplam 65.867 personelin, %70,7'si 46.535 kişi kadrolu memur, %18,9'i 12.431 kişi kadrolu işçi, %8,2'si 5.394 kişi 657-4/B sözleşmeli ve %2,2'si 1.507 kişi 657-4/C geçici işçi statüsünde çalışmaktadır. 2020 Yılı Performans Programı'na göre ise toplam çalışan sayısı 64.489 olup Teknik Hizmetler Sınıfına tabi personel 27.420 kişidir. Bakanlığın sürekli yeniden yapılanması sürecinde en son Tarım ve Orman Bakanlığı halini alan örgüt yapısında çalışan personel içerisindeki meslektaşlarımızın sayısı ve çalışma yerleri hakkında sağlıklı veri bulunmamaktadır.

Ülkemiz başta olmak üzere, tüm dünya ülkeleri Covid-19 salgını sebebiyle çok zor günler yaşamakta ve bu sürecin daha ne kadar süreceği de bilim insanları tarafından tam olarak kes-

tirilememektedir. Salgın günlerinde tarımın önemi ve gıda güvencesinin gerekliliği bir kez daha çok açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ülkemizde tarımsal üretimin artırılması gerçeğinden yola çıkarak ve daha güçlü bir Tarım ve Orman Bakanlığı için devlette devamlılığın esas olduğu göz önünde bulundurularak, öncelikle bir önceki Bakan zamanında sözü verilen Ziraat Mühendisi, Gıda Mühendisi ve Veteriner Hekim olmak üzere toplam 10.551 personel alımı için gerekli çalışmalara bir an önce başlanması gerekmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı dışında meslektaşlarımızın istihdam edildiği diğer Bakanlıklar ile kamu kurumları kuruluşları da yeni istihdam olanakları yaratmalıdır.

Yine, bilindiği üzere, 2011 yılında çıkarılan 632 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 2013 yılında yayımlanarak yürürlüğe giren 6495 sayılı Kanun ile Tarım ve Orman Bakanlığı'nda (Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı) çalışan 4/B'li sözleşmeli personel de kadroya geçirilmişti. 2013 yılından itibaren günümüze kadar yapılan alımlarla hali hazırda Tarım ve Orman Bakanlığı'nda görev yapan 5.394 sözleşmeli personele mayıs ayı içerisinde yapılacak alımlarla 2.153 sözleşmeli personel daha eklenecektir.

Tarım, gıda, orman ve su politikalarına yön veren Tarım ve Orman Bakanlığı'nın asli görevlerini kadrolu personel yerine esnek koşullarda çalıştırılan sözleşmeli personelle yürütmeye çalışması, örgüt iklimini bozduğu gibi, iş verimliliğini ve etkinliğini de azaltmaktadır. Bilindiği gibi, sözleşmeli personelin iş güvencesi yoktur. Bu güvencesizliğin yarattığı işten atılma ve yeniden işsiz kalma korkusu ve geleceğini planlayamama endişesi, kişinin çalışma şevkini kırmakta ve iş veriminin düşmesine neden olmaktadır. Bu hususlar göz önünde bulundurularak, Tarım ve Orman Bakanlığı'nda görev yapan sözleşmeli personelin bir an önce kadroya geçirilmesi, yeni alınacak personelin de kadrolu personel olarak atanması için gerekli çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Daha etkin, verimli, üretime dayalı yeni istihdam olanakları yaratan bir tarımsal kamu yönetimine, işsizlik sorununa duyarlı bir kamu istihdam politikasına kavuşmak dileğiyle...

ÜLKEMİZDE CANLI HAYVAN VE KIRMIZI ET DIŞALIMI YAPILMAMALI, HAYVANCILIK SEKTÖRÜMÜZ KOŞULSUZ DESTEKLENMELİDİR

20 Nisan 2020

Ülkemizde hayvancılıkta yaşanan sorunlar artarak devam ederken, Covid-19 salgını nedeniyle gerek bitkisel ürünlerde gerekse hayvancılıkta dışalım olanakları sınırlanmış, paramız olsa dahi dışarıdan hemen ürün alınamayacak konuma gelinmiştir.

Her ne kadar Tarım ve Orman Bakanlığı yetkilileri yeterli hayvanımızın olduğunu ifade ediyor olsa da, Türkiye'nin hayvan açığı dışarıdan hayvan yetiştiricileri girişimlerinde mücadeleli artan girdi ne rağmen ayakta kalmaya çalış-

kanlığı yetkilileri yeterli hayvanımızın Türkiye'nin hayvan açığı dışarıdan hayvan yetiştiricileri girişimlerinde mücadeleli artan girdi ne rağmen ayakta kalmaya çalış-

tadır.

Hayvanların temel girdi maliyetlerinin olmasıdır. Bunun hammadde maliyetlerinin %70'inin olmasıdır. İkinci neden ise yem üretim planlamasının ve destekleme miktarının yetersiz kalmasıdır. Bununla birlikte tarımsal desteklemelerin yıllardır 5488 sayılı Tarım Kanunu'nda belirtilen GSMH'nin %1'inin çok altında olması nedeniyle, hayvancılık ülkemizde her geçen gün daha geriye gitmektedir.

cılıkta sorun yemrinin çok yüksek birinci nedeni yem dışalım yolu ile karşılanamamasıdır. Bununla birlikte tarımsal hammadde ve yem bitkileri üretiminin yetersiz kalmasıdır. Bununla birlikte tarımsal desteklemelerin yıllardır 5488 sayılı Tarım Kanunu'nda belirtilen GSMH'nin %1'inin çok altında olması nedeniyle, hayvancılık ülkemizde her geçen gün daha geriye gitmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı internet sayfasında yer alan verilere göre 2019 yılı 1. dönemi için toplam hayvan varlığımız 68.067.286 baş olup büyükbaş hayvan varlığımız 18.251.226, küçükbaş hayvan varlığımız ise 49.816.060 adettir.

1960 yılında nüfusu 27.754.000 olan ülkemizin toplam hayvan varlığı 72.670.000, ülkemizde kişi başına düşen hayvan sayısı 2.6 adetti. Ülkemizin nüfusu 2019 yılı verilerine göre yaklaşık 83 milyon, toplam hayvan varlığı 68.067.286, kişi başına düşen hayvan sayısı ise 0.82 adettir. Yaklaşık 60 yıllık zaman sürecinde dikkat çekilmesi gereken en önemli nokta, kişi başına 2.6 hayvan düşen 1960'lı yıllarda Türkiye'de bir tane bile hayvan dışalımını

yapılmamışken, 2010-2019 yılları arasında son 10 yılda yaklaşık 560.000 baş damızlık, 3.715.000 baş besilik, 800.000 baş kesimlik hayvanı içerecek şekilde 5 milyon büyükbaş, 3 milyon küçükbaş olmak üzere toplam 8 milyon baş hayvan dışalımını yapılmış olmasına rağmen kişi başına düşen hayvan sayısının 0.82 adete düştüğüdür.

Son 10 yılda yapılan yaklaşık 8 milyon baş hayvan dışalımını yanında, Tarım ve Orman Bakanlığı'nca hayvan varlığına ilişkin olarak düzenlenen tablolarda yer alan yaklaşık 18.251.226 büyükbaş ve 49.816.060 küçükbaş hayvanın ne kadarını ithal hayvanların oluşturduğu ise ayrı bir merak konusudur.

Son yıllarda yapılan kurbanlık hayvan dışalımının hayvancılık sektörümüzde ciddi yaralar açtığı da unutulmamalıdır.

Yine, son 10 yıllık dönemde canlı hayvan dışalımına ek olarak yurtdışından 300.000 ton et alınmış, büyükbaş hayvan ve kırmızı et dışalımına toplam 8.1 milyar dolar ödenmiştir. Bu rakamlara küçükbaş dışalımına ödenen rakamlarda eklenince son 10 yılda hayvancılık dışalımına ödenen rakam yaklaşık 8.5 milyar doları bulmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli'nin ülkemizde hayvan dışalımının durdurulduğunu açıklamasına rağmen, maalesef besilik hayvan dışalımı aralıksız devam etmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı 26 Ekim 2019'da Besilik Sığır Dışalımı Uygulama Talimatı ve Teknik Şartnamesi'nde düzenleme çalışması yapılacağını belirterek, besilik hayvan dışalımının bu tarihten itibaren tamamen durdurulduğunu duyurmuştu. Odamızın da desteklediği bu önemli açıklamaya rağmen, 2020 yılı Ocak ve Şubat aylarında 108.305 büyükbaş hayvan dışalımı yapılmıştır. Son olarak Nisan ayında Brezilya'dan alınan 10.000 büyükbaş besilik hayvan gerekli karantina önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda bilgilendirme yapılmadan ülkemize giriş yapmıştır. Brezilya, Uruguay ve Macaristan başta olmak üzere Çekya, Romanya, Almanya, Avusturya, Slovakya, İrlanda ve Avusturya'dan büyükbaş hayvan dışalımı eden Türkiye; Avusturya, Bulgaristan, Macaristan, Romanya, Rusya ve Ukrayna'dan da koyun dışalımı yapmıştır. Görünen o ki, yerli hayvancılığımızı koşulsuz desteklemek yerine fırsat buldukça hayvan ve et dışalımı yoluna başvurmaya devam edilecektir.

Ülkemizde yetiştiricilerin ve üreticilerin yem ve diğer girdi maliyetlerinin oldukça yüksek olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Hayvanlarını kestirmek istediği zaman Et ve Süt Kurumu'nun depolarının dolu olması gerekçesiyle 2-3 ay sonrasına gün verildiği yetiştiriciler tarafından yaygın olarak dillendirilmektedir. Yapılan hayvan ve et dışalımı ile hayvancılığa uğraşanlar her geçen gün daha da zor duruma düşmekte ve sektörden çekilmeler olmaktadır. Dışalım, fiyat istikrarını sağlamadığı gibi, ülke hayvancılığını her geçen gün daha kötü bir noktaya götürmektedir.

Gıda güvencesinin sağlanması, yurttaşlarımızın sağlıklı ve yeterli et tüketimi için ülkemizde hayvancılık koşulsuz desteklenmelidir. Hayvancılıkta dışalım yapan ülke konumundan dışsatım yapan bir ülke konumuna gelebilmemiz için bir an önce başta yem olmak üzere tüm girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik somut destekleme politikaları açıklanmalıdır. Yem bitkileri üretimini artırma kadar kaba yem üretimini de arttırıcı destekler hayvancılık destekleme paketinin içinde yer almalıdır. Hayvanların ihtiyacı olan yem hammaddelerinin yurt içinde üretiminin planlanması ve yem açığının kapanması, yeme dayalı yetiştiriciliğin yanında meralarımızın amacı dışında kullanımı önlenerek mera hayvancılığı imkânlarının yaygınlaştırılması, üretim, girdi temini ve pazarlama üçgenini kapsayacak nitelikte kooperatifleşme ağı kurulması, hayvan ıslah çalışmalarının ciddi anlamda hayata geçirilmesi gibi projeler açıklanmalıdır. TİGEM'lerin amacına yönelik hizmet vererek damızlık hayvan varlığının artırılması ve yeni üretim çiftliklerinin kurulması, ESK'nın kurumsal kapasitesinin artırılması ve yurt geneline yayılması ile piyasayı düzenleme işlevinin etkinleştirilmesi gibi kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır.

En önemli sorun olan üretim maliyeti düşürülerek hayvancılık yapmak yetiştiricilere yeniden cazip kılınmalı, yetiştiricilerin zarar etmeyeceği ve kar marjının yüksek olacağı bir üretim ve pazarlama sistemi kurulmalı, kurulan bu sistem aynı zamanda tüketicinin de yeterli ete uygun fiyatla ulaşabileceği yapısal özellikler taşımalıdır. Gerek destekleme politikaları, gerek yerli üretimi arttırmaya yönelik projeler, gerekse sisteme müdahaleye dönük kurumsal düzenlemeler ödünsüz uygulanmalıdır.

Saygılarımızla.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu Adına)

TMMOB'YE BAĞLI ODALARDAN ORTAK AÇIKLAMA

AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın, Ankara Barosu, Tabip Odaları ve meslek kuruluşları hakkında yaptığı açıklamaya dair TMMOB'ye bağlı Odalar 7 Mayıs 2020 tarihinde ortak bir basın açıklaması yaptı.

TMMOB'ye Bağlı Odaların Ortak Açıklaması:

AKP Genel Başkanı/Cumhurbaşkanının Meslek Odalarını Hedef Alması Demokrasi ile Bağdaşmamakta, Üyelerimizin Özgür İradesini Dikkate Almamaktadır

Ülkemizden, Kamu Yararı Uygulamalarından, Özerk Demokratik Mesleki Örgütlülüğümüzden Yana Olan Mücadememiz Kararlılıkla Sürecektir

AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan, önceki gün partisinin MYK toplantısında yaptığı konuşmada, Ankara Barosu, Tabip Odaları ve Anayasa'nın 135. maddesi uyarınca kurulmuş olan bütün kamu kurumu niteliğindeki özerk meslek kuruluşları hakkında demokrasi ile bağdaşmayacak bir mevzuat değişikliğini tekrar gündeme getirmiştir.

Cumhurbaşkanlığının İnternet sitesinde "Baro ve Tabip Odaları Gibi Meslek Kuruluşlarının Seçim Usulleri" ara başlığı altında yayımlanan bilgi şöyledir: "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye Büyük Millet Meclisinde başlanmış olan ve veya başlama kararı alınıp neticelendirmeyi bekleyen pek çok düzenleme bulunduğunu hatırlatarak, bunlardan birinin de barolar ve tabip odaları başta olmak üzere meslek kuruluşlarının seçim usullerinin yeniden belirlenmesiyle ilgili taslak olduğunu söyledi. Meslek kuruluşlarının seçim yöntemiyle ilgili düzenlemenin aciliyetine ve önemine dikkati çeken Cumhurbaşkanı Erdoğan, 'Daha önceki yıllarda bu konuda bir hazırlık yapmış ve belirli bir seviyeye getirmiştik. Bu çalışmayı derhal yeniden ele almalı varsa eksiklerini tamamlayıp en kısa sürede Meclisin takdirine sunmalıyız. (...)' ifadelerini kullandı."

Gerçekte de önceki yıllarda, kamu kurumu niteliğindeki Anayasal özerk meslek kuruluşlarının kuruluş yasaları çerçevesindeki faaliyetlerinden, örgütlü toplum yapılarımızdan duyulan rahatsızlık nedeniyle Başbakan ve Cumhurbaşkanı sıfatıyla birçok açıklama yapılmış ve yasa değişikliği tasarıları hazırlanmıştır.

Bu noktada öncelikle belirtmek isteriz ki demokratik yollarla ele geçirilemeyen özerk demokratik mesleki yapılar, seçim yöntemlerine müdahale ve diğer yollarla bertaraf edip işsizleştirme ve tasfiye etmek istenmektedir. TMMOB, TTB ve Tabip Odaları, TBB ve Baroların yasal mevzuatlarının değiştirilmesi konusu, bu nedenle sürekli olarak gündeme getirilmektedir.

Yine öncelikle belirtmek isteriz ki bu Anayasal kuruluşlar; ülkemizin yeraltı-yerüstü kaynakları, kentleri, çevresi, doğası, suyu, toprağı, tarımı, peyzajı, yapıları, gıdası, ulaşımı, enerjisi, iletişim altyapısı, madenleri, malzemeleri, sanayisi, bilişim uygulamaları vb. tüm alanlarda korumaya çalıştıkları kamu-toplum yararı ölçütünün tasfiyesi ve her toplumsal alanın bilimsel, hukuksal, sıhhi normlardan arındırılması için hedefe konulmuştur.

Oysa bizlerin bu alanlardaki Anayasa kökenli kuruluş yasalarımız ve özerk kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu işlevlerimiz, Resmi Gazete'de yayımlanmış ana yönetmelik ve diğer yönetmeliklerimizle kamusal, hukuksal hükümlere bağlanmıştır. Bu nedenle tekrar tekrar gündeme getirilen mevzuat değişikliği girişimleri, iktidar uygulamalarında sıklıkla görüldüğü üzere hukuk, Anayasa ve demokrasi dışılığına dayanmakta; idari, hukuksal ve toplumsal normlara güveni azaltarak keyfiyet ve zorbalığa daha fazla kapı aralamaktadır.

Bugün ülkemizde yapılması gereken; hukuk, sağlık ve toplumsal yaşamın bütününe ilgilendiren mühendislik, mimarlık, şehir plancılığı ve örgütlerini, kısaca Anayasal dayanağı olan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını hedef haline getirmek değil; evrensel normları demokratik bir şekilde benimsemek, yerleştirmek, geliştirmek ve ihlal etmemektir. Demokrasiye olan tahammülsüzlüğe ve meslek odalarının demokratik bir şekilde yapılan seçimlerine gösterilen tahammülsüzlüğe bir son verilmelidir.

Bizler, meslek disiplinlerimize ve örgütlerimize yönelik tasfiye edici politikalar ile ülke çapında izlenen belli kesimlerin çıkarına dayalı politikalar ve toplumsal muhalefetin sindirilmesi çabaları arasındaki bağların bilincindeyiz. Cumhuriyete, demokrasiye ve laikliğe olan inancımız tamdır. Bu nedenle; eşitlik, özgürlük, barış ve kardeşlik, güvenceli çalışma yaşamı olmazsa olmazlarımızdır. Ayrıca sosyal hukuk devleti, planlama, sanayileşme, kalkınma, kamusal yarar, kamusal hizmet ve kamusal denetime yönelik mücadelemiz her koşulda sürdürülecektir.

Kamuoyunun bilmesini isteriz ki; Odalarımız ve TMMOB'ye yönelik tutumun nedenleri, ülkemizin emek sömürüsüne dayalı bir rant cumhuriyeti haline gelmesini eşitsizliğin bir argümanı olarak görüyoruz. Demokrasi ve laikliğin tasfiyesine karşı direncimiz ve bilimsel teknik gerekliliklere bağlılığımız devam edecektir.

İktidarların Meslek Odaları üzerinde oluşturmaya çalıştıkları tasarruflarını her zaman kamusal ve toplumsal yarar ölçüğünde dikkate alıp değerlendirmişizdir. Mesleki-bilimsel-teknik doğrulara dayanarak ülkenin en karanlık dönemlerinde bile çalışmalarımızı yürütmüşüzdür. TMMOB'ye bağlı meslek odaları olarak; Anayasal güvence, hukukun, insan haklarının ve demokrasinin evrensel normlarına bağlılığımız devam edecektir. Üyelerimizin demokratik irade-

lerinin ortaya koyduğu güçle, bundan sonra da antidemokratik uygulamalara karşı duracağımızın bilinmesini isteriz.

Bilgisayar Mühendisleri Odası, Çevre Mühendisleri Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Fizik Mühendisleri Odası, Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası, Gemi Mühendisleri Odası, Gıda Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İçmimarlar Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Jeofizik Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, Maden Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası, Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası, Meteoroloji Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Petrol Mühendisleri Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Şehir Plancıları Odası, Tekstil Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası

TMMOB VE TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN ONURLU YÜRÜYÜŞÜ DEVAM EDECEKTİR!

12 Mayıs 2020

6235 sayılı Yasaya dayanarak üst örgütümüz Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ile birlikte kurucu 10 Odasından biri olarak 1954 yılında kurulan Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO), mevcut Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanmış olan "kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütü"dür. ZMO olarak kurulduğumuz günden bugüne, ülkemiz tarımının, mesleğimizin ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması konusunda-ki onurlu ve dik duruşumuzdan, demokrasiden, halktan, laiklikten, bilimden ve emekten yana ilkel tutumumuzdan 66 yıldır ödün vermeyen bir Odayız.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası; kamu kurumu niteliğindeki tüzel kişilik olma sorumluluğu ve demokratik kitle örgütü olma yükümlülüğü gereği, meslektaş ve meslek alanına yönelik çalışmalar yapma yanında, insan haklarına ve özgürlüklerine saygı, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin kuralları içerisinde kalarak toplumun demokratikleşmesi, ekonomik ve toplumsal yapının ulusal yararlar göz önüne alınarak oluşturulması için gerekli sorumlulukları üstlenmektedir. ZMO'nun mevzuatında yer alan amaçları ve görevleri, yalnızca meslektaş ve meslek hak ve çıkarlarına ilişkin değil, tarım sektörünün sosyo-ekonomik ve politik bütününe ilişkindir. Tarımın ekonomik bir sektör olarak geliştirilmesi yanında, sektörün insan unsurunu oluşturan çiftçilerin, köylülerin ve Ziraat Mühendislerinin yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi temel önceliklerimiz arasındadır. Bu amaçla mevzuatımız doğrultusunda gerekli örgütsel, yönetsel, bilimsel ve hukuksal çalışmalar ödünsüz yürütülmektedir.

Bilindiği üzere, TMMOB ve bağlı Odaları, geçmişten bugüne kendilerine bağımlı meslek odaları isteyen siyasi iktidarların hedefinde olmuştur. Siyasal partilere ve yapılara yaslanarak işini yürüten bir meslek örgütünün bağımsızlığını koruması ve meslektaş yararına nesnellik içinde hizmet sunması olanaklı değildir.

Cumhurbaşkanı tarafından Mayıs 2020'de yeniden gündeme getirilen son yasa değişikliği ile kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerinin, TMMOB'nin ve Oda'mızın seçim sistemi değiştirilmek istenmekte, dış vesayet yoluyla Bakanlıklar üzerinden idari ve mali denetim gündeme getirilmekte, Odalarımızın kamusal mesleki denetim dahil birçok yetkisi elinden alınmak istenmektedir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, insan hak ve özgürlüklerine saygının olmadığı, hukukun üstünlüğünün olmadığı, demokrasinin işlemediği bir ortamda, örgütsel bağımsızlığımızı ve mesleki çalışmalarımızı yeterince sürdürmeyeceğimizin farkındadır.

Oda'mız bu nedenle gündemdeki 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nu değiştirme girişimine açıkça karşı çıkmakta, antidemokratik uygulamalara karşı özerk ve demokratik işleyişe sahip TMMOB ve Odalarımızın örgütsel bağımsızlığını koruma mücadelesini kararlılıkla sürdürmektedir.

ZMO Genel Merkez ve Şube/İl Yönetim Kurulları, yargı gözetiminde demokratik seçimlerle yönetime gelen, idari ve mali olarak Genel Kurullarımızda denetlenen, her türlü iş ve işlemleri kamuoyu bilgisi ve denetimine açık, huzur hakkı almadan gönüllü olarak mevzuatı doğrultusunda Oda görevini yürüten, sırtını siyasi iktidara yaslayarak kişisel çıkarları için makam mevki peşinde koşmayan, gücünü yalnızca üyesinden ve örgütünden alan bir yönetim anlayışı ile çalışmaktadır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 66 yıllık onurlu yürüyüşünde güç karşında susan, güce biat eden bir Oda olmamıştır, olmayacaktır. Biz, her türlü vesayet ilişkisine karşı çıktık, çıkmaya devam edeceğiz. Örgütsel bağımsızlığımızı her koşulda koruyup, gücümüzü sadece üyemizden ve bilimsel çalışmalardan aldık, almaya devam edeceğiz.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası; Anayasa, hukuk, evrensel demokratik normlar ve özgür iradeli örgütlü üyelerimizden aldığımız güçle ülkemizden, halkımızdan, demokrasiden, laiklikten, bilimden, kamu yararından, toplum çıkarından, özerk demokratik mesleki örgütlülüğümüzden yana mücadelesini kararlılıkla sürdürecektir.

Tüm yurttaşlarımızı bu haklı mücadelemize destek vermeye davet ediyor, Odamız, Odalarımız, üst birliğimiz TMMOB ve diğer demokratik mesleki kitle örgütleri üzerinde kurulmak istenen otoriter vesayet oluşturma girişimine karşı çıkmaya çağırıyoruz.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Baki Remzi SUIÇMEZ
Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

ZMO-GENÇ GÜNDEME DAİR AÇIKLAMA, YAŞASIN TMMOB! YAŞASIN ZMO ÖRGÜTLÜLÜĞÜMÜZ!

12 Mayıs 2020

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bekleyen pek çok düzenleme bulunduğunu ve ivedilikli olarak Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipler Birliği ve TMMOB gibi demokratik kitle örgütlerinin tüzük ve seçim usullerinin yeniden belirlenmesiyle ilgili taslak olduğunu belirtti. Gerçekten de örgütlü demokratik yapıların içi geçtiğimiz yıllarda düzenli olarak yıpratılmaya ve boşaltılmaya çalışılmış, demokratik yollarla ele geçirilemeyen ve Anayasanın 135. maddesi kapsamındaki "kamu kurumu niteliğinde meslek örgütü" olan TMMOB, Tabip Odaları ve Barolar iktidar odaklı birçok saldırının muhatabı konumuna gelmiştir.

Siyasi iktidar erki 18 yıldır mekan ve zamandan münezzeh olarak kazanamadığı her seçimi, kendisi lehine ele geçiremediği her yapıyı, biat ettiremediği her örgütlü oluşumu iktidar çizgisine getirmek maksadıyla her türlü legal ve illegal yola başvurmuştur. Demokratik kitle örgütlerinin yaşanan tüm toplumsal olaylar karşısında, kuruluş amaç ve ilkelerine uygun şekilde emekten ve eşitlikten yana tavır alması bir takım iktidar odaklarının çıkar ve rant kapılarını kapatmıştır. Her ortamda korkmadan ülkesine, toprağına, derelerine, mesleki alanlarına örgütlü bir biçimde sahip çıkan ve her meydana "Demokrasi ve laikliğin tasfiyesine karşı direncimiz ve bilimsel tekniğe bağlılığımız devam edecektir." diye haykıran örgütlere olan iktidar odaklı düşmanlık hepimizin malumudur.

Kamuoyuna şunu açık yüreklilikle belirtmek isteriz ki; Kaz Dağları yok olmasın diye bizler oradaydık. Bizler Hasankeyf'te dolara karşı doğanın yeşilini savunanlarız. Akkuyu Nükleer Santrali'nin yapımına karşı duranlarız. Bizler Yırca Köyü'nde zeytinini kesenlere siper olup termik santrale karşı direnen ninelerimize omuz verenleriz. Yeşil Yol Projesi'ne karşı Karadeniz'de, siyanüre karşı Fatsa'da hayatı özgür kılmaya çalışsanız. Bizler Cerattepe, bizler üçüncü köprü ve üçüncü havaalanı uğruna kestiğiniz ağaçlarız. Bizler Gezi'nin kendisiyiz.

Bizler, çeltik ağalarına karşı duran "İnsanı aç, toprağı aç, hayvanı aç olan bir ülkede kutlama yapılmaz, olsa olsa hesaplaşılır" diyen Akın Özdemir'in geleceğe bıraktığı umutlarız. Dereleri rahat bırakın özgürce aksın diyen köylüleriz. Bizler bu ülkenin akla ve bilime inanmış olan aydınlık gençleriyiz. Ulu Önder'in yaktığı cumhuriyet meşalesinin aydınlığını yarınlara taşıyacak olanlarız.

TMMOB pankartı taşıyan ellerimizden tanıyacak gelecek kuşaklar bizi. Bizleri aslında iyi tanıyorsunuz, bizler demokratik meslek odalarımıza masa başında verdiğiniz "ince ayarlar" ile tasfiye edilmesine asla izin vermeyecek olan geleceğin mühendisleriyiz ve BURADAYIZ!

Yaşasın TMMOB, Yaşasın ZMO örgütlülüğümüz!

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ZMO-GENÇ

14 MAYIS “DÜNYA ÇİFTÇİLER GÜNÜ” KUTLU OLSUN

14 Mayıs 2020

Ülkemizin tarımsal üretiminde yaşanan yapısal sorunlara kalıcı çözümler bulunmadan, Covid-19 salgınıyla beraber bunlara her geçen gün yenilerinin eklenmesi, sorunları dışalımçı politikalarla çözmeye yönelik kolaycı yaklaşımların hız kesmeden devam etmesi, girdi fiyatlarının yüksekliği nedeni ile kâr elde edemeyen çiftçilerimizin üretmekten vazgeçmesi ve üretim alanını terk etmesi, örgütlü mücadelenin yaygınlaşmaması nedeniyle üretkenlerin “sözleşmeli üretim” modeliyle sömürülmesi, tüketicilerin ucuz ve güvenilir gıdaya ulaşmakta zorluklar yaşaması ülkemizin yaşanan gerçekleridir.

Açlığın, kıtlığın, gıda savaşlarının yaşanmadığı bir dünyada gıda egemenliği, gıda güvenliği ve gıda güvencesinin sağlanarak üreticilerimizle ve tüketicilerimizle birlikte tüm yurttaşlarımızın sağlıklı bir çevrede refah içerisinde mutlu yaşaması temel amacımız olmalıdır.

Oysa, ülkemizde 1980 li yıllardan beri uygulanmakta olan neoliberal tarım politikaları sonucunda tarım sektörümüz ve çiftçilerimiz çok ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Covid-19 salgını sürecinde ülkeler sınırları kapatmakta, üretim azalmakta, dış ticaret hacmi daralmakta ve korumacılık önlemleri artmaktadır. Dünya ölçeğinde yeniden gündeme gelen korumacı tercihlerden ders çıkararak, ülkemizdeki dışa bağımlı neoliberal politikalar yerine bir an önce üretim odaklı ulusal çıkarılara yönelik “kamucu tarım politikası” değişikliğine gidilmelidir.

Öncelikle tarım arazilerimizi koruyacak şekilde ülke düzeyinde “Arazi Kullanım Planlaması” yapılmalıdır. Ülke ve bölgeler düzeyinde büyük ova koruma alanları başta olmak üzere korunan ve sulanan tarım arazilerimizde

üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği, üretim sürekliliğini sağlayacak ve Tarım Kanunu'na göre belirlenen zamanında ödenecek somut desteklerle yönlendirilecek “Tarımsal Üretim Planlaması”na geçilmelidir. “Tarımsal Üretim Seferberliği” ilan edilmeli, girdi maliyetleri düşürülmeli, ucuz kredi olanakları oluşturulmalı, artırılacak ürün ve girdi destekleri üretime ve üretime verilmelidir. Ar-Ge çalışmalarına ciddi yatırım yapılarak yerli girdi ve teknoloji üretimine yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır. Tarımsal hammadde ve ürün dışalımını kısıtlanmalı, dışsatım olanakları artırılmalıdır. Kooperatifçilik desteklenmeli, gıda tedarik zincirinin tüm aşamaları yeniden düzenlenmelidir. Kırsal alanları geliştirecek, ülkemiz gerçeği olan küçük aile işletmeciliğini destekleyecek, çiftçilerimizin refah düzeyini artırma kadar sosyal hayatın daha fazla içinde yer almasını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Belki de en önemlisi tüm tüketicileri fedakarca doyurmasına karşın önünü görmekte zorlanan üreticilerimize hak ettiği değer verilmeli, çiftçilerimizin morali yükseltilmeli ve kamu yönetimine olan güveni tazelenmelidir.

Bilimi çiftçi ve toprak ile buluşturan, tarımsal üretimin her aşamasında çiftçilerimizle birlikte olan TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, çiftçilerimizin alın terinin ve emeğinin en yüce değer olarak görüleceği günler dileğiyle, 14 Mayıs Dünya Çiftçiler Günü kutlu olsun.

Baki Remzi SUIÇMEZ
Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

TMMOB
ZİRAAT
MÜHENDİSLERİ
ODASI

Çiftçinin alın teridir
mutfağımızda ki yemeğin kaynağı.
14 Mayıs Dünya Çiftçiler Günü
kutlu olsun.

2020 YILI YAŞ ÇAY SEZONU SORUNLU BAŞLIYOR! ÇAY SEKTÖRÜMÜZÜN SORUNLARI İVEDİLİKLE ÇÖZÜLMELİDİR!

19 Mayıs 2020

Tüm dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan Covid-19 salgını ülkemiz tarım ve gıda sektörünün tüm alanları gibi yaş çay hasadı ve kuru çay üretimini doğrudan etkileyecektir. Yaş çay sezonu bu yıl iklim koşulları nedeniyle gecikerek resmen 19 Mayıs 2020 tarihinde başlatılıyor. Salgın nedeniyle her yıl çay hasadında çalışan yaklaşık 40 bin yerli ve yabancı tarım işçisinin bu yıl hasada gelemeyecek olması, imece kültürünün yaygın olmasına karşın mevcut hasat için yeterli olmayacağı gerçeği karşısında en gerçekçi çözüm, ya bölge dışındaki üreticilerin seyahat izni alarak bölgeye kontrollü bir şekilde gelmesi ya da bölgede en az 6 ay süreli asgari ücretli çalışacak istihdam ortamının oluşturulmasıdır. Uzun süre 4 İl Valiliklerince alınan farklı kararlar ve yaşanan belirsizlik sonrası kontrollü seyahat izninin çıkması sonrası bölge dışındaki 100.000 üreticinin büyük çoğunluğunun 20 Mayıs 2020 tarihinden itibaren bölgeye gelmesi beklenmektedir. Bu aşamada kent girişlerindeki sağlık kontrolleri yanı sıra, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (Çaykur) tarafından açıklanan bahçede çay toplanması, çayın alım yerine getirilmesi, eksperlerce çay alma koşulları, alım yeri hijyeni, nakliye aşaması ve fabrikada imalat koşullarına kadar üretim sürecindeki tüm insanların uyması gereken 44 maddelik "Kovid-19 Acil Eylem Planı"nın titizlikle ödünsüz uygulanması, özel sektöre yönelik benzer önlemlerin alınması ve uygulamaların sıkı denetlenmesi gerekmektedir.

Gerekli sağlık önlemlerinin alınarak üretimin sürekliliği kadar sektörün ekonomi ve yönetim boyutunda da değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de çay yetiştiriciliği Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan halka geçim kaynağı yaratmak ve ülkenin çay talebini karşılamak amacıyla Cumhuriyetin ilk yıllarında başlatılmıştır. Dünyada çay tarım alanlarının genişliği bakımından 7. sırada bulunan Türkiye, kuru çay üretiminde 5. sırada yer almaktadır. Günümüzde Artvin, Rize, Trabzon ve Giresun illerinde yaklaşık 790 bin hektar alanda 200 bin aile tarafından çay tarımı yapılmaktadır. Çay tarımı; yetiştiricilik, işleme ve pazarlama olmak üzere bölge ve bölge dışında 2-2,5 milyon insanın geçim ve istihdam kaynağıdır. Yaş çay üretim miktarı iklim koşullarına bağlı olarak yıllara göre değişiklik gösterse de 1.2-1.5 milyon ton/yıl arasındadır. Yaş çayın 47 adeti Çaykur'a, 150 adeti değişik kapasitelerde özel sektöre ait fabrikalarda işlenerek, 230-250 bin ton civarı kuru çay üretimi yapılmaktadır. Ülkemizde kişi başı çay tüketimi son yıllarda artarak TÜİK verilerine göre yaş çayda 13-15 kg, kuru çayda 3 kg civarındadır. Bölgede üretilen yaş çayın yıllara göre değişimle birlikte yaklaşık %50-55'i Çaykur tarafından satın alınmaktadır. Çaykur'un yurt içi kuru çay piyasasındaki pazar payı ise yaklaşık %45-50'dir. 2019 yılında 750 bin ton yaş çay satın alarak 140 bin ton kuru çay üreten Çaykur'un önceki yıla göre tasnifli çayda % 3,34, paketlenmiş çayda % 8,17 üretim azalışı olmuştur. Kendimize yeterlilik oranı son yıllarda %93-99 arasında değişmekte olup 2018/19 sezonunda %96.8'dir. 2014-2019 yılları arası son 5 yılda dışalım 286.833 ton, dışsatım 98.536 ton'dur. Bu veriler çayda kendimize yeterli olmadığımızı, dış ticaret açığımızın olduğunu, gerekli önlemler alınmazsa bu olumsuz yapının artarak süreceğini göstermektedir.

Yaş çay hasadı ve kuru çay üretiminin devamlılığı, uzun dönemde çay alanlarının bakımsızlıktan olumsuz etkilenmemesi ve halen yaşanan belirsizliklerin giderilmesine yönelik bazı acil önlemlerin ivedilikle alınarak uygulanması gerekmektedir.

2020 yılı yaş çay alımı ve kuru çay üretimi dahil kısa, orta ve uzun vadede sorun yaşanmamasına yönelik Odamız önerileri aşağıdadır.

- "İl Pandemi Kurulu" içinde Tarım ve Orman Bakanlığı ve Çaykur ile birlikte üretici temsilcileri, Ticaret Borsası, Ziraat Mühendisleri Odası ve diğer tarım paydaşları yer almalıdır. Çay ve yaklaşan fındık tarımının hasat, üretim, imalat, ulaştırma, pazarlama konularını çok boyutlu değerlendirip eylem planı hazırlayacak tüm sektör bileşenlerinin ayrımsız içinde yer alacağı "İl ve Bölge Tarım Komisyonları" oluşturulmalıdır.
- 2020 yılı için 3.27 TL/kg taban ve 13 kuruş/TL destekleme fiyatı ile birlikte %13.3 artışla toplam 3.40 TL/kg olarak açıklanan yaş çay fiyatı üretim maliyetlerinin altındadır. Açıklanan rakamın maliyet ve üretici kârı ile birlikte 4 TL/kg olması gerekirdi. Bu aşamada 13 kuruş/TL olarak yıllardır sabit kalan destekleme fiyatı artırılmalı ve telafi edici ödemeler gündeme getirilmelidir. Salgın nedeniyle üretici ve çalışanların gelir düzeyinde yaşanacak azalmanın giderilmesi için yaş çay bedelleri en azından birinci sürgün döneminde peşin ödenmelidir.
- Çaykur'un kota ve kontenjan uygulaması nedeniyle hasat edilen yaş çayın yarısının özel sektöre verilmesi mecburiyeti ortaya çıkmakta, özel sektör işletmelerinin geçmiş yıllarda açıklanan fiyatın yarı fiyatına yaş çay alması ve alım bedellerini ödeme konusundaki yaşanan olumsuzların ortadan kaldırılması amacıyla, Çaykur bu sezon kota ve kontenjan uygulamasını yeniden değerlendirmelidir. Bu bağlamda geçen yıl 500 kg/gün olan kotanın bu yıl 600 kg/gün olarak açıklanması özel sektörü etkileme açısından olumlu gözükse de kurumun mevcut işleme kapasitesi

250-270.000 tonu geçmeyeceği için kağıt üzerinde kota artışı değil işleme kapasitesinin artırılmasına bağlı kontenjan artışı önemlidir.

- Üreticinin bankalara ve kooperatiflere olan borçları 1 yıl faizsiz ertelenmelidir.
- Çaykur, 24 Ocak 2017 tarihli ve 2017/9756 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye Varlık Fonu A.Ş.'ne aktarılmış, Fon'a devredildikten sonra kurum sürekli zarar etmeye başlamış, üç yıllık toplam zararı 1.559.990.000 TL olmuştur. Çaykur, derhal Türkiye Varlık Fonu A.Ş. kapsamında çıkarılmalıdır. Kurum, işletme sermayesi artırılarak her tür siyasetten ari özerk bir yapıya kavuşturulmalı, yeterli teknik/idari personel desteği sağlanmalı, atama ve görevlendirmelerde kıdem ve liyakat esasına göre davranılmalı, geçici personel kadrolu olmalı, kurum tekrar kâr eden yapısına geri döndürülmelidir.
- Ülkemize her yıl gümrük tarifeleri ve dışalım yolu ile 4-5.000 ton, kaçak yollarla gümrük vergisine tabi olmadan 40-50.000 ton menşei ve muhtevası belli olmayan çay girişi olmaktadır. Yıllardır devam eden kaçak çay girişi sıkı denetlemelerle mutlaka önlenmeli, çay dışalımında uygulanan vergiler artırılarak çay sektörümüz korunmalıdır.
- Çay ekim/dikim alanlarının doğal sınırına varması, yeni çay bahçesi tesisinin neredeyse imkânsız hale gelmesi ve bölgede çaya alternatif katma değer yaratan başka bir ürünün olmaması nedenleriyle çay üretim alanları kadastral alanlar baz alınarak yeniden ruhsatlandırılırken gerçek rakamlarla geçerli politika ve çözüm yolları ortaya konulmalıdır. "Budama tazminatı" ve "çay primi" ödemesi güncel ihtiyaçları karşılayacak şekilde artırılarak devam etmelidir.
- Çayda kalite ve verimi artırıcı Ar-Ge çalışmalarının özel sektörün ilgisizliği nedeniyle yalnızca kamu tarafından yürütülmesi gerçeği karşısında Atatürk Çay ve Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü'nün teknik bilgi, personel ve altyapısı güçlendirilmelidir.
- Çay üretim alanlarında yanlış ve bilinçsiz şekilde kullanılan kimyasal gübrelerin toprak ve su kaynaklarında yarattığı kirliliği önlemek için organik gübre kullanımı ve organik çay üretiminin teşvik edilmesine devam edilmelidir.

Güncel bir sorun olan sokağa çıkma yasağı konusunda ise; Çaykur'un kampanyayı geç açıklaması ve ilk defa özel sektörün Çaykur'dan önce çay alması, Ramazan Bayramı'nda 81 ilde sokağa çıkma yasağı getirilmesi nedeniyle 2-3 gün çay alımı yapıp sonrasında 4 gün alım yapılmaması gerek çayda kartlaşma nedeniyle kalite düşüklüğüne yol açacak gerekse bayramdan sonra yoğun bir şekilde yapılacak alım yüzünden oluşacak izdiham sonrası Çaykur kısa sürede kontenjan uygulamasına geçmek zorunda kalabilecektir. Bu nedenle Rize, Trabzon, Artvin ve Giresun illerinde 23-26 Mayıs 2020 tarihlerinde çay hasadına ve fabrikaların üretim yapmasına izin verilmeli, bu illerdeki üreticiler ve çalışanlar sokağa çıkma yasağından muaf tutulmalıdır.

Yeşil çay yaprağından demli çay bardağına kadar çay sektörümüzün, üreticilerin ve sektör çalışanlarının sorunlarının giderilmesi dileğiyle.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

YALOVA ATATÜRK BAHÇE KÜLTÜRLERİ MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ ARAZİSİNİN MEVCUT YARGI KARARLARINI HIÇ SAYARAK MİLLET BAHÇESİ PROJESİYLE YOK EDİLMESİNE İZİN VERMEYECEĞİZ!

4 Haziran 2020

Yalova İli Merkez İlçesi Gaziosmanpaşa Mahallesinde Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'ne tahsisli olan ve halen Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitü Müdürlüğü'nce kullanılan, 1474 ada 12 parselde bulunan, 113.4 dekar büyüklüğünde mülkiyeti Hazineye ait taşınmaz üzerinde, kamuoyundan gizli kamu kurumları arasındaki yazışmalar sonucu, 20.05.2020 tarihli Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yazısı ile mutlak korunması gereken alanda TOKİ tarafından "Millet Bahçesi" yapılması için tahsis değişikliği gerçekleştirilmiştir.

Son sözumü en baştan söyleyelim.

Asırlık çınar ağacının köşke değen bir dalını kestirmemek için Atatürk'ün raylarla köşkü ileriye taşıdığı tarihi "Yürüyen Köşk" ün de içinde bulunduğu ve ilk adı ile "Millet Çiftliği" olan ve şu an "Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü" tarafından amacına uygun kullanılan Yalova'da ulusumuza emanet arazilerin, bugünlerde siyasi iktidarın rant amaçlı "Millet Bahçesi" projesi ile yok edilmesine izin vermeyeceğimizi kamuoyuna duyuruyoruz.

"Millet Çiftliği" ile "Millet Bahçesi" arasındaki ayrımın yurttaşlarımızla bilinmesi için ayrıntılara girelim, ayrıntılar önemlidir. Millet Çiftliği'nin neden bugün Millet Bahçesi olmaması gerektiğini ayrıntılı olarak siz yurttaşlarımız ile paylaşmak istiyoruz.

Kurucu liderimiz ve Ulusal önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bölge ve ülke tarımının gelişmesi, yetiştiricilikte modern tekniklerin kullanımı ve çiftçilerin bu tekniklerle tanışması amacıyla Türkiye'nin çeşitli yerlerinde araziler satın alınarak çiftlikler oluşturmuş, Ankara'da "Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ)" dışında, 1929 yılında Yalova'da "Millet Çiftliği" ve "Baltacı Çiftliği" olmak üzere iki adet çiftlik kurmuştur.

Bu çiftlikler, 11.06.1937 tarihinde bizzat kendilerince yazılan "Vasiyet Mektubu"nda yer alan "Çiftliklerin yerine göre arazi ıslah ve tanzim etmek, muhitlerini güzelleştirmek, halka gezecek, eğlenecek ve dinlenecek sıhhi yerler, hilesiz ve nefis gıda maddeleri temin etmek, bazı yerlerde ihtikarla fiili ve muvaffakiyetli mücadelede bulunmak gibi hizmetleri de bulunmak zikre şayadır. Bünyelerinde metanetine ve muvaffakiyetlerinin temelini teşkil eden geniş çalışma ve ticari esaslar dahilinde idare edildiği takdirde tecrübelerini müspet iş sahasından alan müesseselerin ziraat usullerini düzeltme istihsalatı artırma ve köyleri kalkındırma yolunda devletçe alınan ve alınacak olan tedbirlerin hüsnü intihap ve iktisabına birer amil ve mesnet olacaklarına kani bulunuyorum ve bu kanaatle tasarrufumdaki bu çiftlikleri bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşları ile beraber hazineye hediye ediyorum." ifadeleri ile Türkiye Cumhuriyeti hazinesine bağışlanmıştır.

Sonsuza dek Türk Milletine bağışlanan Yalova Millet Çiftliği, 1938 yılında 3308 sayılı yasa ile günümüzdeki adı TİGEM olan "Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu"na devredilmiş, 1950 yılında 5433 sayılı yasa ile "Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü", 1952 yılında "Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü" bünyesine katılmıştır. Arazi üzerinde 9 Mart 1961 tarihinde kurulan "Yalova Bahçe Kültürleri Bölge Araştırma Enstitüsü", 1986 yılında "Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü" adını alarak halen Tarım ve Orman Bakanlığı'na doğrudan bağlı 11 Merkez Araştırma Enstitüsünden biri olarak çalışmalarına devam etmektedir. Kuruluşundan itibaren birçok yeniliklere imza atan Enstitü'de, günümüze değin toplam 3.704 çeşit, tip ve takson gen kaynaklarında muhafaza edilirken, toplam 114 yeni çeşit geliştirilerek üretime kazandırılmıştır. Tam da ülkeyi yönetenlerce "biyoçeşitliliğimizi koruyacağız, yerli tohum, milli tarım" söylemleri arasında bu başarının aksine kararların alınmasını ironik ve de yanlış bulmaktayız.

Tıpkı Ankara'daki AOÇ arazisi gibi, Yalova'daki Millet Çiftliği arazisi de Atatürk'ün vasiyetine rağmen farklı dönemlerde siyasal iktidarlarca çarpık kentleşme ve rant amaçlı işlemlerle çeşitli kamu kurum, kuruluşları ve yatırımları ile özel sektöre tahsis edilerek giderek azalmıştır. Bu talan bugün de devam ettirilmek istenmektedir.

Yalova özelinde geçmişte yargıya taşınan tahsisler ve bu tahsisleri iptal eden yargı kararlarının bilinmesi, özellikle "hukuk devleti" ilkesinin yok sayılarak "kişisel tercihler" ile ülkemizin nasıl hoyratça ve yanlış yönetildiğinin ortaya konulması açısından yaşamsal önemdedir.

Bugünlerde tahsis değişikliği yapılan söz konusu alanın 1989 yılında revizyon imar planı ile sağlık, spor, eğitim ve kamu tesisi şeklinde farklı kullanımlara açılmak istenmesi üzerine konu yargıya taşınmış, Danıştay 6. Dairesi E:1998/1120, K:1989/2086 sayılı kararıyla söz konusu arazinin Araştırma Enstitüsü'nde kalmasının "kamu yararı"na uygun olduğuna karar vermiştir. Bugün aynı yerde "Millet Bahçesi" yapma girişimi emsal nitelikte olan Danıştay'ın verdiği yargı kararını hiçe saymaktır, bu işlem Anayasaya aykırıdır ve suçtur.

Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü kullanımındaki mülkiyeti Hazineye ait olan toplam 1.750,55m2 alanın Adalet Bakanlığı Yalova Cumhuriyet Başsavcılığı'na tahsisine dair 13.06.2014 tarihli ve 607 sayılı Defterdarlık Makamı onaylı tahsisin ve bu tahsise ilişkin Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olurunun iptaline ve öncelikle dava konusu işlemlerin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmesi talebiyle dava açan Oda'mız, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E:2015/843 K:2015/1074 sayılı ve Danıştay 10. Dairesi'nin E:2016/1704 K:2017/1521 kararı ile iptal kararı verilmesini sağlamıştır.

Oda'mız, Yalova Atatürk Tarım İşletmesi (TİGEM)'nin özelleştirilerek tasfiye edilmesine karşı da dava açmıştır. Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararına karşı açılan davada, Bursa 2. İdare Mahkemesi, 25.05.2006 ve 2005-1080 Esas no'lu kararıyla, tarım topraklarının önemi konusunda siyasi iktidarlara ders vererek toprağı korumanın bir ulusun onuru olduğunu vurgulamış, idarenin tasfiye yerine, Anayasa hükümleri uyarınca "toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek" için gerekli önlemleri alması gerektiğini bildirmiştir.

Dünya'da yaşanan salgın nedeniyle tarım sektörünün ne kadar stratejik bir sektör olduğunun tekrar anlaşılmaya başlandığı günümüzde, ülkemizde böyle vahim bir karar alınmış olmasını kabul etmiyor ve tarihe tarihi bir ihanet olarak değerlendiriyoruz.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nı tarihi mirasa ve kurucu liderimizin vasiyetine sahip çıkmaya davet ediyoruz. Bu yanlıştan ivedilikle geri dönülmesini istiyoruz.

Yargı yolu dahil haklı toplumsal mücadelemizi kayıtsız şartsız toplumumuzun tüm duyarlı kesimleriyle birlikte yürüteceğimizi bildiriyoruz.

Ve bu konuda son sözümüzü yineliyoruz. Asırlık çınar ağacının köşke değen bir dalını kestirmemek için Atatürk'ün raylarla köşkü ileriye taşıdığı tarihi "Yürüyen Köşk" ün de içinde bulunduğu ve ilk adı ile "Millet Çiftliği" olan ve şu an "Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü" tarafından amacına uygun kullanılan Yalova'da ulusumuza emanet arazilerin, bugünlerde siyasi iktidarın rant amaçlı "Millet Bahçesi" projesi ile yok edilmesine izin vermeyeceğiz.

Kamuoyuna duyurulur.

Saygılarımızla.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu Adına)

YALNIZCA BİR DÜNYAMIZ VAR! YİTİRİLEN ÇEVRE DEĞİL GELECEĞİMİZ... ÇEVREMİZİ KORUMAK İNSANLIĞA OLAN BORCUMUZDUR

5 Haziran 2020

“5 Haziran Dünya Çevre Günü, bu dünyanın kimsenin özel mülkiyeti olmadığını anlama, gelecek nesillerin bir emaneti olduğunu hatırlama ve bu emanete sahip çıkma günü olmalıdır.”

Olumsuz etkilerini dünyada iyice hissettiren küresel iklim değişikliği, doğal kaynakların insan eliyle tahribi, doğal alanlar ve yaban hayat üzerindeki aşırı baskı, sınırsız sanayileşme tercihleri ve kontrolsüz madencilik faaliyetleri, enerji savaşları ve nükleer enerjinin yarattığı belirsizlik, sürekli artan hava kirliliği, su kaynaklarının talanına dayalı su savaşları, gıda krizi ve yaşanan açlık gerçeği, hızlı artan dünya nüfusunun sınırlanmayan ihtiyaçları ve sınırsız hırsın doğada yarattığı yük...

UNESCO'nun “çevre hakkı”nı “insan hakkı” olarak kabul etmesine karşın günümüz dünyasında küresel kapitalizmin dayattığı egemen kültür “sınırsız tüketim” anlayışına dayalı, daha fazla tüketmek için daha fazla üretmeyi zorlayan “çevreyi sınırsız sömürme” anlayışına dayalı...

ABD Başkanı Trump, göreve başlamasından bu yana temsil ettiği lobilerin isteklerine uygun olarak kapitalist ekonomik kalkınmanın önünde bir engel olduğuna inandığı çevresel düzenlemeleri geri çekmeyi bir öncelik sayarken, “küresel ısınmaya inanmıyorum” sözleriyle dünyayı yönetenlerin rant ve çıkar politikaları uğruna doğayı korumayı hiçe saydıkları gerçeğini açıkça dillendirebilmektedir.

“Önce insan ve doğa” anlayışı yerine “önce ekonomi-tüketim-kâr” mantığının dayatıldığı, “doğayla uyumlu yaşam” yerine “sürdürülebilir kalkınma” adı altında “sürdürülemez kalkınma” anlayışının egemen kılındığı, “sağlıklı ve temiz çevrede yaşama hakkı”nın hiçe sayılarak insanlığın doğal yaşam alanlarının daraltıldığı, insanlığa açlık, yoksulluk, asgari hijyen ve sağlık koşullarından yoksun bir yaşam biçiminin dayatıldığı günümüzde, bugünkü tüketim ve üretim modelleri aynı kaldığı takdirde dünya nüfusu 2050’de 9 milyar 600 milyona ulaşacak ve bugünkü yaşam tarzımızı sürdürmek için üç gezegene daha ihtiyacımız olacak. Oysa, yaşam ortamımız olan dünyamız, tek.

Küresel ısınma ve iklim değişikliği somut bir gerçeklik. Ancak ranta dayalı ve sermaye çıkarı öncelikli uygulamalar yüzünden yaşanan iklime dayalı doğal afet ve felaketlerin sorumluluğunu “iklim değişikliği” kavramına yüklemek haksızlık. Bizlerin insanlığa karşı sorumluluğumuz var. Biz insanlar henüz vakit varken yaşam biçimlerimizi ve çevreyi koruma anlayışımızı gözden geçirmeli ve radikal olarak değiştirmeliyiz.

Ülkemizde 1982 Anayasası'nın 56. maddesi: “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir” hükmünü içermektedir. Peki uygulamada neler yapılıyor?

Temiz havanın en önemli kaynağı ve su havzalarını besleyen doğal ve en temiz ortamlar olması nedeniyle koşulsuz korunması ve ekosistem bütününde varlığının artırılması gereken ormanlarımız, en verimli topraklarımızdan oluşan ve mutlaka korunması gereken ovalarımız, tüm yurttaşlarımızın kullanımına açık olması gereken kıyılarımız, doğal ortamlarında özgürce akması gereken derelerimiz doğal kaynaklarımızı koruması gereken yasal düzenlemelere eklenen istisnai maddelerle ve yetersiz denetimlerle sermayenin sınırsız talanına açılıyor. Akarsular üzerinde sayısız ve büyük barajlar inşa edilerek suyun doğal akışına müdahale edilerek ekosistemin bozulmasına izin veriliyor. Sanayi atıklarının nehir, göl ve denizlerimize salınması önlenemiyor. Doğal bitki örtümüzün ve sağlıklı yaşam alanlarımızın “kat-talan-yağma” düzeninin somut göstergesi “TOKİ konutları” olmadığını unutarak yeşil alanlarımızın rant amaçlı imar planları ile yapılaşmalarına izin veriliyor.

Sınırsız talan girişimlerine çarpıcı örnekler vermek gerekirse; Kaz Dağları'ndaki altın madeni girişimi ile su havzası, baraj ve göletler, Kanal İstanbul ile Küçükçekmece Gölü-Sazlıdere Barajı-Terkos Gölü ve çevreleyen su havzaları yok olma ve ciddi kirlenme tehdidi altındadır. Enerji fazlamız olmasına karşın yeni HES'ler, termik santraller, nükleer santraller kurma inadından vazgeçilmemektedir. Kontrolsüz üretim izni verilen jeotermal santrallerin göz yumulan yasadışı deşarjları nedeniyle Menderes ve Gediz Nehirlerimiz hızla kirlenmektedir. Ergene Nehrimizin kirliliği devam etmektedir. Jeolojik oluşumu ve canlılarla etkileşimi itibarı ile dünyamızın ve ülkemizin en özel ve önemli alanlarından birisi olan Salda Gölü'nde ısrarla “millet bahçesi” yapılmak istenmektedir. Atamızın mirası AOÇ rant uğruna

talan edilmekte, Büyük Ova Koruma Alanı ilan edilen tüm ovalarımız gibi Büyük ve Küçük Menderes ile Gediz Havzalarındaki verimli topraklarımız enerji, sanayi, madencilik yatırımları ve sınırsız yapılaşma ile yok edilmektedir. Alpu Ovası'nda yapılması planlanan Alpu Termik Santrali projesi kapsamında alınan özelleştirme kararının Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca iptal edilmesi bizleri mutlu etse de 1. sınıf sulu tarım arazisinin termik santral yapımına konu olması bile geleceğe yönelik endişelerimizi artırmaktadır.

Öncelikle; 5 Haziran 2020 Dünya Çevre Günü'nde dünyada ve ülkemizde devam eden "Durmak Yok Talana Devam!" zihniyeti derhal değişmelidir. Yapılması gereken; doğal dengemizi bozan, başta su ve toprak olmak üzere doğal kaynaklarımızı, ormanlarımızı, meralarımızı, biyoçeşitliliğimizi, yeşil alanlarımızı, parklarımızı, kıyılarımızı, derelerimizi, denizlerimizi, özetle çevremizi yok eden ve kirletenlere karşı bağlayıcı yasal düzenlemelere dayalı somut yaptırımların ayrımsız derhal uygulanmasıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası; herkesin sağlıklı beslenmesine yetecek gıdaya, ihtiyaç duyduğu temiz suya, soluyabileceği temiz havaya sahip olması gereğine inanmaktadır. Örgütlü çevre mücadelesinde cesaretini bilimsel bilgi birikimi ve deneyiminden, gücünü üyelerinden ve bilinçli yurttaşların varlığından almaktadır. Gelecek kuşaklara temiz, sağlıklı ve yaşanabilir çevre bırakma yükümlülüğünün bilincinde olarak, bugüne kadar çevrenin ve doğal kaynaklarımızın korunmasında gösterdiği kararlı tutumunu sürdürmeye devam edecektir.

5 Haziran Dünya Çevre Günü'nün bu dünyanın kimsenin özel mülkiyeti olmadığını anlama, çevremizin gelecek nesillerin bir emaneti olduğunu anımsama ve bu emanete sahip çıkma günü olması dileğiyle. Çevreyi anlayan ve koşulsuz koruyan anlayışın dünyada ve ülkemizde egemen olduğu güzel günlerde sağlıklı ve mutlu birlikte yaşama dileğiyle...

Saygılarımızla.

Baki Remzi SUIÇMEZ

Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

GIDA ÜRÜNLERİ DENETİMİ İNSAN SAĞLIĞI İÇİN ÖNEMLİ...

(Gıdada Taklit ve Tağşiş Yapan Firmaların Kamuoyuna İfşası Çok Önemli)

GIDADA KAMUSAL DENETİM HİZMETLERİNDE DEĞİŞEN NE VAR!..

17 Haziran 2020

İnsanlık olarak tüm dünyada ölüme karşı çaresizlik içerisinde tek öncelik olarak yaşam mücadelesi verdiğimiz Covid-19 salgını sürecinde, insan direncinin artması ve bağıışıklık sisteminin güçlendirilmesi için gıda güvencesi ve güvenliğine yönelik kamu korumacı politikaların yeniden yaşama geçirildiği ülkeler ile birlikte, ülke insanının yeterli ve güvenilir gıda tüketmesini sağlayamayan ülkelerin gıdaya yapacakları harcamaların çok daha fazlasını sağlık hizmetlerine ayırmak zorunda olduğu bir insanlık tarihi dönemi gerçeğini yaşıyoruz. Tarım ve gıda sektörünün her zamankinden fazla önemsendiği, bununla birlikte bu sektörlerin çok boyutlu ve çok ciddi sorunlarının olduğunun daha açık olarak anlaşıldığı ve bu yapısal sorunların hemen çözülemeyeceği bir süreci yaşıyoruz. Bu olumsuz süreç ülkemiz için de geçerlidir.

Ülkemizde yurttaşlarımızın güvenilir, sağlıklı, yeterli, ucuz ve sürekli gıdaya erişimi anayasal bir yükümlülüktür. Bu konuda resmi kamu otoritesi olarak insanlarımıza güvenilir gıda teminini sağlamak Tarım ve Orman Bakanlığı'nın görevidir.

Tarım ve Orman Bakanlığı, 12.06.2020 tarihinde, gıdada taklit ve tağşiş yapan 69 firmayı daha kamuoyuna ifşa ettiğini duyurdu. Tarım ve Orman Bakanı, ülkemizde gıda güvenilirliğinin sağlanması, gıdalarda taklit ve tağşişin önlenmesi, kişilerin sağlığının ve tüketici menfaatlerinin korunması, sektörde haksız rekabetin engellenmesi amacıyla gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzemelerin üretim, işleme ve dağıtımının tüm aşamalarında resmi kontrol faaliyetlerinin Bakanlıkça büyük bir titizlikle yürütüldüğünü belirterek, ilk kamuoyu duyurusunun yapıldığı 2012 yılından bu yana 1.551 firmaya ait 3.492 parti hileli ürünün kamuoyu ve tüketicilerin bilgisine açıklandığını belirtti. Bu açıklamayı olumlu bulmakla birlikte, yeterli görmemekteyiz.

Covid-19 salgınının tüm dünyada ve de ülkemizde yıkıcı etkilerinin her alanda ve anlamda yaşandığı günümüz dünyasında, hiç şüphesiz ki salgın hastalıklarda dahil olmak üzere, bilimsel bilginin, teknolojik gelişmelerin, sağlıklı iletişimin ve uygulanan herhangi bir kamu politikasının akılcı esaslara dayalı olup olmadığının ve uygulanan bu politikaların ne kadar başarılı olduğunun çok kolaylıkla anlaşılabilir olduğu bir zaman dilimini yaşamaktayız. Süreç çok karmaşık gibi görünse de bilimsel ve tarafsız bir bakış açısıyla yaşanan somut sorunlar ve gerçekçi çözüm yolları açıkça ortaya konulabilir, algı olarak dayatılan başarı ya da başarısızlık hikayelerinin gerçekliği sağlıklı bir şekilde tartışılabilir, doğru politikalar üretilebilir.

Son 16 yılda ülkemizde gıda denetim hizmetlerini düzenleyen iki adet yasal mevzuat; 2004 tarihli ve 5179 sayılı "Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değıştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" ile 11.06.2010 tarihli ve 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu"dur. AB'ye uyumun da gündemde olduğu süreçte bu yasalara dayanılarak çıkarılan gıda kodeksi, yönetmelikler, tebliğler, kılavuzlar ve talimatlar ciddi ancak karışık bir mevzuat külliyatı oluşturmaktadır. Uzun vadeli kalıcı düzenlemeler yapmak yerine, toplum sağlığı açısından yaşamsal öneme sahip gıda denetimlerine ilişkin son dönemde 2 ayrı yasanın ve çok sayıda alt mevzuatının varlığı, gıda denetiminde sürekli gündeme getirilen başarı hikayelerinin mevzuat açısından da ciddi olarak tartışılmasını gerektirmektedir.

2012 yılından bugüne kadar gıdada taklit ve tağşiş yapan firmaların kamuoyuna ifşa edildiği süreçlere bakıldığında; 1.551 firmaya ait 3.492 parti ürünün kamuoyuna ve tüketicilerin bilgisine açıklanmış olunmasına rağmen, geçen yıllar içinde nedense firma sayısı azalmamış, aksine hileli gıda olumsuzlukları artarak devam etmiştir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; şimdiki adıyla Tarım ve Orman Bakanlığı'nca gıdada taklit ve tağşiş yapan firmaların kamuoyuna ifşa edilmesine rağmen, bu alanda kalıcı gıda güvenilirliğini sağlanamamasının başlıca nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Mevcut yasalardaki cezalar firmalar için caydırıcı değildir. Gıdalarda taklit ve tağşiş yapan firmalara 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 40. maddesinin "L" bendine göre, 27.877,00 TL idari para cezası verilmekte, taklit ve tağşiş edilmiş ürünlere el konularak, mülkiyetinin kamuya geçirilmesi sağlanmaktadır. Firma ölçeğine bakılmaksızın bu miktardaki idari para cezası miktarı, bu tür firmaların bu ürünlerden elde ettikleri kazançlarıyla kıyaslandığında çok düşüktür. Ülkemiz sınırları dahilinde yüzbinlerce satış ve toplu tüketim

yerleri bulunduğu varsayımıyla, taklit ve tağşiş edilmiş ürünlere el konulması ve mülkiyetinin kamuya geçirilmesi uygulanabilir değildir.

• Tüketicilerde kamuya güven eksikliğine bağlı beklenen yeterli tepki oluşmamaktadır. Tüketicilerde resmi kurumların yapmış oldukları faaliyetler için şeffaf, tarafsız ve bilimsel esaslara dayalı uygulamalar olduğuna dair yeterli bir güven oluşmadığından, bildirimler konusunda tüketicilerden beklenen yeterli tepki oluşmamaktadır.

• Gıdalarda hile yapanlar ile gıdalar nedeniyle ölüme neden olanların ayrımı yapılmamaktadır. Gıdada taklit ve tağşiş yapan firmaların ifşası esnasında, insan sağlığına ciddi anlamda zarar vererek insanların kısa ve uzun vadede hastalanmalarına hatta ölümlerine neden olanlarla, gıdada hile yapanların aynı kategoride değerlendirilmesi giderilmesi gereken çok ciddi bir sorundur.

• Gelir düzeyindeki düşüklük sağlıklı gıda tercihinin olumsuz etkilemektedir. Genel anlamda ekonomik iyileşme ve kalkınmadan herkesin payını almasıyla, insanların sağlık koşullarını düşünmeden yaşamı idame anlamında zorunlu doymaya çalışması ortamının aksine, sürekli olarak dengeli, yeterli ve ucuz beslenme olanakları yaratılmalıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası; güvenilir gıda temini ile gıdalarda taklit ve tağşiş yapılmasının önüne geçmek için şu çözüm önerilerini sunmaktadır:

• Mevcut yasal düzenlemelerde gerekli değişiklikler gecikmeksizin yapılmalı, insan sağlığını olumsuz etkileyecek gıda faaliyetinde bulunanlar “insan yaşamına kastetmek” hükmü doğrultusunda değerlendirilmeli ve cezai müeyyideler buna göre belirlenmelidir.

• Gıdada hile yapanlara uygulanan idari para cezaları artırılmalı, belirli bir süre içinde tekrarlanabilir bir şekilde gıdada hile yapmaya devam eden şahıs veya firmaların, hiçbir ad altında bir daha gıda işiyle ilgili faaliyette bulunmaması mutlaka sağlanmalıdır.

• Gıda işletmelerinde “istihdamı zorunlu personel” olarak gıda denetçisi görevi yapan Ziraat Mühendisleri, Gıda Mühendisleri, Kimya Mühendisleri, Su Ürünleri Mühendisleri, Veteriner Hekimler, Kimyagerler dahil gıda konusunda öğrenim görmüş ilgili kişilerin yetki ve sorumlulukları açıkça düzenlenmeli, güvenilir gıda temininde toplumsal sorumlulukla birlikte bilimsel çalışmalarının önü açılmalıdır.

• Gıda denetimleri, kamusal bir gereklilik olarak, özerk, bağımsız ve bilimsel esaslara göre yeterli gıda denetçisi ve uygun alt yapı hizmetleriyle uygulanmalı, bu faaliyetler Bakanlık ile iş birliği içinde ilgili Meslek Odalarıyla etkin ve eşzamanlı denetlenmelidir.

• Kamusal gıda denetimine yönelik kamu personel sayısı artırılmalı, gıda denetimlerinde çalışanlara zamanında etkin denetim yapabilmeleri için uygun ve bağımsız çalışma ortamları yaratılmalıdır.

• Tarım ve Orman Bakanlığı'nın tüketici açısından kamuya güven duygusunu artıracak bilimsel yaklaşımlarını sürdürmeye devam etmesi gerekirken, tüketici ötesi insan sağlığını önceleyen bir anlayışla, gıda denetim sonuçlarını sadece sayısal rakamlar üzerinden değil, aynı zamanda bütün riskleri ile birlikte kamuoyuyla paylaşması gerekmektedir.

• Taklit ve tağşişli gıda pazarlayan ve satan internet sitelerine caydırıcı miktarlarda cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.

• Yazılı ve görsel medyada konu uzmanı olmayan insanların tüketicileri aldatabilecek şekilde konuşmalarını önleyici gerekli her türlü yaptırım getirilmelidir.

Gıdada taklit ve tağşiş yapan firmaların kamuoyuna ifşası çok önemli, ancak mevcut sorunların çözümü için yeterli değildir. Gıda denetimi sisteminin bütünüyle ele alınıp yaşanan sorunların uygun koşullar oluşturularak kamu denetiminde ivedilikle çözülmesi gerekmektedir.

Önceliğimiz; bilimsel bilgilere güvenen, sağlıklı güvenilir gıdalar ile yeterli ve dengeli beslenen insanlarımızın sağlığı.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)

“GIDA, TARIM VE ORMAN ALANINDA BAZI DÜZENLEMELER YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ” ÜZERİNE

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI GÖRÜŞÜNÜ TBMM'YE İLETTİK

30 Haziran 2020

Adalet ve Kalkınma Partisi TBMM Grup Başkanlığı tarafından 64 Milletvekili imzalı “Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Teklifi” 24.06.2020 tarihinde TBMM’ye verilmiştir. Esas Komisyon olarak Tarım, Orman ve Köyleri Komisyonu, Tali Komisyon olarak Adalet Komisyonu’na havale edilen 2/2985 Esas Sayılı Kanun Teklifi hakkında Oda Örgütümüzce hazırlanan ekteki ayrıntılı Oda görüşümüz TBMM’deki siyasi partilere ve ilgili komisyon milletvekillerine iletilmiştir.

Ülkemizde uzun süredir “Torba Yasa” mantığıyla tüm alanlarla birlikte tarım ve gıda sektörüne de yönelik parçacı değişiklikler yapılırken, yine kamuoyunda tartışılmadan gizlice ve hızlıca gündeme gelen bu Teklif, her ne kadar “sektör içi bir torba yasa” izlenimi verse de tarım, gıda ve ormancılık sektörlerinin aynı torbaya koyularak sektörlerin özgün yanlarının gözden kaçmasına neden olunabileceği endişesi yaratmaktadır. Konuya özel yasaların sürekli madde değişiklikleri ile değil kendi içinde bir bütün içinde değerlendirilmesi en doğru yaklaşımdır.

Teklif hazırlanırken ilgili kesimler ve Odamız görüşü alınmamıştır. Yasa tekliflerinin hazırlanması aşamasında meslek Odamız dahil ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınmasının sağlıklı, uygulanabilir, yargıya taşınmayan ve uzun ömürlü metinler oluşması açısından bir gereklilik olduğunu belirtmek isteriz.

Yürürlük ve Yürütme maddeleri dışında 32 maddeden oluşan tarım ve ormancılık alanında ciddi olarak tartışılması gereken maddeleri içeren Teklifin geneline baktığımızda; gıda güvenliği alanında toplum sağlığını gözeten, verimli tarım alanlarını korumacı bir yaklaşım izlenimi ön plana çıkarılmaktadır. Bu genel yaklaşım ile ciddi olarak çelişen düzenlemeleri içeren maddelerin ise titizlikle değerlendirilmesi ve değiştirilmesi gerekmektedir.

Teklifle, toplum sağlığını korumaya yönelik olarak gıda maddelerinde taklit ve taşış konusunda üretim, reklam, pazarlama ve yanıltıcı yayın konularına getirilen para ve hapis cezaları olumludur. Bakanlığın ifşa listelerinde çok kez çıkan taklit ve taşış yapan işletmelere ve sahiplerine ömür boyu men cezası getirilmesi toplum sağlığını korumak bakımından en caydırıcı ceza olacakken pakette böyle bir cezanın öngörülmemesi düşündürücüdür.

Günümüze değin merkezi ve yerel yönetimlerce göz yumularak tarımsal üretim bütünlüğünü bozacak şekilde verimli tarım alanlarına kurulan rant amaçlı hobi bahçelerinin yasal sınırlamalara tabi tutulması olumludur. Verimli tarım arazilerinin ve büyük ovaların sanayi, enerji, madencilik vb. yatırımlar ile tarım dışı amaçlı kullanımına yönelik geniş istisnaların olduğu günümüzde, topraklarımızı koruyucu düzenlemelerin yalnızca hobi bahçeleri ile sınırlanmaması gerekir. Topraklarımızı gerçekten korumak istiyorsak amaç dışı izin süreçlerini kolaylaştıran istisna maddeler azaltılmalı, yasadışı yapılan ya da mahkeme kararı ile yapımı durdurulan tüm tesisler ve yerleşimler ayrımsız ivedilikle yıkılmalıdır. Teklifle getirilen para cezaları caydırıcılıktan uzak olup, ceza miktarlarının m2 başına 10 TL değil, ek önergellerle kullanım amacı ayrımsız en az 100 TL olacak şekilde rayiç değerinin 10 ila 25 katı gibi tutarlara yükseltilmesi gerekir.

Büyük ova koruma alanı ilan edilen yerlerde Arazi Kullanım Planları hazırlanmadan hiçbir şekilde tarım dışı amaçlı başvurular değerlendirmeye dahi alınmamalı, 5403 sayılı Kanunun değişik maddelerinde gündeme getirilen değişikliklerde temel yaklaşım bu olmalıdır. Yerleşim alanlarının gelişim ihtiyaçlarını karşılama gereğiyle imara açılan alanların tamamı kullanılmadan yeni tarım alanların imara açılmasının engellenmesi/kısıtlanması, imara açılıp kullanılmayan alanların imardan çıkarılması, tarım arazisi olmaması koşuluyla yeni alanların imara açılmasına izin verilmesi sağlanmalıdır. Rezerv alanı gerektiğinde kullanılmak üzere izinlendirilen arazilerde mevzi imar plan değişiklikleri ile oluşabilecek farklılıklar tekrar izin alınmasına tabi tutularak suistimaller engellenmelidir.

5403 sayılı Kanunun 8/A Maddesindeki değişiklikle, yeter gelirlili tarım arazilerin ekonomik bütünlüğe sahip kısımlarının da parsel bazında satılabilmesine olanak sağlanması sorunlu bir düzenlemedir. Maddede bir değişikliğin yapılmaması, yapılacaksa maddeye “amacı dışında kullanılmaması şartıyla” veya “tarımsal amaçlı kullanım şartıyla” ibaresi eklenmelidir.

Sınırdış arazi sahibinin ön alım hakkının kaldırılması da yeniden değerlendirilmeli ve uygulanabilir önlemlerle madde yeniden düzenlenmelidir. Aksi halde düzenleme bölge tarımı ile ilgisi olmayan üçüncü şahıslara arazi satış işleminin önündeki tarımsal bütünlük şartını ortadan kaldırarak bölünüp parçalanmalar yolu ile tarımsal bütünlüğü bozma yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir.

Sulama kooperatifleriyle ilgili iş ve işlemlerde Tarım ve Orman Bakanlığı’nın yetkili olması olumlu bir adımdır. Ancak, Teklif ile Sulama Kooperatifleri DSİ Genel Müdürlüğü’nden alınırken, Sulama Birlikleri halen DSİ’de bırakılmaktadır. Büyük ve küçük sulamalarda sulama birlik ve kooperatiflerinin proje takibi ve denetlenmesi açısından tek bir kamu

kurumunun görevli olması ve yetkilerin aynı çatı altında kalması daha doğru olacaktır. Belki de daha önemlisi, gerekçede yer alan tarımsal kooperatifçilik alanının tek elde toplanması adına halen Ticaret Bakanlığı bünyesindeki TARIŞ, FİSKOBİRLİK, MARMARABİRLİK, ÇUKOBİRLİK gibi Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri, Yaş Meyve ve Sebze Kooperatifleri, Üretim ve Pazarlama Kooperatifleri gibi tarımla ilgili diğer kooperatiflerin de Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesine alınması gerekliliğidir.

Yağmurlama ve damla sulama sistemleri gibi tarla içi modern sulama sistemlerinin Kırsal Kalkınma Destekleri kapsamına alınması geç kalınmış bir düzenlemedir. "Tarla içi sulama sistemi desteği" kaldırılmamalı, "Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü" ibareleri "Bakanlıkça" şeklinde değiştirilmelidir. Bu süreçte sulama ve tarımsal altyapı hizmetlerinin tamamlanmasının önemi ortada iken konu uzmanı olmayan TOKİ'nin DSİ ile iş birliği protokolü yapıp sulama yatırımları yapacak olmasının büyük yanlışlara yol açacağını da kamuoyunun dikkatine sunmaktayız. Büyük sulama yatırımlarını yapan DSİ'nin asıl odaklanması gereken yasal sorumluluklarından uzaklaştırılarak güçsüzleştirildiği, küçük sulama yatırımlarını yapan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatıldığı ve sulama planlamasının işlevsizleştiği günümüzde, sulama, drenaj, toprak ıslahı ve arazi toplulaştırması gibi altyapı hizmetlerini yapacak Toprak Su Genel Müdürlüğü'nün yeniden kurulması bir zorunluluktur.

2002'de kabul edilen Tütün Yasası ile getirilen kısıtlamalar ve TEKEL'in özelleştirilmesi sonrası tümüyle dışa bağımlı hale gelen tütün sektöründe sigara fabrikalarına %30'luk yerli tütün kullanım zorunluluğunun 2022 yılından itibaren başlamak üzere kademeli olarak uygulanacak olması, yerli tütün üretiminin artması anlamında olumludur. Teklifteki oranların yeniden düzenlenerek 2022 yılında %17 yerine %20, 2023 yılında %21 yerine %25 ve 2024 yılında %25 yerine %30 olarak uygulanması önerilmektedir. Düzenlemede yer alan Cumhurbaşkanının yerli tütün kullanımını %45'e kadar artırma yetkisi uygun olarak değerlendirilmektedir. Ancak genel gerekçe ile çelişir şekilde %15'e kadar indirme yetkisinin maddeden çıkarılması gerekmektedir. Bu kapsamda yerli tütün üretimine yönelik gerekli tarımsal desteklerin yürürlüğe girmesi önemlidir.

Ağaçlandırma Yönetmeliği kapsamında 26 Mart 2020 tarihinden itibaren alınan başvuruların %95'inin Antalya, Muğla, İzmir, Aydın, Balıkesir, İstanbul ve Mersin gibi kıyı kentlerinde rantı yüksek alanlarda olması gerçeği karşısında, teklif ile getirilen özel ormanlar için ağaçlandırmanın teşviki maddelerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Teklif ile mutlak tarım alanlarında veya özel ürün arazilerinde de orman ağaçları üretiminin önü açılmaktadır. Tarımsal üretim planlaması yapılmadan temel tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için gerekli ovaların ve nitelikli tarım alanlarının "özel orman" kullanımına açılması yanlış olacaktır. Maddenin bitkisel üretimi engellemeyecek şekilde ve miktarda yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca mülkiyeti sorunlu arazilerin ekim ve dikim yoluyla özel orman statüsü olarak tarım arazisi vasfını kaybetmesinin de önüne geçilecek şekilde madde yeniden düzenlenmelidir.

Bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlıkları kurulmasına, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğine ve orman alanlarından üretilen odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla tesis kurulabilmesine izin verilebilmesine yönelik düzenlemelerde sorunludur. Anayasanın 169. Maddesine aykırı şekilde "devlet ormanı" sayılan yerlerdeki "bozuk/boşluklu kapalı orman" kullanılarak özel "tıbbi ve aromatik bitki" bahçelerine dönüştürülmektedir. Tıbbi aromatik bitkiler vb. envanterimizin yeterli ve güncel olmadığı günümüzde yapılacak değişikliklerin ve kontrolsüz kiralama alanlarının kötü niyetli kullanılmaması için konunun ciddi olarak irdelenmesi gerekmektedir. Teklifin "... mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla tesis kurulması"na izin veren düzenlemesi, ormanları neredeyse sanayi sitelerine dönüştürecek, tesisler izin verilen alanın çevresindeki orman ekosistemleri başta olmak üzere etkileşim içindeki tüm ekosisteme zararlı etkilerde bulunabilecektir. "Savunma Sanayii Başkanlığınca yapılacak" savunma maksatlı tesislere ve bunların müştemilatına "bozuk alan" vb. önkoşul getirilmeden izin verilirken, "savunma tesisleri" ile "müştemilatı" açıkça belirtilmemiş olup maddenin hangi tesisleri içerdiği belirsizdir. Maddede "sadece" savunma amaçlı tesisler açıkça sayılmalı, kullanılacak alan ve ölçeği belirlenmelidir. Bunun dışındaki yap işlet devret tarzı yapılacak ek tesisler için "kamu yararı" aranmalı, ücretli ve de özellikle ücretsiz izin verilmemelidir.

Teklif ile "969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun"un yürürlükten kaldırılması yerine, Bakanlıkça verilen hizmetlerin kalitesini ve hızını artıran, adalet sağlayıcı ve teşvik edici sistemin yeniden düzenlenmesi ve aksayan yönlerinin geliştirilmesi gerekir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu Adına)

“GIDA, TARIM VE ORMAN ALANINDA BAZI DÜZENLEMELER YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ” HAKKINDA TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI GÖRÜŞÜ

30 Haziran 2020

TBMM'ye 24.06.2020 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi TBMM Grup Başkanlığı tarafından 64 Milletvekili imzalı “Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Teklifi” adlı bir teklif verilmiştir.

Esas Komisyon olarak Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu, Tali Komisyon olarak Adalet Komisyonu'na havale edilen 2/2985 Esas Sayılı Kanun Teklifi'nin özeti; “Teklif ile; belirlenen zaman aralığında perakende alkollü içki satış yasağının ihlaline ilişkin düzenlenen idari para cezası miktarının artırılması, sulama kooperatifleri ile ilgili iş ve işlemlerde Tarım ve Orman Bakanlığının yetkili kılınması, şeker piyasası faaliyetlerine yönelik şirket ve fabrikalar dışında kalan ve şeker piyasasında faaliyet göstererek şeker ham madde olarak kullanan, ticaretini yapan gerçek ve tüzel kişilere yönelik denetim yapılabilmesi, tütün mamulleri ve alkolün yasa dışı ticaretinin önlenmesi amacıyla makaron, yaprak sigara kâğıdı, sigara filtresi ile alkol üretimi ve satışının Tarım ve Orman Bakanlığı denetiminde gerçekleştirilmesi, tarım arazilerinin tarımsal amaçlı projelerde veya tarım dışı amaçlı kullanımlarda verilen izinlerin amaca uygun kullanılıp kullanılmadığına ilişkin denetimlerin hızlı bir şekilde yapılması ve denetim sırasında ihlal tespit edilmesi hâlinde caydırıcılığı artırmak amacıyla tapu kayıtlarının beyanlar hanesine kaydedilmek üzere durumun şerh edilmesi ve ayrıca aykırılığın ilk kez tespit edilmesi durumunda 1.000 TL'den az olmamak üzere bozulan arazinin her bir m²'si için idari para cezası uygulanması, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün (DSİ) tarla içi sulama sistemi desteklemelerine yönelik yetkilerinin DSİ'nin de bağlı bulunduğu ve tüm tarımsal desteklemeyle ilgili yetkiye sahip olan Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tek merkezden yürütülmesi, makaron ve yaprak sigara kâğıdının kayıt dışılığı ve vergi kaybını önlemek amacıyla 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamına alınması, 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa ‘Yanılıcı yayın’ kavramının eklenmesi ve toplum sağlığını korumaya ilişkin tedbirlerin alınması hususunda yaptırımların getirilmesi öngörülmektedir.” şeklindedir.

Toplam 34 maddeden oluşan “Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Teklifi” hakkında, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak teklifin geneline ve maddelerine yönelik görüş ve önerilerimiz aşağıdadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Ülkemizde uzun süredir “Torba Yasa” mantığıyla tüm alanlarla birlikte tarım ve gıda sektörüne de yönelik parçacı değişiklikler yapılırken, gündeme gelen Teklif her ne kadar “sektör içi bir torba yasa” izlenimi verse de konunun yine de tarım, gıda ve orman sektörü içinde bir bütünsellik içinde değerlendirilerek Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nda görüşülecek ve tartışılacak olmasını olumlu bir adım olarak değerlendirmekteyiz.

Yasa tekliflerinin hazırlanması aşamasında meslek Odamız dahil ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınmasının sağlıklı, uygulanabilir ve uzun ömürlü metinler oluşması açısından bir gereklilik olduğunu belirtmek isteriz.

Teklifin “Genel Gerekeç”sinin ilk paragrafında yer alan veriler ve ifadeler, dışalım miktarlarına değinmeden, tümüyle “pembe tablo” çizmektedir. Odamız, bu aşamada Teklifin maddelerini değerlendirmekle yetinerek, tarım ve gıda sektöründe bilimsel verilere dayalı görüş, eleştiri ve değerlendirmelerini her ortamda kamuoyu ile paylaşmaya devam edecektir.

Teklifin genelinde son yıllarda toplumsal duyarlılığın artmış olduğu gıda güvenliği ve tarım arazilerinin korunmasının temel alındığı düzenlemeleri içerdiği görülmektedir. Bu genel yaklaşımla çelişen maddelerin ise titizlikle değerlendirilmesi gerekmektedir.

MADDELER ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Yürürlük ve Yürütme maddeleri dışındaki diğer 32 madde hakkındaki görüş ve önerilerimiz şunlardır:

MADDE 1. 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 7. Maddesi Değişikliği

Ceza miktarlarının artırılması düzenleyen değişiklik uygun olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte cezaların bu denli artırımının, kaçak üretim ve satışı yaygınlaştırabileceği dikkate alınmalı, öncelikle eğitimle ve uygulanabilir yönlendirmelerle bu tür olumsuzlukların önüne geçilmesine çalışılmalıdır. Vergi oranı

artışları ve kur yükselmeleri sonucunda oluşan erişilemezlik durumunun da değerlendirmelerde göz önüne alınması gereklidir.

İdari para cezasının bu denli artırılmasının görevini kötüye kullanabilecek kolluk ya da denetim güçleri vs. bazı uygulayıcılarının bu hükmü daha fazla istismar etmesine yol açabileceği gerçeğine yönelik de gerekli önlemler alınmalıdır.

MADDE 2. 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun'un Ek 10. Maddesinin Kaldırılması

Sulama kooperatifleriyle ilgili iş ve işlemlerde Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yetkili olması ilk bakışta olumlu bir gelişme gibi görülebilir.

Ancak, Teklif ile Sulama Kooperatifleri DSİ Genel Müdürlüğü'nden alınırken, Sulama Birlikleri halen DSİ'de bırakılmaktadır. Ülke genelinde sulamaların %90'ından fazlasının Sulama Birlikleri tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Sulama kooperatifleri ile ilgili iş ve işlemlerde yetkinin DSİ'den alınarak Bakanlığa devredilmesinin, sulama ile ilgili proje ve uygulamaların tek elden yönetilmesi bakımından iki başlılık, yönetim karmaşası ve tecrübe eksikliklerinden dolayı sorunlar yaratacağı ortadadır. DSİ Genel Müdürlüğü halen Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ilgili kurumu iken yarın örneğin yine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlanabilir. Büyük ve küçük sulamalarda sulama birlik ve kooperatiflerinin proje takibi ve denetlenmesi açısından tek bir kamu kurumunun görevli olması ve yetkilerin aynı çatı altında kalması daha doğru olacaktır. Kooperatiflerden arındırılan DSİ'nin elinde kalan sulama birliklerinin şirketleşmesi veya şirketlere devri daha kolay olacaktır. Sulama tesislerinin işletilmesinde birliklerin varlığı devam edecekse, bu durum DSİ'nin Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde kalması koşuluna bağlanmalıdır. İklim krizi ve tarımsal su kullanımında tasarrufu esas alan suyu metalaştırmayan anlayışla özerk olarak yönetilmesi gereken DSİ'nin tek merkezden planlama, uygulama ve yönetim yapması gerekir.

Ülkemizde sulama birlikleri ve sulama kooperatifleri tarafından işletilen sulamalarda değişik bölgelerde çok farklı su fiyatları uygulanması haksız rekabeti doğurmaktadır. Su fiyatlarının ülke genelinde tek fiyat olmasına yönelik bir düzenleme önerilmektedir.

Tarımsal sulama hizmetleri ve sulama alanında çiftçi örgütlenmesi konusunda ZMO olarak kalıcı çözüm önerimiz şöyledir. Şu an işlevsiz ve dağınık olan kamu yönetimi yerine su yönetiminde etkin bir kamu yönetimi kurulmalı, merkezi yönetim görev ve yetkilerine sahip çıkmalı, uzman kurumlar kapatılmamalı veya işlevsizleştirilmemelidir. Büyükşehir ve diğer yerel yönetimlerin altyapı eksikleri tamamlanmalı, görev yetki ve sorumluluklar yeniden tanımlanmalıdır. DSİ Genel Müdürlüğü güçlendirilmeli, en ücra noktalara hizmet verecek şekilde Toprak Su Genel Müdürlüğü yeniden kurulmalıdır. Tarımsal sulamada çiftçi örgütlenmesi için tek model olarak güçlü ve demokratik sulama kooperatiflerinin varlığı yeterlidir.

Madde gerekçesinde, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın tarım kooperatifleriyle ilgili geniş bir alt yapıya sahip olduğu belirtilmektedir. Odamız, tarımsal kooperatiflerin tek elde toplanmasını gerekli görmektedir. Tarımsal kooperatiflerin tek elde toplanması adına halen Ticaret Bakanlığı bünyesindeki TARIŞ, FİSKOBİRLİK, MARMARABİRLİK, ÇUKOBİRLİK gibi Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri, Yaş Meyve ve Sebze Kooperatifleri, Üretim ve Pazarlama Kooperatifleri gibi tarımla ilgili diğer kooperatiflerin de Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesine alınması daha doğru olacaktır.

MADDE 3. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. Maddesinde Değişiklik

Teklif ile vatandaşların kendi arazilerine orman sayılan ağaç türlerini dikmesinin önü açılmakta, sahipli arazilerde ekim ve dikim yoluyla özel ağaçlandırma yapılması teşvikinin amaçlandığı bildirilmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü (OGM)'nün 23 Ekim 2019 tarihinde yayımladığı Ağaçlandırma Yönetmeliği'nin 16. Maddesinde "özel ağaçlandırma" kapsamında "Devlet ormanlarında ve sahipli arazilerde en küçük parçası 0,5 hektardan, hazine arazilerinde ise 2 hektardan küçük olan yerler özel ağaçlandırma ve özel imar-ihya çalışmalarına konu edilemez." denilmektedir. Orman alanını artırmayı amaçlayan Teklifte ise belirleyici olan sınır "üç hektar" dır.

Maddede hukuksal olarak "orman" sayılmayacak 3 hektardan küçük sahipli arazilerdeki her türden ağaç ve ağaççık topluluğu olarak kabul edilirken, aynı ağaç ve ağaççık türlerinden oluşturulan 3 hektardan büyük sahipli araziler hukuksal olarak "orman" kabul edilerek buralarda orman hukuku uygulanacak ve kimi kısıtlamalar söz konusu olacaktır. Yapılacak düzenlemeyle 3 hektardan geniş sahipli arazilerde "... tabii olarak yetişmeyen..." ağaç ve ağaççık türleriyle yapılacak ağaçlandırmalarla oluşturulacak araziler ise hukuksal olarak "orman" sayılmamaktadır. Bu nedenle, Fıkra "..." arazilerde tabii olarak yetişen..." ifadesinin eklenmesi kısıtlayıcıdır ve gerekçe ile bağdaşmamaktadır. Amaç gerçekten de "sahipli arazide ekim ve dikim yoluyla ağaçlandırma yapılmasını teşvik etmek..." ise mülkiyet sahibi, "arazisinde doğal olarak yetişmeyen, sözgelimi yabancı, hızlı gelişen tür ağaç ve ağaççıklarla" da ağaçlandırma yapabilmelidir. Yaparsa, hukuksal olarak "orman" sayılmayacak olmasına karşın, OGM bunu "devlet ormanı"

sayılan arazilerde kendisi yapmakta, gerçek ve tüzel kişilere bu doğrultuda izin vermektedir.

Yürürlükte olan Ağaçlandırma Yönetmeliği kapsamında 26 Mart 2020 tarihinden itibaren alınan başvuruların %95'inin Antalya, Muğla, İzmir, Aydın, Balıkesir, İstanbul ve Mersin gibi kıyı kentlerinde rantı yüksek alanlarda olması gerçeği karşısında, Teklif ile getirilen özel ormanlar için ağaçlandırmanın teşviki hükümlerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Madde ile, mutlak tarım alanlarında veya özel ürün arazilerinde de orman ağaçları üretiminin önü açılmaktadır. Tarımsal üretim planlaması yapılmadan temel tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için gerekli ovaların ve nitelikli tarım alanlarının "özel orman" kullanımına açılması yanlış olacaktır. Bu maddenin bitkisel üretimi engellemeyecek şekilde ve miktarda yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca mülkiyeti sorunlu arazilerin ekim ve dikim yoluyla özel orman statüsü olarak tarım arazisi vasfını kaybetmesinin de önüne geçilecek şekilde madde yeniden düzenlenmelidir.

MADDE 4. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 18. Maddesinde Değişiklik

Madde ile bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlıkları kurulmasına, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğine ve orman alanlarından üretilen odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla tesis kurulabilmesine izin verilebilmesi amaçlanmaktadır

Yapılacak düzenlemenin yeri 18. Madde değil, aslında 56-67. Maddelerdir. Yürürlükteki halinde de maddede söz konusu etkinlikleri kimin yapacağından söz edilmemektedir. Yapılacak düzenlemede de "kim" sorusunun yanıtı özel kişi ve kuruluşlar ise "devlet ormanı sayılan yerlerden yararlanmanın özelleştirilmesi" uygulamalarına yeni bir olanak yaratılacaktır. Bu Anayasanın 169. Maddesindeki, "Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve

işletilir. Bu ormanlar zamanla kendisi mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz." hükmüne açıkça aykırıdır.

Teklif ile getirilen düzenlemeler; bozuk orman alanlarının orman olma vasıflarını daha da bozabileceği gibi; yabancı besin bitkileri, tıbbi bitkiler, aromatik bitkiler, boya bitkileri, soğanlı bitkiler, mantarlar, bal gibi odun dışı orman ürünlerinin işlenmesi için tesis kurulması Orman Genel Müdürlüğü'nce programa yıllık bazda alınan ve orman köylüleri ve kalkındırma kooperatiflerine tanınan önceliğe aykırı bir durum olacaktır. Bu varlıkların şirketlerin veya kişilerin tekeline geçmesi yanlış bir yana, kurulacak tesislerle de orman alanları bozuk da olsa tümüyle yok olacaktır. Bu tarz tesislerden zorunlu olanlara köy yerleşik alanlarında izin verilmesi önerilebilir.

Teklifte geçen "...tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği" 6831 sayılı Yasada, özellikle de bu yasanın 57. Maddesinde bir dayanağı olmamasına karşın Ağaçlandırma Yönetmeliği'yle yıllardır yapılmaktadır. Bu yolla "devlet ormanı" sayılan yerlerdeki "bozuk/boşluklu kapalı orman" kullanılarak özel "tıbbi ve aromatik bitki" bahçelerine dönüştürülmektedir. Anayasanın 169. maddesindeki kurala aykırı olan bu düzenleme de "devlet ormanı" sayılan yerlerden yararlanmanın özelleştirilmesidir. Tıbbi aromatik bitkiler vb. envanterimizin yeterli ve güncel olmadığı günümüzde yapılacak değişikliklerin kötü niyetli kullanılmaması için konunun ciddi olarak irdelenmesi gerekmektedir.

Yapılmak istenen değişikliğin bir başka bir önemli sakıncası ise "orman alanlarından üretilen odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla tesis kurulması"dır: Bu düzenlemeyle, yatırımcının maliyetlerinin düşürülmesi amaçlanmaktadır. "Bozuk" sayılan orman ekosistemlerinin neredeyse sanayi sitelerine dönüştürülmesi, izin verilen alanın çevresindeki "bozuk" ya da "verimli/normal kapalı orman"

sayılan orman ekosistemleri başta olmak üzere etkileşim içindeki tüm ekosisteme zararlı etkilerde bulunabilecektir.

Orman alanlarında ya da ormanlara çok yakın alanlarda orman bitkileri dışında kültür bitkisi üretimi orman ekosistemini bitki koruma yönü ile tehdit etmektedir. Gerekçe: birçok orman bitkisi ile kültür bitkisinin zararlıları ortaktır. Orman bitkileri doğal olarak zararlılara karşı dayanıklı iken kültür bitkilerinin zararlılara karşı hassas olduğu bilimsel bir gerçektir. Orman alanlarına ya da yakınlarına gıda amaçlı kültür bitkilerinin tesis edilmesi durumunda bitki zararlılarına doğal bir davetiye çıkarılmış oluyor. Üreticiler bu zararlılarla karşılaşmışlarında ise yoğun ve bilinçsiz ilaçlama yapmaktadır. Bu durum ise faydalı organizmalar ölmekte, zararlılarda tarım ilaçlarına dirence neden olmakta, sonuçta ekosistemin bozulması nedeniyle hem kültür bitkileri hem de orman alanları zararlılarla bulaşmakta ve yoğun zararlar yaşanmaktadır. Bugün ülkemizdeki orman zararlılarının neden olduğu orman kayıpları, orman yangınlarının neden olduğu kayıplardan daha yüksektir. Bunun nedenleri arasında orman alanlarında ve orman alanlarının yakınlarında kültür bitkilerinin bilinçsiz olarak yetiştirilmesinin oldukça önemli olduğu bilinmektedir (Ballıkayalar ve Beşkayalar Tabiat Parkları Uzun Devreli Gelişme Planları vd.). Orman alanları ve çevresi, su kaynakları gibi düşünülmelidir. Su kaynaklarımızda ekolojik dengedeki bozulmaların önlenmesi için nasıl ki su kaynakları ile tarım alanları arasında bir mesafe konmakta ise benzer sınırlamalar orman alanları ile tarım alanlarına da konmalıdır. Aksi halde orman ekosisteminin bozulması ile daha fazla orman kayıpları yaşanabilecektir. Ayrıca orman alanları ve çevresindeki tüm bitkilerin varlığı ekolojik denge için sürekli izlenmeli, gerektiğinde daha detaylı raporlar hazırlanmalıdır.

Ayrıca, balık üretimi için sayılan tesislerin Tarım ve Orman Bakanlığı'nca onaylanan projeli yatırımlar

olmasına ve bu durumda izin süresinin yatırımın termin süresi kadar alınmasına, termin süresi bitiminde ise Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılacak tesis etki analiz değerlendirmesinde tesis termin süresinin uzatılabilmesine ya da tevsii, ihya projelerinin aynı onay esasına bağlı olarak uzatılmasına yönelik bir düzenleme önerilmektedir.

Özetle; mevcut iktidarca süreç içerisinde orman fidanlıkları kapatılmaya çalışılmış kapatılan bir kısım fidanlık imara açılmıştır. Bozuk orman alanlarının ağaçlandırılarak ya da rehabilite edilerek verimli ormana dönüştürülmesi Orman Genel Müdürlüğü'nün Anayasa ve Orman Kanunu'ndan gelen asli görevidir. Odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul işlenmesi nitelemesi açıkça ifade edilmelidir. Odun dışı orman ürünleri nelerdir belirtilmelidir. Aksi durumda birçok sanayi dalı bir şekilde ilişkilendirilerek söz konusu alanlarda yapılaşmaya neden olacaktır. Bu alanlar ağaçlandırma dışında fidanlık, tesis, işletme vb. amaçla tahsis edilmemelidir. Bu tür tesisler için tahsis edilen ormanlık alanların geriye dönüşü fiilen mümkün değildir. Bu uygulama, ormanların daralmasına ve başka amaçlarla kullanılmasına neden olur bu da anayasanın 169. Maddesine aykırıdır.

MADDE 5. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 94. Maddesinde Değişiklik

Bozuk orman alanlarının ağaçlandırılarak ya da rehabilite edilerek verimli ormana dönüştürülmesi Orman Genel Müdürlüğü'nün Anayasa ve Orman Kanunu'ndan gelen asli görevidir. Bu alanlar ağaçlandırma dışında fidanlık, tesis, işletme vb. amaçla tahsis edilmemelidir. Bu tür tesisler için tahsis edilen ormanlık alanların geriye dönüşü fiilen mümkün değildir.

Madde ile hukuksal olarak "orman" sayılan yerlerde; "...odun dışı ürünleri mamul ya da yarı mamul olarak işleyen tesisleri, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğini ve orman bitkisi fidanlıklarını orman sınırları içinde yapanlar ve izinsiz kuranlar,"

için para ve hapis cezai hükümler getirilmektedir.

Yapılması öngörülen düzenlemede "kamu yararı" aranmayacak olması Anayasanın 169. Maddesindeki; "Devlet ormanları ... kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz." hükümleriyle bağdaşmamaktadır.

MADDE 6. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 116. Maddesinde Değişiklik

Madde tümüyle Devlete gelir getirilmesine yönelik bir düzenlemedir. OGM'nin 3234 sayılı teşkilat kanununda kendisine verilen görevlerden olabildiğince kurtulmayı, kurtulamadığında ise süreci özelleştirmeye yönelik bir anlayışı yansıtmaktadır.

MADDE 7. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun EK 9. Maddesinde Değişiklik

6831 sayılı Kanunun 115. maddesinde "Devlet ormanları üzerinde kamu yararına yapılacak her türlü yapı ve tesisler için herhangi bir şekilde irtifak hakkı tesisi Maliye ve Tarım ve Orman Bakanlıklarının iznine bağlıdır." hükmü bulunmaktadır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü "spor tesisleri" ve "müştemilatı", çoğunlukla "yap-işlet-devret" yöntemiyle yapılmakta, kuruluş yeri olarak da "devlet ormanı" sayılan yerleri tercih etmektedir.

"Savunma Sanayii Başkanlığınca yapılacak savunma maksatlı tesislere ve bunların müştemilatına "bozuk alan" vb. önkoşul getirilmeden izin verilirken, "savunma tesisleri" ile özellikle de "müştemilatı" açıkça belirtilmemiş olup maddenin hangi tesisleri içerdiği belirsizdir. Maddede füze, radar, erken uyarı ve gözlem evi gibi "sadece" savunma amaçlı tesisler sayılmalı, kullanılacak alan ve ölçeği belirlenmelidir. Bunun dışındaki yap-işlet devret tarzı yapılacak ek tesisler için "kamu yararı" aranmalı, ücretli ve de özellikle ücretsiz izin verilmemelidir.

MADDE 8. 969 sayılı Tarım ve Köyüleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un yürürlükten kaldırılması

969 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmamalı, aksayan yönleri iyileştirilerek koşullara ve Bakanlığın yapılmasına uygun olarak yeniden düzenlenmelidir. Gerekçede yer alan söz konusu idari yapılanmaların neden uygulama kabiliyetinin kalmadığı ve nasıl yeniden kabiliyetli duruma gelebilir konusu araştırılmadan, Kanunun yürürlükten kaldırılması uygun görülmemektedir.

Anılan Kanuna göre; bitkisel üretim, hayvansal üretim, su ürünleri, gıda, yem, kooperatifçilik, el sanatları ve hayvan hastalıklarıyla ilgili olarak üretim, ıslah, araştırma, yetiştirme, koruma, muayene, analiz, kontrol, deneme, öğretim, eğitim, yayım, yayın ve karantina ile ilgili döner sermaye faaliyetleri yürütülür. Bu faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli olan her türlü ahır, ağıl, kümes, sera, imalathane, depo, ambar, hangar, işçi evi, atölye, tesis ve bina yapılması ve yaptırılması ile gerekli hallerde taşıt edinme faaliyetlerinde bulunulur.

Bakanlıkça Döner sermaye işletmelerine kendi kaynaklarından karşılanmak üzere tahsis edilen ödenek, merkez ve taşra teşkilatlarının verdiği hizmetlerden elde edeceği gelirlerle yukarıda sayılan hizmetleri zamanında hızlı ve şeffaf denetlenilebilir bir biçimde yapan, gelirin elde edilmesine katkı koyan mühendisleri ve çalışanları teşvik eden, verilen hizmetin kalitesini ve hızını artıran, performans ve kalite artırıcı, adalet sağlayıcı bir sistemin tamamen yok edilmesi değil, sistemin yeniden düzenlenmesi ve aksayan yönlerinin geliştirilmesi gerekir.

Madde 9. 4634 sayılı Şeker Kanunu'nun 2/A Maddesinde Değişiklik

Madde değişikliğinde hedeflenen kamu denetimi ve cezaların kamu sağlığı ve ekonomisi bakımından yerindeliğinin yanı sıra, dünya devi şeker kartelinin pazar kaygılarının dikkate alınmamasına önem verilmelidir. Pancar üretiminde kota uygulaması kaldırılmalıdır.

Madde 10. 4634 sayılı Şeker Kanunu'nun 11. Maddesinde Değişiklik

Özellikle Nişasta bazlı şeker üreten-

ler ile ilgili ceza miktarlarının inisiyatifte bırakılmadan maddede açıkça yazılarak artırılması önerilmektedir.

Madde 11. 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'un 4/B Maddesinde Değişiklik

4/B maddesinde değişiklik yapılarak makaron, yaprak sigara kâğıdı, sigara filtresinin ve alkolün üretiminin ve satışının Tarım ve Orman Bakanlığı'nın denetiminde gerçekleştirilmesi tütün piyasasına hâkim çokuluslu şirketlerin pazar alanlarını daraltan sarma tütün kullanımının engellenmesine de neden olacaktır. Büyük çoğunluğu yerli tütünden üretilen bu ürünlerin kullanıcılarına sağlıklı ve sanayi üretiminden ucuz fiyatla teminini sağlayacak düzenleme yapılmalıdır.

Tütün mamullerinin ve alkolün sağlığı dikkate almayan kayıt dışı üretimi ve yasa dışı ticaretini önlemek bakımından denetimin Tarım Orman Bakanlığı'na verilmesi kamu sağlığı bakımından değerlidir.

Madde 12. 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'un 6. Maddesinde Değişiklik

2002'de kabul edilen Tütün Yasası ile getirilen kısıtlamalar ve TEKEL'in özelleştirilmesi sonrası tümüyle dışa bağımlı hale gelen tütün sektöründe sigara fabrikalarına %30'luk yerli tütün kullanım zorunluluğunun 2022 yılından itibaren başlamak üzere kademeli olarak uygulanacak olması, yerli tütün üretiminin artması anlamında olumludur. Bu kapsamda tütün üreticisine yönelik gerekli tarımsal desteklerin planlanması ve yürürlüğe girmesi önemlidir.

Düzenlemede yer alan Cumhurbaşkanının yerli tütün kullanımını %45'e kadar artırma yetkisi uygun olarak değerlendirilmektedir. Ancak genel gerekçe ile çelişir şekilde %15'e kadar indirme yetkisinin maddeden çıkarılması gerekmektedir.

Ayrıca onay makamı Cumhurbaşkanı olarak kalacak şekilde halen son değişikliklerle adı Tütün ve Alkol

Piyasası Düzenleme Kurumu ve Kurulu olan kurumun görüşünün alınacağına maddeye eklenmesi yararlı olacaktır.

Madde 13. 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'un 8. Maddesinde Değişiklik

Şekilsel düzeltme olarak 4733 sayılı Kanunda halen "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı" olarak kalan ibarelerinin "Tarım ve Orman Bakanlığı" olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

Madde 14. 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'a Geçici Madde Eklenmesi

2022 yılından 2024 yılına kadar kanunda öngörülen kademeli yerli tütün kullanım oranına hızlıca ulaştırılması için, oranların yeniden düzenlenerek 2022 yılında %17 yerine %20, 2023 yılında %21 yerine %25 ve 2024 yılında %25 yerine %30 olarak uygulanması önerilmektedir.

MADDE 15. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 3. Maddesinde Değişiklik

Merkez Av Komisyonuna Ziraat Mühendisi de dahil edilmelidir. Avlaklar birçok alanı kapsadığı gibi tarım alanlarını da kapsamaktadır. Tarım arazilerine zarar veren birçok yabani ve av hayvanı bulunmaktadır.

Avcılık faaliyetlerinin sınırlandırılması ve ilgili tüm kesimlerin katılımıyla zamanında etkin denetimi amacına uygun şekilde madde yeniden düzenlenerek, "... Genel Müdürlükten üç, Bakanlığın diğer birimlerinden bir bitki uzmanı, "ziraat mühendisi" ve bir veteriner hekim olmak..." ile birlikte maddeye uzmanlık alanı zooteknist olan bir "ziraat mühendisi"nin de eklenmesi önerilmektedir.

MADDE 16. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/A Maddesinde Değişiklik

Maddedeki değişiklik ile "Yeter geliri tarımsal arazilerin ekonomik bütünlüğe sahip olmayan kısımları Bakanlığın izni ile satılabilir." ibaresi metinden çıkarılmaktadır. Madde

gerekçesi "Madde ile 5403 sayılı Kanunun 8/A maddesinde değişiklik yapılarak; yeter geliri tarım arazilerin ekonomik bütünlüğe sahip kısımlarının da parsel bazında satılabilmesi sağlanmaktadır." şeklinde olup, bu konuda açık bir düzenleme yapılmadığı için ekonomik bütünlüğe sahip olan arazilerin mi yoksa olmayan arazilerin mi satışa konu olacağı ya da olmayacağı konusunda ciddi belirsizlik mevcuttur.

Bu düzenleme aynı maddede yer alan "Tarımsal araziler bu Kanuna ekli (1) sayılı listede belirlenen yeter geliri tarımsal arazi büyüklüklerinin altında ifraz edilemez, bölünemez." hükmüyle çelişmektedir.

Maddesinin son paragrafında yer alan "Bilimsel gelişmeler ve günün koşullarına göre bu Kanuna ekli (1) sayılı listede Cumhurbaşkanı kararı ile değişiklik yapılabilir." ibaresindeki "günün koşulları" belirlemesi son derece muğlak ve çok belirsiz bir ifadedir.

Kanun maddesi ile belirlenen yeter geliri tarımsal arazi büyüklüğü, ilçe bazlıdır. Oysaki tarım arazilerinin yeterlilik (üretim) kabiliyetleri tek bir parsel içinde bile farklılıklar arz edebilmektedir. Arazi sınıflandırması ve yeter geliri tarım arazi büyüklüklerinin belirlenebilmesi için toprak özelliklerinin bilimsel ve modern sistemlere göre ve yetkili kurum ve uzman kişilerce belirlenmesi gerekmektedir. Değişiklik yapma kararı arazi sınıflandırmasını yapan kurum ve uzman kişilerce uygun görüldüğü takdirde verilmelidir. Bu tür bilimsel ihtiyaçlara göre yeter geliri arazi büyüklüğünün yersel odaklı çok sayıda değiştirilmesi olasılığı göz önüne alındığında, bu konuda karar vericinin Bakanlık Makamında kalması yeterli olacaktır.

Uygulamadan örnek vermek gerekirse; bir ilçe için yeter geliri tarımsal arazi büyüklüğünün 55 dekar, bir çiftçinin 20'şer dekarlık 3 parça arazisi olduğu ortamda, çiftçi bir parseli borç, ihtiyaç vb. nedenlerle satmak istediğinde geriye kalan parsel miktarı yeter geliri arazi miktarının

altına düştüğü için tüm arazilerini satmak zorunda kalmakta ve çiftçiliği bırakmaya zorlanmaktadır. Çiftçiler böyle zorlukları 1 parseli başkasına 2 parseli de ya eşine ya da güvendiği birine satarak aşmaktadır.

Bu bağlamda düzenleme yeniden değerlendirilmeli, üreticilerin büyük parseli bölerek yeterli ekonomik alan bırakıp gerisini satma yoluna gitmesi önlenmelidir.

Yeter gelirli tarım arazilerinin ekonomik bütünlüğe sahip kısımlarının parsel bazında satılabilmesini sağlayan bu değişiklik ile birlikte ekonomik darboğazda bulunan tarım kesiminin arazilerini satışa çıkarmak zorunda kalması koşullarının tarımsal üretim ve ulusal kendine yeterlilik için gerekli yasal önlemler de birlikte alınmalıdır. Ayrıca tarım arazilerinin, çiftçilerin, kullandıkları kredi karşılığını ödeyemeyerek bankalar ve kredi kuruluşlarının mülkiyetine geçmesinin durdurulmasına ilişkin düzenleme de yapılmalıdır. Kredi karşılığı alınan teminatlar çiftçinin arazisi, konutu ya da tarım makineleri olmamalı, tarımda gelişmiş ülkelerde olduğu gibi çiftçinin ürettiği ürün olmalıdır.

Yeter gelirli olan ve olmayan tarım arazileri sahibi çiftçilerin kooperatifleşmeleri durumunda ürün işleme, ekipman temini, pazarlama ve lojistik tasarrufları ile yeter gelirli olmalarını sağlayacak kooperatif örgütlenmeyi teşvik eden ve destekleyen hükümlerin bu maddeye eklenmeleri gerekir.

Bu kapsamda kapsamlı bir değişiklik yapılmayacak ise teklifte önerilen haliyle maddede bir değişikliğin yapılmaması gerektiği görüşündeyiz. Yine de değişiklik yapılacak ise maddeye "amacı dışında kullanılmaması şartıyla" veya "tarımsal amaçlı kullanım şartıyla" gibi ibarelerin eklenmesi önerilmektedir.

MADDE 17. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/B Maddesinde Değişiklik

Tarım arazilerinde ifraz, hisselendirme, pay temliki, elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete dönüştürülmesi, el-

birliği mülkiyetinin devri, paylı mülkiyet olarak intikal, taksim ve vasıf değişikliği talebi işlemlerinin Tarım ve Orman Bakanlığı iznine tabi tutularak hızlandırılması amaçlansa da burada asıl hedef bir bütün olarak arazilerin parçalanmadan tek bir elden mirasçılar tarafından kullanılmasını teşvik etmek olmalıdır.

Mülkiyet devri işlemleri doğrudan Tapu Müdürlükleri üzerinden yapılırken tarım arazilerinin aynen devrinin farklı bir uygulamaya tabi tutulması konusu, yapılacak vasıf değişiklikleri ile toprakların yanlış ellere geçmesine imkân sağlayabilecek olması boyutunda dikkatli irdelenmeli ve yeniden değerlendirilmelidir.

MADDE 18. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/I Maddesinde Değişiklik

Genel anlamıyla uygun olarak değerlendirilmektedir

MADDE 19. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/İ Maddesinin 2. Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması

Madde gerekçesine göre; sınırdaş arazi sahibinin ön alım hakkı uygulaması tarımsal bütünlüğün korunması amacıyla düzenlenmiş olmasına rağmen, söz konusu hakkın süreç içerisinde kötüye kullanılarak tarım arazilerinin gerçek değerinin altında elde edilebildiği bir usul olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, madde ile, sınırdaş arazi sahibinin ön alım hakkını düzenleyen 5403 sayılı Kanunun 8/İ maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Değişiklikle sınırdaşa ön alım hakkının tümüyle kaldırılması yerine madde de düzenlemeye gidilebilir. Benzer toprak sınıflama derecesine sahip oldukları taktirde sınırdaşın ön alım hakkının olması temel anlamda tarımsal arazi büyüklüklerinin artırılmasına hizmet etmektedir. Bu hususlara dikkat edilmeden getirilen düzenleme bölge tarımı ile ilgili olmayan üçüncü şahıslara arazi satış işleminin önündeki tarımsal bütünlük şartını ortadan kaldırarak bölünüp parçalanmalar yolu ile tarımsal bütünlüğü bozma yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir.

Yapılacak değişiklik ile çiftçilere cazip gelecek fiyatlar ve siyasi güç ile vasıf değişikliği yapabilecek odakların arazi toplamasını önü açılacak ve çiftçilerin verimli tarım topraklarını terk etmesine yol açacaktır. Kalkınma ve üretim kooperatifliğinin yaygınlaştırılması ön alım ve ölçek sorununun çözümü için de en elverişli yoldur.

Yeni düzenleme önerileri olarak; Tapu Müdürlükleri satış öncesi sınırdaşlara tebligat yapıp 1 ay içerisinde başvuru olmadığı takdirde satışı gerçekleştirebilir veya satan kişi tüm komşularından muvafakat alarak satışı gerçekleştirebilir ya da mutlak-dikili-özel ürün arazilerinde satış vergi oranları düşürülerek gerçek satış değerleri üzerinden beyanların verilmesi sağlanabilir.

MADDE 20. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 13. Maddesinde Değişiklik

Madde değişikliğinin amacı tarımsal amaçlı arazilerin korunması gibi gözükse de ileride plan tadilatı yapıldığında amaç dışı kullanımlarda tekrar izin alınması çok önemlidir.

Büyük ova sınırları içerisindeki tarımsal amaçlı yapılar dahil olmak üzere farklı bir amaca dönüştüğü anda yeniden izin alınması doğru bir uygulamadır. Ancak, Yerleşim alanlarında gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanların, izin dışında bırakılması uzun dönemde sıkıntıya neden olabilir. Zorunlu yerleşim alanı olarak tarım dışı izni alınıp plan yapıldıktan sonra araziler plan tadilatları ile ticaret ve sanayi alanına dönüştürülebilir. Özellikle arıtma tesisi gibi kamu yararı gerekçeleri ile başvuru yapıp daha sonra plan tadilatı ile fonksiyon değişikliğine gidilebilmesi genel amaca yönelik bir tehdit olarak görülmektedir. Bu bağlamda bu alanların da tekrar izne tabi tutulması gerekmektedir.

Ayrıca uzun zaman önce yerleşim amaçlı tarım dışına çıkartılarak planlanmış ancak herhangi bir uygulama yapılmamış tarım arazilerinin de izinlerinin tekrar irdelenmesi

gerekmektedir. Rezerv yapı alanları (kentsel dönüşüm ve afet durumunda kullanılacak araziler) için alınan izinlerinde imar plan değişiklikleri yapılması durumunda ve izin dışı yapılar planlanması durumunda (Kanal İstanbul vd.) yeniden izin alınması şartı getirilmelidir.

Yerleşim alanlarının gelişim ihtiyaçlarını karşılama gereğiyle imara açılan alanların tamamı kullanılmadan yeni tarım alanlarının imara açılmasının engellenmesi/kısıtlanması, imara açılıp kullanılmayan alanların imardan çıkarılması, tarım arazisi olmaması koşuluyla yeni alanların imara açılmasına izin verilmesi sağlanmalıdır.

Maddeye Gereke olarak imar planlarında tarımsal niteliği korunacak alan olarak ayrılan yerler ile kamu yararı kararı alınarak tarım dışı amaçla kullanım izni verilen yerlerin, bu amaç dışında kullanılabilmesi ve planlanabilmesi için yeniden izin alınması şartının getirildiği iddia edilmiş olsa da "yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanlarda yeniden izin şartı aranmaz" denilerek tarım arazilerinin amaç dışı kullanımlarının yolu açılmış olmaktadır.

Maddede "İmar planlarında tarımsal niteliği korunacak alan olarak ayrılan yerler ile kamu yararı kararı alınarak tarım dışı amaçla kullanım izni verilen yerler, yeniden izin alınmaksızın bu amaç dışında kullanılamaz ve planlanamaz. Ancak yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanlarda mutlak tarım arazileri dışında yeniden izin şartı aranmaz." şeklinde değişiklik yapılarak, maddeye "mutlak tarım arazileri dışında" ibaresinin eklenmesi önerilir.

Maddenin "İmar planlarında tarımsal niteliği korunacak alan olarak ayrılan yerler ile kamu yararı kararı alınarak tarım dışı amaçla kullanım izni verilen yerler, yeniden izin alınmaksızın bu amaç dışında kullanılamaz ve planlanamaz. Ancak yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını

karşılama için izin verilerek planlanmış alanlarda yerleşim (konut, eğitim, sağlık vb) amaçlı kullanımlar için yeniden izin şartı aranmaz. Yerleşim alanları için yapılan gelişim amaçlı planlarda izin verilen araziler yerleşim dışındaki kullanımlar için izin alınmaksızın planlanamaz veya kullanılamaz." şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.

Söz konusu eklemeler yapılmaksızın yapılacak düzenleme ile yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanların kontrolsüz bir biçimde sanayi, ticaret vb. kullanımına neden olacağından bu tür kullanımlar için tekrar izin alınması gerekir

MADDE 21. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 14. Maddesinde Değişiklik

Büyük ova koruma alanı ilan edilen yerlerde Arazi Kullanım Planları hazırlanmadan hiçbir şekilde tarım dışı amaçlı başvurular değerlendirmeye dahi alınmamalıdır. Düzenlemede bu konu açıkça yer almalıdır.

Mevcut maddenin "b)" bendinde "Bakanlık ve talebin ilgili olduğu Bakanlıkça ortaklaşa kamu yararı kararı alınmış faaliyetler için tarım dışı kullanımlara mutlak tarım arazileri dışında Bakanlıkça izin verilebilir." şeklinde değişiklik yapılarak, maddeye "mutlak tarım arazileri dışında" ibaresinin eklenmesi önerilir.

Kanunda "kamu yararı" kararı alınması ile büyük ova koruma alanları dahil tarım arazilerinin tarım dışı bırakılmasına yönelik tasarruflar bulunmaktadır. Ancak gelinen noktada ne yazık ki hemen her konu için kamu yararı kararları verilebilmektedir. Özel bir fabrikanın depolama alanını genişletmek istemesi bile "kamu yararı" kapsamında karara bağlanabilmektedir. Oda olarak açtığımız ve kazandığımız mahkeme kararlarında ise, kamu idarelerince verilen "kamu yararı kararları" iptal edilerek, verimli tarım alanlarının Anayasaya uygun korunması "üstün kamu yararı" sayılmaktadır. Bu gibi somut durumlar, tarım topraklarımızı

korumanın "toplum yararı" ile daha çok ilişkili olduğunu ve önemini hatırlamamız gerektiğini göstermektedir.

Yine uygulamada "alternatif alan" bulunmaması konusu tarım alanlarının tarım dışı bırakma gerekçeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğu zaman "alternatif alan" kavramı başvuranın başka arazisi olmadığı yer olarak değerlendirilmekte, bölgede alternatif alanların bulunup bulunmaması araştırılmamaktadır. Bu konuya açıklık getirici bir düzenleme önerilmektedir.

Maddede yer alan "Bu madde kapsamında izin verilen yerler, yeniden izin alınmaksızın bu amaç dışında kullanılamaz ve planlanamaz. Ancak yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanlarda yeniden izin şartı aranmaz." hükümleri ile tarım arazilerinin amaç dışı kullanımlarının önü açılarak yerleşim alanı gelişim alanı alternatif alanı yok gereğiyle amaç dışı kullanıma açılmasının yolu açılmaktadır

Söz konusu değişikliğin, "Bu madde kapsamında izin verilen yerler, yeniden izin alınmaksızın bu amaç dışında kullanılamaz ve planlanamaz. Ancak yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanlarda yerleşim (konut, eğitim, sağlık vb.) amaçlı kullanımlar için yeniden izin şartı aranmaz. Yerleşim alanları için yapılan gelişim amaçlı planlarda izin verilen araziler yerleşim dışındaki kullanımlar için izin alınmaksızın planlanamaz veya kullanılamaz." şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.

Maddeye "yerleşim (konut, eğitim, sağlık vb.) amaçlı kullanımlar için" ve "Yerleşim alanları için yapılan gelişim amaçlı planlarda izin verilen araziler yerleşim dışındaki kullanımlar için izin alınmaksızın planlanamaz veya kullanılamaz." eklemeleri yapılmazsa yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanların kontrolsüz bir biçimde sanayi,

ticaret vb. kullanılmasına neden olacağından bu tür kullanımlar için tekrar izin alınması gerekir.

MADDE 22. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 19. Maddesinde Değişiklik

Maddeye eklenen "... alan projeler ve izinlerle ilgili denetimler, proje ve izin onaylarının verilmesinden itibaren iki yıl içerisinde tamamlanarak ..." ifadesindeki sürenin "iki yıl" yerine "bir yıl" olarak değiştirilmesi önerilmektedir.

Maddedeki "Valilikler konuyu inceleyerek, sonucu en geç bir ay içerisinde Bakanlığa ve içerisinde, ihbarı yapana bildirmek zorundadır." ifadesindeki "içerisinde" kısmı yazım kuralları gereği çıkarılmalıdır.

Denetim sırası ya da sonrasında değil, izin verildiğinde tapuya amacı dışında kullanılamaz şerhi konulmalıdır.

MADDE 23. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 20. Maddesinde Değişiklik

Günümüze değin merkezi ve yerel yönetimlerce göz yumularak tarımsal üretim bütünlüğünü bozacak şekilde verimli tarım alanlarına kurulan rant amaçlı hobi bahçelerinin yasal sınırlamalara tabi tutulması olumludur. Ancak, tarım arazilerinin amacı dışında kullanıma izin verilmemesi, tarım arazilerinin bölünmesinin engellenmesine yönelik düzenlemeler genel olarak yetersizdir. Verimli tarım arazilerinin ve büyük ovaların sanayi, enerji, madencilik yatırımları ile tarım dışı amaçlı kullanımına yönelik geniş istisnaların olduğu günümüzde, topraklarımızı koruyucu düzenlemelerin yalnızca hobi bahçeleri ile sınırlanmaması gerekir. Topraklarımızı gerçekten korumak istiyorsak yasadışı yapılan ya da mahkeme kararı ile yapımı durdurulan tüm tesisler ve yerleşimler yıkılmalıdır.

Özellikle pandemi sonrası "hobi bahçeleri" gibi izinsiz yasa dışı uygulamalar ağırlık kazanmıştır. Örneğin; 10 dekarlık bir araziden 40 parsel oluşturularak her biri 150-200.000 TL değer ile satılmaktadır. Öngörülen 10 TL ceza ile bir arazideki izinsiz yapıya sadece 100.000 TL ceza kesilebilecektir. Bu 1 parselin satışına bile karşılık gelmemektedir. Cezaların çok daha yüksek olması durumunda caydırıcı olacak ve tarım alanlarında amaç dışı uygulamalar yapılamayacaktır.

Getirilen para cezaları caydırıcılıktan uzak olup, 10 TL olan ceza miktarlarının ek önergelerle artırılması ve her bir m²'si için en az 100 TL idari para cezasının uygulanması şekilde Teklifte değişiklik yapılması gerekir.

MADDE 24. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 21. Maddesinde Değişiklik

Gerek toprak koruma projelerinin Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde değerlendirilmesi, gerekse getirilen maddi cezaların caydırıcı olmaması nedeniyle madde yeniden değerlendirilmelidir.

Bugüne kadar taraf olduğumuz ve incelediğimiz ÇED

süreçlerinde toprak koruma projesi olmadan ÇED izinleri verildiği ve ÇED iznine dayanılarak tarım arazilerinin yok edildiği, arazilerin üst kısımlarını örten verimli tarım toprağının kanunun emrettiği biçimde yeniden kullanılmak üzere depolanmadığı ve ÇED izni verilen alana yakın tarım arazilerine olası etkilerin ve önlemlerin yeterince alınmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle arazi kullanımı gerektiren her türlü faaliyet için toprak koruma projesinin hazırlanması ve toprak koruma projesi olmadan hiçbir faaliyete başlanamayacağı konusu değişikliğe ilave edilmelidir.

Maddeye "Toprak koruma projesi olmayan projelere ÇED izni verilemez." hükmü eklenerek, söz konusu düzenlemede bu durum yoruma neden olmaksızın açıkça yer almalıdır.

Cezalar mevcut haliyle caydırıcı olmayıp, her bir m²'si için en az 100 TL olacak şekilde düzenlenmeli ve tarım arazilerinde amaç dışı uygulamaların yapılması engellenmelidir. Uygulanacak cezalar güncel ekonomik göstergelere uyumlu şekilde her yıl güncellenmelidir.

MADDE 25. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na Geçici Madde Eklenmesi

Genel anlamıyla yapılan değişiklik tarımsal yapı boyutunda uygun olarak değerlendirilse de yanlış kullanımlara yol açan ölçek ayrımsız tüm tarımsal yapılara yönelik özel bir düzenleme olarak değerlendirilmelidir. Örneğin gündemde olan "hobi bahçesi" kullanımlarına yönelik bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl boyunca 20. ve 21. maddeler kapsamındaki idari para cezalarının yarısının uygulanmasının gündeme gelebilecek olması teklifin genel gerekçesine aykırı olacaktır. Büyük ova koruma alanları istisnasız yapılaşmaya kapatılmıdır.

MADDE 26. 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 19. Maddesinde Değişiklik

Yağmurlama ve damla sulama sistemleri gibi modern sulama sistemlerinin Kırsal Kalkınma Destekleri kapsamına alınması geç kalsa da olumlu bir düzenlemedir. Bununla birlikte desteklerin yalnızca bu kapsamla sınırlanması yetersiz olacaktır.

İnşa edilerek faaliyete geçirilmiş yaklaşık 6,5 milyon hektarlık sulama alanındaki sulama randımanı (suyun etkin kullanılabilme kabiliyeti) %45'ler düzeyindedir. Tarla içi sulama sistemlerimizin modernize edilmesi ile bu oranın modern sulama sistemleri ile %80'lere çıkarılabilmesi mümkündür. Bu süreçte Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kurulu kararları önemlidir.

Bu bağlamda, Değişiklik ile 5488 Sayılı Kanun'un 19. Maddesinin (ğ) bendinin kaldırılması uygun değildir. "Tarla içi sulama sistemi desteği" nin devamı için, (ğ) bendinde geçen "Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü" ibarelerinin "Bakanlıkça" şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır. DSİ yerine Bakanlık ibaresinin gelmesi, teklif

edilen maksada da hizmet etmiş olacaktır.

Sulama ve tarımsal altyapı hizmetlerinin tamamlanmasının önemi ortada iken konu uzmanı olmayan TOKİ'nin DSI ile iş birliği protokolü yapıp sulama yatırımları yapacak olması büyük yanlışlara yol açacaktır. Büyük sulama yatırımlarını yapan DSI'nin güçsüzleştirildiği, küçük sulama yatırımlarını yapan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatıldığı ve sulama planlamasının işlevsizleştiği günümüzde, sulama, drenaj, toprak ıslahı ve arazi toplulaştırması gibi altyapı hizmetlerini yapacak Toprak Su Genel Müdürlüğü'nün yeniden kurulması bir zorunluluktur.

MADDE 27. 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3. Maddesinde Değişiklik

Yapılan değişiklikler uygun olarak değerlendirilmektedir.

MADDE 28. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 3. Maddesinde Değişiklik

Teklifle, toplum sağlığını korumaya yönelik olarak gıda maddelerinde taklit ve taşış konusunda üretim, reklam, pazarlama ve yanıltıcı yayın konularına getirilen para ve hapis cezaları olumludur. Bu konuda kamunun uzman personel sayısının artırılarak etkin denetimin sağlanması önemlidir.

Ancak, yanıltıcı yayın tanımı ve kavramının sınırları açıkça çizilmeli, ucu açık ve soyut bir yaklaşımda hareket ediliyor izlenimi ortadan kaldırılmalıdır. Aksi durumda Çernobil faciası sonrası radyasyonlu çay örneğinde olduğu gibi, gıda güvenliğine ilişkin bilim insanları, dernekler, üniversiteler ve bizler gibi meslek odalarının yapacakları açıklamalar da bu mecrada değerlendirilip, o dönemin siyasi iktidarının yönlendirmesiyle keyfi olarak cezaya tabi tutulabilecektir.

Bu nedenle, herhangi bir yayının veya açıklamanın yanıltıcı olduğuna hangi kurum ya da kurulun, kim ya da kimlerin, hangi bilimsel ölçütlere göre karar vereceğinin maddede açıkça belirtilmesi gerekir.

MADDE 29. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 24. Maddesinde Değişiklik

Yapılan değişiklikler uygun olarak değerlendirilmektedir.

MADDE 30. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 40. Maddesinde Değişiklik

Genel anlamıyla yapılan değişiklikler uygun olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte önerilerimiz şunlardır.

“a) ... Bu gıdaları üreten, “işleyen”, ithal eden, kendi adı veya ticari unvanı altında piyasaya arz eden gıda işletmecilerine ... ile ... Fiilin üç yıl içinde tekrarlanması durumunda ayrıca, gıdayı üreten, “işleyen”, ithal eden, kendi adı veya ticari unvanı altında piyasaya arz eden gıda işletmecisi ... kısımlarına “işleyen” eklenmelidir.

a) bendi ile l) bendinde verilen para ve hapis cezaları

birbirine uyumsuzdur. Gıdalar ve yemlerle ilgili olarak “bir yıldan üç yıla kadar” yerine “bir yıldan beş yıla kadar” ibaresi ile “bin günden üç bin güne kadar” yerine “bin günden beş bin güne kadar” ibaresi her iki fıkrada yer almalıdır. Böylece cezalardaki farklı uygulamalar ortadan kaldırılabilir.

“r) 24 üncü maddenin beşinci fıkrasına aykırı olarak, yanıltıcı yayın yapan kişilere “ve kurumlara” yirmi bin Türk Lirasından elli bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir...” şeklinde “ve kurumlara” eklenmelidir.

MADDE 31. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8. Maddesinde Değişiklik

Yapılan değişiklikler uygun olarak değerlendirilmektedir.

MADDE 32. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 32. Maddesinde Değişiklik

Yapılan değişiklikler uygun olarak değerlendirilmektedir.

Teklifteki maddeler dışındaki özellikle “Toprak Koruma Kurulu” konusundaki önerimiz şöyledir:

5403 sayılı Kanun'un 5. Maddesi'nde düzenlenmiş “Toprak Koruma Kurulu” yapısı ve işleyişi ile oldukça sorunludur. Yaşanan sorunları giderici yasal düzenleme gerekmektedir.

Bulunduğu ilin valisi başkanlığında toplanan Toprak Kurumlarında 5 kamu temsilcisi, 3 sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve 1 üniversite temsilcisi bulunmaktadır. Kurulun gündeminde bulunan araziler özel kanunlarla koruma altına alınmış alanlar, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün proje alanı veya 22.11.1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununa göre uygulama alanı ilân edilen yerlerden ise bu alanlarda uygulama yapan birimin yetkili temsilcisi de Kurula dâhil edilmektedir. Kurulun kuruluşu, çalışma usûl ve esasları Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenmektedir.

Kurul toplantılarında yapılan itirazlara rağmen oylamada sayısal çoğunlukla tarım arazileri tarım dışılarına çıkarılmaktadır.

Eskişehir Alpu Ovasında kurulmak istenen Alpu Termik Santrali'ne özel izin verilebilmesi amacıyla 24/01/2018 tarih ve 30311 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmeliğin 1. ve 6. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yapılan değişiklikle; Kurulun üye tam sayısı ile toplanması ve kararların en az üçte iki çoğunlukla alınmasına ilişkin koşul, kamuya ait enerji ve ulaşım yatırım projelerinde kararların toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile alınabilmesine olanak sağlayacak şekilde değiştirilmiştir.

Odamızın açtığı yürütmeyi durdurma istemli iptal davası üzerine T.C. Danıştay Onuncu Daire'sinin Esas No: 2018/376 nolu dosya hakkında verdiği kararda; huku-

ki belirlilik ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmadığı gerekçesiyle değişikliği iptal edip yürütmeyi durdurmuştur. Mahkeme kararında; “c) Kurulun üye tam sayısı ile toplanması esastır, ancak zorunluluk halinde en az altı üye ile toplanabilir. Kurul, kararları en az beşte üç çoğunlukla ve en az altı üyenin aynı yönde oy kullanması şartı ile alır. Ancak kamuya ait enerji ve ulaşım yatırım projelerinde Kurul, kararları toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile de alabilir.” düzenlemesinin incelenmesinde ise nispeten daha az tarım toprağının amacı dışında kullanılmasına sebebiyet verecek daha basit kararlarda toplantı ve karar yeter sayılarında nitelikli çoğunluk aranmakta iken daha geniş alanların tarım dışına çıkarılmasını gerektiren bir kısım yatırımlar yönünden adi çoğunluğun yeterli bulunmasının kendi içerisinde çelişkili olduğu açık olmakla birlikte, enerji ve ulaşım yatırımlarının kamusal niteliği dikkate alındığında “kamuya ait” ve ayrıca “zorunluluk halinde” ifadeleriyle belirsiz bir durum oluşturulması ve toplantı yeter sayısının 6 üyeye ve enerji ve ulaşım yatırımları yönünden ise karar yeter sayısının beşte üç çoğunluktan niteliksiz çoğunluğa düşürülmesi, Kanunun, tarım dışı kullanımda kamu yararı olsa dahi toprak bütünlüğünü ve verimliliğini korumaya yönelik amacına ve açık şekilde 13. maddesine aykırı bulunmaktadır.” denilmiştir.

Yönetmeliğin ilgili maddesinin iptali sonrasında da uygulamada 4'e karşı 5 üye ile alınan kararların ret kararı olarak değerlendirilmediği ve kararın bir sonraki toplantıya ertelenmesi gündeme gelmekte, sonraki toplantıda ise önceki karar yok sayılarak çeşitli ikna yöntemleriyle ile uygun izin verilebilmektedir.

Bu nedenle keyfi uygulama ve kolayca yönetmelik değiştirilmesinin önüne geçebilmek için Toprak Koruma Kurulu'nda karar alma yöntemi 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 5. Maddesine açıkça yazılmalıdır.

2/2985 Esas Sayılı Kanun Teklifi hakkındaki Oda görüşümüz karar vericilere ve kamuoyuna saygı ile duyurulur.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu

BİTKİ KORUMA İLAÇLARININ ZEHİR OLARAK TÜKETİLMEMESİ İÇİN ZİRAAT MÜHENDİSLERİ DIŞINDA İLGİSİZ FARKLI MESLEKLERE SATIŞ VE UYGULAMA YETKİSİ VERİLMEMELİDİR.

#herkesişinebaksın

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

"BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI" SADECE **ZİRAAT MÜHENDİSLERİNİN** YETKİ VE SORUMLULUK ALANIDIR!

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

HANGİ TARIM İLACININ HANGİ HASTALIĞA İYİ GELDİĞİNİ, TARIM İLACININ DOZUNU, TARIM İLACININ BİTKİYE NE ZAMAN VE NE ŞEKİLDE VERİLECEĞİNİ **ZİRAAT MÜHENDİSİ** BİLİR.

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

TARIMIN TEKNİK KADROSU **ZİRAAT MÜHENDİSLERİ** TARIM İLAÇLARI KONUSUNDA EĞİTİM ALMIŞ TEK MESLEK GRUBUDUR! MESLEKLERİN YETKİ ALANLARINI KARIŞTIRMAYIN!

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

"BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI" HAKKINDAKİ YÖNETMELİK DEĞİŞİKLİĞİ, YALNIZCA **İSTİHDAM ALANINI KENDİNCE VE KEYFİNCE DÜZENLEME SORUNU DEĞİL, DOĞRUDAN GIDA GÜVENCESİ, GIDA GÜVENLİĞİ VE HALK SAĞLIĞINI İLGİLENDİREN ÇOK CİDDİ BİR SORUNDUR.**

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

ZEHİR Mİ YİYORUZ? ÜRÜN ÜZERİNDEKİ İLAÇ KALINTISI NASIL TEMİZLENİR? İHRAÇ EDİLEN TARIM ÜRÜNLERİN DE İLAÇ KALINTISI ÇIKTI! GİBİ HALKIMIZIN DOĞAL OLARAK YAKINDAN TAKİP ETTİĞİ BİR ALANDA, "BİTKİ KORUMA ÜRÜN BAYİLİĞİ" SADECE TİCARİ BİR İŞLETME OLARAK GÖRÜLMEMELİDİR!

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

BİTKİ KORUMA İLAÇLARININ ZEHİR OLARAK TÜKETİLMEMESİ İÇİN **ZİRAAT MÜHENDİSLERİ** DIŞINDA İLGİSİZ FARKLI MESLEKLERE SATIŞ VE UYGULAMA YETKİSİ **VERİLMEMELİDİR!**

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

ZMO

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Amaç; insana, hayvana ve çevreye zarar vermeyen bir zirai mücadele mi, yoksa bir kısım meslek gruplarına menfaat temin etmek mi?

Ziraat mühendislerine verdiğin eğitime itibar et!

zmo.gm tmmobzmo tmmobzmo www.tmmobzmo.org.tr

tmmobzmo zmo.gm TMMOBZMO

TÜKETİCİLER kontrolsüz ilaçlarla **ZEHİRLENMEYİN** sağlıklı gıda ile sağlıklı yaşayın **ZİRAAT MÜHENDİSLERİNE GÜVENİN!**

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

